₹20

ఏప్రిల్ – 2017

DECCAN LAND, HYDERABAD

56

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

- గోపీ కవిత్వం
- విజ్ఞాన కేంద్రాలుగా లైబ్రరీలు
- నేర్పుగా నిలిచిన జానపదం
- ఉస్మానియా శతాబ్ది ఉత్సవాలు

Artist: **KAVITHA DEUSKAR**

కవితా దేవుస్కర్ వేసిన
బొమ్మలన్నింటిల్లో
మట్టి పరిమళాలను వదులుకోలేక,
బతికే ఆసరాకోసం కూలీ అడ్డాల వద్ద
బాట పక్కన ఉదాసీనంగా
ఎదురుచూసే పట్నం వలస వచ్చిన
గ్రామీణులు కన్పిస్తరు.

ప్రత్యేక కథనం లోపలి పేజీల్లో

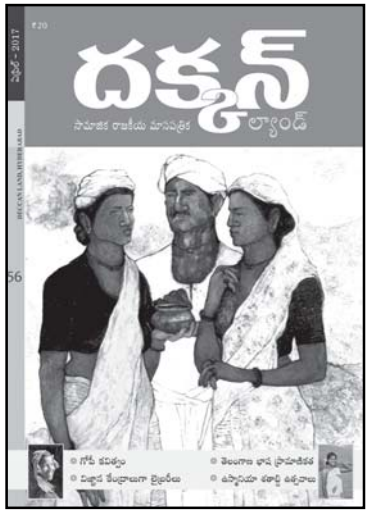

మట్టి మనుషులు

అర్బన్ ఆర్టిస్ట్ అనగానే వారు ఎంచుకునే అంశాలు గ్రామీణ జీవితానికి భిన్నంగా ఉంటాయని అనుకోవడం సహజమే. హైదరాబాద్‌కు చెందిన కవితా డియోస్కర్ చిత్రశైలి మాత్రం వాస్తవరీతిలో మట్టి మనుషులను ప్రతిబింబించేదిలా ఉంటుంది. మరీ ముఖ్యంగా తెలంగాణ పల్లెలకు చెందిన స్త్రీ, పురుషులు ఆమె చిత్రాల్లో జీవం ఉట్టిపడేలా కానవస్తుంటారు. పల్లె.. పట్నం... మహానగరం.. ప్రాచీనత... ఆధునికత... స్థలం... కాలం... ఏదైనా ఆమె చిత్రాలు మాత్రం విశిష్టంగా ఉంటాయి. ఆమె ఎంచుకునే విభిన్న థీమ్‌లు తమదైన ప్రత్యేకతను కలిగి ఉంటాయి.

TELANGANA
RESOURCE CENTRE

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644Mobile: 9030626288
E-mail: deccanlandindia@gmail.com website : www.deccanland.com

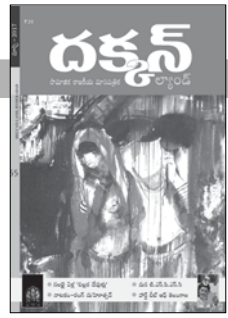

జయధీర్ కృషి అపూర్వం

ఏన్ అన్‌సంగ్ లెగసీ పేరిట ఆచార్య జయధీర్ తిరుమల రావు సేకరణలోని అరుదైన వస్తుకళా రూపాల ప్రదర్శనపై ప్రచురించిన వ్యాసాలు బాగున్నాయి. అంతరించిపోతున్న ఈ తరహా వారసత్వ సంపదను కాపాడుకోవాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది. ప్రభుత్వాలు చేయాల్సిన ఒక పనిని జయధీర్ ఒక్కరే చేయడం అభినందనీయం. స్వరాష్ట్రం ఏర్పడిన నేపథ్యంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఈ విషయంలో చొరవ తీసుకొని ఆయా గిరిజన ప్రాంతాల్లో ప్రత్యేక మ్యూజియాల ఏర్పాటుతో పాటు ఆయా వారసత్వాలను కొనసాగించేందుకు ప్రత్యేక చర్యలు తీసుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.

– బత్తుల వేణుగోపాల్,
సిద్ధిపేట జిల్లా

× × × × ×

ఆసక్తికరంగా దక్కన్ సినిమా

దాదాపు ఆరు దశాబ్దాలుగా తెలుగు సినిమా రంగం అంటేనే ఉమ్మడి రాష్ట్రంలోని రెండు, మూడు జిల్లాల వ్యక్తులకు సంబంధించిందనే ప్రచారం కొనసాగింది. అందుకు భిన్నంగా తెలుగు సినిమా రంగంలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన వారి పాత్ర ఎంతగానో ఉందన్న అంశాలను తెలియచేస్తున్న హెచ్. రమేశ్‌బాబుకు అభినందనలు. ఒక్కో సినిమా ఉన్న వెనుక ఉన్న చరిత్రను, ఆయా వ్యక్తుల జీవిత చరిత్రలను సమగ్రంగా వివరిస్తున్న తీరు బాగుంది. ప్రతీ రంగంలోనూ తెలంగాణ వారు చేసిన కృషిని వెలికి తీయాల్సిన బాధ్యతను ఇది గుర్తు చేస్తోంది. ఆ దిశలో దక్కన్‌ల్యాండ్ ప్రత్యేక వ్యాసాలను ప్రచురించగలదని ఆశిస్తున్నాం. వివిధ రంగాల్లో తెలంగాణ వారు అగ్రగాములుగా ఉన్నప్పటికీ వారంతా కనుమరుగై పోయారు. వారి చరిత్రలను లిఖించుకోవాలి.

– యం. సూర్యారావు,
కరీంనగర్ జిల్లా

ఉమ్మడి పౌర స్మృతి అవసరం

జాతీయ సదస్సులో మాడభూషి శ్రీధర్

దేశానికి ఉమ్మడి పౌర స్మృతి అవసరమని, అది రాజకీయ, సామాజిక, రాజ్యాంగ సంబంధిత విషయంతో పాటుగా కుటుంబానికి సంబంధించిన అంశమని కేంద్ర సమాచార శాఖ కమిషనర్ మాడభూషి శ్రీధర్ అన్నారు. కొత్త నాగరిక సమాజం కోసం కృషి చేయాలని విద్యార్థులను కోరారు. మార్చి 25న కె.వి. రంగారెడ్డి న్యాయ కళాశాల ఆధ్వర్యంలో 'ఉమ్మడి పౌరస్మృతి–సవాళ్ళు–సమస్యలు' అనే అంశంపై రెండు రోజుల సదస్సును ఆయన ప్రారంభించారు. ఈ సందర్భంగా మాడభూషి శ్రీధర్ మాట్లాడుతూ, ఉమ్మడి పౌర స్మృతి అనేది సర్వమత సమానత్వానికి, మానవత్వానికి సంబంధించిన అంశమని తెలిపారు. అందరికీ ఒకే చట్టం అనే దాని కోసం 70 ఏళ్ళుగా ప్రయత్నం చేస్తూనే ఉన్నామని చెప్పారు. సెక్యులరిజం అంటే సర్వమత సమానత్వం, అసలైన సమానత్వమని అన్నారు. మతం మానవత్వాన్ని, సమానత్వాన్ని నేర్పుతుందని పేర్కొన్నారు. హిందూ, ముస్లిం మతాలలో చాలా సారూప్యత ఉందని చెప్పారు. ఇద్దరు మహిళలను పెళ్ళి చేసుకున్న వ్యక్తి వారిని సమానంగా చూడగలడా అని ప్రశ్నించారు. ఇద్దరు పిల్లలను సమానంగా చూడలేని సమాజంలో ఇద్దరు భార్యలను సమానంగా చూస్తారనే నమ్మకం తనకు లేదని తెలిపారు. జనాభాలో సగభాగం ఉన్న మహిళలకు సమాన హక్కులు కల్పించేందుకు డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ పార్లమెంట్‌లో హిందూ కోడ్ బిల్లు ప్రవేశపెట్టారని అన్నారు. గోవాలో ఉమ్మడి పౌరస్మృతి ఉందని, అక్కడ భార్యాభర్తలకు సమాన హక్కులు ఉంటాయని చెప్పారు. దత్తత అనేది ఒక అద్భుత ప్రక్రియ అని, దీని ద్వారా కుటుంబం లేని పిల్లలకు కుటుంబం లభిస్తుందని, పిల్లలు లేని దంపతులకు పిల్లలు లభిస్తారని పేర్కొన్నారు. కళాశాల ప్రిన్సిపాల్, సెమినార్ డైరెక్టర్ బి.జైపాల్ రెడ్డి ఈ సదస్సుకు అధ్యక్షత వహించారు.

దామోదరన్ సంజీవయ్య జాతీయ న్యాయ విశ్వవిద్యాలయం వైస్‌ఛాన్సలర్ వి. కేశవరావు, ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ న్యాయ విభాగం అధిపతి ప్రొఫెసర్ ఎస్.బి. ద్వారకానాథ్, హైకోర్టు సీనియర్ న్యాయవాది, ఏవీ ఎడ్యుకేషన్ సొసైటీ అధ్యక్షుడు కె.ప్రతాప్ రెడ్డి, కె.వి. రంగారెడ్డి న్యాయ కళాశాల కరస్పాండెంట్ డాక్టర్ ఎస్‌వీఎన్ రెడ్డి, సెమినార్ కన్వీనర్ ఆరతి త్యాగి తదితరులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు.

కొత్త జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్ర వ్యాసాలకు ఆహ్వానం

తెలంగాణలో కొత్తగా ఏర్పడిన జిల్లాల నేపథ్యంలో జిల్లాల చరిత్రను తిరిగి లిఖించుకోవాల్సిన అవసరం ఏర్పడింది. వివిధ కారణాల వల్ల మరుగున పడిన విశేషాలెన్నో ఈ సందర్భంగా వెలుగులోకి వచ్చే అవకాశం ఉంది. ఈ నేపథ్యంలో ఆయా జిల్లాల సంగ్రహ చరిత్రపై వ్యాసాలను దక్కన్‌ల్యాండ్ మాసపత్రికకు పంపించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం.

మీ లేఖలను E-mail:deccanlandindia@gmail.comకు పంపించవచ్చు

ఆన్‌లైన్ ద్వారా చందా చెల్లింపు

దక్కన్‌ల్యాండ్ బ్యాంకు ఖాతా వివరాలు

Name :	DECCAN LAND
Kotak Account No:	7111218829
Bank :	KOTAK MAHINDRA BANK
IFSC Code :	KKBK0000555
Branch Code :	000555
MICR Code :	500485007

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 5 సంచిక : 8 పేజీలు : 68

ఏప్రిల్ - 2017

లోపలి పేజీల్లో...

తంగెడు పూల దీపశిఖల నడుమ గోపి కవిత్వం ..... సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి 9

సమాజంలో సజీవనది..! ..... యం.వేదకుమార్ 12

మార్పులకి గురవుతూ నేర్పుగా నిలిచిన జానపదం .... జయధీర్ తిరుమలరావు 13

ఆదిరంగ్ మహోత్సవం ..... దక్కన్ న్యూస్ 15

తెలంగాణ మహిళా సంస్కరణ ఉద్యమం ..... కె. విమల 17

ప్రజావాగ్గేయరాజు మన పాటల జయరాజు ..... అంబటి వేకువ 19

ఉద్యోగ తెలంగాణ ..... దక్కన్ న్యూస్ 23

గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్ శ్రీధర్ ఇంటర్వ్యూ ..... దక్కన్ న్యూస్ 27

భావోద్వేగాలే మిన్న ..... కిరణ్ 30

ఓ.యు. శతాబ్ది ఉత్సవాలు ..... సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ 33

పంటలకు జీవం అందిస్తున్న దళిత మహిళలు ..... ఆర్. అఖిలేశ్వరి 38

నిగూఢ రేఖలు కవితా దేవుస్కర్ చిత్రాలు ..... కె. విమల 39

తెలంగాణకు జీవనాడి కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ..... శ్రీధర్ దేశపాండే, జె.హరిరామ్ 41

గుంజాల గోండీ లిపి, భాషల పరిరక్షణ ప్రయాణం ..... గూడూరు మనోజ 47

అస్తిత్వానికి ఆయువుపట్టు అన్నవరం కవిత్వం ..... కూకట్ల తిరుపతి 51

షేక్‌స్పియర్ నాటకంలో రాజుగా.. ..... డా॥ కుమారస్వామి 54

వెండితెరపై మన భద్రాచల రామదాసు ..... హెచ్.రమేష్‌బాబు 56

'గిరి'గీసి బరిలో నిలిచే అస్తిత్వ కథలు ..... సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ 59

బంజారా సాహిత్య సమాలోచనం -'తాండ్రి' ..... డా.ఎస్.రఘు 64

పుస్తకం ..... దక్కన్ న్యూస్ 66

సంపాదకులు

యం. వేదకుమార్

సెల్ : 9848044713

అసోసియేట్ ఎడిటర్

ఎన్. వంశీ మోహన్

సెల్ : 9848902520

లే అవుట్ & కంపోజింగ్

చరిత ఇంప్రెషన్స్

కవర్‌పేజీ ముఖచిత్రం

కవితా డియోస్కర్ పెయింటింగ్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

9030626288

ముద్రణ:

DECCAN PRESS

ఆజామాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ చిరునామా

TELANGANA RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM"

3-6-712/2

St.No. 12, Himayatnagar,

Hyderabad - 500 029

Telangana

Mobile: 9030626288

Fax: 040-27635644

E-mail: deccanlandindia@gmail.com

website : www.deccanland.com

వార్షిక చందా

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక చందాదారులుగా చేరదల్చుకున్న వారు పై చిరునామాకు రూ. 200 ఎం.ఒ. పంపించవచ్చు. లేదా దక్కన్‌ల్యాండ్ పేరిట డీడీ పంపవచ్చు. చిరునామా, ఫోన్ నెంబర్ వివరాలు స్పష్టంగా తెలియజేయగలరు.

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చవుతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నింటితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుగుణంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమస్యలపై, పరిష్కార మార్గాలపై పాఠకుల్లో అవగాహన పెంపొందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఆతిథ్యంతో హైదరాబాద్‌లో

ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్

ప్రపంచవ్యాప్తంగా వివిధ దేశాలకు చెందిన ప్రఖ్యాత శాస్త్ర వేత్తలు హాజరయ్యే 105వ ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్ ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో వచ్చే ఏడాది జనవరి 3 నుంచి 7వ తేదీ వరకు జరుగనుందని ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్ అసోసియేషన్ (ఐఎస్‌సీఏ) అధ్యక్షుడు, కెఐఐటీ, కెఐఎస్ఎస్ (భువ నేశ్వర్)ల వ్యవస్థాపకులు ప్రొఫెసర్ అచ్యుత సమంత హైదరాబాద్‌లో మీడియా సమావేశంలో తెలిపారు. 105వ ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్‌ను నిర్వహించే ప్రాంతాన్ని ఎంపిక చేసేందుకు ఐఎస్‌సీఏ పూర్వ అధ్యక్షుడు డాక్టర్ అశోక్ సక్సేనా అధ్యక్షతన ఒక కమిటీ నెలకొల్పబడింది. కేఐఐటీ యూనివర్సిటీతో సహా ఐదు ప్రఖ్యాత యూనివర్సిటీలు ఈ సెషన్‌కు ఆతిథ్యమిచ్చేందుకు ముందుకు వచ్చాయి. అన్ని అంశాలను పరిశీలించిన తరువాత, కమిటీ ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ పేరును సిఫారసు చేసింది" అని ఎంపిక ప్రక్రియ గురించి ప్రొఫెసర్ సమంత వివరించారు.

మీడియా సమావేశంలో ప్రొ. అచ్యుత సమంత

దేశంలోని అత్యుత్తమ, అత్యంత ప్రతిష్టాత్మక, ప్రగతిశీలక విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం ఒకటి. 100 సంవత్సరాల చరిత్ర గత ఈ యూనివర్సిటీ 2018లో శతాబ్ది ఉత్సవాలను జరుపుకోనుంది. 'రానున్న ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్‌కు ఆతిథ్యం ఇవ్వవల్సిందిగా మేము ఉస్మానియా యూనివర్సిటీని కోరాం, మా అభ్యర్థనను ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఆమోదించింది. ఈ సెషన్‌కు ఆతిథ్యం ఇచ్చేందుకు తన అంగీకారం తెలిపింది" అని అన్నారు.

తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రి కె.చంద్రశేఖర్‌రావుకు ఆయన తన కృతజ్ఞతలు తెలియజేశారు. ఈ సదస్సును విజయంతం చేసేందుకు ముఖ్యమంత్రి పూర్తి మద్దతును అందించగలరన్న ఆశాభావాన్ని వ్యక్తం చేశారు. కేఐఐటీ యూనివర్సిటీ 2012లో 99వ ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్‌కు ఎంతో ఘనంగా ఆతిథ్యం ఇచ్చిందని, అదే విధంగా ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ 105వ సెషన్ ఘనవిజయం సాధించేలా చేయగలదన్న ఆశా భావాన్ని వ్యక్తం చేశారు.

ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్ దేశానికి చెందిన ఎంతో కాలం నాటి మరియు అతిపెద్ద సైన్స్ సమావేశం. భారతదేశం, విదేశాలకు చెందిన నోబెల్ గ్రహీతలతో సహా ప్రముఖ విద్యావేత్తలు, పరిశోధకులు, శాస్త్రవేత్తలతో పాటుగా విధాన నిర్ణేతలు, కేంద్ర, రాష్ట్ర మంత్రులు ఈ కార్యక్రమంలో పాల్గొననున్నారు. భారతదేశ ప్రధాన మంత్రి దీనిని ప్రారంభించడం ఆనవాయితీగా వస్తోంది.

ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్ అసోసియేషన్ ఏటా నిర్వహించే ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్‌కు దేశంలో ఏదైనా ఒక ప్రాంతానికి చెందిన ప్రతిష్టాత్మక సంస్థ ఆతిథ్యం ఇవ్వడం ఆనవాయితీగా వస్తోంది. భారత ప్రభుత్వ మద్దతు కలిగిన ఐఎస్‌సీఏ ఎంతో పాత కాలం నాటి, అతిపెద్ద శాస్త్రీయ సంస్థ. 20,000 మందికిపైగా విద్యావేత్తలు, శాస్త్రవేత్తలు ఇందులో సభ్యులుగా ఉన్నారు. ఎన్నికైన జనరల్ ప్రెసిడెంట్ నేతృత్వంలో ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్ జరుగుతుంది. 1914లో నెలకొల్పబడిన నాటి నుంచి ఎంతో మంది ప్రముఖులు జనరల్ ప్రెసిడెంట్ బాధ్యతలు చేపట్టారు.

2017-18 సెషన్‌కు ఐఎస్‌సీఏ జనరల్ ప్రెసిడెంట్‌గా ప్రముఖ విద్యావేత్త, సామాజిక కార్యకర్త అయిన ప్రొఫెసర్ అచ్యుత సమంత ఎన్నికయ్యారు. ఈ ప్రతిష్టాత్మక సమావేశపు 104వ సెషన్ ఈ ఏడాది జనవరిలో తిరుపతిలోని శ్రీవేంకటేశ్వర యూనివర్సిటీలో జరిగింది. ఐదు రోజుల పాటు జరిగిన ఆ సదస్సుకు వివిధ దేశాలకు చెందిన ఆరు మంది నోబెల్ గ్రహీతలు, భారతదేశం, విదేశాల నుంచి 14,000 మంది శాస్త్రవేత్తలు, విద్యావేత్తలు హాజరయ్యారు. 99వ ఇండియన్ సైన్స్ కాంగ్రెస్‌కు ఆతిథ్యమిచ్చిన ఘనత 2012లో కేఐఐటీ యూనివర్సిటీ దక్కించుకుంది. 20,000 మంది ప్రతినిధులు, శాస్త్రవేత్తలు ఈ సెషన్‌కు హాజరయ్యారు. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ వీసీ ప్రొ.ఎస్. రామచంద్రమ్, ఐఎస్‌సీఏ పూర్వ అధ్యక్షుడు డాక్టర్ అశోక్ సక్సేనా తదితరులు సమావేశంలో పాల్గొన్నారు.

– ప్రశాంత్,
ఫోన్: 98850 43038

గణాంకాలు... ఘనతలు... ఉత్సవాలు

తెలంగాణ రాష్ట్ర బడ్జెట్, దానిపై చర్చ ఎప్పటిలా సంచలనాలకు తెరదీసింది. బడుగు బలహీన వర్గాలకు అన్ని విధాలుగా తోడ్పడుతూనే, కులవృత్తులపైనే ఆధారపడిన వారికీ ప్రభుత్వపరంగా తగు సహాయం చేయడం ఈ దఫా బడ్జెట్ విశేషంగా చెప్పవచ్చు. బడ్జెట్ అంటేనే గణాంకాలమయం. బడ్జెట్‌లో వెల్లడిస్తున్న ఆ గణాంకాలు తెలంగాణ అభివృద్ధి సూచికలుగా ఉండాలని పౌర సమాజం ఆశిస్తోంది. రాష్ట్ర అభివృద్ధి కోసం అప్పులు తెచ్చుకోవడం తప్పు కానప్పటికీ, అది పరిమితిలోనే ఉండాలని, తీసుకున్న రుణాలను సక్రమ రీతిలో వినియోగించుకోవాలనీ కోరుకుంటున్నది.

గణాంకాలను కాస్తంత పక్కనబెడితే, ఏప్రిల్ మాసంలో ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ శతాబ్ది ఉత్సవాలు ప్రారంభం కానున్నాయి. ఒకప్పుడు యావత్ ప్రపంచానికే తలమానికంగా నిలిచింది ఈ యూనివర్సిటీ. అలాంటి యూనివర్సిటీ ఆరు దశాబ్దాల పాలనలో క్రమక్రమంగా ప్రాభవం కోల్పోయింది. నేడు స్వరాష్ట్ర ఆవిర్భావంతో యూనివర్సిటీకి గత ప్రాభవాన్ని అందించే అవకాశం దక్కింది. తెలంగాణ ఉద్యమంతో యూనివర్సిటీకి గల అనుబంధం విస్మరించలేనిది. నేడు మన నాయకులుగా ఉన్న వారిలో అత్యధికులు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో విద్యనభ్యసించిన వారే. అక్కడి విద్యార్థిసంఘాల నాయకులుగా ఉన్నవారే. పార్టీలకు అతీతంగా వీరంతా ఒక్కటై ఉస్మానియా యూనివర్సిటీని తిరిగి ప్రాచుర్యంలోకి తీసుకువచ్చేందుకు కృషి చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. ఏడాది కాలం పాటు ఈ ఉత్సవాలను నిర్వహించనున్నట్లు యూనివర్సిటీ పాలకమండలి తెలిపింది. ఈ ఏడాది కాలాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోవాలి. యూజీసీ నిబంధనల అమలుకు కృషి చేయాలి. అధ్యాపకుల ఖాళీలను భర్తీ చేయాలి. మౌలిక వసతులను మెరుగుపర్చుకోవాలి. ఆ దిశగా మనం కృషి చేయాలి.

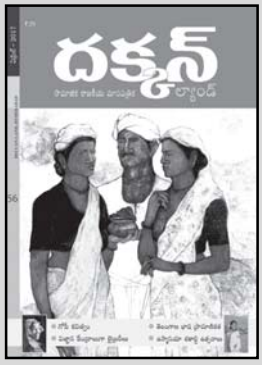

ఉస్మానియా శతాబ్ది ఉత్సవాల్లో భాగంగా ఏడాది పాటు ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంపై ప్రత్యేకకథనాలు ప్రచురించాలని కూడా దక్కన్‌ల్యాండ్ సంకల్పించింది. అధ్యాపకులు, విద్యారంగ నిపుణులు, పాఠకుల నుంచి ఈ అంశంపై రచనలు ఆహ్వానిస్తున్నాం. విశ్వవిద్యాలయం గురించి ప్రస్తావించగానే స్ఫురణకు వచ్చే మరో అంశం గ్రంథాలయాలు. ఆరు దశాబ్దాల సమైక్య పాలనలో గ్రంథాలయ పరిషత్ నీరసించిపోయింది. దానికి జవజీవాలు అందించేందుకు సరికొత్త ప్రణాళికల రూపకల్పన, అమలు ధ్యేయంగా రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇటీవలే నూతన చైర్మన్‌గా అయాచితం శ్రీధర్‌ను నియమించింది. గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్‌గా ఆయన తీసుకోబోయే చర్యల గురించి ఈ సంచికలో ముచ్చటించుకుందాం. గ్రంథాలయం, పుస్తకపఠనం, పుస్తక ప్రదర్శనలు తదితర అంశాలపై వీలును బట్టి ఇతోధిక కథనాలను దక్కన్‌ల్యాండ్ అందిస్తోనే ఉంది. దాన్ని అలానే కొనసాగిస్తాం.

మరో ముఖ్యమైన విషయం ఏమిటంటే దక్కన్ ల్యాండ్ త్వరలో ఐదు వసంతాలు పూర్తి చేసుకోబోతోంది. దీన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని ఆగస్టు లేదా సెప్టెంబర్ నెలల్లో ప్రత్యేక సంచిక తీసుకురావాలని అభిలషిస్తున్నాం. స్వరాష్ట్రం ఏర్పడిన నేపథ్యంలో తెలంగాణను తీర్చిదిద్దుకోవడం ఎలానో వివరించే అంశాలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వదలిచాం. తెలంగాణ ఉద్యమం సందర్భంగా తెలంగాణ భావజాలవ్యాప్తికి దక్కన్‌ల్యాండ్ చేసిన కృషి తెలిసిందే. ఒక పత్రికకు అసలైన బలం పాఠకులు, రచయితలు, చందాదారులే. ఆరో వసంతంలోకి అడుగుపెడుతున్న సందర్భాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని ప్రతీ ఒక్క పాఠకుడు తన పరిచయస్తులకు దక్కన్‌ల్యాండ్‌ను పరిచయం చేయాలని, వారు చందాలు కట్టేలా తోడ్పడాలని కోరుకుంటున్నాం. మరిన్ని విశేషాలతో వచ్చేనెల మళ్ళీ కలుసుకుందాం.

వేదకుమార్.యం

(యం. వేదకుమార్)
ఎడిటర్

సామాజిక విప్లవ మూర్తులకు జేజేలు!

ఏప్రిల్ నెలంతా దళిత, ఆదివాసి, పిడిఎల్ ప్రజానీకానికి పండుగనెల. ఎందుకంటే సామాజిక విప్లవ మూర్తులైన మహాత్మా జ్యోతిరావుపూలే, ఆశోక్‌సామ్రాట్, డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్‌లతో పాటు కొంరం భీమ్, డా॥ జగ్జీవన్‌రామ్ జయంతులు ఏప్రిల్ నెలలోనే.

మనిషిన మనిషిగా చూడనిరాకరిస్తూ, ఆర్థిక, సామాజిక, రాజకీయ రంగాలలో అసమానతలు, అగౌరవాన్ని పాటిస్తూ సామాజిక అన్యాయానికి పాల్పడుతున్న అమానుషమైన ఆటవిక కులవ్యవస్థను కూకటి వేళ్ళతో కూల్చేందుకు అవిరామంగా తమ జీవితాలను ఫణంగా పెట్టి స్వేచ్ఛా, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వం, సామాజిక న్యాయం కోసం ఉద్యమించిన మహాత్మాజ్యోతిరావు పూలె, డా॥అంబేద్కర్‌లు నిజమైన త్యాగమూర్తులు. వారు చూపిన బాట నేటికి స్ఫూర్తిదాయకం.

మహాత్మాజ్యోతిరావు పూలే:

1827 ఏప్రిల్ 11న మహారాష్ట్రలో జన్మించి నవంబర్ 28, 1890న తుదిశ్వాస విడిచారు. మనిషిని మహాత్ముడిగా తీర్చిదిద్దే విద్య ఒక్కటేనని నమ్మిన వారు పూలే. తన భార్యకు విద్యాబుద్ధులు నేర్పి దేశంలో మొట్టమొదటిసారి అంటరాని, పేద ప్రజలకు చదువు నేర్పించారు. అప్పటికే సామాజిక స్పృహ వున్న సావిత్రిబాయి పూలే ఎన్నో అవమానాలు ఎదుర్కొంటూ పిల్లలకు చదువు నేర్పిన మొట్టమొదటి మహిళా ఉపాధ్యాయురాలిగా చరిత్రకెక్కిన ధృవతార.

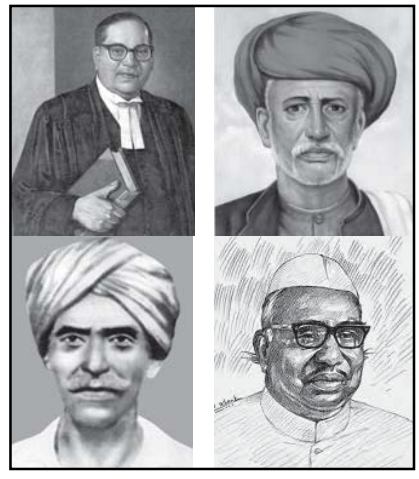

హిందు వ్యవస్థలో హక్కులు నిరాకరించబడుతున్న దళితులు, మహిళల చైతన్యవంతం కోసం 1873లో పూలే సత్యశోధక్ సమాజ్‌ను ఏర్పాటు చేసి సమాన హక్కులు ఉద్యమానికి శ్రీకారం చుట్టారు. అసమానత్వానికి కారణమైన కులవ్యవస్థ ధ్వంసం కోసం గులాంగిరీ లాంటి ఎన్నో పుస్తకాలు రాసి ప్రత్యక్ష పోరాటంలో పాల్గొన్న గొప్ప సంఘ సంస్కర్త పూలే.

డా॥ బి.ఆర్.అంబేద్కర్

అంబేద్కర్ ఏప్రిల్ 14, 1891 మహారాష్ట్రలోని రత్నగిరి జిల్లాలోని అంబవాడ అనే గ్రామంలో జన్మించాడు. పుట్టుక, చదువు నుండే అంటరానితనాన్ని అనుభవించి, దానిని అంతమొందించి సమసమాజ నిర్మాణానికి నడుం బిగించాడు.

భారత రాజ్యంగం ద్వారా ఎన్నో హక్కులను సాధించారు. జీవించే హక్కుతోపాటు, ఒక మనిషికి ఒకే ఓటును ఆచరణలోకి తెచ్చి మనుషులందరూ సమానమని చాటాడు. ఇట్లా విద్య, ఉద్యోగ, ఆర్థిక, సామాజిక రాజకీయ, సమస్త రంగాల్లో సామాజిక న్యాయం పాటించాలని ఉద్యమించిన సామాజిక విప్లవ వీరుడు డా. అంబేద్కర్. అనేక ఉపన్యాసాలు, రచనలు, ప్రత్యక్ష పోరాటంతో భారత జాతిని సమానత్వంవైపు అడుగులు వేయించారు.

ఆకలి, దారిద్ర్యం, పేదరికం, అంటరానితనంతో ఎవరూ జీవించవద్దని, స్వేచ్ఛ, సమానత్వం, సౌభ్రాతృత్వాన్ని రాజ్యాంగంలో పొందుపర్చారు. హిందువుగా పుట్టానని కాని హిందువుగా చావనని 1956లో 5 లక్షల మందితో బౌద్ధాన్ని స్వీకరించారు. డా. అంబేద్కర్ 125వ జయంత్యుత్సవాలను ముగించుకొని 126వ జయంతిలోకి అడుగిడుగుతున్న చారిత్రక సందర్భమిది. బుద్ధని బాటలో ప్రయాణించాడు.

ఆశోక్‌సామ్రాట్ కూడా ఏప్రిల్ 9ననే జన్మించాడు. సంక్షేమ పాలనకు కొత్త అర్థం చెప్పిన నేత అశోకుడు.

కుంరంభీమ్

జల్, జంగిల్, జమీన్‌పై హక్కుల కోసం పోరాట పతాకాన్ని ఎగరవేసిన **కొమరంభీమ్**, నిజాం రాచరిక దోపిడి, అన్యాయాలను అణచివేతలను తెలంగాణ గడ్డపై ప్రతిఘటించిన ఆదివాసీల ఆశాజ్యోతి. అడవి మనది, పోరాటం మనది.. గెలుపు మనదని ఉద్ఘోధించిన వీరుడు. కుంరంభీమ్ జయంతిపై ఇంకా స్పష్టత లేదు. కొంతమంది ఏప్రిల్ 22న జరుపుతే, కొంత మంది అక్టోబర్ 22న కుంరంభీమ్‌ను స్మరించుకుటున్నారు.

జగ్‌జీవన్‌రామ్

మరో దళిత నేత జగ్‌జీవన్‌రామ్ సైతం ఏప్రిల్ నెలలోనే జన్మించాడు. ఏప్రిల్ 5, 1908న జగ్‌జీవన్‌రామ్ జన్మించారు. అనేక అవమానాలను ఎదుర్కొని అంటరాని కులలో పుట్టి ఉప ప్రధాని స్థాయికి ఎదిగిన నేత జగ్‌జీవన్‌రామ్. అందుకే ఏప్రిల్ అంతా అణగారిన వర్గాలకు పండుగ నెలే.

మహనీయుల కలలు గన్న సమానత్వం, సామాజిక న్యాయం నేడు నినాదాలుగానే మిగిలిపోయాయి. దేశవ్యాప్తంగా విశ్వవిద్యాలయాల్లో, గ్రామాల్లో కులం విష నాగులు కాటు వేస్తూ అణగారిని వర్గాలు, మత మైనారిటీలలో వేస్తున్న చైతన్యాన్ని జీర్ణించులేకపో తున్నారు.

భూమిని, పరిశ్రమలను జాతీయం చేయాలన్న డా॥ అంబేద్కర్ సిఫార్సులను అమలు చేయడంలో పాలకులు వైఫల్యం చెం దడంతో, భూమి, పరిశ్రమలు, సంపద, అధికార పీఠాలు ఆధిపత్య దోపిడి శక్తుల చేతిలో బందీ అయి సామాజిక న్యాయం నేడు మేడి పండు గానే మారింది.

రాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చి, స్వాతంత్ర్యం సాధించి 100 ఏళ్లకు దగ్గరవుతున్నా దళితులు, పీడితులు, పిల్లలు, మహిళలు, ముస్లిం మైనారిటీలు పేదరికం, దారిద్ర్యం, ఆకలి, అవమానాలు, అవిద్య, అభద్రతతోనే జీవించాల్సిన దుర్భర స్థితి నెలకొన్నది. సంపదలో వాటాకోసం, నిర్ణయాల్లో భాగస్వామ్యం కోసం అణగారిన వర్గాలు ఉద్యమించకపోతే సాధించుకున్న హక్కులు మళ్ళీ మళ్ళీ ఉల్లంఘనలకు గురవుతునే వుంటాయి.

మనలను మనుషులుగా నిలబెట్టిన మహనీయులకు దండాలు. దండాలతోపాటు వారి స్ఫూర్తిని పుణికిపుచ్చుకుని సమానత్వ సమాజ నిర్మాణం కోసం అడగులు నేర్పించిన మహనీయులకు జేజేలు పలుకుదాం.

-పి. శంకర్, సామాజిక కార్యకర్త,
ఫోన్: 9441131181
ఇమెయిల్: shankar.dbf@gmail.com

తెలంగాణ సాహిత్య దృశ్యం

తంగెడు పూల దీపశిఖల నడుమ గోపి కవిత్వం

"భూగర్భ సారంలోంచి
చెమట బిందువులు మోసుకొచ్చిన
ఆకలి స్వప్నం రొట్టె"

తాజ్ కృష్ణాలో అధునాతన రుచుల్ని ఆస్వాదించినా, రొట్టెను మరచిపోని కవి. రోల్స్‌రాయిస్ కార్లలో తిరిగినా, విమానాల్లో విహరించినా సైకిల్‌ను మరచిపోని కవి. యూఫోమ్ బెడ్లమీద పవళించినా బొంతను మరచిపోని కవి. ఎందుకంటె ఆయన కవి గనుక. భూత వర్తమాన భవిష్యత్ కాలాల్లోకి 'ఆసు'లా తిరుగుతూ కవితను నేసే కవి గనుక. ఎన్ని ప్రభావాలు ప్రవాహాలుగా ముంచెత్తినా తెలంగాణ పల్లెను మరచిపోని కవి గనుక.

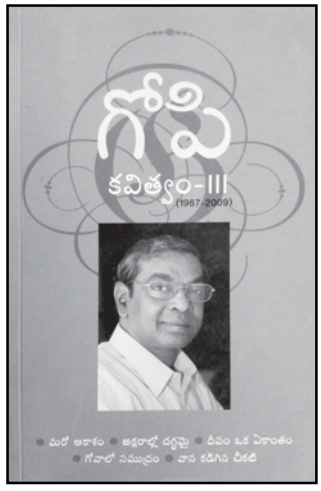

తెలంగాణ పల్లెను గోపి రెండు పాయలుగా కవిత్వంలోకి ప్రవహింప జేసిండు. వాస్తవికత గా కాల్పనికతగా లేదా నోస్టాల్జిక్‌గా.

యూరప్ సాహిత్యంలో 'రోమాంటిసిజమ్' ఉద్యమంలో వచ్చిన ఒక వైరుధ్య ఫలితంగా ప్రకృతి (Back to the nature)లోకి పయనించడ మనే భావన రూపుదాల్చింది. గత ఫ్యూడల్ వ్యవస్థ సంకెళ్ళ నుంచి ఒకవైపు స్వేచ్ఛను ఆకాంక్షించిన కవే మరోకవై నూతనంగా ఆవిర్భ వించిన పారిశ్రామిక, యాంత్రిక నాగరికతవల్ల పరాయికరణకు లోనైన కవి, యాంత్రిక నాగరి కతలో పూర్తిగా సంలీనం కాని కవి ఆ ఉక్కుపోత నుండి బయటబడటానికి ప్రకృతిలోకి గతంలోకి పయనించిండు.

దీని నుంచే క్రమంగా 'నోస్టాల్జియా' అనే భావన రూపుదిద్దుకున్నది.

నోస్టాల్జియాను బాల్యం మీద గతం మీద ఊరి మీద ఇలాంటి అనేక అంశాల మీద ఒక మమకారంగా, ఒక యాదిగా ఒక ఫ్యాషన్‌గా కొట్టి పారేస్తారు చాలా మంది.

"Pleasue and sadness that is caused by remembering some thing from the past and wishing that you experience it again" లాంటి నిర్వచనాన్ని పరిశీలించినప్పుడు కూడా ఈ భావన అంత బలమైనది కాదని అనిపిస్తుంది. కాని దీనికి వర్తమాన సంక్షోభానికి ఉన్న సంబంధం దృష్ట్యా చూసినప్పుడు ఆ భావనకున్న గాఢత, సాంద్రత అర్థమవుతుంది. వర్తమానం భీతావహమయినప్పుడు కవి గతంలోకీ భవిష్యత్తులోకి లోలకంలా తిరుగుతాడు కవి. భవిష్యత్ దృశ్యం కళ్ళకు కట్టకపోతే అది పరిష్కార మార్గంగా దృగ్గోచరం కాకపోతే గతంలోని సుగుణాలలోకి వెళ్తాడు కవి. దాం తో కొంత ఉపశమనం పొందుతాడు. గతంలోకి వెళ్లే క్రమంలో గతం మాత్రమే గొప్పది అనే వాడు తిరోగమనవాది. గతంలోని సుగుణాల్ని మాత్రమే తీసుకొని భవిష్యత్తులోకి పయనించేవాడు పురో గమన వాది. ఇదొక గతితార్కిక పయనం. పూర్తిగా కాకపోయినా ఈ రెండవ తరహా కవి గోపి.

పైన చెప్పుకున్నట్టు నోస్టాల్జియాను తక్కువ చేసినందుకు ఆయన నొచ్చుకుంటూ..

"నాస్టాల్జియా అని కొట్టి పారెయకు
ఈ పల్లెవేలు పట్టుకునే కదా
నేనిక్కడ దాకా నడిచొచ్చింది" (చీకటి పార్శ్వాలు-ఎండ పొడ)

అంటూ ప్రపంచీకరణ వల్ల 'పాడైపోయిన పల్లె'ను చూసి తన బాల్యం నాటి పల్లెలోని ఆహ్లాదాన్ని గుర్తుకు తెచ్చుకుంటాడు.

'అరుగు', బొంత, రేకుపెట్టె, కల్వర్టు, తు వ్వాల, మరోసారి తంగెడుపూలు, మావూరి చెరువు, డిసెర్టడ్ విలేజి, మరోసారి మావూరు, భువనగిరి నుండి కవనగిరి దాకా లాంటి మంజి నోస్టాలిక్ కవితలు రాసిండు. కొన్ని కవితలు చూడొచ్చు.

ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంలో బహుశా మొదటిసారి తెలంగాణకు ఒకానొక ప్రతీక అయిన తంగెడుపూల ఔన్నత్యాన్ని గురించి రాసినాడు గోపి.

"తంగెడు పూలు అంటె ఒప్పుకోను
బంగారు పూలు....
వాసనలేకున్నా వలపు
బాసలు నేర్చిన పూలు
పేదపూలు..
పేదలపూలు" (తంగెడుపూలు -1967)

తెలంగాణ ఉద్యమానికి ప్రేరణగా నిలిచిన 'బతుకమ్మ' సందర్భంగా ఇలా అంటాడు కవి. "ఇం గ్లాడులో డిఫడిల్స్‌తో మాట్లాడినప్పు డు కూడా ఇవి నావెంటే రెపరెపలాడాయి. ఏమేమి పువ్వొప్పినా గౌరమ్మకు ఈ పువ్వే చిరునవ్వు" (మరోసారి తంగెడు పూలు - వానకడిగిన చీకటి) అంటాడు.

ఆంధ్రా పాలనలో దుస్థితికి లోనైన చెరువులను చూసి వేదన చెంది తన బాల్యం నాటి చెరువు

ఔన్నత్యాన్ని తలచుకొని చెరువు అందాన్ని గొప్ప ఇమేజరీలతో ఇలా వర్ణిస్తాడు.

"మా చెరువునీళ్ళు
ఏ శూన్యాల వొలికి పొయ్యాయో
ఎముకలు తేలిన ఛాతిలా
కొట్టుకుంటూ" అని వలపోస్తాడు
(మరోసారి మావూరు)

గాలి వేళ్ళు తగిలితే చాలు
వేల వేల పూల డిజైన్లలో,
నీటి మీద షోలాపూర్ దుప్పట్లు పరుచు కునేవి / కట్టమీది నుంచి రాయి విసిరితే అమ్మమ్మ తెచ్చిన /సకినాల బుట్టను గుమ్మరించినట్లుండేది" (మావూరి చెరువు – తంగేడు పూలు)

బతుకమ్మలు విహరించే
మా వూరి చెరువు
ఒక సజీవ సజల మహాకావ్యంలా ఉండేది

గతాన్ని తలచుకొని బాధపడడమో ఆనంద పడడమో మాత్రమే గాక ఆ ఆనందాన్ని తిరిగి పొందాలనే తపన కూడా నోస్టాల్జియాలో భాగం.

"పశువుల తోక విసుర్ల పేడ చందనం
వొంటినిండా పూసుకోవాలని వుంది..
పట్టణం ప్రియురాలు కూడా కాదు
పల్లెల్లో తల్లి వొడి కరువైంది
రెంటికి చెడిన ఒంటరి మోడులా నేను
(కల్వర్టు – వంతెన)

రొట్టె పెంక మీదకి చేరగానే
అందరం చుట్టూమూగే వాళ్ళం
సలాకితో రొట్టెను కాలుస్తుంటే
అమ్మ శ్రద్ధగా రొట్టె మీద
మమకార మహాకావ్యాన్ని
లిఖిస్తునట్టుగా ఉండేది.
(రొట్టె – కాలాన్ని నిద్ర పోనివ్వను)

ఆధునిక ఆహారపు అలవాట్ల దాడిలో కొంతకాలం కాల గర్భంలో కలిసిపోయిన రొట్టె మళ్ళీ తెరపైకి వచ్చిందంటె అనేకమంది మమకారాల ప్రాతినిధ్యంగా గోపిలాంటి కవులు రాసినందు వల్లే. శాస్త్రవేత్తలు ప్రచారం చేసినందువల్లే.

ఫోం బెడ్లు విసిరెసి మళ్ళీ నేలమీద, కొత్త రకాల బొంతల మీద పడుకునే అలవాటు చేసు కుంటున్నారంటె

మా రంగు రంగుల బొంతకు
ఏ విమల్ డిజైన్లూ సాటిరావు
పాత బట్టలను పోగేసుకొని
మా అమ్మ ఏర్పరచిన సమన్వయ వ్యవస్థ ఈ బొంత
వేసవిలో ఇది హంస తూలికా తల్పం
చలికాలంలో నులివెచ్చటి దుప్పటి.
(బొంత – కాలాన్ని నిద్రపోనివ్వను)

అని గోపిలాంటి కవులు గతంలోని మం చిని తలచుకోవడం వల్లనే అంటె అతిశయోక్తి అనిపిస్తుం దేమో కాని అసత్యం మాత్రం కాదు.

అంటే నోస్టాల్జియా కేవలం తలపోత కాదు. అది గతంలోని సుగుణాల్ని ముందుకు తెస్తుంది. ఆధునికతలో విచక్షణ రహితంగా కొట్టుకపోగా మన భౌగోళిక సీతోష్ణస్థితిగతుల కనుగుణమైన మిద్దె ఇండ్లు, ధోవతి అంగీ లాంటివి మళ్ళీ వస్తె బాగుం దుననే ఆలోచనల్ని ముందుకు తెస్తుంది నొస్టాల్జియా.

ఆధునిక అత్యాధునిక మానపుడు వొత్తిడి (Stress) కి లోనై అనేక వ్యాధులకు గురవుతున్నా డంటె దానికి కారణమేమిటి? సామూహికత నుండి ఒంటరితనం లోకి వెళ్ళడమే ఆ కారణం. సామూహికతలోకి పయనించడానికి అనేక స్థలాలున్నవి. పద్ధతులున్నవి. అలాంటి వాటిలో 'అరుగు' ఒకటి. దానిని గురించి యాదికి చేసుకుంటూ ఇలా అంటాడు గోపి.

'అరుగుకు చెవి ఆనిస్తే
వీధిలోని అడుగుల
కాల దూరాలన్నీ ధ్వనిస్తాయి..
చెప్తె నవ్వుకుంటారేమో
దీని మీద రెపరెపలాడే డాలర్ కాయితాలు
చిత్తు పేపర్లలా కనిపించాయి
ఇప్పటికీ
నా కంటె ఓ బెత్తెడు
ఎత్తునే వుందీ అరుగు"
(అరుగు – ఎండపొడ)

అప్పటి వీధులు
అరుగుల మీద కబుర్లు
ఆ సందులో పట్టనంత పెద్ద ఆకాశం
పేదరికం ఆప్యాయతల
ఇచ్చి పుచ్చుకోవటాలు
(డిజర్టెడ్ విలేజ్ – వాన కడిగిన చీకటి)

తన విద్యార్థి దశ అంతటా తనను వెన్నంటే ఉండిన రేకు పెట్టెను తలచుకుంటూ..

"మీ ఫారిన్ సూట్‌కేసుల పక్కన
కంటికి నలుసులా ఉది కదూ" అని దాన్ని చిన్న చూపు చూసినవారికి సమాధానంగా

"చేతులమీద పెంచే బిడ్డలాగే నా సందుక"
"అది నా అనుభవాల రాశి"

"అరె బుడ్డోడా దానిమీదెక్కి తొక్కకురా
నా గుండె నలిగి పోతుంది" అని రేకు పెట్టెకు తనకు గల అనుబంధాన్ని యాది చేసుకొని నిస్సహాయ వేదనను పొందుతాడు.

ఒకప్పుడు గ్రామంలో ప్రతిఒక్కరికీ రుమాలు, కండువా ఉండేవి. అవి పోయి రెండింటి బదులు తువ్వాల వచ్చింది. అదీ పోయి 'కర్చిఫ్' వచ్చింది. ఆ తువ్వాలను యాజ్జేసుకుంటూ అప్పటి అనుభూతిలోకి వెళ్ళాడు ఇలా.

ఇది తువ్వాలా?
కాదు నా జీవితంలో దైనందినకావ్యమాల.
సూర్యుడు పెట్రేగిపోతున్నప్పుడు
తలపాగై కాపాడుతుంది
ఎంత అలసటనూ
ఒక్క దులపరింతతో పటాపంచలు చేస్తుంది
ఎంత తవ్వినా తరగతని జ్ఞాకాల ఖని నా తువ్వాల"
(తువ్వాల – అక్షరాల్లో దగ్ధమై)

తెలంగాణ వర్తమాన గ్రామీణ జీవితాన్ని వాస్తవికంగా కూడ అద్భుతంగా చిత్రీకరించిండు. 1969 ఉద్యమంలో విద్యార్థిగా ఇతరులతో కలసి ఒక కవితాబులెటిన్‌ను వెలువరించడమే కాక కొన్ని రోజులు జైలుకు కూడా వెళ్ళిండు గనుక తెలంగాణ మీద ఆ ప్రేమ ఉన్నది గనుక ఆ చిత్రీకరణ సాధ్యమయింది.

వద్దంటె దినెటోడు
బుక్కెడన్న దింటలేడు
జర కడుపు జూడుండ్రి దొరా
నా కడుపు గాయిండ్రి దొరా!
తలపై కెత్తిన డాక్టరు
"మీవోనికి రోగమేంలేదు
Malnutrition
అంటె తిండి గావాలె మంచి తిండి"
(మంచి తిండి – తంగెడు పూలు)
పది రోజుల పచ్చి బాలెంత
వానల తడిసిన పచ్చి కట్టెల కోసం
వానలో తడుసుకుంట పోయింది
"గోలీలు గావలె దొరా
సూది మందియిండ్రి దొరా"
(పచ్చిబతుకు శాంతమ్మ – తంగెడు పూలు)

అభ్యుదయ విప్లవ దృక్పథాల ప్రభావంతోనే కాక సహజంగా కవికుండే సహానుభూతి దృక్కోణం నుండి తెలంగాణా పేదరికాన్ని అత్యంత ఆర్ద్రంగా వ్యక్తం చేసిన పాదాలివి.

చెట్టుగొట్టురా ఎంకా కట్టెగొట్టు
పటేలింట్ల పోలా వొండుతుండ్రు..
కల్లుగియ్యరా రాములూ బుడ్డి నింపు
పటేలింట్ల పట్నం సుట్టాల్ దిగిండ్రు
(పల్లెల్లో మన పల్లెల్లో – మైలురాయి)

పూర్తిగా తెలంగాణ భాషలో రాసిన కవిత ఇది. అప్పటికి అలా రాయడం సాహసం.

1956లో ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పడిన తరువాత అందరూ ఆంధ్ర భాషలోకి ఒదిగి పోతున్న క్రమంలో తెలంగాణ పట్ల ఎంత ప్రేమ ఉంటే తప్ప రాయడం సాధ్యం కాదు.

చేటలో బియ్యం ముందేసుకొని కూచున్నది
పొయ్యి మీద ఎసరు మసిలిపోయి గాలి వేడెక్కింది
మేకపిల్ల నెమరెయ్యటం మాని తదేకంగా చూస్తున్నది
కోడిపెట్ట పిల్లల్ని మర్చిపోయి అచేతనంగా నిల్చున్నది
ఓ కన్నీటి చుక్కరాలి
బియ్యపు గింజలు ఉలిక్కిపడి గిజగిజలాడాయి
(మౌనగర్భంలో – చిత్రదీపాలు)

గోపి కవిత్వంలో నాకు నచ్చిన గొప్ప కవితల్లో ఇదొకటి. కవిత కవితే కరుణా కణిక

"ఆరేసిన రక్తసిక్త జీర్ణవస్త్రంలా ఆమె"
తెలంగాణ చేనేత వృత్తి కారుల కడగండ్లను

ఇక్కడ బతకలేక బొంబాయి దారి పట్టే వలస జీవుల వెతలను చిత్రించిన కవిత "ఓ రాజయ్య కథ" ఇది కూడ కన్నీళ్లను తెప్పించే కవిత.

తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని ఉర్రూతలూగించి ఉరవడి సృష్టించి నది పాట. 'పాట రెక్క మీద లేచిన ఉద్యమాలనేలకదా యిది' అంటాడు. ఆ పాట గురించి రాసిన గొప్ప కవిత 'పాట'.

కాళ్ళు కవాతులై
చేతులు ఎక్కుపెట్టిన ప్రశ్నలై
దేహమంతా ఒక పేరిణీ తాండవమై
ఆర్తిలోంచి
ఆత్మలోంచి వెలువడే
సప్త సముద్రాల హోరుపాట
అని పాట విశ్వరూపాన్ని అద్భుతంగా వర్ణించిండు
"తెలంగాణ పాడిందే పాట /తెలంగాణను కాపాడిందే పాట"

తెలుగు సాహిత్యంలోని అన్ని పాటల్లోకి తెలంగాణ పాటే గొప్పదని, తెలంగాణ విజయంలో పాట పాత్ర గొప్పదని తెలంగాణ ఆత్మతో పలికిండు. తన తొలి కవిత నుండి ఇప్పటిదాకా తన కవిత్వం నిండా తెలంగాణను పలికిన గోపి అభినందనీయుడు.

(మార్చి29న "స్ఫూర్తి" అవార్డు అందుకున్న సందర్భంగా ఈ వ్యాసం)

సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి,
మొబైల్: 98856 82572
మెయిల్: narayanareddy.sunkireddy@gmail.com

సమాజంలో సజీవనది...!

సంస్కృతి, చరిత్ర, వారసత్వం....ఈ మూడు పదాలు వేటికవే విడివిడిగా కనిపించినప్పటికీ ఇవన్నీ ఒకే దండలోని మణిపూసలే. వాటిని అనుసంధానం చేస్తూ ఏళ్ళుగా ఒక జీవనది మన సమాజం లో ప్రవహిస్తోంది. అదే జాతర.

జాతర! ఈ పదం వినగానే నిన్నటి తరంతో అనుబంధం ఉన్న వారికి ఒక్కసారిగా పాతజ్ఞాపకాలు మదిలో మెదలుతాయి. ఒక్కో వూరిలో ఒక్కో తరహా జాతర. ఈ జాతర్లలోనూ కొన్ని మం డల స్థాయిలో, మరికొన్ని జిల్లాస్థాయిలో, ఇంకొన్ని రాష్ట్రస్థాయిలో పేరొందాయి. ఇవన్నీ నాణేనికి ఒకవైపే.

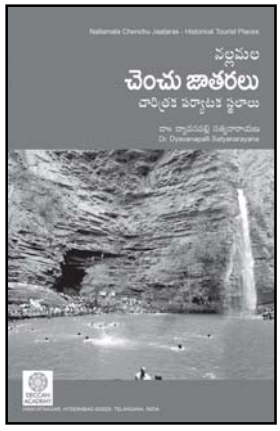

ఈ జాతరలకు భిన్నంగా గిరిజనుల మరీ ముఖ్యంగా చెంచుల జాతరలు జరుగుతాయి. ఈ నాడు మనం 'నాగరికత' అంటూ అంటూ 'గిరి' జనులకు దూరమై 'పుర' జనులమై పోయినప్పటికీ, మన సర్వస్వానికి మూలాలు మాత్రం గిరుల్లోనే ఉ న్నాయి. గిరిజనులే వాటికి పరిరక్షకులుగా ఉన్నారు. అందుకే గిరిని కాపాడుకుందాం... కొండను తీర్చి దిద్దుకుందాం... కొండకోనల్లోనే మన అసలైన సం స్కృతి ఉంది. అదే మన చరిత్ర. ఆ వారసత్వాన్ని కా పాడుకుందాం.

దక్కన్ పీఠభూమిలో తెలంగాణ ప్రాంతానికి ఒక విశిష్టత ఉంది. ఈ ప్రాంతపు దట్టమైన అడవులు మన ఘన సంస్కృతి, చరిత్రలకు ఆనవాళ్ళుగా నిలిచాయి. ఆదిమ నాగరికతకు ఇక్కడే బీజం పడింది. ఈ వారసత్వం అటు పురాతన కట్టడాలు, శిథిలాల రూపంలో ఇటు సజీవ వారసత్వంగానూ మనకు కనిపి స్తోంది. మరీ ముఖ్యంగా జాతర సమయాల్లో వెల్లివిరిసే గిరిజన సంప్రదాయాలు మనల్ని మరో ప్రపంచంలోకి తీసుకెళ్తాయి. ఆట, పాటలు, వాటికి తోడుగా వివిధ వాయిద్యాలు...ఆచార వ్యవహారా లు... మనల్ని ఆశ్చర్యపరుస్తాయి. ఇక్కడ గమనించాల్సిన అంశం మరొకటి ఉంది. ఇలా గిరిజన జాతరలు జరిగే ప్రాంతాలు అనేకం ఆధ్యాత్మిక, పౌరాణిక, చారిత్రక, పర్యాటక, ప్రకృతి రమణీయత విశేషాలను కలిగిఉండడం.

నల్లమల అడవుల్లో చెంచులు నిర్వహించుకునే జాతరలు ఎంతగానో పేరొందాయి. మరీ ముఖ్యంగ బౌరాపూర్ భ్రమరాంబ, సలేశ్వరం లింగమయ్య, లొద్ది మల్లయ్య, మల్లెల తీర్థం, మన్ననూరు లింగమయ్య లాంటి జాతరలు ఎంతో ప్రఖ్యాతి చెందాయి. తెలం గాణ సంస్కృతి సంప్రదాయాల పట్ల మమకారం కలిగిన వారెవరైనా ఈ జాతరలను చూసి తీరాల్సిందే. జాతర అంటే... అక్కడికి వెళ్ళడం ...మొక్కుబడి తీర్చుకోవడం మాత్రమే కాదు. పైన పేర్కొన్న జాతర్లకు సంబంధించి ప్రతీ ఒక్కటి కూడా తమవైన విశేషాలెన్నో కలిగి ఉ న్నాయి. వాటి గురించి కూడా తెలుసుకోవాలి. కొండలు, కోనలు, జలపాతాలు, వన్యప్రాణులు, ప్రకృతి రమణీయతలు.... ఇవన్నీ మనల్ని ఎంతగానో ఆకట్టుకుంటాయి.

ఈ విధమైన జాతర్లకు వెళ్ళేవారిలో చాలామంది అక్కడి విశేషాలు తెలుసుకోకుండానే, వాటిని చూడకుండానే తిరిగివస్తుం టారు. అద్భుత అవకాశాలను అలా వారు వదులుకుంటున్నారు. ఈ నేపథ్యంలో అక్కడి జాతర జరిగే సమయం, ఆ ప్రాంత చరిత్ర, చుట్టుపక్కల విశేషాలు, పర్యాటక, దర్శనీయ ప్రాం తాల పై ప్రాథమిక సమాచారం అందిస్తే బాగుంటుం దనే ఆలోచన ఎప్పటినుంచో ఉంది. ఆ ఆలోచనకు ద్యావనపల్లి అక్షరరూపం ఇచ్చారు. అలా పుట్టుకొచ్చిం దే ఈ పుస్తకం. తెలంగాణ ప్రాంత కళలు, కళా రూపాలు, చరిత్ర, సంస్కృతి, వారసత్వం, హస్తకళలు తదితర అంశాలపై తనదైన రీతిలో కృషి చేస్తున్న దక్కన్ అకాడమీ ద్వారా ఈ పుస్తకం వెలువడింది.

ఇంటాక్, తెలంగాణ పోరాటం, పిల్లల సినిమా, బాల సాహిత్యం, దక్కన్ సంస్కృతి...ఇలా ఎన్ని రంగాల్లో కృషి చేస్తున్నా పర్యాటక రంగం కూడా నన్ను అమి తంగా ఆకట్టుకుంటూనే ఉంటుంది. ఈ దఫా అందుకు మన సంస్కృతి, నాగరికత అంశాలు కూడా తోడయ్యా యి. దేశవిదేశాల్లో ఉండే పర్యాటక ప్రాంతాలకు దీటుగా నిలిచేవి మన వద్ద కూడా ఉన్నాయి. అందుకే మరీ ముఖ్యంగా చెంచులు, అటవీ ప్రాంతాలను దృష్టిలో ఉంచుకొని అందుబాటులో ఉన్న స మాచారాన్ని క్రోడీకరించి ద్యావనపల్లి రచించిన ఈ పుస్తకాన్ని మీకు అందిస్తున్నాం. ప్రాచీన శివాలయాలు, పాల్కురికి పేర్కొన్న పర్యాటక స్థలాలు, నల్లమలలో నిజాం కాలపు వేసవి విడుదులకు సంబంధిం చిన విశేషాలు కూడా ఇందులో ఉన్నాయి. ఇక చివర్లో నల్లమల టూర్స్ పేరిట ఇంగ్లీషులో నల్లమల పర్యటనలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని కూడా ఇవ్వడం జరిగింది. ఒక్కముక్కలో చెప్పాలంటే ప్రతీ ఒక్కరూ చదివి, భద్రపర్చుకొని, తమ పర్యటనల సందర్భంగా వినియోగించు కునేందుకు వీలు కల్పించే సమాచారంతో ఈ పుస్తకం రూపొందింది. ఇది మీకు చక్కటి సమాచారాన్ని అందిస్తుం దని, ఆయా పర్యటనల్లో మీకు తోడుగా నిలస్తుందని ఆశిస్తూ....

-యం. వేదకుమార్
చైర్మన్, **దక్కన్ అకాడమీ**

(ఈ పుస్తకం వెల: రూ.50 ప్రతులకు: దక్కన్ అకాడమీ, చంద్రం, 490, స్ట్రీట్‌నెం.11, హిమాయత్‌నగర్, హైదరాబాద్)

మార్పులకి గురవుతూ
నేర్పుగా నిలిచిన జానపదం

ప్రజలలోకి వెళ్లవలసిన అవసరం గుర్తించిన ప్రజా శ్రేణులలో Inside గా ఉన్నవారు, ప్రజలకు దూరంగా మసిలే Out siders తమ అవసరాల మేరకు జానపద కళా సాహిత్యాలను, సంగీతాలను ప్రచారానికి గైకొనడం అనాది కాలం నుండి జరుగుతున్నది. ఈ ప్రక్రియను Applied Folklore అంటారు. దానినే ఔపయోగిక జానపద రంగం అంటాం. అంటే జానపద అంశాలను అవసరాల రీత్యా వాడుకోవడం. ఇలా వాడుకునే సందర్భాల్లో మూలాంశాలు కొన్నింటిని పరిహరించడం జరుగుతుంది. దాని అసలు రంగు, రుచిని పక్కన పెట్టి అదనంగా రంగు, రుచిని కలపడం లేదా తగ్గించడం జరుగుతుంది. ఇక పోతే అతి ముఖ్యమైన విషయం ఏమంటే ఏ సందర్భంలో, కాలంలో, పరిస్థితిలో ఆ పాట, లయ, కళ, బాణీ ఇత్యాదులు ఉంటాయో వాటిని నిరాకరించడం లేదా కొత్త సందర్భాలకి అనువర్తింప చేయడం జరుగుతుంది. ఇలాంటప్పుడు అది మూల జానపదమా కాల్పనిక జానపదమా అనే సంశయం వస్తుంది. దీనినే కృత్రిమ జానపదం అని కూడా పిలవవచ్చు. అందుకే Folklore or Fakeore అనే నానుడి తయారైంది.

రేడియో, సినిమా, ప్రస్తుతం టీవీ చానళ్ళలో వచ్చేది అభాస జానపదమే (Pseudo Folklore).

జానపద సాహిత్యం, సంగీతం, శాబ్దికం. జానపద ప్రదర్శన, గారడి, ఇంద్రజాలం, దృశ్య ప్రాధాన్యం. ధ్వని దృశ్యాల సమాహారం కూడా జానపదంలో ఎక్కువ పాళ్ళు ఉంటుంది. జానపద శబ్దకళ పరమోత్కృష్టమైనది. ఎందుకంటే అది సామూహికం. ఇక్కడ సమూహం అంటే స్వరాలు, వాతావరణంలోని సరిసరాల శబ్దాలు, వృత్తి పనుల లయాత్మక విన్యాసం, దానికి తోడు సంగీతం శ్రమ, శారీరక పని అన్నీ కలసి సామాజిక సమూహ కళగా జానపదం కళాత్మక వ్యక్తీకరణ అవుతుంది. కాని వీటిని ఏదో ఒక అవసరం రీత్యా, తోచిన విధంగా ఉపయోగించుకోవడం కోసం ప్రయత్నించడం జానపద అంశాలను పరిపూర్ణంగా ఉపయోగించుకోవడంగా అసలే భావించరాదు. కాపీ కొట్టడానికి కూడా ఆ సామాజికులకే సాధ్యం అవుతుందని అనిపిస్తుంది. దానిని ఉపయోగించుకోవాలనే ఆశ, ఆశయం, అవసరం వల్ల కొద్దిపాటి శాతాన్ని మాత్రమే ప్రచారాభిలాషలు గ్రహించడం జరుగుతుంది. అక్కడే మూల జానపదం తన పవిత్రతని, అసలు స్వభావాన్ని కోల్పోకుండా ఉంటుంది. జానపదంలోంచి తీసుకున్న అంశాలు జానపదేతరంగా కానరావడం గమనించాలి. ఇక్కడే జానపదం తన స్వభావాన్ని కాపాడుకుంటూ ఉంటుంది.

వివిధ కళారూపాలని మత, రాజకీయ, ఉద్యమ, ప్రచారాలకు ఉపయోగించు కోవడం చూస్తే మనకి కొన్ని సార్లు బాధ కలుగుతుంది. అసహ్యం కూడా అనిపిస్తుంది. ఇలా మార్పు చెందిన రూపాలు ఎక్కువ కాలం నిలవలేవు. అవి ప్రజలలోకి సింక్ కావు. కేవలం ప్రజాదరణ పొందిన రూపాలు గానే కనుపించి తెరవెనక్కి పోతాయి. అలాంటి కొన్ని ఉదాహరణలు చూద్దాం.

తోలుబొమ్మలాటలో ప్రభుత్వ పథకాల పాటలు చేరాయి. మరోవైపు పెద్ద పెద్ద బొమ్మలు పోయి చిన్న బొమ్మలతో ఆడడం ఆరంభమైంది. చేతిబొమ్మలాట ఒకటి కొత్తగా మొదలైంది. విద్యార్థుల్లో వినోద విజ్ఞానాలు పెంచడం కోసం కొత్త రూపం ఎత్తింది. అంటే జానపద కళారూపం కొన్నిసార్లు కొత్త రూపం ఎత్తుతుందని దాని అర్థం. అలాగే ప్రజా ఉద్యమాలలో జానపద బాణీ, పల్లవి, పాట, ఆట కూడా కొత్తగా మారుతుంటాయి. జాతీయోద్యమ కాలం నుండి ఇవ్వాళటి దాకా జానపదపాట ప్రజలపక్షం నిలిచింది. గరిమెళ్ళ, నాజర్, సుంకర, యాదగిరి, సుద్దాల హనుమంతు, తిరునగరి రామాంజనేయులు వంటివారు పాటని కొత్తగా నిర్మించారు. ఇదే బాటలో గద్దర్, వంగపండు ప్రసాదరావు వంటి వారు కొత్తపాటలు కట్టారు. ఇవి ప్రజలు కొంతకాలం తమ సొంతం చేసుకున్నారు. అది కొంత కాలం మనగలిగింది.

ఒక వ్యక్తి తన పేర రాసినా కొన్ని సమూహ గీతాలయ్యాయి. ఆ పాటలకి కొత్త శ్రోతల వర్గం తయారయ్యింది. అందెశ్రీ, గోరటి వెంకన్న వంటి కవులు జానపద పాటని కొత్త పుంతలు తొక్కించారు. ఈ ప్రజల పాటలకు ఎంతో మంది అభిమానులున్నారు. ప్రజాదరణ పొందిన ఈ పాటలను సినిమాలు కూడా స్వీకరించాయి.

ఈ పాటలను గ్రామీణ ప్రాంత జానపదులు సొంతం చేసుకున్నారు. అంటే – జానపదం గొంత మార్పుకి గురై తిరిగి జానపదగీతంగా మారిన పరిస్థితిని మనం గమనించాలి.

జానపదకళల గురించి మాట్లాడుకునేప్పుడు తప్పనిసరిగా గుర్తుంచుకోవాల్సిన మరో అంశం ఏమంటే–

సామాజిక సంబంధాలు, పరిణామ క్రమంలో మారినప్పుడల్లా జానపద విజ్ఞానంపై ప్రభావం పొడసూపుతుంది.

చాలా జానపదకళలు ఒక కులానికో, సమూహానికో పరిమితమై ఉంటాయి. వాటిని తీసుకువచ్చి నగరంలో ప్రేక్షకులకి ముందు కొత్తగా ప్రదర్శింప చేసినప్పుడు ఆ కళారూపాలు కొంత రూపపరంగా, స్వాభావికంగా మార్పు పొందుతాయి. ఐదు రోజులు ప్రదర్శించే జాంబపురాణం అరగంటకి కుదించబడుతుంది. ఎలాంటి శ్రోతలకు వినిపిస్తున్నామో తెలియకుండా ఆ కళారూపాలు రవీంద్ర భారతిలోనూ, లలితకళాతోరణంలోనో ప్రదర్శిస్తున్నామనీ, వాటిని చదువుకున్న పెద్దలు చూస్తున్నారని తెలిసినప్పుడు భాష, యాస, ఇతివృత్తంలో మార్పు చేసి ఆడతారు. వారిమెప్పు పొందాలని ఆశిస్తారు. అందు వల్ల అసలు కళారూపం కురచ కళారూపంగా మారుతుంది. నిర్దేశించిన సంప్రదాయ శ్రోతలకు బదులు సాధాణ లేదా కలగాపులగం ప్రేక్షకులు చూడ్డం వల్ల అసలు సిసలు రూపంతో ప్రదర్శింపబడదు. ఇక టీవీల్లో, రేడియోల్లో ప్రసారం అయ్యే జానపదకళలు శక్తిలేని కళలుగా కనిపిస్తాయి. అడవిలో స్వేచ్ఛగా పరుగులిడే పులిని బోనులో బంధిస్తే ఎలా ఉంటుందో అలా. మర్రి వృక్షం చిన్న కుండీలో పెరిగిన బోన్సాయ్ మొక్కలా కనుపిస్తుంది. మరో మాటలో చెప్పాలంటే వీటిని ఫేక్‌లోర్ అనే అనాలి. అయితే రేడియో, టీవీ ఇతర దృశ్యమాధ్యమాల్లో కనుపించే జానపదం ప్రచారం కోసమే కాని పరిశోధన కోసం కాదు. మినియేచర్‌గా ఆనందించాలేగాని అసలు రూపంగా కాదు. ఈ తేడాని విద్యార్థులు, పరిశోధకులు గుర్తు పెట్టుకోవడం చాలా అవసరం ఉంది.

ఈ మధ్య ఆడియో కేసట్లు, సిడీలలో వందలాది పాటలు రికార్డు చేసిన వేలాది కేసట్లు మార్కెట్‌లోకి వచ్చాయి. ఐతే వీటిలో చాలా వరకు అసలు జానపద పాటలు కాకుండా జానపదంలా అనుపించే పాటలను రికార్డు చేస్తున్నారు. ఈ పాటల కేసట్లు అమ్మకం సరుకయ్యాయి. ఆడియో రూపంలోనే కాదు వీడియో కేసట్లు, సీడీలు, డీవీడీలు ఎన్నో ఇప్పుడు మార్కెట్‌లో లభిస్తున్నాయి. ఇందులో కొన్ని జానపదకథాగానాలు, ప్రదర్శనలూ ఉన్నాయి. కొన్నింటిని అనగా రేణుకా ఎల్లమ్మ కథలను కొత్తగా నటీనటులను పెట్టి నటింప చేసి పాత పాటనే కొత్తగా పాడించి సీడీ చిత్రాలుగా తయారు చేస్తున్నారు. నిజానికి ఈ కొత్తరూపం వల్ల జానపదానికి కొంత ప్రచారం జరిగినా అసలు జానపద కళారూపాలకి అన్యాయం జరుగుతుందని అనిపిస్తుంది. కళాకారులు వృత్తి మారడం వల్ల, శిక్షణ లేకపోవడం వల్ల, కొందరు మరణించడం వల్ల కళారూపం బలహీనపడుతున్నది. ఇది వాస్తవం. అలాంటి సందర్భంలో ఈ కేసట్లను, సీడీలను వేసి కర్మకాండలను జరిపించడం కూడా జరుగుతున్నది.

సన్నాయి కేసట్టు పెట్టి నగరంలో సన్మాన కార్యక్రమం జరుపుతున్నారు. ఐతే అసలు సిసలు కళారూపం యొక్క ప్రదర్శనలో వందకి ఐదుశాతం కూడా ఈ కేసట్లు ప్రభావం చూపవు అన్నది వాస్తవం.

ఏది ఏమైనా ఎన్ని మార్పులు వచ్చినా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో జానపదానికి ఇంకా ఆదరణ ఉంది. పాటలు కట్టుకుంటూనే ఉన్నారు. పాత బాణీలో కొత్త ఇతివృత్తం చేరుతున్నది. పనిపాటల సందర్భంలో పాడుకునే పాటలు కొన్ని విశ్రాంతి సమయాల్లో ఆనందించే బాణీలుగా తయారు అవుతున్నాయి.

రాజకీయ నాయకులు ఎన్నికల సందర్భంలో తమకు అనుగుణంగా జానపద బాణీలను, గాయకులను ఉపయోగించుకుంటున్నారు. పార్టీ ప్రచారకేనట్లు ప్రదర్శనలు చేస్తున్నారు. మరోవైపు ప్రభుత్వ పథకాల ప్రచారానికి కూడా జానపద పాటలు కావలసి వచ్చాయి. జానపద బాణీలు, ఆహార్యం, సంగీత వాద్యాలను ఉపయోగించుకుని నిరక్షరాస్య గ్రామీణ ప్రజలకు చేరువగా పోతున్నారు. వయోజన విద్య, జన్మభూమి, బడిబాట, ఎయిడ్స్ నివారణ, సంక్షేమ పథకాల ప్రచారం కోసం విరివిగా జానపద గేయాలను ఉపయోగించుకుంటున్నారు. ఇలా ఎన్నో కొత్త రూపాలలో జానపదం కొత్త పుంతలు తొక్కుతున్నది.

మరోవైపు రకరకాల ప్రజా ఉద్యమాలలో సైతం పాట పదునుదేరుతున్నది. గొంగడి, గోచి కట్టుకున్న కళాకారులు, గాయకుల నోళ్ళ నుండి శక్తిమంతమైన స్వరఝరులై ప్రవహిస్తున్నది. వేలాది పాటలు పుస్తకాల్లో స్థానం సంపాదించాయి. ప్రముఖ దినపత్రికల సాహిత్య పేజీల్లో కూడా వచన కవిత సరసన పాట పీఠం వేసుకున్నది. జానపద కళల గురించి వ్యాసాలు అచ్చవుతున్నాయి.

అందుకే జానపదం గోదావరి నది లాంటిది. వేలాది ఏళ్ళ పాతదే గోదావరి. కాని వర్తమానంలో నదిలో ప్రవహించే నీరు కొత్తది. అది ఇప్పటి ప్రజల అవసరాలు తీరుస్తుంది. కాబట్టి ఇది వర్తమానానిది. అలాగే జానపద విజ్ఞానం కూడా. అది నిరంతరం. నిత్య చైతన్య ప్రవాహం!

–ప్రొ.జయధీర్ తిరుమలరావు,

మొబైల్: 9951942242

ఇమెయిల్: jayadhirtr@gmail.com

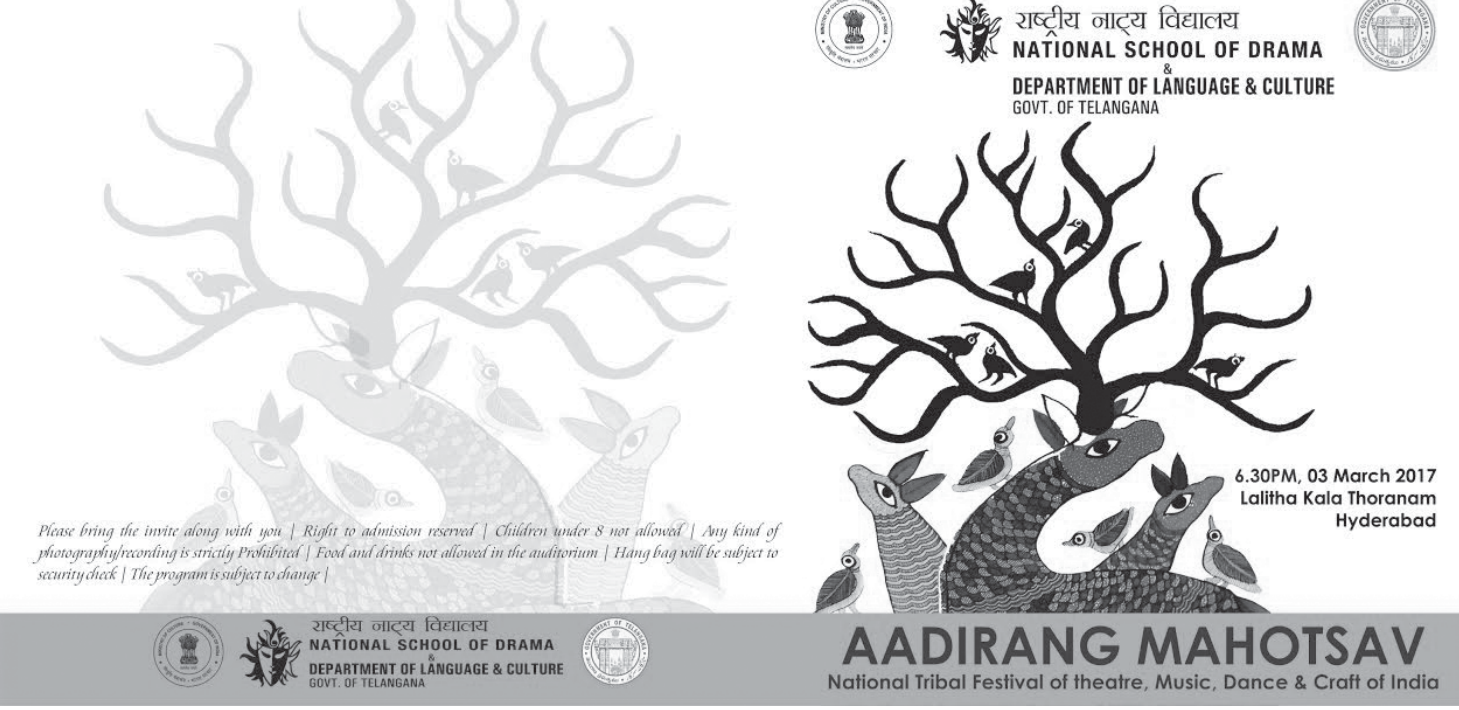

ఆదిరంగ్ మహోత్సవం

నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా, తెలంగాణ ప్రభుత్వ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సంయుక్త నిర్వహణలో మార్చి 3 నుంచి 5వ తేదీ వరకు 'ఆదిరంగ్ మహోత్సవం' పేరిట జరిగిన భారతీయ గిరిజన ప్రదర్శన మహోత్సవం అందరినీ ఆకట్టుకుంది. ఇది తెలంగాణలో రంగస్థల, సంగీత, నృత్య, హస్తకళలకు సంబంధించిన మొదటి జాతీయ గిరిజనోత్సవం.

దేశం నలుమూలల నుంచి 400మందికి పైగా గిరిజన కళాకారులు పాల్గొన్న అతిపెద్ద ఉత్సవం ఈ 'ఆదిరంగ్ మహోత్సవం'. నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా (న్యూఢిల్లీ) దేశం లోనే మొట్ట మొదటి సారిగా అత్యున్నతస్థాయిలో 'ఆది రంగ్' పేరుతో గిరిజనోత్సవాన్ని తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని హైదరాబాద్‌లో నిర్వహించింది. అందమైన చారిత్రక కట్టడాలు కల్గిన హైదరాబాద్‌లో తెలంగాణ భాషా, సాంస్కృతిక శాఖ సహకారంతో ఈ ఉత్సవాన్ని పబ్లిక్ గార్డెన్ లోని లలిత కళాతోరణంలో నిర్వహించారు.

మన దేశం భిన్నత్వంలో ఏకత్వాన్ని కల్గిన సకల సంస్కృతుల ఆరామం. భిన్న జాతుల సంస్కృతులలో గిరిజన సంస్కృతి కూడా తన అస్థిత్వాన్ని కొనసాగిస్తూ భారత జీవన విలువలకు ఇతోధిక సహకారాన్ని అందిస్తుంది. భారతీయ నాగరిక, జీవన వికాసాలలో ఈ గిరిజన సంస్కృతి కూడా విస్తరించి వున్నాయి. గిరిజన ఆచార వ్యవహారాలు, వారి ప్రత్యేకమైన సంస్కృతులు, జీవన విధానాలు, వైఖరులు, విలువల్ని ఈ ప్రదర్శనలో చూపించటమే ఈ ఉత్సవం ముఖ్య ఉద్దేశం.

గిరిజన కళారూపాలు:

సంగారైమోగ్, ఓవడ్యాన్‌స, బిర్హు, ఝుం డ్యాన్స్, హొజగిరి, సంగని, మరుని, ఘుంట, చాండి, చుట్కా, తమంగ్, రై, డోల్ – డోలక్, లౌశా, తంక్టా, కర్రనృత్యం, కబూయి, నాగానృత్యం, యుద్ధ నృత్యం, సెమనృత్యం, ముంగ్యాంత నృత్యం, బిహునృత్యం, బోర్తాల్, బోడో, తివా, భార్‌దేశిక్లా, కోప్రిసిబినహి, టకూరీలునయి, వర్‌బై, నాగుర్‌నమ్, ఎంయోమి, గెలార్, అరుణాచల్ బోరి, గిరిజనం, చర్రావ్, సోలాకియ, చాంగ్లిజాన్, మంగ్లా, కాశీగిరిజననృత్యం,

ఇమ్ చుంగ్‌నర్, పంటనృత్యం, చసోర్.

త్రిపుర, సిక్కిం, మణిపూర్, నాగాలాండ్, అస్సాం, అరుణాచల్ ప్రదేశ్, మిజోరాం, మేఘాలయ తదితర రాష్ట్రాలకు చెందిన, దేశం నలుమూలల నుండి వచ్చిన దాదాపు 400 మంది గిరిజన కళాకారులు భిన్న ఆచార వ్యవహారాలు, ఆహార్యాలతో, భిన్న నృత్యరీతులతో ఈ ఉత్సవంలో పాల్గొన్నారు.

హస్తకళల ప్రదర్శన:

విభిన్న కళారూపాల ప్రదర్శనతో పాటు హస్తకళా ఉత్పత్తుల ప్రదర్శనశాలల్ని కూడా ఏర్పాటు చేయడం ఈ కార్యక్రమం లోని మరో ప్రత్యేక ఆకర్షణ. అద్భుతమైన పనితనంతో అచ్చెరు వొందించే గిరిజన కళా కృతులను ఉదయం 10 గంటల నుండి రాత్రి 10 గంటల వరకు ప్రత్యేక స్టాల్స్‌లో ప్రదర్శించారు.

ఈ సందర్భంగా 'గిరిజన సాహిత్యం, గిరిజన కళారూపాల'పై మేధోమథనం, చర్చలు, పరిశోధనా పత్ర సమర్పణలు ఏర్పాటు చేశారు. స్వేచ్ఛగా, నిస్సంకోచంగా విభిన్న గిరిజన కళా ప్రదర్శనల మీద తమ ఆలోచనలను విశ్లేషణాత్మకంగా సోదాహరణంగా వివరించారు. సాయంత్రం పూట వివిధ రాష్ట్రాల గిరిజన సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు జరిగాయి.

సాంస్కృతికపరమైన కార్యక్రమావళితో ఆదివాసీ గిరిజన జీవనానికి నీరాజనం పడుతూ, వారి జీవన వైవిధ్యానికి ఆత్మగౌరవం సొబగులు అద్దేలా పథకాలను అమలు చేస్తున్న తీరుకు ప్రస్తుతం హైదరాబాద్‌లో నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామాతో కలిపి భాషా సాంస్కృతిక శాఖ నిర్వహించిన ఈ "ఆదిరంగ్ మహోత్సవం" ఒక మచ్చుతునక అనే చెప్పాలి!

"ఆదిరంగం అనేది జాతీయ గిరిజన కళాకృతులు, కళారూపాల, కళాసంస్కృతుల ఉత్సవమే కాక గిరిజన ప్రదర్శనా సామర్థ్యాలను, గిరిజన కళల్లోని సౌందర్యాత్మక సు సంపన్నతని చాటి చెపుతుంది. గిరిజన సంస్కృతులు ఇప్పటికీ భారతీయ సం స్కృతి లోని అస్తిత్వాన్ని కొనసాగిస్తూనే ఉన్నాయి. అందుకే నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా అనేది ప్రపంచంలోని అతి ప్రాచీన నాటక శిక్షణ సంస్థనే కాక ఇటువంటి గిరిజన సాంస్కృతిక కళారూపాలకి వేదిక కల్పిస్తూ ఈ కళారూపాల విస్తరణకు ఎంతగానో పాటుపడుతుంది. ఈ ఉత్సవం గిరిజన సంస్కృతి, జీవన విలువల్ని తెలుసుకునేందుకు ఎంతో దోహదపడుతుదని నేను భావిస్తున్నాను".

– ప్రొఫెసర్ వామన్ కేంద్రే, డైరెక్టర్, నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామా

"భారతదేశం ప్రత్యేకమైన సంస్కృతి కల్గిన దేశమే కాక భిన్నత్వంలోని ఏకత్వాన్ని దర్శింపజేసే సంగమస్థలి కూడా. భిన్న సంస్కృతుల ఆలవాలమైన ఈ దేశంలో గిరిజన సంస్కృతి కూడా ఒకటి. ఈ గిరిజన సంస్కృతి, ఆచార వ్యవ హారాలు భారతీయ సం స్కృతి, నాగరికతల లో అంతర్భాగాలై భాసిస్తున్నాయి. ఈ ప్రత్యేక మైన గిరిజన జాతులు ముఖ్యంగా ఏడు ఈశాన్య రాష్ట్రాల్లోని విభిన్న జా తులు ఎప్ప టికప్పుడు తమ ప్రత్యేకతను చాటుకుంటూనే ఉన్నాయి. గిరిజన సంస్కృతులను పెంపొం దించుకోవాలంటే ఇటువంటి ఉత్సవాల ఆవశ్యకత ఎంతో ఉందని భావిస్తున్నాను".

రతన్ థియాం - చైర్మన్, నేషనల్ ఆఫ్ డ్రామా

మానవజాతి పరిణామ గమనంలో తొలి అడుగులు ఆదివాసీలవే! అన్ని రకాల ఆవిష్కరణలకు మొదటి ఆవిష్కర్తలు కూడా వారే. నమ్మకం, సైన్స్, ప్రాకృతిక జీవనం, సంప్రదాయం, కట్టుబాట్లు, సామాజిక నియతి వంటి అన్ని జీవన విలువలకీ, కళలు, సాహిత్యం, సృజనాత్మకత వంటి అన్ని మేధో సృష్టులకీ ఆదిమ మూలాలు ఆదివాసీ గిరి జన వనపుత్రుల క్రియలలోనే ఉన్నాయి. ఆదివాసీ గిరిజన సంస్కృతులను స్పృశించడమంటే, మన మూలాల్లోకి, మన మట్టి పొరల్లోకి మన అమ్మ ఒడిలోకి మనం తిరిగి వెళ్లడమే. ఇలాంటి వైయక్తిక అనుభూతిని సామూహిక అనుభవంగా మార్చడానికే ఈ 'ఆదిరంగ్ మహోత్సవం'ను తెలంగాణ ప్రభుత్వం, భాషా సాంస్కృతిక శాఖ, నేషనల్ స్కూల్ ఆఫ్ డ్రామాతో కలిసి నిర్వహిస్తోంది. జాతీయ స్థాయిలో తొలిసారిగా జరుగుతున్న ఈ వేడుకలకు హైదరాబాద్ వేదిక కావడం, ముఖ్యమంత్రి కె.సి.ఆర్. చెప్తున్న 'గ్లోబల్ సిటీగా హైదరాబాద్' ఆశయ సాధనలోమా వంతు సాంస్కృతిక తోడ్పాటుగా భావిస్తున్నాం. **–మామిడి హరికృష్ణ**

డైరెక్టర్, భాషా సాంస్కృతిక శాఖ, తెలంగాణ ప్రభుత్వం

తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ తర్వాత, గతంలో జరిగిన నిర్లక్ష్యానికి తావు ఇవ్వ కుండా జానపద, గ్రామీణ, గిరిజన కళాసంస్కృతులకు పట్టం కడుతూ ప్రభుత్వం చర్యలు చేపట్టింది. రాష్ట్రంలో భద్రాచలం నుండి ఆదిలాబాద్–ఉట్నూర్ వరకు అత్యద్భుతమైన గిరిజన జీవన సంస్కృతి అనాదికాలంగా వ్యాప్తిలో ఉంది. స్థూలంగా చూస్తే తెలంగాణలో రెండు రకాల గిరిజన జీవనం కనిపిస్తుంది. 1) మైదాన ప్రాంత గిరిజనం 2) అరణ్య ప్రాంత గిరిజనం. ఈ రెండు రకాల జీవన శైలులతో కూడిన ఆదివాసీ–గిరిజనులు కొమ్ము కోయ, గుస్సాడి, లంబాడీ, చెంచు, మాధురి వంటి సాంస్కృతిక కళారూపాల ద్వారా తమదైన ప్రత్యేకతను సాధించి తెలంగాణా సాంస్కృతిక చిత్రాన్ని సుసంపన్నం చేస్తున్నారు.

–దక్కన్ న్యూస్

తెలంగాణ మహిళా సంస్కరణ ఉద్యమం

(1926-1950) (మన చరిత్ర)

(గత సంచిక తరువాయి)

విద్యా సంస్కరణల్లో భాగంగా మానేపల్లిలో తమ మొట్టమొదటి బాలికల పాఠశాలను నెలకొల్పింది. ఆనాడే మధ్యాహ్న భోజనాన్ని తమ బడిలో ప్రారంభించింది. సంఘ సభ్యులు అదే బడి ప్రాంగణంలో సాయంత్రాలు స్త్రీల కోసం వయోజన విద్యా కార్యక్రమాలు నడిపేవారు. సికింద్రాబాదు, హైద్రాబాదులోని పాఠశాలలకు బృందాలుగా వెళ్లి అక్కడి పరిస్థితులను అధ్యయనం చేసి తాము నడిపే స్కూల్స్‌లో విద్యా ప్రమాణాలను పెంచే ప్రయోగాలు చేసేవారు. వెబ్‌స్టర్ వంటి ప్రముఖ శిశు విద్యా నిపుణులతో ట్రైనింగ్ తరగతులు తీసుకొని పాఠ్య ప్రణాళికలు సిద్ధం చేసేవారు. పాఠ్యపుస్తకాల కోసం 1929ల్లో ప్రత్యేక సిలబస్ డ్రాఫ్ట్ తయారు చేసే ప్రయత్నాలను A.I.W.C.తో కలిసి ప్రారంభించి దేశవ్యాప్తంగా టీచర్ ట్రైనింగ్ పద్ధతులను అధ్యయనం చేసిందీ సంఘం, యూనివర్సిటీ అకడమిక్ బాడీల్లో పురుషులకి సమానంగా స్త్రీలు సభ్యులుగా వుండాలనే డిమాండు పెట్టి సాధించుకున్నది. ఈ సంఘం నడిపిన పాఠశాలలు నాంపల్లి, ఖైరతాబాదు, గోల్కొండలో కూడా విస్తరించినై. ఉర్దూ, తెలుగు మీడియంలలో వేరువేరుగా తరగతులు నిర్వహించేవారు. 1935ల నాటికి ఆ బళ్లలో 181 మంది బాలికలు చదివే వారని సంఘ వార్షిక రిపోర్టులు చెబుతున్నై.

రాజ్యాంగం – హక్కుల కమిటీ స్త్రీలకు చట్టాలపై అవగాహన కల్గించే దిశగా ప్రముఖులతో ప్రసంగాలు ఏర్పాటు చేస్తూనే స్త్రీల హక్కుల పరిరక్షణమై చట్టపరమైన సంస్కరణల కోసం ఉద్యమించింది.

ఇక హాస్టల్స్ కమిటీ గగన్ మహల్‌లో స్త్రీలకు ఉద్యోగ సూచనలను, సలహాల కోసం ఒక బ్యూరో ప్రారంభిం చడమే గాక ఉద్యోగస్తులైన స్త్రీల కోసం చాదర్‌ఘాట్ చర్చిరోడ్‌లో ఒక వసతి గృహాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. దానికి ప్రభుత్వ నుంచి రూ.100 గ్రాంటుని కూడా సంపాదించింది. హైద్రాబాదు, సికింద్రాబాదు, బొల్లారం నుంచే గాక ఇతర డొమీనియమ్‌ల నుంచి వచ్చిన డెలిగేట్స్‌కి ఇక్కడ వసతి సౌకర్యాలుండేవి. ఆహ్వానంపై వచ్చిన డెలిగేట్స్‌తో చర్చలు నిర్వహించేవారు. ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ, తెలుగు, మరాఠీ, గుజరాతీ భాషల్లో చర్చలు సాగేవి. 1935ల నాటికి ఈ హాస్టల్‌లో 400 మంది స్త్రీలుండేవారని రిపోర్టులు చెబుతున్నై. ఇంతేగాక ఈ కమిటీ స్త్రీల స్వావలంబన కోసం జనాబా కాటేజ్ ఇండస్ట్రీస్ కో–ఆపరేటివ్‌ని నెలకొల్పాలనీ, దానికి సూపరిండెంటు స్థాయిలో స్త్రీయే ఉండాలనీ, అన్ని ప్రభుత్వ విభాగాల్లో –మున్సిపాలిటీల్లో, క్లబ్బుల్లో స్త్రీలకు ప్రత్యేక వృత్తి శిక్షణా తరగుతులు, అక్షరాస్యతా తరగతులు నిర్వహించాలనీ, జాగీర్దార్లు, జమీందార్లు తమ ఇలాకాల్లో బడులు, గ్రంథాలయాలు నెలకొల్పాలనీ, పేదలకు స్కాలర్‌షిప్‌లు ప్రకటించాలనీ, గ్రామాల పునర్నిర్మాణంలో స్త్రీల సమాన భాగస్వామ్యానికి అన్ని అవకాశాలను కల్పించాలనే స్పష్టమైన ప్రతిపాదనలను నిజాం సర్కారుకు పంపింది. అప్పటి పొలిటికల్, ఎడ్యుకేషన్ మెంబర్స్‌తో సంప్రదింపులు జరిపి వాటి అమలుకు పని చేసింది. పిల్లల రక్షణ చట్టాలను ఏర్పర్చి స్త్రీల, పిల్లల అమ్మకాలకు అడ్డుకట్ట వేయాలనీ, బాధితులకు ఉచిత హోమ్స్ నిర్మించాలనీ, సంపన్నుల ఇండ్లలో బానిసలుగా బతుకుతున్న బాలికల కేసులను వెలికి తీయాలనే డిమాండ్లను ముందుకు తెచ్చింది.

ఇక రాజ్యాంగం – హక్కుల కమిటీ స్త్రీలకు చట్టాలపై అవగాహన కల్గించే దిశగా ప్రముఖులతో ప్రసంగాలు ఏర్పాటు చేస్తూనే స్త్రీల హక్కుల పరిరక్షణమై చట్టపరమైన సంస్కరణల కోసం ఉద్యమించింది. 1928ల్లో కేంద్ర లెజిస్లేచర్‌లో స్త్రీల ప్రాతినిధ్యం, శారదాబిల్లు అమలు వంటి తీర్మానాలు చేసి ప్రభుత్వంపై వొత్తిడి తెచ్చింది. ఇదే సంవత్సరం 'సమాన పౌరసత్వం, స్త్రీల దుస్థితి, మహిళా కార్మికుల సమస్యలపై ఏర్పడిన డెలిగేషన్‌లో 'బెర్లిన్ ఇంటర్నేషనల్ కాంగ్రెస్ ఆఫ్ ఉమెన్' సదస్సుకు హాజరైంది. లేబర్ కమీషన్ ముందు మహిళా కార్మికుల సమస్యలకు సంబంధించిన రిపోర్టులను సమర్పించింది.

డిబేటింగ్ కమిటీ చర్చల్లోంచి 'అంటరానితనం' నిర్మూ లనకై W.A.E.S.A. సంఘ కార్యక్రమాలు షురువైనై. 1931ల నాటికి హిందూ విడాకుల చట్టానికి సంబంధించిన అధ్యయనాన్ని ఈ సంఘం ప్రారంభించింది. నేషనల్ కౌ న్సిల్ ఆఫ్ ఉమెన్, ఆల్ ఇండియా ఉమెన్స్ కాన్ఫరెన్స్‌లతో కలిసి రౌండ్ టేబుల్ కాన్ఫ రెన్సు'కి స్త్రీల హక్కులు సంబంధించిన మెమొ రాండం సమర్పించింది. రౌండ్ టేబుల్ సమావేశంలో స్త్రీల ప్రాతినిధ్యాన్ని డిమాండు చేస్తూ వైస్రాయికి మెమొరాండం సమర్పించిన వారిలో హైద్రాబా దు మహిళా సంస్కర్తలే కీలకంగా పనిచేసిండ్రు. 1931, 32ల్లో సమాన ప్రాతినిధ్యం కోసం వీరు చేసిన ప్రయత్నాలు విఫలమవడంతో బ్రిటిస్ పార్లమెంటుకు రెండోసారి మెమెరాండం ఇచ్చేందుకు భారత మహిళా డెలిగేషన్ లండన్‌కి వెళ్లింది. 'భారత స్త్రీల సంయుక్త ఆకాంక్ష'గా కులమతాల కతీతంగా స్త్రీలకు ప్రత్యేక ఎలక్టోరేట్ కావాలని ప్రకటించింది. స్త్రీల హోదాను 'Wifehood'తో నిర్ణయించే సామాజిక ఆచరణలను తిరస్కరిస్తున్నామని బహిరంగ ప్రకటన ఇ చ్చింది. స్త్రీల హక్కుల ఉల్లంఘనపై అధ్యయనానికి ఒక కమీషన్ వే యాలని డిమాండు చేసింది. మొత్తానికి విడాకుల చట్టం, భరణం, వి వాహ చట్టం, వారసత్వ చట్టం, ఆస్తి హక్కు, హ్యూమన్ ట్రాఫికింగ్, అనాధ శిశువుల, విధవలకు వసతి గృహాలు వంటి చట్టాల కోసం పనిచేసి ఈ సంఘం సంస్కరణ ఉద్యమానికి హైద్రాబాదును కేంద్రంగా చేసింది. బేగం రుస్తుం జంగ్ ప్రారంభించిన ఆనాటి సంస్కరణ ఉద్య మ ఫలితాలను ఇప్పటి తరం భారతీయ స్త్రీలందరూ అందుకుంటున్నరు. అందుకు ఆనాటి W.A.E.S.A. సంఘ సభ్యుల నిబద్ధతే కారణం.

స్త్రీల సాధికారత కోసం తాము చేసే యుద్ధంలో చేయి కల్పమనే

ఆహ్వాన ప్రకటనలతో W.A.E.S.A. సంఘ సభ్యులు సభ్యులు అన్ని శ్రేణుల్లోని స్త్రీ పురుషులను చేరే ప్రయత్నం చేసింద్రు. ఫలితంగా ఎన్నో సంస్థలు, సంఘాలు W.A.E.S.A.తో కలిసి పనిచేయడం ప్రారంభించినై. మహిళా నవ జీవన మండలి, హైద్రాబాదు డిస్ట్రిక్ట్ మెథడిస్ట్ సంఘం, అంజుమన్-ఎ-ఖవాతుమ్ దక్కన్, గర్ల్స్ గైడ్స్, ఇండియన్ రెడ్ క్రాస్, అంజుమన్-ఎ-ఖవాతుమ్ ఇస్లాం, లేడి బర్టన్ క్లబ్, బాలల సంక్షేమ సంఘం వంటి సంఘాలు ఈ సంస్కరణల ఉద్యమంలో పాలు పంచుకున్నై. గుల్బర్గా (బేగం గౌస్ యార్ జంగ్) వరంగల్ (శ్రీమతి వార్డీకర్), పూర్బానీ, ఔరంగాబాదుల్లో కూడా ఈ సంస్కరణ సంఘ ప్రతినిధులు పనిచేసేవారు. నాటి వారి కార్యాచరణల విస్తృతి, పరిధీ గమనిస్తే ప్రజాస్వామిక భావనలను సమాజానికి పరిచయం చేయడంలో అప్పటి స్త్రీలు చూపిన చొరవ అర్థమౌతుంది.

జాతీయ వాదం పురుష ధోరణుల ఊతంతో నడుస్తున్న కాలంలో, ప్యూడల్ వ్యవస్థలను తిర్కరిస్తూ వ్యక్తులుగా, పౌరులుగా సమూహాలు సంఘర్షిస్తున్న సంధి కాలంలోన తమ అస్థిత్వ చేతనల్లోంచి భిన్నత్వాలను చాటి ప్రజాస్వామిక వ్యవస్థలకు సైద్ధాంతిక భూమికను సిద్ధం చేసిన వారు తెలంగాణా మహిళా సంస్కర్తలు. స్త్రీల స్వావలంబన కోసం ఉమెన్స్ గిల్డ్, ఉద్యోగినుల కోసం వసతి గృహం, మహిళా వృత్తి శిక్షణ కేంద్రాలు, బాలికల పాఠశాలలు, చార్మినార్‌లో ఆత్మవిశ్వాసాన్ని పెంచుతూనే పౌరసమాజంలో ప్రజాస్వామిక విలువలను పెంచే ప్రయత్నం చేసింద్రు. సంస్కరణ వాద పరిమితులున్నప్పటికీ ప్రగతిశీల పౌరసమాజం కోసం పాటు పడింద్రు. నేటితరం స్త్రీ ఈ మాత్రంగానైనా ఆత్మ విశ్వాసంతో నిలబడగలిగిన నేపథ్యాన్ని సమకూర్చింద్రు. ఈనాడు కొన్ని స్త్రీవాద సంస్థలు చేస్తున్న పనులను ఆనాడే W.A.E.S.A. చేసిందంటే తెలంగాణ స్త్రీల ఆధునిక చేతన ఎంతటిదో అర్థమౌతుంది. కానీ దురదృష్టవశాత్తు ఆ చరిత్రంతా మన జ్ఞాపకాల్లోంచే పోయింది. అందువల్లనే 80ల్లో మొదలైన కొన్ని స్త్రీవాద సంస్థల కృషినే స్త్రీవాద ఉద్య మానికి తొలి అడుగుగా భావించే తరం తయారయింది. ఆయా సంస్థలను కీర్తించే సాహిత్య చరిత్రలు, సామాజిక విశ్లేషణలు స్త్రీలలో శిష్టవర్గాన్ని తయారుచేసినై. స్త్రీవాద (సంస్కరణ) ఉద్యమాల్లో ఆదివాసీ, దళిత, బహుజన, మైనార్టీ తెలంగాణ స్త్రీల భాగస్వామ్యాన్ని నిరాకరించే, రద్దుచేసే పరిస్థితులను కల్పించినై, తెలంగాణలో స్త్రీవాదమే లేదన్న విపరీత వాదనలు చేసే 'అకడమిక్' రచనల పరంపరకు దారులు తెరిచినై. స్త్రీవాదులను పురుష ద్వేషులుగా, తెలంగాణ స్త్రీలను వెనకబడిన వారుగా ముద్రవేసి తమ ఆధిపత్యాలకు భంగం వాటిల్లకుండా వుండేందుకు అంతర్గత వలస, పురుష స్వామ్యం, మమవాదం కలిసి పనిచేసినై. అందువల్ల భిన్న శ్రేణుల్లోని తెలంగాణ స్త్రీలకే గాక ప్రగతిశీల మార్పులకోసం కలలుగనే స్త్రీపురుషులందరికీ నష్టం వాటిల్లింది. దేశీయ స్త్రీ వాద మూలాల గురించిన అవగాహన కొరవడిన విద్యావంతుల తరం తయారయింది. ఫలితంగా ఆనాటి స్త్రీల ప్రజాస్వామిక చైతన్యాన్ని అందిపుచ్చుకోవడంలో ఈనాటి ఉద్యమకారులు విఫలమైంద్రు.

అగ్రవర్ణ స్త్రీల సమస్యలను తలకెత్తుకున్న అలనాటి పురుష సంస్కర్తలకు భిన్నంగా భిన్న వర్గాల, కులాల జీవితాలను ప్రభావితం చేసే రక్షణ చట్టాల గురించిగానీ, విద్యాసామాజిక సంస్కరణల్లో గానీ తొలినాళ్ల మహిళా సంస్కర్తలు చూపిన చైతన్యం గాఢమైంది. స్థల, కాల, ప్రాంత సందర్భాలను సంలీనం చేసుకున్న స్త్రీల దృక్పథాలకు వారి ఆచరణలు నిదర్శనంగా కన్పిస్తై. సమాన పౌరసత్వం, సమాన వేతనం, సమాన గౌరవం అనే హక్కుల కోసం స్త్రీవాదులుగా ఆనాటి మహిళా సంస్కర్తలు చేసిన కృషిని ఇప్పటి తరం ఇంకా అందుకోవాల్సే వుంది. సిస్టర్ హుడ్, పౌరస్పృహ, మత సహనం, భాషా సాంస్కృతిక వైవిద్యాల పట్ల గౌరవం వంటి ప్రజాస్వామిక పునాది భావనలు ప్రచారం చేయడంలోగానీ, ఆచరణలో చూపడంలోగానీ ముస్లిం స్త్రీల నాయకత్వంలో సాగిన స్త్రీవిద్యా సామాజిక వికాస సమితి (W.A.E.S.A.) చేసిన కృషి ఏ అత్యాధునిక ఉద్యమాలకు తీసిపోనిది. సంస్కరణ వాద పరిమితులన్నప్పటికీ ఆనాటి వారి నిబద్ధత హక్కుల కోసం ఉద్యమించే ఉద్యమకారులందరికీ స్ఫూర్తిని చ్చేది. సామాజిక రంగంలోనే గాక సాహిత్య కళారంగాల్లో తమవైన ముద్రవేసిన ఆ సంఘ సభ్యులైన సరోజినీనాయుడు, ఇందిరాదేవి దన్‌రాజ్ గిర్, ప్రగతిశీల రచయిత్రులైన జీనత్ సాజిదా, జిలాని బానో వంటి వారి ఆచరణలు తెలంగాణ స్త్రీల సాహిత్యోద్యమాలకు ఊత మిచ్చినై. ఆనాటి W.A.E.S.A. సంస్కరణ ఉద్యమానికి ఒక దశలో నాయకత్వం వహించి సాహిత్య కళారంగాలకు తన ఇంటినే కేంద్రంగా మలిచి ఈనాటికీ పనిచేస్తున్న ఇందిరాదేవి ధన్‌రాజ్‌గిర్ జీవితమే అందుకు నిదర్శనంగా కన్పిస్తుంది. 1950ల నాటికి ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక రంగాల్లో తోసుకు వచ్చిన పురుష రాజకీయాల మూలంగా కేవలం పిటిషన్లు సమర్పించే సంఘంగా నిర్వీర్యమైపోయేంత వరకూ ఇందిరాదేవి వంటి ఎందరో సంస్కర్తలకు W.A.E.S.A. వేదికగా నిల్చి స్త్రీల జీవితాల్లో మార్పుల కోసం పనిచేసిం ది. స్త్రీవాద ఉద్యమాలకు నేపథ్యాన్ని సమకూర్చింది. ఇలాంటి స్త్రీల ఉద్యమాలకు కొనసాగింపుగా తర్వాతి కాలంలో పనిచేసిన మహిళా నవజీవన మండలి, ఆంధ్ర మహాసభ, ప్రగతిశీల రచయిత్రుల ఉద్యమం, సోదరీ సమాజాల గురించి ఇంకా పరిశోధించాల్సి వుంది. ఆయా బృందాల్లో ఆనాటి స్త్రీల కార్యాచరణాలను వెలికి తీయాల్సే వుంది.

స్త్రీల ఉద్యమాలకు కొనసాగింపుగా తర్వాతి కాలంలో పనిచేసిన మహిళా నవజీవన మండలి, ఆంధ్ర మహాసభ, ప్రగతిశీల రచయిత్రుల ఉద్యమం, సోదరీ సమాజాల గురించి ఇంకా పరిశోధించాల్సి వుంది. ఆయా బృందాల్లో ఆనాటి స్త్రీల కార్యాచరణాలను వెలికి తీయాల్సే వుంది.

చివరగా స్త్రీల ఉద్యమాలకు పురిటిగడ్డ తెలంగాణ బతుకును కొలిచే స్త్రీల తాత్వికతకు నిదర్శనాలుగా చరిత్రలో కన్పించే ఆనవాళ్లు తెలంగాణ స్త్రీల ఉద్యమాలు. ఆ చరిత్రలను ఏరి కూర్చి ముందు తరాలకు అందిచ్చాలె. స్త్రీలను 'రిజర్వు శ్రామిక దళంగా' తప్పితే పౌరులుగా గుర్తించలేని పౌర సమాజాలను కదలించాలె. అందుకు ఈ రోజునించే తెలంగాణ సమాజం ఉద్యమించాలె. ఆనాటి మహిళా సంస్కర్త ఉద్యమ స్ఫూర్తిని అందుకోవాలె.

-విమల.కె,
ముక్త: తెలంగాణ ఉమెన్స్ కలెక్టివ్
ఫోన్: 98480 98333
Email:vkatikaneni@gmail.com

కొండల్లో కోయిలపాటల రాగమై మేఘాలను కరిగించిన కన్నీటి పదాలు

ప్రజావాగ్గేయరాజు మన పాటల జయరాజు

అది భూస్వాముల, పెత్తందారుల గుండెల్లో గుబులు పుట్టించిన పాట. ప్రేమ, స్నేహం, మానవత్వానికి చిరునామ అతని పాట. ప్రకృతి అందాలను పదచిత్రాలుగా తన పాటల్లోకి ఒంపుకొని, క రుడుగట్టిన మేఘాన్ని సైతం తన రాగంతో కరిగిస్తడు. తెలంగాణ బువ్వలేనితనాన్ని చూసి ఇంకేమి మిగిలింది ఈ నేల మీద పల్లేర్లు, జిల్లేళ్ళు మొల్సినయని దు:ఖిస్తడు. ఆర్తి, ఆవేదన కలెగల్సిన గీతమై, సెలయేటి సంగీతమై ప్రవహిస్తడు. ఉద్యమంతో మొదలై తెలంగాణ ప్రజాక్షేత్రంలో ప్రాణాలను ఒడిసిపట్టుకొని, పాటేప్రాణంగ బతుకు తున్న ప్రజాకవి, వాగ్గేయకారుడు జయరాజు గురించి నేటి మన **'అలుగెల్లిన పాట'** లో...

ప్రపంచ పోరాటాల చరిత్రలో నల్లగొండ, వరంగల్ జిల్లాలకు ఒక ప్రత్యేక చరిత్ర ఉన్నది. భూస్వాముల దౌర్జన్యానికి వ్య తిరేకంగ పోరాటం చేసిన సాధారణ రైతు కూలీలు, సాయుధులై పె త్తందారులను తరిమికొట్టిన ఘనమైన చరిత్ర ఈ ప్రాంతానికున్నది. సుద్దాల హన్మంతు, బండి యాదగిరి, చెరబండరాజు లాంటి పోరాట యో ధుల పాటల చైతన్యం ఇక్కడ ప్రవహిస్తూనే ఉం టది. ఆ చైతన్యం వెల్లివిరిసిన నేల వరంగల్ జిల్లాలో మహబూబ్‌బాద్ దగ్గర గల గంధంపల్లిలో జీవించే మట్టి మనుషులు గొడిశాల కిష్టయ్య-చెన్నమ్మ దంపతులు. నిరుపేద దళిత కుటుంబానికి చెందిన వీరికి ఫిబ్రవరి 11, 1964లో తొల్సూరు సంతానంగ జయరాజు జన్మించిండు. జయరాజు తర్వాత వెంకట రమణ, సైదమ్మ అనే ఇద్దరు ఆడపిల్లలు కలిగిండ్రు. కిష్టయ్య సంసారం ఎల్లదీయడా నికి అష్టకష్టాలు పడ్డడు. దొరలకాడ జీత మున్నడు. జయరాజు తల్లి చెన్నమ్మ తునికాకు ఏరుకొచ్చి, కూలినాలి చేసు కుంటూ ఉన్నంతలో పిల్లల్ని అల్లారుముద్దుగ చూసుకుంది. జయరాజు గంధంపల్లిలోనే తన ప్రాథమిక విద్యాభ్యాసాన్ని పూర్తిచేసుకుండు. అందమైన బాల్యాన్ని మురికికాల్వ ప్రక్కన గల పూరి గుడిసెలో ఉంటూ తండ్రి చెప్పే వీరగాథల్ని వింటూ గడిపిండు. మానుకోట, కొత్తగూడెంలో ఉన్నత విద్యాభ్యాసాన్ని పూర్తి చేసుకుండు. ఏలూరు న్యాయకళాశాలలో చేరి అనివార్య కారణాలరీత్యా చదువును మధ్య లోనే ఆపేసిండు. ఎనివిదవ తరగతి చదివే రోజులనుంచే ఉద్యమం వైపు ఆకర్శితుడై, తనతల్లి పాడేటి శ్రమగీతాలను వింటూ, ఉద్యమకారుల మాటలు, పాటలతో ప్రేరేపించబడిండు. జయరాజు జీవితం మీద తన తండ్రి చె ప్పిన కథలతోపాటు, గద్దం వెంకట్రామయ్య ప్రభావం కూడ ఎంతగానో ఉ న్నది. ఫ్యూడలిస్ట్‌ల నుంచి ఈ సమాజాన్ని రక్షించాలంటే అది కేవలం ఉ ద్యమం ద్వార మాత్రమే సాధ్యమైతదని గ్రహించిండు. మనుషుల్ని మ నుషులుగా చూడని ఒక వ్యవస్థమీద తిరుగుబాటు చేయడమే లక్ష్యంగా జయరాజు సమసమాజ స్థాపనకోసం గొంతు కలిపిండు.

చేరాలు తన ప్రాణస్నేహితుడు చనిపోయిన సందర్భంలో జయ రాజు రాసిన పాటే తన తొలి పాటగా రికార్డు అయ్యింది. స్నేహం ఎంత బలమైందో, స్నేహానికి ఎంత శక్తి ఉంటదో ఈ పాట ద్వార వివరించిన జయరాజు ఒక దశలో స్నేహానికి చిరనామగా మారిండు.

"స్నేహమేరా జీవితానికి వెలుగునిచ్చే వెన్నెలా
స్నేహమేరా బతుకుబాటకు నీడనిచ్చే తోడురా" అనే ఈ పాటని వామపక్ష విద్యార్థి సంఘాలు పాడని వేదిక లేదంటే అతిశ యోక్తి కాదు. ఈ విధంగ మొదలైన జయరాజు పాటల ప్రస్థానం క్రమంగ దోపిడిదారుల గుండెల్లో గుబులు పుట్టించింది. ఆ పాట అడవి బాట పట్టింది. కోయిల రాగమై కొండకోనను చుట్టింది.

"కోయిలాహో... కోయిలాహో...
కూకూ అని పలుకవే
నీ పలుకులల్లో అన్నల జాడ తెలుపవే" అనే పాట అడవిలో అన్నల వ్యక్తిత్వాన్ని, వాళ్ళ నిస్వార్థ జీవితాన్ని పట్టిస్తది.

"ఎవ్వరో ఈ బిడ్డలు - నింగిలో నెలపంకలు
ఎవ్వరో ఈ పిల్లలు - అడవి మల్లె పువ్వులు
.....
ప్రజలే ప్రాణమని నమ్మిరి గడ్డిపరకోలే ప్రాణమిచ్చిరి / పేరుకొరకు వచ్చీరందున అయ్య అవ్వ బెట్టిన పేరు చెప్పలే / ఆస్తికొరకు వచ్చీరందున వీపున సద్దిమూట గూడ ఉండదు / చెట్టన్న పుట్టన్న రాయన్న రప్పన్న చీకట్లో వెన్నెలై కాసినా చంద్రులు" అంటూ ఎత్తుకున్న ఈ పాట ఒక సంచలనం సృష్టించింది.

సింగరేణి కాలరీస్‌లో ఉద్యోగంలో చేరిన జయరాజు

"అమ్మమ్మ సింగరేణి అమ్మా సింగరేణి
సల్లంగ సూడవే తల్లీ సింగరేణి / అమ్మా సింగరేణి మా తల్లీ సింగరేణి / అవ్వా సింగరేణి మా బువ్వ సింగరేణి" అంటూ బతుకునిచ్చిన సింగరేణి సిరిసంపదలను గురించి కైగట్టిన పాట కార్మికుల చెమట చుక్కలను పొదివి పట్టుకుంటది.

కార్మిక సంఘాలను కడుపులో దాసుకొని, పెట్టుబడీ దారుల పెత్తనానికి వ్యతిరేకంగ సైరనై మోగిన జయరాజు పాట బొగ్గుబావుల్లో నిప్పుల గుండమైతది. సింగరేణి గని కార్మికుల మీద ఎన్నో పాటలు రాసిన జయరాజు "అన్నన్న రాజన్న అన్నరాజన్నో రాజన్న సింగరేణి బతుకు సీకటైనాది రాజన్న" కార్మికవర్గ చైతన్యం కోసం పాటందుకుంటడు. అమర వీరుడు రామనర్సయ్య మీద జయరాజు రాసిన స్మృతిగీతం ఆ యనను ఉ ద్యమానికి మరింత చేరువచేసింది. ఈ క్రమంలోనే మంగతాయి జయరాజు జీవితంలోకి వచ్చింది. ఈ తరుణంలోనే పాటమీద నిర్భంధం పెరిగింది. సింగరేణి ఇల్లందు ప్రాంతంలో పనిచేస్తున్న జయరాజు జీతం నెలకు మూడువందల రూపాయలు. అందులో తానుండే పూరిగుడిసె కిరాయి పదిహేను రూపాయలు పోను మిగతా డబ్బులతో జీవితం గడపాలె. మ రో వైపు పోలీసుల వేధింపులు. తన కోసం తన భార్యని కూడ అనేక అవమానాలకు గురిచేసిండ్రు. చిత్రహింసలు పెట్టిండ్రు. ఈ సమయంలో

కూడ చెక్కుచెదరని ఆ త్మస్థైర్యంతో, అసలు సిసలైన అర్ధాంగిగా నడుచుకున్న మంగతాయి. ఈ దంపతులకు ఇద్దరు మగపిల్లలు కలిగిండ్రు. వారి పేర్లు సాధన్, నిషాంత్. వీళ్ళకు ఏ కష్టం రాకుండ, తండ్రిపడే బాధలు తెలువకుండా పెంచింది. ఉన్నతంగ చదివించింది. ఎన్ని ఆటంకాలు ఎదురైనా ఎనకడుగు వేసేది లేదని జయరాజుకే గుండెధైర్యం చెప్పిన తన భార్య మంగమ్మ మాటలతో జీవితాన్ని గెలిచిండు. కష్టాలను ధిక్కరించిండు.

కార్మికులు పోరాడతరు. కార్మికసంఘాల నాయకులు లాబీయింగ్ చేస్తరు. అయితే ఆ లాబీయింగ్‌లో జయరాజు ఉండడు. కేవలం ఉద్యమించే దగ్గర, ప్రజాసమస్యలను గొంతెత్తిపాడే దగ్గర మాత్రమే జయరాజు ఉంటడు. అందుకే ఇన్ని బాధలు, అన్ని కష్టాలు.

జయరాజు ప్రతిపాట వెనుక అంతు లేని దుఃఖం ఉంటది. ఆరని కన్నీరుంటది. జయరాజు హాస్పిటల్‌లో చేరినప్పుడు ఆర్.నారాయణ మూర్తి, గద్దర్, శక్తి వంటి రచయితలు, నాయకులు వచ్చి పలకరించిండ్రు. వీళ్ళ ఓదార్పు, భార్య చేయూతతో అనారోగ్యాన్ని జయించిండు.

ప్రకృతిని గానం చేసిన జయరాజు లాఠీలు, తూటాలకు పాట నేలకూలదని సవాలు చేస్తడు. ఆపరేషన్ చేసిన తర్వాత కుట్లుకూడ మానకముందే పాటందుకున్న జయరాజు వేదికమీదనే రక్తసిక్తమై కుప్పకూలిన ఘటనతో జనం కన్నీరు మున్నీరైతరు. అదిలాబాద్‌నుంచి మణుగూరు వరకు గద్దరన్న తలపెట్టిన సాంస్కృతిక శాంతియాత్రలో భాగంగ భూపాలపల్లి దగ్గర సరిహద్దు దాటే సమయంలో జయరాజు చూపిన సాహసం, తెగింపు ధీరోదాత్తమైనది. "పాటే నా ప్రాణం – పాటే నా జీవం / ప్రకృతిచ్చినా వరం స్వరమేలే మా బలం/ ఆటుపోటులెదురైనా ఆగదు నా ప్రయాణం" అంటూ ఎన్ని నిర్భంధాలెదురైనా పాటను వీడేది లేదని ప్రకటించిన జయరాజుది ఒకరకంగ ప్రేమ వివాహం. కొడుకుల్లో సాధన్ పెద్దవాడు. నిషాంత్ చిన్నవాడు. ప్రస్తుతం సాధన్ ఇండియన్ ఎయిర్‌పోర్ట్ అథారిటీలో ఉద్యోగం చేస్తుండు. నిషాంత్ మైనింగ్‌లో ఇంజనీరింగ్ పూర్తి చేసిండు. జయరాజుకు భార్య అంటే ఎనలేని ప్రేమ. ఎట్లాంటి కష్టం వచ్చిన సంతోషంతో సంసారం ఎల్లదీసిన ధీరవనిత మంగతాయిని గురించి జయరాజు రాసుకున్న పాట

"పొద్దుపొద్దున లేసినావు మంగమ్మ నువ్వు
పొయ్యిరాజబెట్టినావు మంగమ్మ
పిల్ల జెల్ల లేవక ముందే చీకటింక వీడకముందే
ఇల్లువాకిలి ఊడ్చినావు తిన్నయన్నీ కడిగినావు
గడియారంలో ముల్లులాగ మంగమ నీకు
గడియ పుర్సతి లేదులే మంగమ్మ" అంటూ సగటు మహిళ వ్యక్తిత్వాన్ని, ప్రేమని తీరికలేని సమయాన్ని, బాధ్యతని కండ్ల ముందుంచుతడు. జయరాజు మూడు నెల్లు జైలు జీవితాన్ని కూడ అనుభవించిండు. తాను జైలులో ఉన్నప్పుడు "ఏమి బాధలు ఏమి బాధలురా ఈ జైలు బాధలు" అంటూ జైలులో వసతుల లేమిని గురించి, జైలు అధికారుల తీరుని గురించి పాటలు రాసిండు.

కులాల నడుమ అంతరాలు తరిగి పోవాలని, మతాలలో మానవత్వం వికసించాలని, మనుషుల నడుమ సోదర భావం పెరగాలని ఆశించిండు. విప్లవకారుల్లో పొడసూపిన స్వార్థంతో విప్లవదారిని విడిచిపెట్టిన జయరాజు ఈ దేశానికి అంబేద్కర్ మార్గమే సరై నదని అంటడు. బుద్దుడు, పూలేల ఆదర్శం ఈ నేల మీద ప్రసరించాలని అంటడు.

కులాలకు మతాలకు అతీతంగ సమాజం అంకురించాలని ఆశించిన జయరాజుకు నిరాశే ఎదురయ్యింది. మాల, మాదిగ, బడుగు, బలహీన వర్గాలు నిచ్చెనమెట్ల కులవ్యవస్థలోని అమానుషత్వాన్ని అక్షరీకరిస్తడు. మాల, మాదిగల జీవన స్థితిగతుల మీద రాసిన పాట కంట కన్నీరు పెట్టిస్తది.

"ఉన్నది ఊరు బయట దానిపేరే నా మాలపేట దానిపేరే నా మాదిగ పేట / దానికంటి నిండ దుఃఖము ఉన్నది దాని కండుపు నిండ సొద ఉన్నది" అంటూ కష్టజీవికి నిలువెల్లా కష్టాలేనన్న భావంతో దళితవాడల దు:ఖాన్ని, వాళ్ళ శ్రమని ఈ సమాజ నిర్మాణానికి అందించే తీరుకు అద్దం పడుతదీ పాట. వీటన్నింటికి ప్రధానమైన కారణం మహనీయుడు పూలే చూపిన మార్గాన్ని మనం విడిచినం కనుకనే ఆగమైనమని అంటడు. సదువుల తల్లి సావిత్రిభాయిఫూలే దళితవాడల్లో బడులు పెట్టి విద్యావ్యాప్తి చేసిన విషయాన్ని మరిచి పోయినం కనుకనే మనం తప్పుడు మార్గాన్ని అనుసరించినం అని అంటడు. ఇయ్యాల బాబాసాహెబ్ అంబేద్కర్ ఆలోచనా విధానాన్ని ముందుకు తీసుకొనిపోతే తప్ప ఈ దేశాన్ని ఎవరు బాగుచేయ లేరన్న సత్యాన్ని ప్రచారం చేయడమే లక్ష్యంగా జయరాజు రాసిన పాట దళితులకు జాతీయగీతమై నిలిసింది.

"జగోరె జాగో అంబేద్కర్ జగజ్జన నేత అంబేద్కర్ / భవితకు మార్గం అంబేద్కర్ బడుగులకు ప్రాణం అంబేద్కర్ / మా బళ్ళో టీచర్ అంబేద్కర్ మా బతుకు ఫ్యూచర్ అంబేద్కర్ /మా దారికి టార్చి అంబేద్కర్ భారత్‌కు మార్స్ అంబేద్కర్" అంటూ ఈ దేశానికి కావల్సింది అంబేద్కరే కాని మార్స్ కాదని అంటడు. శాంతి, సౌభాగ్యం, ప్రేమ, రాజ్యాధికారం సర్వం అంబేద్కర్ ఆశయాలలో ఇమిడి ఉన్నయని అంటడు. అంబేద్కర్ ఆలోచనా విధానంతోనే సమసమాజం సాధ్యమైతదని అంటడు.

మనిషిని మనిషిగా గౌరవించే బౌద్ధధర్మాన్ని ఆచరిస్తే సమాజం ప్రశాంతంగ మనగలుగుతుందనే ఆత్మవిశ్వాసాన్ని వ్యక్తం చేస్తడు. గౌతమబుద్దుని మార్గంలో తన పదాలను పరిచి నడిచిపోతడు.

"బుద్ధం శరణం గచ్ఛామి బౌద్ధం శరణం గచ్ఛామి /సంఘం శరణం గచ్ఛామి ధర్మం శరణం గచ్ఛామి /అది కపిలవస్తు నగరం ఇది శుద్ధోధన రాజ్యం / మాయ కడుపున జననం ఇది మానవజాతికి వరం /ఈ భువనంపై ఓ బుద్దుడు తనపేరే సిద్దార్థుడు" అంటూ బుద్దుని ఆదర్శాలను మనకందిస్తడు.

విప్లవ, దళిత, సామాజిక గేయాలతో ఒక సంచలనాన్ని సృష్టించిన జయరాజు తెలంగాణ గోసపడుతున్న తీరుని, నదుల నిండ నీళ్ళున్న నాలిక తడువని దుస్థితి ఏందని పొగిలిపొగిలి ఏడుస్తడు. నీల్లు, నిధులు, నియమకాలనే నినాదాలుగా చేసి ఉప్పొంగిన తెలంగాణ ఉద్యమంలో జయరాజు నదీజలాల మీద రాసిన పాట పల్లె పల్లెని కదిలించింది.

"బతుకమ్మను బతుకలేనమ్మను / తెలంగాణమ్మను బువ్వ లేనమ్మను
కండ్లల్ల గోదారి పారుతున్న /మా కాళ్ళల్ల కృష్ణమ్మ కదులుతున్న /
గుండెల్లో దాహాలు తీరవాయె / మా గుడిసెల్ల దీపాలు వెలుగవాయె " అంటూ సమైక్యపాలన గుట్టు విప్పుతడు. నదులెన్ని పారుతున్నా తెలంగాణ గొంతు ఎందుకు ఎండిపోయిందని, పోరాటానికి కత్తుల వంతెనలు కడతడు.

దిక్కులేని సావులసచ్చిన ఎందరో తెలంగాణ బిడ్డలు కన్నతల్లులకు గర్భశోకాన్ని మిగిల్చిండ్రు తప్ప, లక్ష్యసాధనలో ఒక్కడుగు ముందుకు వేయలేకపోయిండ్రనే ఆవే దనతో జయరాజు ఎత్తుకున్న పాట

"నెత్తురువారందెన్నడో నా తెలంగాణ పల్లెలో
నేలకు రాలందెన్నడో నా తెలంగాణ జిల్లలో
మట్టిపెళ్లలతో పెట్టిన గోడలు గూనపెంకులతొ అల్లిన గోడలు
పల్లెకు నడుమ పోలీసు ఠానలు పోగరుబట్టిన దొరల గడీలు
మిణుగురు మెరిసిన నేరమే నా తెలంగాణ పల్లెలో
మీసం మొలిసిన నేరమే నా తెలంగాణ జిల్లాలో.." అంటూ తెలంగాణ దు:ఖగీతాన్ని ఆలపిస్తడు. ఆవేదన చెందుతడు. తెలంగాణకే ఈ దుస్థితి ఎందుకని పరిపరివిధాల ఆలో చనతో అగ్గిరాజేస్తడు.

నిజంగ జయరాజు వానమ్మ పాట వింటే మేఘం కరిగిపోతది. ఉ త్తగనే తడిసి ముద్దయితది. వానమ్మ జయరాజు వాగ్గేయ రారాజనే బిరుదుని ఖాయం చేస్తది.

"వానమ్మ వానమ్మ వానమ్మ /ఒక్కసారన్న వచ్చిపోవే వానమ్మ
.....
చెంగు చెంగూన ఎగిరే చెరువుల్లో చేపలేవి
తెల్లాని కొంగబావ కళ్ళల్లో ఊపిరేది"
అంటూ జయరాజు రాసిన ఈ పాట పాడని పల్లె లేదు.

తెలంగాణ రైతు కూడ కనపడని కుట్రల నడుమ సావుతిప్పలు పడతడు. సర్వం కోల్పోయి వలస బాటలు పడతడు. సరిగ్గా ఈ సందర్భాన్నే పాటగ మ లిచిన జయరాజు పాడు కొట్లాడుతున్న ఈ నేల మీద ఇంకా ఏముందని కుమిలి కుక్కపేగులై ఏలాడబడతడు.

"ఇంకేమి మిగిలిందిరా తెలంగాణ జిల్లేదు మొలిసిందిరా / ఇంకేమి మిగిలిందిరా తెలంగాణ పల్లేరు గాసిందిరా /వరిసేను కడుపుకే తిండి గింజలు లేక వలవల ఏడుస్తు వున్నది /పత్తి సేనుకు వంటి మీద బట్ట లేక సిగ్గుతో తలదించుకున్నది
కందిసేను కడుపు మంటనార్పుకోను కన్నీరునే తాగుతున్నది
మొక్కజొన్న సంకబిడ్డనెత్తుకోని ఊరిడిసి వలసబోతున్నది" అంటూ జయరాజు వేదనాభరితుడై, ఉత్తగనే కన్నీటి పర్యంతమైతడు. తెలంగాణ రాష్ట్రసాధనే దీనికి పరిష్కారమని నమ్మి ధూం-ధాంలతో ఉద్యమాన్ని ఉ రకలెత్తిస్తడు. తన పాటలతో దద్దరిల్లిన ఉద్యమ వేదికలు ఊరువాడల్ని కదిలించినయ్. కదనరంగంలోకి నడిపించినయ్.

ప్రజాయుద్ధనౌక గద్దరన్నతో కలిసి తెలంగాణ ఉద్యమం లోకి వచ్చిన జయరాజు బుద్దుని జెండా పట్టుకొని భూపాలపల్లికి చేరుకుంటడు. అక్కడ పోలీసులు తీవ్రనిర్భంధాన్ని విధించినప్పటికి వెనుదిరిగి చూడకుండ ముం దుకే కదిలిండు. ఇట్ల పాటలే కాకుండ ప్రత్యక్ష ఉద్యమాలలోను జయరాజు ముందున్నడు. తెలంగాణ గోసని కై గడుతూనే అన్ని వర్గాల ప్రజల గురించి ఆలోచన చేసిండు. వాళ్ళ బాధల్ని పాటలుగా మలిచిండు.

ముఖ్యంగా ముస్లింల మీద, ముస్లిం స్త్రీల మీద జయరాజు రా సిన పాటలు అనేకం ఉన్నయి. తన భర్త ఎప్పుడు తలాకంటడో నని అభ ద్రతా భావంతో బతుకు తున్న ముస్లిం స్త్రీ మహబూబక్క గురించి జయరాజు రాసిన పాట **"ఇంటి ముందర పరదా - ఇంటి వెనకాల పరదా**
సుక్కల్ని సూడరాయె సూర్యున్ని సూడరాయె
పండంటి వెన్నెలతో మహబూబక్క నువ్వు
పాటన్నబాడుకోవే మహబూబక్క
వంట సామాను నుండి సెంటు సీసా దాక
వెంటేసుకొచ్చిన ఏడుపు దప్పలేదు
తన్నుడు గుద్దుడు తప్పదాయె మహబూబక్క నవ్వు
కాదంటె తలాకాయే మహబూబక్క.." అంటూ ఇతర సాధారణ మధ్యతరగతి స్త్రీలకు ఉండే బాధలే ముస్లిం స్త్రీలకు ఉంటయని, అయితే అదనంగా తనజీవితానికే భరోసా లేని ఒక చట్రంలో తాను బం దీ అయిన విషయాన్ని తనపాట ద్వార ఈ లోకానికి అందిస్తడు. ముస్లింల వేషభాషల్ని, జీవనవిధానాన్ని ఎద్దేవా చేసేవాళ్ళను నిశితంగ విమర్శిస్తడు. హిందూ ముస్లిం భాయిభాయి అంటూనే అనుమానంతో చూసే వాళ్ళను పసిగడతడు. ముస్లింల ఆకలిని, అవమానాన్ని గుర్తిస్తడు. వాళ్ళ అస్తవ్యస్థ జీవితం మీద జయరాజు రాసిన పాట....

"ఈ తల్లి ఒడిలో పుట్టి ఈ మట్టిలో కలిసినా
ఈ జన్మభూమి కోసం ప్రాణాలెన్నో పోసినా
నీ దేశంలోనే నిన్ను పరదేశిగ చూస్తావుంటే
బోలోరే బోలేరే ..." అంటూ శరణార్థి శిబిరంలో నిలబడ్డ వాళ్ళకు ఓదార్పునిచ్చినట్టుంటది. పట్నంలో పాశివనిలో మగ్గిపోయే వని పిల్లల మీద జయరాజు రాసిన పాట ఎంతో ప్రాచుర్యం పొందింది.

"ఇల్లిల్లు దిరిగేటి పనిపిల్లలం / ఇల్లు వాకిల్లు లేని కూలి పిల్లలం /పల్లెంల గంటెలం - పాశిపోయిన బువ్వలం / ఎ న ం త దీరినంక మూలకుండె శీపుర్లం" అని వాళ్ళ వేదనను అక్షరీకరిస్తడు. ఆర్తిగా రాగం దీస్తడు. యజమానులు ముఖ్యంగా వాళ్ళ భార్యలు ఊరికిపోతే అయ్యగార్లు పెట్టే బాధల గురించి రాస్తడు.

భారతీయ సమాజంలో వావివరుసలు ఎంతో కీలకమైనవి. అమ్మా, నాన్న, అన్నా, చెల్లె వంటి బంధాలు ఎంతో ఆత్మీయత, అనురాగం దాగి ఉంటది. ఈ కోణంలోనే జయరాజు చెల్లెలు మీద రాసిన పాట తల్లిని గుర్తు చేస్తది. జయరాజుకు ఇద్దరు చెల్లెండ్లు. కాబట్టి ఆ బంధంలోని లోతైన భావాన్ని మనకు అందిస్తది.

"చెల్లెలా నువ్వు చెయ్యాలేని పనంటు లేదమ్మా
తల్లిలా నువ్వు సేదదీర్చనిదే మానవాళికి నీడేదమ్మా
నింగికన్నా గొప్పది నీ మది నేలకన్న ఓపిక నీది
పురిటినొప్పుల గురువు నీవు పుడమికే ఆనవాలు నీవు
ప్రేమకే పుట్టినిల్లువు నీవు త్యాగానికే తల్లివి నీవు" అంటడు. సహజంగ స్త్రీలకు ఉండే శక్తిని, ఓపికను గానం చేస్తడు. జయరాజు తన కండ్లముందు జరిగే ప్రతిఅంశాన్ని పాట చేస్తడు. అలవోకగా అలా పదాలు అల్లుకుంటడు. జయరాజు పాడు తుంటే కడుపుల పేగులు కదుల్తయ్. మెడనరాలు సాగుతయ్. మొత్తంగా మనిషి తీగరాగమై ప్రతిధ్వనిస్తడు.

జయరాజు ఈ భూమ్మీద జన్మిస్తే పాట జయరాజుకు పునర్జన్మ నిచ్చింది. జయరాజు సింగరేణి కాలరీస్ ఇల్లందులో పనిచేసేటప్పుడు ఆర్.నారాయణమూర్తి దండోర సినిమాలో పాటరాసే అవకాశం కల్పిం చిండు. నిజానికి ఆ పాట అక్షరోద్యమంలో భాగంగ రాసింది. ఈ పాట సినిమాలో రావడంతో జయరాజు తనతోటి కార్మికసోదరుల ఆదరా భిమానాలను చూరగొన్నడు. అక్కడ పాటే లీడరై పోరాటంలోకి దూకింది. ఆ పాటే **"ఓ..కొండల్లో కోయిల పాటలు పాడాలి**
పల్లెల్లో అక్షర దీపం వెలగాలి ఆ..ఆ..". ఈ పాటతో జయరాజు

ప్రజల గుండెల్లో చెరగని ముద్ర వేసుకుండు. కాని ఆ సందర్భంలో జయ రాజును పార్టీ బహిష్కరించింది. తన విషయంలోనే ఇట్ల ఎందుకు జరిగిం దని ఆలోచిస్తే దాని వెనక అనేక కోణాలున్నయన్న విషయం అర్థమైంది.

సౌమ్యుడు, నిరాడంబరుడు అయిన ఆర్.నారాయణమూర్తి ఇచ్చిన సినిమా అవకాశంతో క్రమంగా ఆయన ప్రతి సినిమాకు పాటలు రాసిండు. మోహన్‌బాబు హీరోగ నటించిన 'అడవిలో అన్న' సినిమాలో జయరాజు రాసిన పాట ఏకంగ జేసుదాసు పాడడం జరిగింది.

"వందనాలమ్మ అమ్మా వందనాలమ్మ - వందనాలమ్మ నీకు వందనాలమ్మ /సల్లంగ బతుకు కొడుకా నూరేళ్ళు - సుక్కోలె బతుకు సూర్యునిల వెలుగు" అంటూ సాగిన పాట జయరాజు పాటల ప్రపంచానికి కొత్త రంగులద్దింది. జయరాజు రాసిన చాలా పాటలు జేసుదాసు పాడడం అనేది ఒక మధురమైన అనుభూతి. దండోర మొదలు దాదాపు పది పదిహేను సినిమాలకు జయరాజు తన పాటల్ని అందించిండు. చీకటి సూర్యులు సినిమాలో ఒక చిన్నపాత్రను కూడ పోషించిండు. తెలంగాణ ఉద్యమ నేపథ్యంలో వచ్చిన జై బోలో తెలంగాణ సినిమాలో కూడ జయ రాజు కనిపిస్తడు. పాటకు అనుగుణంగ అడుగులేస్తడు.

మనిషి తాత్విక పునాదులను కదిలిస్తూ జయరాజు రాసిన పాట. క్రీస్తంటే ఇక్కడ దేవుడని కాదు. త్యాగానికి, మనిషితనానికి నిలువెత్తు నీడనే దృక్పథంతో రాసింది.

"కాళ్ళకు నడయాడు అడుగుచ్చినావు / అడుగులకు సరితూగు అటిచ్చినావు / చేతులకు వెలలేని శక్తిచ్చినావు / శ్రమతోటి గెలిసేటి బలమిచ్చినావు" అంటూ ప్రకృతి ప్రసాదించిన ప్రతిది దేనికదే ఒక సందేశమని అంటడు. ప్రకృతిని జయించాలని మనిషి చేసే ప్రయత్నం వృధా ప్రయాసేతప్ప సాధించేది శూన్యమనే అంటడు. సాధించింది ఏదైనా ఉంటే అది తాత్కాలిక ఆనందమే తప్ప ఎల్లకాలం నిలబడేది కాదని అంటడు. మనిషిలోని స్వార్థమే ఇన్ని అనర్థాలకు కారణమని అంటడు. ఆత్మీయ బంధాలు అంతా ఉత్త యేనని అంటడు.

"మానవత్వం మరిసి మనిషి మంటగలిసి నాడురా /స్వార్థపరుడై డబ్బుకు తను బానిసై పోయాడురా /ఎవరు అమ్మ ఎవరు నాన్న ఎక్క డున్నది బంధము / ఎప్పుడెల్లి పోతరోనని ఎదురు చూసే కాలము" అంటూ కలుషితమైన మానవ సంబంధాలను గురించి వివరిస్తడు. అనారోగ్యకర పోటీ ప్రపంచంలో మనిషి ఆగమైతున్నడని అంటడు.

అడవులను రక్షించుకోవడమంటే అమ్మను కాపాడుకోవడం లాంటిదే. చెట్టు జీవకోటికి ఆయువుపట్టు. కాబట్టి సమైక్యపాలనతో ధ్వంసమైన తెలంగాణ అడవులను ఇయ్యాల హరితవనంగా మార్చుకునే ప్రయత్నం జరుగుతుంది. ఇలాంటి సందర్భానికి సరిగ్గా సరిపోయే జయరాజు పాట

"పచ్చని చెట్టును నేనురా పాలుగారె మనసు నాదిరా
కొమ్మను నే రెమ్మను మీకు తోడుగ ఉండే అమ్మను
మీ పొలమును దున్నిన నాగలై పంటను మోసే బండినై " అంటూ చెట్టు ఎన్ని రకాలుగ ఎట్ల ఉపయోగపడుతుందో, ఏ స్వార్థం లేకుండ ఎట్ల జీవిస్తుందో అనే విషయాన్ని గొప్ప తాత్వికతతో జయరాజు రాసిన ఈ పాట వింటె అర్థమైతది.

మనం ఇంతకుముందే అనుకున్నట్టు చెట్టుకు, అమ్మకు చాల దగ్గరి పోలిక ఉన్నది. అమ్మ గురించి ఏం చెప్పినా తక్కువే. కడపులో మోసిన బిడ్డ కాళ్ళతో తన్నినా భరించగల శక్తి ఒక్క అమ్మకే ఉన్నది. కన్నబిడ్డల ఆకలి కనుగొనే శక్తి ఒక్క అమ్మకే ఉంటది. అందుకే అమ్మ అనే బంధానికి విడదీయలేని అనుబంధం ఉంటదన్న జయరాజు పాట

"అమ్మ అనే పిలుపులో అనురాగమున్నది
అమ్మ అనే ప్రేమలో అమృతం ఉన్నది
జన్మజన్మకు వీడని బంధమున్నది - జగతిని కాపాడే గొప్ప ధర్మమున్నది" అంటడు. అమ్మా నాన్నాల్ని అమితంగ ఆరాధించే జయరాజు తన కన్నతండ్రి జీవితం మీద రాసిన పాట కన్నీరు పెట్టిస్తది. నాన్నలో దాగిఉండే నిగూఢ ప్రేమని, అంతులేని దుఃఖాన్ని ఎట్ల అక్షరీకరించిండో చూస్తే ఆశ్చర్యం కలుగుతది. జయరాజు తన ప్రతి పదంలో నాన్న పట్టించిన తీరు మనసును కకావికలం చేస్తది. జీతముండి జీవితాన్ని ఈడిన నాయినను తల్చుకొని జయరాజు కన్నీటి పర్యంతమైతడు. నాయినా... నాయినా అంటూ సోకంబెడతడు. గుండెలో గూడుకట్టుకున్న దుఃఖాన్ని వలపోస్తడు.

"నాయిన నీ మట్టికాళ్ళకు దండమే ఓ నాయినా
నీ మంచి మనసుకు దండమే ఓ నాయినా" అంటూ అమ్మా, నాన్నలు అడవులు, నదులు, ఒకటని కాదు అనేక అంశాల మీద అద్భుతమైన పాటలు రాసిండు. తెలుగు సాహి త్యంలోను, సినిమా రంగంలోను తనకంటూ ఒక ప్రత్యేకస్థానాన్ని సంపాదించుకున్న జయరాజు మన తెలంగాణ వాడుగా మనందరం గర్వించ దగిన అంశం. జయరాజుకు గురువు లాంటి వాడు శ్రీరాం సార్. తనని ఆదర్శంగా తీసుకొని అంబే డ్కర్ ఆశయాల కోసం కృషిచేస్తున్నడు.

ప్రజాకవి, వాగ్గేయకారుడు జయరాజు రాసిన పాటలు "త్యాగాలబాట, జయరాజు సమాజిక గీతాలు, జయరాజు పాటలు" అనే వివిధ పేర్లతో ఆడియో రూపంలో రికార్డు చేయబడినవి. అదేవిధంగ 1984 ప్రాంతంలో 'విముక్తిపోరు' అనే పాటల సంపుటితో పాటు, వందనాలమ్మ, జయరాజు పాటలు, వసంతగీతం, వసంతగీతం-2, వంటి పాటల పుస్తకాలను ప్రచురించడం జరిగింది. వీటితో పాటు 'జ్ఞాపకాలు' అనే చిన్నచిన్న కథాంశాలను పుస్తక రూపంలో వెలువరించిం డు.'జ్ఞాపకాలు' జయరాజుకు మరిచిపోలేని జ్ఞాపకంగా మిగిలింది. ఈ పుస్తకం అత్యంత జనాదరణ పొందింది. దాదాపు మూడు నాలుగొందల పాటల దాక రాసిన జయరాజు ప్రధానంగ ప్రకృతి ప్రేమికుడు. గొప్ప మానవతారాధకుడు.

తెలంగాణ రాష్ట్రం వచ్చిన వెంటనే సమస్యలన్ని పరిష్కరించబడి అంతా అనుకున్నది, అనుకున్నట్టుగా జరుగుతదని అనుకోవడానికి అవకాశం లేదు. కాని తెలంగాణ ప్రభుత్వ పాలన ప్రజలకు బాగ దగ్గరైందని అంటడు. అంబేద్కర్ చెప్పినట్టు పాలనా పరిధి కుదించబడడంతో సమస్యలను దగ్గ ర్నించి చూసి, అర్థం చేసుకొని, పరిష్కరించుకునే అవకాశం ఉంటదని అంటడు. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ప్రస్తుతం పాలన సంతృప్తిగానే ఉందంటడు. ప్రజల ఆశలకు, ఆశయాలకు అనుగుణంగానే ప్రభుత్వం అడుగులేస్తుందని అంటడు. అయితే ప్రజలు భరించలేని పనులు చేసినప్పుడు మాత్రం ఎక్కడైన, ఎప్పుడైన తిరుగుబాటు తప్పదని అంటడు.

-అంబటి వేకువ, మొబైల్: 94927 55448
మెయిల్:varji.ambati@gmail.com

ఉద్యోగ తెలంగాణ

(గత సంచిక తరువాయి)

ఆరు దశాబ్దాల నుంచి నిరుద్యోగం కోరల్లో చిక్కుకున్న తెలంగాణ ఇప్పుడు ఉద్యోగ తెలంగాణగా మారుతోంది. ఒకప్పుడు వందల్లో మాత్రమే ఉద్యోగాలు పొందగలిగిన తెలంగాణ అభ్యర్థులు ఇప్పుడు వేలల్లో ఉద్యోగాలు పొందగలుగుతున్నారు. మరెన్నో వేల ఉద్యోగాలకు త్వరలోనే నోటిఫికేషన్లు రాబోతున్నాయి. గత రెండేళ్ళలో చోటు చేసుకున్న ఈ మార్పుకు కారణం తెలంగాణ స్టేట్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్. (టీఎస్ పీఎస్సీ). తెలంగాణ ఆవిర్భావంతోనే టీఎస్‌పీఎస్‌సీకి కూడా బీజాలు పడ్డాయి. 2014 ఆరంభం నుంచే ప్రత్యేక తెలంగాణ రాష్ట్ర ఏర్పాటుకు నాంది పడింది. టీపీఎస్సీ ఏర్పాటుతో తెలంగాణ నిరుద్యోగులు ఎదురుచూస్తున్న ఉద్యోగాల భర్తీ ప్రక్రియ వేగం పుంజుకోనుందన్న ఆశాభావం అభ్యర్థుల్లో నెలకొంది. టీపీఎస్సీ ద్వారా త్వరలోనే మరిన్ని వేల పోస్టులను భర్తీ చేసే అవకాశం ఉంటుందని నిరుద్యోగులు భావిస్తున్నారు. కమిషన్ చైర్మన్‌గా ఘంటా చక్రపాణిని నియమించారు. తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పాటు ఆరంభం నుంచి నేటి వరకూ ఎన్నో సమస్యలను విజయవంతంగా అధిగమిస్తూ దేశవ్యాప్తంగా అందరి మన్ననలు అందుకుంటూ ముందుకుసాగుతోంది. ఈ పురోగమనాన్ని చూస్తే...

తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్‌కు గ్రీన్ సిగ్నల్

తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (టీఎస్‌పీఎస్సీ) ఏర్పాటుకు గవర్నర్ నరసింహన్ 2014 ఆగస్టు 6న ఆమోదముద్ర వేశారు. రాష్ట్ర విభజన చట్టంలో టీపీఎస్సీ ఏర్పాటయ్యేవరకు ఇక్కడ ఉద్యోగాలను భర్తీ చేయాలంటే ఆ బాధ్యతలను యూపీఎస్సీ చూస్తుందని పేర్కొన్న విషయం తెలిసిందే. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తరువాత, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ తొలి కేబినెట్ భేటీలోనే రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ ఏర్పాటు చేయాలని నిర్ణయం తీసుకుంది.

ఉద్యోగాల గంట మోగింది

రాష్ట్రంలో ఉద్యోగాల భర్తీకి రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ (టీఎస్పీఎస్సీ) తొలి నోటిఫికేషన్ జారీ చేసింది.వివిధ శాఖల్లో 770 సివిల్ ఇంజనీర్ (అసిస్టెంట్ ఎగ్జిక్యూటివ్ ఇంజనీర్) పోస్టుల భర్తీ కోసం 2015 ఆగస్టు 19న దీనిని జారీ చేశారు.

వార్షిక కేలండర్ అమలు దిశగా..

గ్రూప్స్ పరీక్షల విషయంలో వార్షిక కేలండర్ అమలు దిశగా టీఎస్పీఎస్సీ యోచిస్తోంది. పోస్టులు ఖాళీ అయిన కొద్ది రోజుల్లోనే నోటిఫికేషన్లు ఇవ్వడం కాకుండా, ఏడాదిలో నిర్ణీత సమయంలో నోటిఫికేషన్లు ఇస్తూ... వీలైనంత వరకు వార్షిక కేలండరును అమలు చేయడం మంచిదన్న భావనతో ఉంది.

పారదర్శకతకే పెద్దపీట!

టీఎస్పీఎస్సీ పారదర్శకతకు పెద్దపీట వేస్తోంది. పోటీ పరీక్షల నిర్వహణ విధానంతోపాటు జవాబు పత్రాల నకలు కాపీ, 'కీ'ల ప్రకటన, ఫలితాల వెల్లడి వరకు అన్నీ పారదర్శకంగా ఉండేలా జాగ్రత్తలు తీసుకుంటోంది. వివిధ నోటిఫికేషన్లు జారీ అవుతున్న నేపథ్యంలో వీటిపై ప్రత్యేక దృష్టి సారించింది. ఇందులోభాగంగా సమగ్ర సేవలను ఆన్‌లైన్ ద్వారా అందించేందుకు కసరత్తు చేస్తోంది. సాధ్యమై నన్ని సేవలను తమ వెబ్‌సైట్ ద్వారా అందించేలా చర్యలు చేపడు తోంది. అభ్యర్థులు తమ కార్యాలయం చుట్టూ తిరిగే పని లేకుండా ప్రత్యేక ఏర్పాట్లు చేస్తోంది. అభ్యర్థులు తమ ఇంటి నుంచే వెబ్‌సైట్ ద్వారా సేవలు పొందేలా ఈ-మెయిల్ సదుపాయాన్ని కల్పిస్తోంది. ఫోన్ ద్వారా కాల్ సెంటర్‌ను అందుబాటు లోకి తెస్తోంది. ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో సర్వీసు కమిషన్ పనితీరుపై వచ్చినట్లు విమర్శలు, ఆరోపణలకు తావివ్వకుండా పారదర్శకంగా ఉండేలా కసరత్తు చేస్తోంది.

వన్‌టైమ్ రిజిస్ట్రేషన్‌తో ఆరంభం

టీఎస్పీఎస్సీ ఏర్పడగానే మొదట ప్రారంభించిందీ వన్ టైం రిజిస్ట్రేషన్ విధానాన్నే. కమిషన్ చైర్మన్ ఘంటా చక్రపాణి ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించి దేశంలో ఎక్కడాలేని విధంగా దీనిని అందు బాటు లోకి తెచ్చారు. ఇతర రాష్ట్రాల సర్వీసు కమిషన్లతోపాటు యూపీఎస్సీ కూడా ఈ విధానాన్ని అభినందించింది. ఇప్పటికే లక్షల మంది అభ్యర్థులు దీనికింద నమోదు చేసుకున్నారు. వన్‌టైమ్ రిజిస్ట్రేషన్ చేసుకోని వారు కూడా ఆన్‌లైన్‌లో దరఖాస్తు చేసుకోవచ్చు. అభ్యర్థులు తమ అప్లికేషన్ స్టేటస్‌ను వెబ్‌సైట్ ద్వారా తెలుసుకోవచ్చు. ఆన్‌లైన్ దరఖాస్తులు, హాల్‌టికెట్‌ల డౌన్లోడ్ వంటి విషయాల్లోనూ సమస్యలు తలెత్తితే వాటిని పరిష్కరించేందుకు ప్రత్యేకంగా టెక్నికల్ టీంను సంప్రదించేలా ఫోన్ నెంబర్లు ఇచ్చింది. వీటితోపాటు ఫేస్ బుక్, ట్విటర్ వంటి సోషల్ మీడియా ద్వారా కూడా కమిషన్ సేవలను విస్తృతం చేస్తోంది.

ఆన్‌లైన్ పరీక్షలు

ఆన్‌లైన్ పరీక్షల ద్వారా పారదర్శకతను పెంచాలని కమిషన్ యోచిస్తోంది. ఇప్పటికే జేఈఈ మెయిన్ పరీక్షను సీబీఎస్ఈ ఆన్ లైన్‌లో నిర్వహిస్తోంది. ప్రస్తుతం రాష్ట్రంలో ఉన్న వనరుల (కంప్యూ టర్ ల్యాబ్ తదితర ఏర్పాట్లు కలిగిన కార్యాలయాలు, విద్యా సం స్థలు) ప్రకారం ఆన్‌లైన్ పరీక్షలు నిర్వహిస్తే దాదాపు 30వేల మందికి చేపట్టవచ్చు. అంతకంటే ఎక్కువ మంది ఉంటే సరిపడా వనరులు లేవు. అందుకే తక్కువ మంది అభ్యర్థులు హాజరయ్యే పరీక్షలను ఆన్‌లైన్ నిర్వహించాలనే ఆలోచనలు చేస్తోంది. ఇది అమలైతే పరీక్ష జరిగిన వారంలోగా పోస్టింగ్ ఆర్డర్లు ఇవ్వొచ్చు.

అభ్యంతరాలు ఆన్‌లైన్‌లో...

ఆబ్జెక్టివ్ విధానంలో నిర్వహించే పరీక్షలకు తెల్లారే ప్రాథమిక కీని ప్రకటించవచ్చు. లేదంటే ప్రైమరీ కీని ముందుగానే రూపొం దించి ఆన్‌లైన్‌లో మూల్యాంకనం చేసే సాఫ్ట్‌వేర్‌తో అభ్యర్థి పరీక్ష రాస్తుండగానే అతని స్కోర్‌ను లెక్కించవచ్చు. ముందుగా ప్రకటించిన లేదా ఆన్‌లైన్ లోనే పొందుపరిచిన కీపై అభ్యంతరాలను ఆన్‌లైన్‌లో స్వీకరించి, ఒకట్రెండు రోజుల్లోనే అవసరమైతే మార్పులు చేసి ఫ లితాలను ప్రకటించే వీలుంది. అభ్యర్థులు పోస్టింగ్ ఆర్డర్లు తీసు కునేందుకు మాత్రమే కమిషన్ కార్యాలయానికి వచ్చేలా ఉండాలన్న యోచన కమిషన్ వర్గాల్లో ఉంది. ఇందులో పరీక్షరాసే వారికి బయోమెట్రిక్ విధానం ఉంటుంది. దీంతో ఒకరికి బదులు మరొ కరు రాసే విధానాన్ని అరికట్టవచ్చు. ఆబ్జెక్టివ్ విధానంలో ఉండే రాత పరీక్షల్లో అభ్యర్థులకు వారు రాసిన ఓఎంఆర్ జవాబు పత్రం నకలును అందించనుంది. ఇలా వీలైనంత మేరకు పారదర్శకత పెరిగేలా టీఎస్పీఎస్సీ కృషిచేస్తోంది.

రాష్ట్రాల సర్వీస్ కమిషన్ విధానాల అధ్యయనం

ప్రొఫెసర్ శైలు చింతా
(టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

వరంగల్ జిల్లా రఘునాథపల్లి మండలం శ్రీమన్నారాయణపూర్ గ్రా మానికి చెందిన ప్రొఫెసర్ శైలు చింతా ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ నుంచి కెమికల్ ఇంజినీరింగ్‌లో పీజీ చేశారు. కొంతకాలం ఎరువుల పరిశ్రమలో పనిచేసిన తరువాత 1988 జూన్‌లో అధ్యాపక వృత్తిని ఎంచుకున్నారు. జేఎన్‌టీయూ అ నంతపూర్, ఆర్ఈసీ వరంగల్‌లలో పని చేశారు. 1997లో ఓయూలో అసోసియేట్ ప్రొఫెసర్‌గా చేరారు. పీహెచ్‌డీ చేసిన తరువాత 2006లో ప్రొఫెసర్ అయ్యారు. ఇంజినీరింగ్ ఎడ్యుకే షన్ అకడమిక్ అడ్మినిస్ట్రేటర్‌గా రాణించారు. అకడమిక్ ప్లానిం గ్, ప్రాజెక్టుల అమలు, సంస్థాగత నిర్వహణలో చక్కటి అనుభ వం గడించారు. సభ్యుడిగా చేరే నాటికి ఆయన ఓయూలో యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ టెక్నాలజీ ప్రిన్సిపాల్‌గా ఉన్నారు.

సీహెచ్ విద్యాసాగర్ రావు
(టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

విద్యాసాగర్ రావు వృత్తిరీత్యా న్యా యవాది. 2014లో ఆయన డైరెక్టర్ ఆఫ్ ప్రాసిక్యూషన్స్‌గా రిటైరయ్యారు. ఏసీబీ, ఇంటెలిజెన్స్ బ్యూరో వంటి ప్రతిష్టాత్మక సంస్థల తరఫున ఎన్నో సంక్లిష్ట కేసులను పరిష్కరించారు. తన సేవలకు గాను ఆయా విభాగాలు, ప్రభుత్వం నుంచి ప్రశంసలు పొందారు. కరీంనగర్ జిల్లాకు చెందిన విద్యాసాగర్ రావు ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ నుంచి ఎల్ఎల్ఎం పూర్తి చేశారు. న్యాయ, పా లనాపరమైన అంశాల్లో 31 ఏళ్ళ అనుభవం ఉంది. 1983లో ఆయన అసిస్టెంట్ పబ్లిక్ ప్రాసిక్యూటర్‌గా ప్రాసిక్యూషన్ విభా గంలో చేరారు. ప్రాసిక్యూషన్స్ డైరెక్టర్‌గా ఆయన ఆ విభా గంలో పారదర్శకతను, సామర్థ్యాన్ని పెంచేందుకు ఎన్నో సంస్క రణలు చేపట్టారు.

దేశంలో వివిధ రాష్ట్రాల్లో ఉన్న పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లు నిర్వహిస్తున్న పోటీ పరీక్షల విధానాన్ని అధ్యయనం చేయాలని ఉ న్నత స్థాయి విద్యావేత్తల కమిటీ ప్రతిపాదించింది. అవసరమైతే కమిటీ ఆయా రాష్ట్రాలతో పాటు దిల్లీ వెళ్ళి యూనియన్ పబ్లిక్ స ర్వీస్ కమిషన్ కార్యాలయాన్ని సందర్శించి జాతీయస్థాయిలో నిర్వ హిస్తున్న విధానాన్ని తెలుసుకోవాలని అభిప్రాయపడింది. పోటీ పరీక్షల విధానంలో భారీ మార్పులు తీసుకువచ్చే అంశంపై టీ ఎస్పీఎస్సీ కసరత్తు ప్రారంభించింది. జాతీయస్థాయిలో ఐఏఎస్, ఐపీఎస్, ఐఎఫ్ఎస్ వంటి ఖాళీల భర్తీకి యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (యూపీఎస్సీ) నిర్వహిస్తున్న రాత పరీక్షల తరహాలోనే రాష్ట్రంలోనూ ఖాళీల భర్తీకి పోటీ పరీక్షలను జరిపే ఆలోచనలో ఉన్నట్టు తెలుస్తోంది. అఖిల భారత సర్వీసు పోస్టులు ఐఏఎస్, ఐపీఎస్ల భర్తీకి యూసీఎస్సీ జాతీయ స్థాయిలో నిర్వహిస్తున్న పరీక్షల విధానాన్ని పూర్తి స్థాయిలో అధ్యయనం చేసి ఆ విధానం ద్వారా రాష్ట్రంలో వివిధ స్థాయిల్లో ఉన్న కీలక పోస్టుల భర్తీకి అమలు చేస్తే ఎలా ఉంటుందన్న అంశంపై విద్యావేత్తలు చర్చించారు. యూపీఎస్సీ నిర్వహిస్తున్న అఖిల భారత సర్వీసుల రాత పరీక్షలో అత్యధిక మార్కులు సాధించిన వారికి ఐఏఎస్, ఆ తర్వాత మార్కులు వచ్చిన వారిని ఐపీఎస్ ఆ తర్వాత ఐఎఫ్ఎస్ క్రమంగా ఇండియన్ పోస్టల్ సర్వీస్, ఇండియన్ రెవెన్యూ సర్వీసులకు అభ్యర్థులను కేటాయిస్తున్న విషయం తెలిసిందే. అదే తరహాలో టీఎస్పీఎస్సీ నిర్వహించే గ్రూప్- 1, గ్రూప్- 2 పరీక్షల్లో అత్యధిక మార్కులు సాధించిన వారికి ఎటువంటి పోస్టుల్లో నియమించాలి తక్కువ మార్కులు వచ్చిన వారికి ఏ తరహా పోస్టులను భర్తీ చేయాలన్న అంశంపై కమిటీ చర్చించింది.

తెలంగాణపై అవగాహన ఉండాల్సిందే....

తెలంగాణలో ఉద్యోగం చేయబోయే ప్రతి ఒక్కరికి తెలం

డాక్టర్ బానోత్ చంద్రావతి,
(టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యురాలు)

డాక్టర్ బానోత్ చంద్రావతి వృత్తి రీత్యా డాక్టర్. 2009లో ఆమె ఎమ్మెల్యేగా ఎన్నికయ్యారు. ఎమ్మెల్యేగా ఎన్నికైన అతి పిన్న వయస్కుల్లో ఆమె ఒకరు. 2014 డిసెంబర్ 18న ఆమె టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యురాలిగా నియుక్తులయ్యారు. ఖమ్మం జిల్లా పేద గిరిజన కుటుంబంలో జన్మించిన ఆమె 2009లో మెడిసిన్ పూర్తి చేశారు. తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఆమె కీలకపాత్ర పోషించారు. మహిళా, యువజన సంస్థలతో, ఎన్జీవోలతో, ఆరోగ్య సిబ్బంది, టీచర్స్ యూనియన్, జూనియర్ డాక్టర్స్ అసోసియేషన్ తదితర సంఘాలతో కలసి పని చేశారు.

గాణ రాష్ట్ర సామాజిక, రాజకీయ, భౌగోళిక అంశాలపై అవగాహన ఉండాల్సిందేనని టీఎస్పీఎస్సీ చైర్మన్ ప్రొఫెసర్ ఘంటా చక్రపాణి స్పష్టం చేశారు. ఈ అంశాలన్నింటిపై పోటీ పరీక్షల్లో ప్రశ్నలుంటాయని చెప్పారు. ఈ మేరకు పోటీ పరీక్షల సిలబస్‌లో మార్పులు తెస్తామని వెల్లడించారు. "తెలంగాణలో ఉద్యోగం చేయబోయే వారికి ఇక్కడి చరిత్ర, సంస్కృతి, నైసర్గిక స్వరూపం తెలిసి ఉండాలి. ప్రజల జీవన ప్రమాణాలు, ఆర్థిక స్థితిగతులు, ఉద్యమాలు, పోరాటాలు అన్నింటిపై కచ్చితమైన అవగాహన అవసరం. అవి తెలియకపోతే ఉద్యోగి తెలంగాణలోని ప్రజలకు సంపూర్ణ న్యాయం అందించలేరు. అందుకే పోటీ పరీక్షల్లో ఈ అంశాలన్నింటిపై ప్రశ్నలు ఉంటాయి. అందుకు సిలబస్‌లో మార్పులు తెస్తాం. పోటీ పరీక్ష స్థాయిని బట్టి ఈ అంశాలపై ప్రశ్నలు ఉంటాయి. ఆ దిశగా కసరత్తు చేస్తున్నాం. ఇందుకోసం ప్రొఫెసర్లు, అధికారులు, కమిషన్ సభ్యులతో కూడిన ప్రత్యేక అకడమిక్ కమిటీని ఏర్పాటు చేస్తాం. బ్రిటిష్ కాలంలో ఐసీఎస్‌కు లండన్‌లో శిక్షణ ఏర్పాటు చేసినా ఉద్యోగం చేయాల్సిన భారతదేశానికి సంబంధించిన అంశాలపైనే శిక్షణ ఇచ్చేవారు. అలాగే తెలంగాణలో ఉద్యోగం చేయబోయే ప్రతి ఒక్కరికి తెలంగాణకు సంబంధించిన అంశాలపై సంపూర్ణ అవగాహన ఉండాల్సిందే. అందుకోసమే సిలబస్‌లో మార్పులు తెస్తాం" అని చక్రపాణి పలు మీడియా ఇంటర్వ్యూలలో చెప్పారు.

'పోటీ పరీక్షల్లో ఇచ్చే ప్రశ్నపత్రాల్లో అనువాద, అన్వయ దోషాలు తలెత్తకుండా తీసుకోవాల్సిన జాగ్రత్తలు, నోటిఫికేషన్ల వారీగా అర్హతలు, వివాదాలు తలెత్తనివిధంగా చేపట్టాల్సిన చర్యలను ఎప్పటికప్పుడు పర్యవేక్షించేందుకు మరో అకడమిక్ సెల్‌ను ఏర్పాటు చేస్తాం. ప్రశ్నపత్రాలకు సంబంధించిన వ్యవహారాలను చూస్తుంది కనుక ఈ కమిటీ కాన్ఫిడెన్షియల్. ఏ పరీక్షలకు ఇంటర్వ్యూలు ఉండాలి. ఏ పరీక్షలకు ఇంటర్వ్యూలు అవసరం లేదనే అంశాలను ఈ సెల్ చూస్తుంది. అంతేకాదు యూపీఎస్సీ తరహా పరీక్ష విధానాన్ని అమలు చేస్తాం. అందులో లోపాలుంటే తొలగించి మంచివి తీసుకుంటాం. భవిష్యత్తు పాలన ఈ లక్ష ఉద్యోగాల భర్తీపైనా ఆధారపడి ఉంటుంది కనుక జాగ్రత్తగా వ్యవహరిస్తాం' అని పేర్కొన్నారు.

ప్రతి పరీక్షకు కేలండర్

'ఏటా నోటిఫికేషన్ల అంశానికి సంబంధించి కాకుండా, పరీక్ష వారీగా కేలండరును అమలు చేస్తాం. నోటిఫికేషన్లోనే పరీక్ష దరఖాస్తు తేదీ నుంచి చివరి తేదీ, హాల్ టికెట్ల జారీ, రాత పరీక్ష, ఫలితాలు, పోస్టింగ్ ఇచ్చే తేదీలతో సహా కేలండర్‌ను జారీచేస్తాం. ఇదంతా ఆన్‌లైన్‌లోనే చేపడతాం. ఏ నోటిఫికేషన్ ఇచ్చినా ఐదారు నెలల్లో ప్రక్రియ మొత్తాన్ని పూర్తి చేస్తాం. ఆన్లైన్ ద్వారా రాష్ట్రంలోని నిరుద్యోగుల వివరాలను సేకరిస్తాం. ఆన్‌లైన్‌లో వివరాలను నమోదు చేసుకునేందుకు అవకాశం కల్పిస్తాం. తద్వారా రాష్ట్రంలో నిరుద్యోగులు ఎంత మంది ఉన్నారన్న స్పష్టమైన వివరాలు వస్తాయి' అని అధికారవర్గాలు పేర్కొన్నాయి.

కేరళ తరహాలో...

'కేరళ రాష్ట్రంలో అమలు చేస్తున్న విధంగా... డిగ్రీ, ఇంజనీరింగ్, పీజీ, డిప్లమో వంటి కోర్సులు పూర్తిచేసిన అభ్యర్థులు తమ విద్యార్హతల వివరాలు కమిషన్ వెబ్‌సైట్‌లో నమోదు చేసుకునే అవకాశం కల్పిస్తాం. రాష్ట్రంలో నిరుద్యోగుల డేటా బేస్ మా వద్ద సిద్ధంగా ఉంటుంది. ప్రతి పరీక్షకు అభ్యర్థులు ఆన్‌లైన్‌లోనే దరఖాస్తు చేసుకునే విధానం ప్రవేశపెడతాం. ఇక ఆయా శాఖలో ఏటా ఎన్ని పదవీ విరమణలు (రిటైర్మెంట్స్) ఉంటాయో ముందే జాబితా సిద్ధం చేసుకొని వారు రిటైరయ్యే సమయానికి కొత్త అభ్యర్థులు ఆ పోస్టుల్లో చేరే విధంగా పరీక్షలు ముందుగానే నిర్వహించి అభ్యర్థుల మెరిట్ లిస్టు సిద్ధంగా ఉంచుతాం. ఆ శాఖ కోరగానే జాబితాను వారికి అందజేస్తాం. దీంతో తక్షణం ఖాళీల భర్తీ చేయడానికి వీలవుతుంది. మెరుగైన పాలన, సుపరిపాలన అందిస్తాం' అని అధికారవర్గాలు పేర్కొన్నాయి.

తొలి డిజిటల్ పిఎస్సీ

తొలి డిజిటల్ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్‌గా తెలంగాణ ఖ్యాతి గడించిందని యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ చైర్మన్ ప్రొఫెసర్ ఆర్ డేవిడ్ సిలిమ్లి పేర్కొన్నారు. అనతికాలంలోనే తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ అనిర్వచనీయమైన ప్రగతి సాధించిందని, డిజిటలీకరణలో తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ ముందుందని ఆయన

బాణాల మన్మథరెడ్డి
(టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

నల్లగొండ జిల్లా చండూరు మండలం నర్మెట గ్రామానికి చెందిన మన్మథరెడ్డి విద్యాశాఖలో కీలక పదవులు నిర్వహించారు. స్కూల్ అసిస్టెంట్ సైన్స్ టీచర్‌గా ఉద్యోగ జీవితాన్ని ప్రారంభించిన ఆయన కరీంనగర్, మహబూబ్‌నగర్ జిల్లాల్లో డీఈవోగా పని చేశారు. ప్రభుత్వ పరీక్షల విభాగం డైరక్టర్‌గా సుదీర్ఘకాలం బాధ్యతలు నిర్వహించారు. పదో తరగతి పరీక్షల్లో అనేక సంస్కరణలు తీసుకొచ్చారు.

పేర్కొన్నారు. గుజరాత్ రాష్ట్రం కచ్‌లో దేశంలోని పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ల చైర్మన్ల సదస్సు జరిగింది. 2017 ఫిబ్రవరి 18న ఈ సదస్సులో శనివారం యుపిఎస్సి చైర్మన్ మాట్లాడారు. టిఎస్పిఎస్సి అత్యాధునిక సాంకేతిక పురోగతిని అందిపుచ్చుకుని మిగిలిన కమిషన్లకు ఆదర్శంగా నిలిచిందని యుపిఎస్సి చైర్మన్ చెప్పారు. ఈ కార్యక్రమాన్ని గుజరాత్ ముఖ్యమంత్రి విజయ్ రూపాని ప్రారంభించారు. దేశ వ్యాప్తంగా వివిధ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్లు అనుసరిస్తున్న విధానాలు, విజయవంతం అయిన పద్ధతులు, లోపాల గురించి విస్తృతంగా చర్చించారు.

ఈ కార్యక్రమంలో తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ చైర్‌పర్సన్ ప్రొఫెసర్ చక్రపాణి మాట్లాడుతూ ఇప్పటికే కమిషన్ కార్యకలాపాలను 90 శాతం డిజిటలైజ్ చేశామని, మిగిలిన 10 శాతం కూడా కొద్ది రోజుల్లో చేస్తామని చెప్పారు. కేంద్రప్రభుత్వం నేడు ప్రారంభించిన డిజిటల్ ఇండియా కార్యక్రమానికి అనుగుణంగానే తాము కార్యకలాపాలు నిర్వహిస్తున్నామని తెలిపారు.

పీఎస్సీల స్టాండింగ్ కమిటీ చైర్మన్‌గా ఘంటా

రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్ల నేషనల్ కాన్ఫరెన్స్ స్టాండింగ్ కమిటీ చైర్మన్‌గా తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ (టీఎస్పీఎస్సీ) ఘంటా చక్రపాణి ఏకగ్రీవంగా ఎన్నికయ్యారు. వివిధ రాష్ట్రాల్లోని పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లు అమలు చేసే విధానపరమైన నిర్ణయాలను రూపొందించే పీఎస్సీల అత్యున్నత నిర్ణాయక కమిటీ ఇది. ఆయన ఈ పదవిలో మూడేళ్లపాటు కొనసాగనున్నారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ, టీఎస్పీఎస్సీని రాష్ట్రంలోని నిరుద్యోగ యువత ఆకాంక్షలకు అనుగుణంగా తీర్చిదిద్దామని వివరించారు. ఇందులో భాగంగా వన్‌టైమ్ రిజిస్ట్రేషన్ విధానాన్ని ప్రవేశపెట్టి ఉద్యోగార్థులు తమ అర్హతలకు తగిన కొలువుల సమాచారాన్ని తెలుసుకునేలా చేశామన్నారు. నిపుణుల కమిటీ ఇచ్చిన సిఫారసుల ఆధారంగా సిలబస్‌ను రూపొందించామని చెప్పారు.

డి.కృష్ణారెడ్డి (టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

టిఎస్పిఎస్సికి స్పెషల్ జ్యూరీ అవార్డు

స్మార్ట్ టెక్నాలజీ సాయంతో ఉద్యోగాల భర్తీని పూర్తి పారదర్శకంగా మార్చిన తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ (టిఎస్పిఎస్సి) సేవలను గుర్తించి స్కాచ్ సదస్సు స్పెషల్ జ్యూరీ అవార్డుతో సన్మానించింది. 2015 డిసెంబర్ 11న ఢిల్లీలో జరిగిన కార్యక్రమంలో టిఎస్పిఎస్సి చైర్మన్ ఘంటా చక్రపాణి ఈ అవార్డును స్వీకరించారు. టిఎస్పిఎస్సి ఏర్పడిన ఏడాదిలోపే దేశంలోని మిగతా పబ్లిక్ సర్వీసు కమిషన్లను వెనక్కినెట్టి టిఎస్పిఎస్సి ఈ అవార్డును సొంతం చేసుకుంది. విద్యార్థులకు వన్‌టైమ్ పాస్‌వర్డ్ ఇవ్వడంతో పాటు పరీక్ష హాలు వద్ద విద్యార్థుల ఫొటోలు తీసుకోవడంతో పాటు బయోమెట్రిక్ విధానం ద్వారా విద్యార్థులను పరీక్షిస్తున్న తీరు అందరి ప్రశంసలు అందుకుంది. అభ్యర్థులు 30 వేల మంది లోపు ఉంటే పెన్ను, పేపర్ అవసరం లేకుండా ఆన్‌లైన్ ద్వారా పరీక్షలు నిర్వహించే స్థాయికి ఎదిగింది. త్వరలో ఈ సంఖ్యను 50 వేలకు పెంచేందుకు ప్రయత్నిస్తోంది. గుజరాత్, కర్నాటక పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లు ఇప్పటికే టిఎ స్పిఎస్సి పనితీరును అధ్యయనం చేశాయి. త్వరలో మరిన్ని రాష్ట్రాలు హైదరాబాద్ రానున్నాయి. **– దక్కన్ న్యూస్**

డాక్టర్ మహమ్మద్ మతీనుద్దీన్ ఖాద్రి, (టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

డాక్టర్ మహమ్మద్ మతీనుద్దీన్ ఖాద్రి 21 ఏళ్ళుగా విద్యారంగంతో అనుబంధం కలిగి ఉన్నారు. గతంలో ఆయన సుల్తాన్ ఉల్-ఉలూమ్ కాలేజ్‌లో అరబిక్ విభాగాధిపతిగా చేశారు. ఆయన పేరొందిన విద్యావేత్త, సామాజిక కార్యకర్త. హైదరాబాదీ సంస్కృతికి ప్రతీకగా నిలుస్తారు. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ నుంచి అరబిక్‌లో పీహెచ్‌డీ చేశారు. వేలాది మంది విద్యార్థులను తీర్చిదిద్దారు. వివిధభాషల్లో ఆయన ఎన్నో వ్యాసాలు రాశారు. వివిధ అంశాలపై ఎన్నో ప్రసంగాలు చేశారు.

డాక్టర్ కె.రాంమోహన్ రెడ్డి (టీఎస్‌పీఎస్సీ సభ్యులు)

మెదక్ జిల్లా చిన్న కోడూరు మండలంలో ఓ చిన్న కుగ్రామానికి చెందిన డాక్టర్ కె. రాంమోహన్ రెడ్డి 16 ఏళ్ళ పాటు కెమిస్ట్రీ లెక్చరర్‌గా పని చేశారు. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీలో డిస్టింక్షన్‌తో ఎమ్మెస్సీతో పూర్తి చేసి ఐఐసీటీ నుంచి పీహెచ్‌డీ చేశారు. సీఎస్ఐఆర్ నుంచి మెరిట్ ఫెలోషిప్ పొందారు.

JBR
ARCHITECTURE COLLEGE
HYDERABAD
(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA & FAU Hyderabad)
6-3-248/1/1A, 2nd Floor, Bhaskar Plaza, Road No. 1, Banjara Hills, Hyderabad - 500 034. Telangana, India
Ph : 040-66105270, 9703372442, 9703277053, E-mail : jbrarchitecture@gmail.com, www.jbrachitecture.com

రాష్ట్రవ్యాప్తంగా గ్రంథాలయాలను....

సంపూర్ణ విజ్ఞాన కేంద్రాలుగా మారుస్తాం

'దక్కన్ న్యూస్'తో గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్ అయాచితం శ్రీధర్

తెలంగాణ ఉద్యమంలో పాల్గొన్న వారికి ఆయన ఎంతగానో సుపరిచితులు. మలిదశ ఉద్యమంలో హైదరాబాద్ జాక్ చైర్మన్‌గా వ్యవహరించిన ఆయన ఇటీవల గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్‌గా నియమితులవడంతో మరోసారి వార్తల్లోకి వచ్చారు. సమాజంలో గ్రంథాలయాల పాత్ర నేటికీ ఎంతో కీలకంగా ఉంది. ఒక ప్పుడు చైతన్య కేంద్రాలుగా, ఉద్యమ కేం ద్రాలుగా ఇవి నిర్వహించిన పాత్ర తెలంగా ణ చరిత్రలో ఓ మరుపురాని ఘట్టం. ఇంతటి ప్రాధాన్యం ఉన్న గ్రంథాలయాలు ఆరు దశాబ్దాల సమైక్య పాలనలో నీరసించి పోయాయి. వాటికి పునరుజ్జీవం అందించే లా ఇప్పుడు అయాచితం శ్రీధర్‌ను గ్రంథా లయ పరిషత్‌కు చైర్మన్‌గా నియమించారు. ఈ చైర్మన్ పదవి కొన్ని దశాబ్దాలుగా రాజ కీయ పలుకుబడి ప్రభావంతో కొనసాగుతూ వచ్చింది. ఈ దఫా మాత్రం రాజకీయంగా ఎన్ని ఒత్తిళ్ళు వచ్చినప్పటికీ ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ వాటికి తలొగ్గకుండా ఒక విద్యావేత్తను, అందులోనూ ఉ ద్యమ నేపథ్యం ఉన్న వ్యక్తిని చైర్మన్‌గా నియమించడం హర్షణీయం. గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్‌గా అయాచితం శ్రీధర్ బాధ్యతలు స్వీకరించిన నేపథ్యంలో దక్కన్ న్యూస్ ఆయనతో ముచ్చటించింది. ఈ సందర్భంగా ఆయన పలు విశేషాలను వెల్లడించారు. గ్రంథా లయాలను 'సెకండ్ సేల్స్' దుకాణాలు కానివ్వబోమని స్పష్టం చేశారు. ఖర్చు పెట్టే ప్రతి పైసాకు అందుకు తగ్గ విలువను పొందేలా కృషి చేస్తామన్నారు. గ్రంథాలయాల ఉన్నతిలో రాజీపడబో మని పేర్కొన్నారు. పాఠ కులకు సంపూర్ణ విజ్ఞాన కేంద్రాలుగా అవి సేవలు అందించేలా కృషి చేస్తా మని తెలిపారు.

దక్కన్ న్యూస్: ఇప్పుడు అందరి దృష్టి కొత్తగా ఏర్పడిన జిల్లాలపై ఉంది. ఆయా జిల్లాల్లో గ్రంథాలయ వ్యవస్థను ఎలా పటిష్ఠం చేస్తారు ?

శ్రీధర్: ఈ విషయంలో ప్రభుత్వానికి సమాచారం అందిం చాం. 21 జిల్లా కేంద్రాల్లో జిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయాల ఏర్పాటుకు అభ్యర్థించాం. అందుకు తగిన సన్నాహాలను ప్రభుత్వం చేస్తోంది.

దక్కన్ న్యూస్: డిజిటలైజేషన్ ప్రక్రియ గురించి వివరిస్తారా?

శ్రీధర్: గ్రంథాలయాలలోని పుస్తకా ల డిజిటలైజేషన్‌కు పెద్ద పీట వేస్తాం. ఇప్పటి వరకూ దాదాపు 53 వేల పుస్తకాల డిజిటలైజేషన్ పూర్తయిం ది. ప్రాధాన్యక్ర మాన్ని బట్టి డిజిటలైజేషన్‌ను పూర్తి చేస్తాం. ఒక పుస్తకం ఎంత పాతది, అందులో విషయం ఎంత ముఖ్యమైంది తదితర అంశాలను బట్టి ఈ ప్రాధాన్య క్రమా న్ని నిర్ణయిస్తాం. ఇది నిరంతరం కొనసాగే ప్రక్రియ. రచ యితలు కాపీరైట్ హక్కుల్ని గ్రంథాలయ శాఖకు ఇస్తే వారి పుస్తకాలను ఉచితంగా డిజిటైజ్ చేసి అంతర్జాలంలో అందరికీ అందుబాటులోకి తెస్తాం.

దక్కన్ న్యూస్: ఆధునిక సాంకేతి కతను ఏ విధంగా వినియోగించుకోనున్నారు?

శ్రీధర్: త్వరలో 10 జిల్లా కేంద్రాల్లో ప్రయోగాత్మకంగా ఇ-గ్రంథాలయాలు ఏర్పాటు చేస్తాం. వరంగల్‌లో ఇది నెల రోజుల్లో ప్రారంభం అయ్యే అవకాశం ఉంది. ఇ-గ్రంథాలయంలో ఎవరైనా కూడా ఆన్‌లైన్‌లో తమకు నచ్చిన పుస్తకాలను చదువుకోవచ్చు.

దక్కన్ న్యూస్: తెలంగాణ పుస్తక సంపద పొరుగు రాష్ట్రమైన ఆంధ్రప్రదేశ్‌తో సహా వివిధ రాష్ట్రాల్లో ఉంది. ఆయా పుస్తకాలను లేదా డిజిటల్ ప్రతులను తెప్పించుకో వడం చేయనున్నారా?

శ్రీధర్: తెలంగాణ ప్రాంతానికి చెందిన పుస్తకాలు అనేకం ఇతర రాష్ట్రా ల్లో ఉన్నాయి. తంజావూర్, చెన్నై, వేట పాలెం, రాజమండ్రిలలోని గ్రంథాల యాలతో పాటుగా కొందరు వ్యక్తుల కలెక్షన్‌లలో కూడా అనేకం ఉన్నాయి. ఇతర రాష్ట్రాలతో సరిహద్దు గల జిల్లా ల్లో, తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి తది తర అంశాలను వివరించే పుస్తకాలు అనేకం ఆయా పొరుగు రాష్ట్రాల్లో ఉన్నాయి. తెలంగాణతో పాటుగా ఒకప్పటి హైదరాబాద్ రాజ్యం విస్తరించి ఉండిన నేటి రాష్ట్రాలు కర్నాటక, మహారాష్ట్ర,

అరుదైన పుస్తకాలు

తెలంగాణ రాష్ట్ర కేంద్ర గ్రంథాలయంలో అత్యంత అరుదైన పుస్తకాలు ఉన్నాయి. వీటిలో నిజాం సేకరిం చిన పుస్తకాలు కూడా ఉన్నాయి. అరబ్బీ, ఉర్దూ, పార్సీ భాషల్లోని పుస్తకాలు ఎంతో అరుదైనవి. వీటిలోని సమాచారం కోసం దేశవిదేశాలకు చెందిన పరిశోధకులు స్టేట్ సెంట్రల్ లైబ్రరీకి వస్తుంటారు.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లలో అపార తెలంగాణ సాహిత్యం ఉంది. తెలంగాణకు సంబంధించిన మరాఠీ, కన్నడ, ఉర్దూ పుస్తకాలు కూడా వీటిలో ఉన్నాయి. ఆయా పుస్తకాలను తీసుకు వచ్చేందుకు ప్రయత్నిస్తాం. అలా వీలు కాని పక్షంలో కనీసం డిజిటలైజ్ కాపీలను తీసుకునే ప్రయత్నం చేస్తాం.

దక్కన్‌న్యూస్: గ్రంథాలయాలు క్రమంగా నిస్తేజమైపోతున్నాయనిపిస్తోంది....

శ్రీధర్: నిస్తేజమైపోతున్నాయని అనలేం కానీ పాఠకుల అభిరుచుల్లో మార్పులు చోటు చేసుకుంటున్నాయి. వారి అలవాట్లు మారుతున్నాయి. టీవీలు లేని రోజుల్లో సినిమాలకు వెళ్ళే వారు. ఒకప్పుడు నవలలు చదివే వారు. ఇప్పుడు టీవీ సీరియల్స్ వచ్చాయి.

ఇప్పుడు కొనుగోలు స్థాయి పెరిగింది. ప్రజలు తమకు కావాల్సిన పుస్తకాలు కొంటున్నారు. పలు పుస్తకాలు, దినపత్రికలు ఆన్‌లైన్‌లో లభ్యమవు తున్నాయి. తమకు కావాల్సిన సమాచారం ఎప్పటికప్పుడు ఆన్‌లైన్‌లో తెలుసుకుంటున్నారు.

పాఠకుల మారుతున్న అభిరుచులకు అనుగుణంగా మారే ప్రయత్నం చేస్తున్నాం.

దక్కన్ న్యూస్: అభిరుచులకు అనుగుణంగా అంటే... ఎలాంటి మార్పులు తీసుకు వస్తున్నారు?

శ్రీధర్: పోటీ పరీక్షలు, విద్యా ఉద్యోగావకాశాల సంబంధిత సమాచారానికి డిమాండ్ పెరిగింది. స్వయం ఉపాధి సంబంధిత సమాచారం కోసం అన్వేషణ పెరిగింది. వ్యవసాయంలో కొత్త పోకడల గురించి సమాచారం తెలుసుకోవాలనుకుంటున్నారు.

మహిళలు ఏవైనా హాబీలు నేర్చుకోవాలనుకుంటున్నారు. ఇంట్లో ఉండి ఉపాధి అవకాశాలు పొందాలనుకుంటున్నారు. అదే సమయంలో సాహిత్యం, చరిత్ర, పరిశోధనలకు సంబంధించి గ్రంథాలయాలకు వస్తున్న పాఠకులు కూడా అధిక సంఖ్యలోనే ఉంటున్నారు.

దక్కన్ న్యూస్: గ్రంథాలయాలను ఏ విధంగా అభివృద్ధి చేయాలనుకుంటున్నారు ?

శ్రీధర్: గ్రంథాలయం అనగానే.... పుస్తకాలు లేదా పత్రికలు చదువుకునే కేంద్రం అనే అపోహనే అనేక మందిలో ఉంది. వీటిని సంపూర్ణ విజ్ఞాన కేంద్రాలుగా మార్చాల్సిన అవసరం ఉంది. అవెలా ఉండాలంటే...

- విద్య, ఉద్యోగం, ఉపాధి అవకాశాల సమాచారం అందించాలి
- ప్రభుత్వ పథకాలు, బ్యాంకులు వంటి ఆర్థిక సంస్థలు అందించే సహకారం వివరాలు తెలియజేయాలి.
- దేశవిదేశాల్లో ఏయే అవసరాల కోసం ఎవరిని సంప్రదించాలో తెలియజేసే సమాచారం ఉండాలి.
- టీవీ, ఇంటర్నెట్, జిరాక్స్ సదుపాయాలు కలిగి ఉండాలి.

దక్కన్ న్యూస్: గ్రంథాలయాలు నిధుల కొరతను ఎదుర్కొంటున్నాయి. ఈ సమస్యను ఎలా పరిష్కరించ దలిచారు?

శ్రీధర్: గ్రంథాలయాలకు గల ప్రధాన ఆదాయ వనరుల్లో గ్రంథాలయ సెస్ ముఖ్యమైంది. వివిధ కారణాల వల్ల పలు ప్రాంతాల్లో ఈ బకాయిలు పేరుకుపోయాయి. దానిపై దృష్టిపెడుతాం. ప్రభుత్వం నుంచి అధికంగా నిధులు రాబట్టేందుకు కృషి చేస్తాం.

దక్కన్ న్యూస్: మరేవైనా సలహాలు... సూచనలు...?

శ్రీధర్: కవులు, రచయితలు తమ పుస్తకావిష్కరణలకు, సాహితీ సమావేశాలకు గ్రంథాలయాలను ఉచితంగా లేదా నామమాత్రపు రుసుముతో వినియోగించుకునే అవకాశాన్ని అందించడాన్ని పరిశీలిస్తాం. ఇప్పటికే హైదరాబాద్ నగర గ్రంథాలయంలో ఈ తరహా సమావేశాలు జరుగుతున్నాయి.

హైదరాబాద్‌లో స్టేట్ సెంట్రల్ లైబ్రరీ (అఫ్జల్‌గంజ్), సిటీ సెంట్రల్ లైబ్రరీ (చిక్కడపల్లి)లలో చక్కటి పార్కింగ్ సదుపాయాలు కూడా ఉన్నాయి. రచయితలు, పాఠకుల మధ్య అనుబంధం పెరిగేందుకు ఈ సమావేశాలు దోహదపడుతాయి.

దక్కన్ న్యూస్: వ్యక్తుల ప్రైవేటు కలెక్షన్‌ల నుంచి పుస్తకాల సేకరణ...?

శ్రీధర్: సమాజంలో ఎంతో మంది ప్రముఖులు తమ కలెక్షన్‌ను అందించేందుకు ముందుకు వస్తున్నారు. తాము సేకరించిన పుస్తకాలు ప్రజలకు చక్కగా ఉపయోగపడాలనేదే వారి ఆకాంక్ష. ఇలా విరాళంగా ఇచ్చేందుకు ముందుకు వచ్చేవారిని, దాతలను ప్రోత్సహిస్తాం. ఇప్పటికే పలువురు ప్రముఖులు ఈ విధంగా తమ కలెక్షన్‌లను గ్రంథాలయ సంస్థకు అందించారు.

రాష్ట్రంలో గ్రంథాలయాల స్వరూపం

రాష్ట్ర కేంద్ర గ్రంథాలయం -1
ప్రభుత్వ ప్రాంతీయ గ్రంథాలయాలు-2
(వరంగల్, నిజామాబాద్)
జిల్లా లైబ్రరీలు - 10
శాఖా గ్రంథాలయాలు - 562
గ్రామీణ గ్రంథాలయాలు - 105
బుక్ డిపాజిట్ సెంటర్స్ - 1254
మొత్తం ఉద్యోగులు - 1178
ఖాళీలు - 656
మొత్తం ఏడాదిలో సందర్శకులు -2.5 కోట్లు
(రిపీటెడ్ కలిపి)
గ్రంథాలయ సభ్యత్వం - 4.80 లక్షలు
మొత్తం పుస్తకాలు - 68 లక్షలు

గ్రంథాలయ పరిషత్ చైర్మన్‌గా విద్యావేత్త... ఉద్యమ కార్యకర్త

అయాచితం శ్రీధర్ ఎంఏ, పిహెచ్.డి (తెలుగు) చేశారు. మూడు దశాబ్దాల పాటు అధ్యాపక వృత్తిలో కొనసాగారు. ఏడు మంది పరిశోధక విద్యార్థులకు మార్గ దర్శనం చేశారు. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ బోర్డ్ ఆఫ్ స్టడీస్ ఓరియెంటల్ విభాగంలో సభ్యులుగా వ్యవహరించారు. పన్నెండు జనరల్ నాలెడ్జ్ పుస్తకాలకు సంపాదకత్వం వహించారు. రెండు పుస్తకాలను సొంతంగా ప్రచురించారు.

తెలంగాణ ఉద్యమం సందర్భంగా పలు రాజకీయ వ్యాసాలను రచించారు. టీవీ చర్చల్లో పాల్గొన్నారు. 1980లో ఆయన ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఆర్ట్స్ కాలేజీ విద్యార్థి సంఘం అధ్యక్షుడిగా ఉన్నారు. ఐదారేళ్ళ పాటు జర్నలిస్టుగా పని చేశారు. ఐఎఫ్‌డబ్ల్యూజే నేషనల్ కౌన్సిల్ మెంబర్‌గా పని చేశారు. మలిదశ తెలంగాణ ఉద్యమంలో హైదరాబాద్ జాక్ చైర్మన్‌గా ఉన్నారు.

ఇతర ముఖ్యాంశాలు:

- ప్రస్తుత గ్రంథాలయాల్లో కొన్ని ప్రభుత్వ భవనాల్లో ఉన్నాయి. మరికొన్ని అద్దె ఇళ్ళలో ఉన్నాయి. కొంతమంది దాతలు తమ భవనాలను విరాళంగా అందించారు. వీటిలో సౌకర్యాల మెరుగుకు కృషి చేస్తాం.
- గ్రంథాలయ విభాగంలో విభజన ప్రక్రియ దాదాపుగా పూర్తయింది.
- కార్పొరెట్ సామాజిక బాధ్యత కింద వివిధ కంపెనీలు తమ లాభాల్లో కొంత మొత్తాన్ని వెచ్చిస్తుంటాయి. సీఎస్ఆర్ కార్యకలాపాల కింద ఆయా కంపెనీలు గ్రంథాలయాలకు సహకరించేలా చేసే అంశాన్ని పరిశీలిస్తాం.
- తెలంగాణలో నాలుగు గ్రంథాలయాలను మోడల్ లైబ్రరీలుగా తీర్చిదిద్దే యోచన ఉంది.
- పత్రికా సంపాదకులతో, పాఠకులతో, గ్రంథాలయ ఉద్యమ కార్యకర్తలతో, ప్రముఖులతో త్వరలో విడతలవారీగా రౌండ్ టేబుల్ సమావేశాలు
- పుస్తకాలు కొనడంలో పాఠకుల అవసరాలు తీరేలా, సామాజిక ప్రయోజనం నెరవేరేలా చూస్తాం. **-దక్కన్ న్యూస్**

కొత్త జిల్లాలతో మరింత అభివృద్ధికి వీలు

తెలంగాణలో పాలనా సౌలభ్యం కోసం కొత్త జిల్లాలు ఏ ర్పాటు చేశారు. ఈ నిర్ణయం గ్రంథాలయాల అభివృద్ధికి కూడా దోహదపడనుంది. మొన్నటి వరకు 10గా ఉన్న జిల్లా గ్రంథాలయాల సంఖ్య 31కి పెరిగింది. అందుకు తగ్గట్టుగా జిల్లాల స్థాయిలో 31 మంది చైర్మన్లు ఉంటారు. ఆయా లైబ్రరీల అభివృద్ధికి వీరు కృషి చేస్తారు. ఆయా జిల్లాల్లో మారుమూల ప్రాంతాలకు సైతం గ్రంథాలయ వ్యవస్థ చేరుకునేందుకు కొత్త వ్యవస్థ తోడ్పడనుంది. ఆరు దశాబ్దాల సమైక్య పాలనలో పల్లెల్లో గ్రంథాలయాలు బూజుపట్టిపోయాయి. చతికిలపడిపోయాయి. పట్టణాల్లో ఇవి నామమాత్రంగా ఉన్నాయి. నగరాల్లో సైతం అంత మెరుగ్గా ఏమీ లేవు. ఇందుకు ప్రధాన కారణం నాటి పాలకుల చిన్నచూపు. పాఠశాల స్థాయిలో లైబ్రరీలను బలోపేతం చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. గతంలో పుస్తకాలు కొనేందుకు నామమాత్రంగా కొంత మొత్తం ఇచ్చి చేతులు దులిపేసుకునే వారు. ఈ పరిస్థితిని మార్చాలి. పాఠశాలకు గ్రేడింగ్ సిస్టమ్ అమలు చేసి, అలా గ్రేడ్‌లు ఇవ్వడంలో లైబ్రరీ మౌలికవసతులు, వ్యవస్థ అమలు లాంటి వాటికి పరామితులు నిర్దేశించాలి. లైబ్రరీలో ఉపాధ్యాయులకు ఉపయోగపడే పుస్తకాలెన్ని? విద్యార్థులకు ఉపయోగపడే పుస్తకాలెన్ని? ఇరు వర్గాలకూ పనికొచ్చేవి ఎన్ని? వివిధ సబ్జెక్టుల్లో ఉన్న పుస్తకాలెన్ని? తదితర వివరాలు సేకరించి విశ్లేషించి అందుకు అనుగుణమైన చర్యలు తీసుకోవాలి. తగిన మౌలిక వసతులు ఏర్పరచాలి. టీవీ తరహాలో లైబ్రరీ కూడా విద్యార్థులను ఆకట్టుకునేలా ఉండాలి. ఒక విద్యార్థి పదో తరగతి పూర్తి చేసుకొనే లోగా ఇన్ని పుస్తకాలు చదివి ఉండాలి అనే విధంగా నిబంధనలు రూపొందించాలి. **- జూలూరి గౌరీశంకర్**

లైబ్రరీలతోనే గ్రామవికాసం

పాఠశాలల్లో, గ్రామాల్లో గ్రంథాలయాలు ఉండాలి. వాటితోనే గ్రామ వికాసం సాధ్యం. విద్యార్థులు, గ్రామస్తులు చైతన్యవంతులవుతారు. లైబ్రరీల్లో ప్రముఖుల రచనలతో పాటు విద్యార్థులకు, స్థానికులకు సుపరిచితమైన స్థానిక రచయితల రచనలకు కూడా స్థానం కల్పించాలి. ఇది వారికి పుస్తక పఠనంపై ఆసక్తిని పెంపొందిస్తుంది.

-పతిపాక మోహన్, నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్

సెస్ జమ చేసేలా చూడాలి

గ్రంథాలయ సెస్‌ను స్థానిక సంస్థలు వసూలు చేస్తున్నా గ్రంథాలయ విభాగానికి జమ చేయడంలో మాత్రం నిర్లక్ష్యం చేస్తున్నాయి. అలా కాకుండా చూడాలి.

- కె.సుధాకర్ గౌడ్,
బ్రిటిష్ కౌన్సిల్ లైబ్రరీ ఫార్మర్ హెడ్,
ప్రెసిడెంట్, రూరల్ లైబ్రరీ ఫౌండేషన్

భావోద్వేగాలే మిన్న

తెలంగాణ రాష్ట్రంలో చారిత్రక పట్టణమైన వరంగల్‌కు చెందిన ప్రభాకర్ కుసుమ 1977లో తన ఫోటోగ్రఫీ ప్రయాణాన్ని ప్రారంభించారు. ఆ ఏడాదిలో ఆయన ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఫోటోగ్రఫీలో చేరారు. ఆయన తీసిన ఫోటోల్లో కనిపించే సౌందర్యం, పరిపూర్ణతలు చిత్రకళ, ఫోటోగ్రఫీ రంగాల్లో ఆయన సుదీర్ఘ అనుభవం నుంచి పుట్టాయి. ఫోటోగ్రఫీలో ఎన్ని సాంకేతికతలు వచ్చినప్పటికీ, "ఫోటోగ్రఫీ అనేది యంత్రం కంటే కూడా ఎక్కువగా మనిషితో, భావోద్వేగాలతో ముడిపడినది" అని ఆయన విశ్వసిస్తారు. 1995 నుంచి ఆయన హైదరాబాద్‌ను తన కార్యక్షేత్రంగా చేసుకున్నారు.

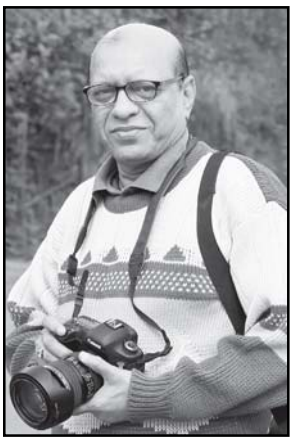

పురస్కారాలు

1984 ఏఆర్‌పీఎస్ – అసోసియేట్ ఆఫ్ రాయల్ ఫోటోగ్రఫిక్ సొసైటీ, ఇంగ్లాండ్

1991 ఏఎఫ్ఐఏపీ – ఆర్టిస్ట్ ఫెడరేషన్ ఇంటర్నేషనల్ డి ఐఆర్ట్ ఫోటోగ్రఫీక్యూ, బెల్జియం

2016 హెచ్ఎఫ్ఎస్ఏపీ – హానరరీ ఫెలో ఆఫ్ సిగ్మా ఆర్ట్ ఫోటోగ్రఫీ, ఇండియా

2016 ఎఫ్‌యూపీహెచ్‌కే–ఫెలో ఆఫ్ యునైటెడ్ ఫోటోగ్రాఫర్స్ హాంకాంగ్

ముఖ్యమైన అవార్డులు

1979 బిగినర్ గ్రాండ్ అవార్డ్, ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా ఫోటోగ్రఫీ, బెంగళూరు, ఇండియా

1980 అడ్వాన్స్‌డ్ గ్రాండ్ అవార్డ్, ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా ఫోటోగ్రఫీ, బెంగళూరు, ఇండియా

1980 గోల్డెన్ నాగిని–మొదటి బహుమతి, ఆల్ ఇండియా ఫోటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్, వరంగల్

1981 అడ్వాన్స్‌డ్ గ్రాండ్ అవార్డ్, ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా ఫోటోగ్రఫీ, బెంగళూరు, ఇండియా

1983 గోల్డ్ మెడల్, ఫస్ట్ ఏపీ స్టేట్ సలోన్ ఆఫ్ ఫోటోగ్రఫీ, ఫోటోజెనిక్ ఆర్ట్స్ సర్కిల్, మోదుకూరు

1984 ఫస్ట్ ప్రైజ్, ఈస్ట్ కలకత్తా ఫోటోగ్రాఫిక్ అసోసియేషన్, కలకత్తా, ఇండియా

1984 రాజా త్రయంబక్ రాజ్ బహదూర్ మెమోరియల్ ప్లేక్, ఏపీ సలూన్ ఆఫ్ ఫోటోగ్రఫీలో యునైటెడ్ ఫోటోఆర్టిస్ట్స్ నుంచి, రాజమండ్రి

1985: తొమ్మిదో ఆల్ ఇండియా సలూన్ ఆఫ్ ఫోటోగ్రఫీలో మొదటి బహుమతి (యూత్ ఫోటోగ్రఫిక్ సొసైటీ, బెంగళూరు)

1985: పిక్టోరియల్ ఫోటోగ్రఫీలో ఉత్కృష్టతకు గాను బుర్జోర్జీ బి.ఫని బుండా షీల్డ్ (38వ ఆల్ ఇండియా ఎగ్జిబిషన్, ఫోటోగ్రాఫిక్ సొసైటీ ఆఫ్ ఇండియా, బాంబే)

1987: స్పెషల్ మెరిట్ అవార్డు (లండన్)

1987: బెస్ట్ ఎంట్రీ అవార్డు (సోవియట్ కల్చరల్ సెంటర్, మద్రాస్)

1991: కల్చరల్ హెరిటేజ్ ఆఫ్ ఇండియా ఇంటాక్ ఫోటోకాంటెస్ట్‌లో మొదటి బహుమతి (కుమాన్ రీజనల్ చాప్టర్)

1991: జపాన్ ఎయిర్‌లైన్స్ అవార్డ్ (యునెస్కో)

2001: అవార్డ్ ఆఫ్ ఎక్సలెన్స్ ఇన్ అడ్వర్టయిజింగ్ (యాడ్ఎక్స్, హైదరాబాద్)

2002: నామినేషన్ అవార్డు (డైలీ లైఫ్ విభాగం–లంబాడా ట్రైబ్, హ్యూమానిటీ ఫోటోగ్రఫీ కాంటెస్ట్, బీజింగ్, చైనా)

2014: లైఫ్ టైమ్ అచీవ్‌మెంట్ అవార్డ్ (శ్రీవేంకటేశ్వర కాలేజ్ ఆఫ్ ఫైన్ ఆర్ట్స్ అండ్ ఫోటోటెక్ మ్యాగజైన్, హైదరాబాద్)

2017: లైఫ్‌టైమ్ అచీవ్‌మెంట్ అవార్డ్ (సిగ్మా ఆర్ట్ ఫోటోగ్రఫీ, హైదరాబాద్)

లంబాడాలపై ప్రత్యేకంగా.... లంబాడాల జీవనశైలిపై ప్రభాకర్ ప్రత్యేకంగా పని చే శారు. 1978లో నిజామాబాద్ జిల్లా వర్ని గ్రామం సమీపంలో మొదటగా ఈ ప్రాజెక్ట్‌ను ప్రారంభించారు. ఆ తరువాత వరంగల్ జిల్లా తొర్రూరు సమీపంలో నల్లబల్లి గ్రామం వద్ద దీన్ని చేపట్టారు. 1995లో తాను హైదరాబాద్‌కు వెళ్ళేవరకూ ఆయన ఈ కార్య క్రమాన్ని కొనసాగించారు.

బ్లాక్ అండ్ వైట్‌లో ప్రత్యేకత

రంగుల్లో ఎలాంటి అందాలను ఆవిష్కరించవచ్చో అంత

కన్నా మిన్నగా నలుపు, తెలుపుల్లోనూ ప్రభాకర్ చక్కటి ఫోటోలు తీశారు. 2012లో ఆయన ఫోటోగ్రఫీ తీరుపై దక్కన్ క్రానికల్‌లో ప్రత్యేకంగా ఈ బ్లాక్ అండ్ వైట్ ఫోటోస్‌పై వచ్చిన కథనం ఆయనకు ఈ రంగంలో గల విశిష్టతను తెలియజేస్తుంది.

అప్పటికే డిజిటల్ హవా కొనసాగుతున్నప్పటికీ, ఆయన మాత్రం ఫిల్మ్ రోల్‌కు ప్రాధాన్యం ఇవ్వడాన్ని ఇందులో ప్రస్తావించారు.

రఘురాయ్‌తో ప్రభాకర్

"సూర్యకాంతి ఒక్కటే నా రంగు' అని అంటారు ప్రభాకర్. అప్పట్లో ఆయన బ్లాక్ అండ్ వైట్ ఫోటోగ్రాఫ్స్ సిరీస్‌లో భాగంగా ఇంప్రెషన్స్ అండ్ ఎక్స్‌ప్రెషన్స్ పేరిట సోమాజీ గూడ లోని రవి ఫోటో గ్యాలరీలో తన మొదటి సోలో ఎగ్జిబిషన్‌ను నిర్వహించారు. 1986 నుంచి తాను తీసిన ఫోటోలను ఇందులో ప్రదర్శించారు. గతంలో ఆయన లంబాడా తెగపై తీసిన ఫోటోలకు గాను స్పెషల్ మెరిట్ కామన్వెల్త్ అవార్డు కూడా లభించింది. వాటిని కూడా ఇందులో ప్రదర్శించారు. ఈ అవార్డు ఆయనకు తాను ఫోటోగ్రఫీని ఫుల్‌టైమ్‌గా చేపట్టేందుకు కావాల్సిన ధైర్యాన్ని అందించింది.

'నేను వారి ఏకాంత కదలికలను దొంగిలించను. వారెప్పుడూ ఎంతో అప్రమత్తంగా ఉంటారు. మొదట వారిని స్నేహితులుగా చేసుకుంటాను. వారితో సుదీర్ఘ సంభాషణలు చేస్తాను. వారి ఆచార వ్యవహారాలు, ఆరోగ్యం గురించి మాట్లాడుతాను. నాపై వారికి పూర్తి నమ్మకం కుదిరిన తరువాత మాత్రమే నా కెమెరా బయటకు తీస్తాను' అని అంటారు ప్రభాకర్.

ప్రచురిత పత్రాలు...

1989: ఫోటోగ్రఫీ 150 ఏళ్ళ వేడుకల సందర్భంగా 20వ ఎఫ్ఐఏపీ కాంగ్రెస్ (బ్రసెల్స్, బెల్జియం)లో 'పోట్రాయిట్ ఫోటోగ్రఫీ' – ఎఫ్ఐఏపీ నుంచి సిల్వర్ మెడల్

1990: 'పోట్రాయిట్ ఫోటోగ్రఫీ'ని గ్రీకు భాషలోకి అనువదిం చారు. హెల్లింకి ఫోటోగ్రాఫియా అండ్ అవెచ్యూర్ సినిమాటోగ్రఫీ (ఏథెన్స్, గ్రీస్)చే ప్రచురితం

1993: నెదర్లాండ్స్‌లో జరిగిన 22వ ఎఫ్ఐఏపీ కాంగ్రెస్‌లో లిమిట్స్ ఆఫ్ ఫోటోగ్రఫీ – ఎఫ్ఐఏపీ నుంచి సిల్వర్ మెడల్

1993: ఇండియన్ ఫోటోగ్రఫీ : మద్రాస్‌లో జరిగిన ఇండియన్ కాంటెంపరరీ ఫోటోగ్రఫీ సదస్సులో భారతీయ ప్రొఫెషనల్ ఫోటోగ్రాఫర్లకు ప్రాతినిధ్యం వహించేలా ఫ్రమ్ ఎ బ్రీఫ్ హిస్టరీ టు ది నైంటీస్'

2015: సిగ్మా ఆర్ట్ ఫోటోగ్రఫీ (హైదరాబాద్) విశాఖపట్నం చేరువలోని అరకువ్యాలీలో నిర్వహించిన 4వ నేషనల్ ఫోటోగ్రఫీ వర్క్ షాప్‌లో 'వాట్ మేక్స్ ఎ పిక్చర్ బెటర్...' పవర్ పాయింట్ ప్రజంటేషన్.

2016: హైదరాబాద్‌లోని సాలార్‌జంగ్ మ్యూజియంలో జనవరి 29 నుంచి ఫిబ్రవరి 1 వరకు జరిగిన అంతర్జాతీయ ఫోటోగ్రఫీ వర్క్ షాప్‌లో 'వాట్ మేక్స్ ఎ పిక్చర్ బెటర్...', 'హైదరాబాద్ – మాన్యుమెంట్స్, హెరిటేజ్, పీపుల్ అండ్ క్యూజిన్'లపై పవర్ పాయింట్ ప్రజంటేషన్.

2016: సిగ్మా ఆర్ట్ ఫోటోగ్రఫీ (హైదరాబాద్) నాగార్జున సాగర్‌లో జూలై 29-30 తేదీల్లో నిర్వహించిన జాతీయ ఫోటోగ్రఫీ వర్క్ షాప్‌లో 'వాట్ మేక్స్ ఎ పిక్చర్ బెటర్...', 'లంబాడా ట్రైబ్' పవర్ పాయింట్ ప్రజంటేషన్.

సెల్ఫ్ ప్రాజెక్ట్స్

- లంబాడా ట్రైబ్
- ది డెస్టిట్యూట్
- స్ట్రీట్ చిల్డ్రన్

పిక్చర్ కాంట్రిబ్యూటర్

- 1993 -94 కాంపిక్స్, పిక్చర్ లైబ్రరీ, ది కామన్వెల్త్ ఇనిస్టిట్యూట్, లండన్

ఎగ్జిబిషన్లు: 1987: లండన్ లోని ది కామన్వెల్త్ ఇనిస్టిట్యూట్‌లో 'ఇమేజెస్' కామన్వెల్త్ ఫోటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్

1987: కెనడాలోని వాంకోవర్‌లో మ్యూజియం ఆఫ్ ఆంత్రోపాలజీ (యూనివర్సిటీ ఆఫ్ బ్రిటిష్ కొలంబియా) వద్ద 'ఇమేజెస్' కామన్వెల్త్ ఫోటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్

1988: నార్త్ జోన్ కల్చరల్ సెంటర్ (పాటియాలా-పంజాబ్) జైపూర్, చండీగఢ్, షిమ్లా, ఢిల్లీ, పాటియాలలో నిర్వహించిన 'ఆల్ ఇండియా ఫోటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్'.

1989: లలిత కళా అకాడమీ (న్యూఢిల్లీ) నిర్వహించిన మొదటి ఇండియన్ బైయాన్యుయెల్ ఫోటోగ్రఫీ గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్

1991: కోరట్ల కెమెరా క్లబ్ ఆధ్వర్యంలో వన్ మ్యాన్ ఎగ్జిబిషన్

1999: ఫోర్డ్ ఫౌండేషన్ ప్రాజెక్ట్ 'విమెన్ / గాడెస్' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్, న్యూఢిల్లీ, కలకత్తా, బెంగళూరు, చెన్నై, ముంబై, న్యూయార్క్ లలో ఆయన చిత్రాలు హెన్రీ కార్టర్ -బ్రెసన్, రఘురాయ్ తదితరుల చిత్రాలతో పాటుగా ప్రదర్శించబడ్డాయి.

2010: హైదరాబాద్‌లో ఐకాన్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో 'సాల్ట్ అండ్ పెప్పర్' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్

2011: రాష్ట్ర పర్యాటక విభాగంచే 'కనెక్షన్స్' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్

2014: హైదరాబాద్‌లోని గొతె జంత్రమ్‌లో 'పర్‌స్పెక్టివెన్ 1: వాటర్ - ది ఎలిమెంట్ ఆఫ్ లైఫ్' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్

2015: తెలంగాణ ఫోటోగ్రాఫిక్ సొసైటీ ఆధ్వర్యంలో హైదరాబాద్ లోని స్టేట్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో 'గ్యాలరియా 2015' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్

2016: హైదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ 'దావత్-ఎ-హైదరాబాద్: ఎ విజువల్ డైలాగ్ ఫర్ ది హార్ట్ అండ్ సోల్' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్. ●: కాకతీయ హెరిటేజ్ ట్రస్ట్ (వరంగల్) హైదరాబాద్‌లోని సాలార్‌జంగ్ మ్యూజియంలో నిర్వహించిన 'సమ్మక్క సారలమ్మ జాతర' గ్రూప్ ఎగ్జిబిషన్. ● జర్మనీలోని హంబర్గ్ యూనివర్సిటీలో 51వ ద్వైవార్షిక హిస్టోరికెర్‌టాగ్ లో సోలో ప్రదర్శన

పుస్తకాలు....

2010: 'వైఎస్‌ఆర్ -మ్యాన్ ఆఫ్ ది పీపుల్' కాఫీ టేబుల్ బుక్-క్యూరేటర్, ఎడిటింగ్, ఇమేజ్ ప్రాసెసింగ్-రఘురాయ్‌తో కలసి

2011: 'త్రెడ్స్ ఆఫ్ హోప్'-కాఫీ టేబుల్ బుక్-క్యూరేటర్, ఎడిటింగ్, ఇమేజ్ ప్రాసెసింగ్-జాతీయ అవార్డు

2012: 'తిరుమల'-కాఫీ టేబుల్ బుక్-క్యూరేటర్, ఎడిటింగ్, మేజర్ టెక్ట్స్ - ఇమేజ్ ప్రాసెసింగ్

2013: 'ట్రెడిషినల్ క్రాఫ్ట్స్ ఆఫ్ ఆంధ్రప్రదేశ్'-కాఫీ టేబుల్ బుక్-క్యూరేటర్, ఎడిటింగ్, మేజర్ టెక్ట్స్-ఇమేజ్ ప్రాసెసింగ్

వివిధ హెూదాల్లో...

- పలు జాతీయ, అంతర్జాతీయ ఫోటోగ్రఫీ సలోన్స్‌కు జ్యూరీ
- 1987-91 ఫోటోగ్రఫీ రాష్ట్ర అకాడమీ వర్కింగ్ కమిటీ సభ్యుడు
- 1993-96 ఫెడరేషన్ ఆఫ్ ఇండియన్ ఫోటోగ్రఫీ వర్కింగ్ కమిటీ సభ్యుడు
- 2017 మార్చి-క్యూరేటర్-'ది ఇన్‌విజిబుల్ విమెన్' ఫోటోగ్రఫీ ఎగ్జిబిషన్ బై చంద్రశేఖర్ సింగ్, నాబార్డ్, అంతర్జాతీయ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా

పలు పుస్తకాల్లో ఫోటోలు...

1987: పిక్చర్స్ ఆఫ్ ఎఫ్రిడే లైఫ్ (కొమెడియా పబ్లికేషన్స్, లండన్)

1990: సౌత్ ఇండియా (ఏపీఏ పబ్లికేషన్స్ (హెచ్‌కె), హాంకాంగ్)

1995: 'భావభివ్యాంజక ఛాయాచిత్ర కళ' (డాక్టర్.డి.వి.రావు, కర్నాటక యూనివర్సిటీ, హంపి, కర్నాటక)

1997: హైదరాబాద్ (భారత ప్రభుత్వం)

1997: ఏషియా డే బై డే (ఆసియా / పసిఫిక్ కల్చరల్ సెంటర్ ఫర్ యునెస్కో, జపాన్, పబ్లిష్డ్ బై ఫుకుఇంకన్ - షోటెన్ పబ్లిషర్స్)

1999: విమెన్ / గాడెస్ (ఫోర్డ్ ఫౌండేషన్ ప్రాజెక్ట్ బుక్)

2014: తెలంగాణ

2016: గాడెస్ ఆఫ్ ఫోక్, సమ్మక్క సారలమ్మ జాతర (ఎడిటెడ్ బై బి.నరసింగరావు, పబ్లిష్డ్ బై కాకతీయ హెరిటేజ్ ట్రస్ట్, వరంగల్). ● 'మేడారం జాతర' (ననుమాస స్వామి, కాకతీయ హెరిటేజ్ ట్రస్ట్)

వివిధ జాతీయ అంతర్జాతీయ మ్యాగజైన్లు, జర్నల్స్‌తో పాటుగా న్యూస్‌టైమ్, బిజినెస్ లైన్, ది సండే స్టేట్స్‌మన్, ది ఎకనామిక్ టైమ్స్, ఫ్రంట్‌లైన్, 'చానల్ 6' తదితరాల్లోనూ ఆయన చిత్రాలు ప్రచురితమయ్యాయి. పలు సదస్సులు, వర్క్‌షాప్‌లలో ఆయన పాల్గొన్నారు. ఫ్యాకల్టీగా వ్యవహరించారు.

ప్రభాకర్ కుసుమ మొబైల్ నెం: 9701404344
మెయిల్: prabhakar.fineart@gmail.com

- కిరణ్

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ

చరితాత్మకంగా 'శతాబ్ది' వేడుక

- **ఏప్రిల్ 26, 27, 28 తేదీలల్లో శతాబ్ది ఉత్సవాలు, మొదటి రోజున ఉత్సవాలను ప్రారంభించనున్న రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ**

భారతదేశం క్రీస్తుపూర్వం నుండే విద్యాబోధనలో, విశ్వవిద్యా లయాల స్థాపనలో ముందుంది. బౌద్ధ కాలం నాటి న లందా, తక్ష శిల, విక్రవశిల, నాగార్జున వంటి విశ్వ విద్యాలయాలు ఉన్నతమైన గురుబోధనతో తీర్చిదిద్దబ డ్డాయి. విదేశాల నుండి వేల సంఖ్యలో విద్యార్థులు చేరి, ఇక్కడే విద్యను అభ్యసిస్తు, తిరిగి తమతమ తావులకు వెళ్ళేవారు. నాటి నుండి నేటి వరకు దే శంలో విశ్వవిద్యాలయాల స్థాపనలో, సమగ్ర విద్యా బోధనలో ప్రపంచ స్థాయిలో భారత్ మేటిగా నిలుస్తోంది. అట్లాంటి వాటి కోవలో దక్కన్ సీమలో హైదరాబాద్‌లోని ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం చేరి, శతాబ్ది ఉత్సవాలకు సన్నద్ధమ వుతోంది. ఈ యూనివర్సిటీ శతాబ్ది ఉత్సవాలు ఏప్రిల్ 26, 27, 28 తేదీలలో హైదరాబాద్‌లో ఘనంగా జరుగనున్నాయి. ఈ శతాబ్ది ఉత్స వాలను భారత రాష్ట్రపతి డా. ప్రణబ్ ముఖర్జీ ప్రారంభించనున్నారు. ఈ మేరకు రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి కెసిఆర్ రాష్ట్రపతి నిలయానికి స్వయంగా వెళ్ళి ఆహ్వానించారు. నిజాం రాజుల కాలంలో వంద సంవత్సరాల క్రితం స్థాపించబడిన హైదరాబాద్ ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ప్రపం చంలోని అత్యుత్తమమైన ఉత్తమ విశ్వవిద్యాలయాలలో ఒకటి గా పేరు సంపాదించుకుంది. ఇటీవలే ఈ విద్యాలయం ఆసియాలోని విశ్వవిద్యాలయాల్లో ఉత్తమ వర్సిటీగా పేరు తెచ్చుకుంది. విదేశీ విద్యార్థులను ఆకర్షించడంలో దేశం లోనే పుణె తర్వాత ద్వితీయ స్థానంలో వుంది. త్వరలోనే పుణె స్థానాన్ని తాము అధిగమించగలమన్న ధీమాతో యూనివర్సిటీ వుంది. విదేశాల్లోని అప్పటి విశ్వవిద్యా లయాల భవనాలను, తరగతుల బోధనా నిర్వహణ విధానాన్ని విద్యానిపుణులచే పరిశీలించిన తర్వాతే హైదరాబాద్‌లోని అడిక్‌మెట్ సమీపంలో ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం స్థాపించబడింది. ఎన్నెన్నో చారిత్రక ప్రాధాన్యాలను, భవనాల నిర్మాణంలో ఆర్కిటెక్ పురావస్తు వైభవాన్ని సొంతం చేసుకున్న ఉస్మానియా విశ్వ విద్యాలయం, తెలంగాణాకే గర్వ కారణంగా నిలుస్తోంది. హైదరాబాద్‌కు వచ్చిన యాత్రికులెవరూ ఈ విశ్వవిద్యాలయాన్ని చూడకుండా ఉ

ండలేరు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయానికి గుండెకాయ లాంటిది ఆర్ట్స్ కళాశాల భవనాల నిర్మాణా లేనని చెప్పాలి.

ఏడవ చిట్టచివరి నిజాం రాజు ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ ఈ విశ్వవిద్యాలయం స్థాపించడానికి ఎంతో చొరవ, ప్రత్యేక శ్రద్ధాసక్తులను చూపించారు. కేవలం ప్రాంతీయ రాజభాషైన ఉర్దూమీడియం ప్రాతిపదికగా ఈ విశ్వవిద్యాలయాన్ని ప్రారంభించారు. 1948లో పో లీస్ చర్య తర్వాత ఇది ఉర్దూమీడియం నుండి ఆంగ్ల మాధ్య మానికి మార్చబడింది. అంతవరకు వైద్య, ఇంజనీరింగ్, ఎంఎ, వివిధ కోర్సుల తరగతులను ఉర్దూమీడియంలోనే నిర్వహించెడి వారు. యాభై ఏళ్ళు పూర్తయిన సందర్భంగా 1968లో స్వర్ణోత్స వాలు,1993లో 75ఏళ్ళు నిండిన సందర్భంగా ప్లాటినం ఉ త్సవాలను యూనివర్సిటీ ఘనంగా జరుపుకుంది. తెలంగాణాలోనే ఇది మొట్టమొదటి యూనివర్సిటీగా గుర్తింపు తెచ్చుకుంది. తెలంగాణా షాన్‌గా, మట్టిలో మాణిక్యంగా, సుప్రసిద్ధ విద్యాక్షేత్రంగా ఈ యూ నివర్సిటీ ఈ వంద ఏళ్ళలో చక్కటి పనితీరును ప్రదర్శిస్తున్నది. ఎం దరెందరో జాతీయవాదులు, రాజకీయవేత్తలు, విద్యావేత్తలు, మేధావులు, ఇంజనీర్లు, వైద్యులు, శాస్త్రవేత్తలు ఈ యూనివర్సిటీలో విద్యాభ్యాసం చేసి, విశ్వ వ్యాప్తంగా తమతమ పదవుల్లో, ఉన్నత హోదాల్లో కొనసాగారు. కొనసాగుతున్నారు. బ్రిటిష్ ఇండియాలో విశ్వవిద్యా లయాల స్థాపనకు అప్పటి ప్రభుత్వం 1813లో ఒక తీర్మానం చేసింది. అందులో భాగంగానే పాట్నా, బె నారస్, హైదరాబాద్, మైసూర్, తదితర ఏడు చోట్ల ఈ యూనివర్సిటీల స్థాపన జరిగింది. భారత్‌లో ఇది ఏడవది కాగా, దక్షిణ భారత దేశంలో ఇది మూడవ యూనివర్సిటీగా నిలిచింది. బ్రిటీష్ కాలంలో హైదార బాద్ ఒక ప్రత్యేక రాజ్యంగా ఉంది. ఈ యూనివర్సిటీ స్థాపనకు అ ప్పటి నిజాం ఏడవ రాజు ప్రపపంచం లోని అమెరికాలోని కాలిఫోర్నియా, హార్వర్డ్, స్టాన్‌ఫోర్డు, కొలంబియా, బ్రిటన్‌లోని ఆక్స్‌ఫర్డ్, కేంబ్రిడ్జిలోని యూనివర్సిటీల తీరును విషయ నిపుణుల చేత అధ్యయనం చేయిం చారు. మొత్తం16 వందల ఎకరాలలో ఈ ఏడు కాలేజీలతో ఈ యూని

వర్సిటీని స్థాపించారు. తొలుదొల్త ఈ యూనివర్సిటీ తరగుతులను 1918లో అద్దెభవనాలలో నిర్వహించారు. ఇంటర్‌మీడియట్‌స్థాయి వరకు తరగతులను ఉర్దూ మీడియంలో ప్రారంభించారు. 25మంది సిబ్బంది, 250 మంది విద్యార్థులతో ఆరంభిచారు.

ప్రస్తుతం యూనివర్సిటీ దేశ, విదేశీ పరిశోధక విద్యార్థులకు స్వర్గధామంగా నిలింది. దూరవిద్య విధానాన్ని దేశంలోనే తొలి సారిగా ప్రారంభించిన గడ్డం రాంరెడ్డి వంటి ఉన్నత విద్యావేత్తలు ఈ యూనవర్సిటీ కులపతులుగా పని చేసి, యూనివర్సిటీ ప్రతిష్టను ఎంతో పెంచారు. యూనివర్సిటీ ఆవరణలో ప్రాచ్య లిఖిత భాండాగారం, పోలీస్‌స్టేషన్, అధ్యాపకుల, సిబ్బంది క్వార్టర్స్, దుర్గాబాయి దేశముఖ్ తెలుగు కాలేజీ, ఆంగ్ల భాషా కళాశాల, ఆర్టీసీ ఆసుపత్రి తదితర కార్యాలయాలు, ఇఫ్లూ, ఈఎంఆర్‌సి స్థాపించబడ్డాయి. యూనివర్సిటే ఈ కార్యాలయాల ఏర్పాటుకు స్థలదానం చేసింది. ఈ యూనివర్సిటీ అవుటాఫ్ క్యాంపస్ కోటి విమెన్స్ కాలేజీ, నిజాం కాలేజీ, సికింద్రాబాద్ ఆర్ట్స్ అండ్ సైన్స్ కాలేజీ, సైఫాబాద్ కాలేజీలను కలిగియుంది.

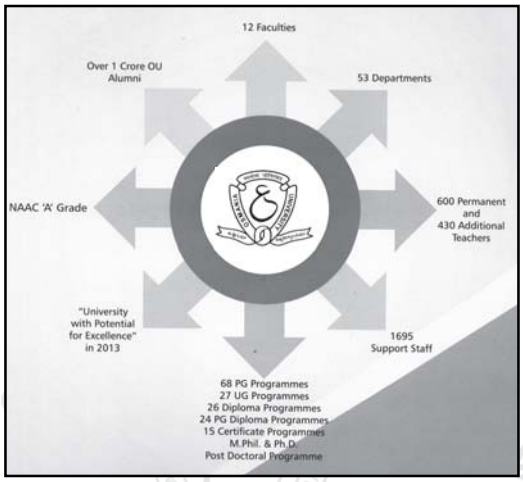

ఆర్ట్స్ కాలజీ భవనాలు

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీకి గుండెకాయ ఆర్ట్స్ కళాశాల. ఉన్నతమైన నిర్మాణాలతో ఈ కళాశాల భవనిర్మాణాలు చూస్తే అచ్చెరువొందుతాం. స్వదేశీ, విదేశీ వాస్తు నిర్మాణాదులతో ఈ కళాశాల భవనాలను నిర్మించారు. నైజాం ఏడవరాజు జమానాలో సుప్రసిద్ధ వారసత్వ కట్టడంగా ఈ కళాశాల భవననాలను ఉదహరించవచ్చు. 1923 జులై 5న ఆర్ట్స్ కాలేజీ భవన నిర్మాణాలకు శంకుస్థాపన జరిగింది. బెల్జియం ఆర్టిటెక్ట్ జర్నెస్ జాన ఫర్ కన్సల్టెంట్‌గా వ్యవహరించగా, సయ్య ద్ అలీరజా, నవాబ్ జయంత్ సింగ్ బహదూర్‌లు భవన నిర్మాణాలను పర్యవేక్షించారు. 1939 డిసెంబర్ 4న ఏడవ నిజాం ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ స్వయంగా ఈ కళాశాలను ప్రారంభించారు. ఈ కళాశాల భవన నిర్మాణాలకు అప్పటి ప్రభుత్వం రూ.36 లక్షలు వెచ్చించింది. ఈ యూనివర్సిటీకి కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల నుండేకాక, యూజీసి నుండి నిధులు అందుతున్నాయి. ఉత్తమమైన ఉన్నత విద్యలకేకాక, ఆర్ట్స్ కాలేజీ నాటి నుండి నేటి వరకు ఆత్మగౌరవ ఉద్యమపోరాటాలకు నెలవైంది. నాటి నిజాం వ్యతిరేక తెలంగాణా రైతాంగ సాయుధ పోరాటాల నుండి, 1969 తెలంగాణ ముల్కీ ఉద్యమం, నిన్నటి తెలంగాణా రాష్ట్రసాధన పోరా టాలకు ఈ ఆర్ట్స్‌కళాశాల ప్రాంగణం ప్రత్యక్ష సాక్షిగా నిలిచింది. ఆర్ట్స్ కళాశాల లోనే 25 వరకు విభాగాలున్నాయి. ఎంఎలో తెలుగు, ఉర్దూ, హిస్టరీ, సోషియాలోజీ, ఇంగ్లీష్, జర్నలిజం, వాణిజ్యం, పబ్లిక్ అడ్మినిస్ట్రేషన్, రాజకీయశాస్త్ర, ఆర్థిక శాస్త్రం, భూశాస్త్రం తదితర కోర్సులున్నాయి.

లైబ్రరీ భవనాలు

ఈ యూనివర్సిటీ దేశంలోనే ఒక పెద్దలైబ్రరీని కల్గివుంది. వివిధ శాస్త్రాలకు చెందిన పుస్తకాలేకాక, ప్రాచీన గ్రంథాలు, తాళప్రతాలను, మాన్యుస్క్రిప్టలను కలిగియుంది. పరిశోధకుల పరిశోధనలకు ఈ లైబ్రరీ ఒక వరం లాంటిది. నాలుగైదు సెలవులు తప్ప, సం వత్సరమంతా ఈ యూనివర్సిటీ లైబ్రరీ పనిచేస్తుంటుంది. ప్రస్తుతం దీన్ని చాలా మటుకు సాంకేతికీకరించారు. విజువలైజేషన్, డిజిటలైజేషన్ వంటి సౌకర్యాలతో యూనివర్సిటీ పాఠకులకు ఇది తన విశిష్ట సేవల్ని అందిస్తోంది. 5.34 లక్షల పుస్తకా లను కలిగియుంది. యాభై వేలకు పైగా పుస్తకాలను డిజిటలైజ్ చేశారు. ఒక లక్షకు పైగా సీడీలు, మాన్యుస్క్రిప్టు ఫిల్మ్‌ను కలిగియుంది. 6753 తాళపత్రాలు ఇందులో భద్రపరచబడ్డాయి. ప్రస్తుం ఉన్న విశాల భవంతిని 1963లో అప్పటి రాష్ట్రపతి సర్వేపల్లి రాధాకృష్ణన్ ప్రారంభించారు.

దశలవారీగా అభివృద్ధి

వందేళ్ళ కాలంలో ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ సాధించిన అభివృద్ధిని నాలుగు దశలుగా విభజించవచ్చు. ఇందులో మొదటి రెండింటిని అత్యంత కీలక దశలుగా చెప్పవచ్చు. వీటిలో ఒకటి భారత దేశ స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వకాలం నాటిది కాగా మరొకటి స్వాతంత్ర్యానంతర కాలానికి చెందింది.

స్వాతంత్ర్యపూర్వ దశ

ఇది ప్రధానంగా బోధనామాధ్యమంగా ఉర్దూను ప్రవేశపెట్టడానికి సంబంధించిందిగా చెప్పవచ్చు. ఈ దశలో కెమిస్ట్రీ,

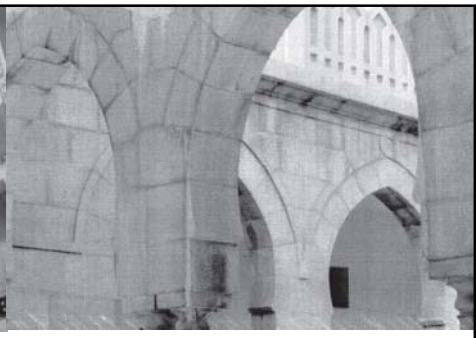

సివిల్ ఇంజినీరింగ్, ఇంగ్లీష్, హిస్టరీ, మేథమేటిక్స్, ఫిజిక్స్ విభాగాలు నెలకొన్నాయి. యూనివర్సిటీ మొదటి 30 ఏళ్ల కాలంలో యూనివర్సిటీలో పలు విభాగాలను ఏర్పరిచారు. ఎడ్యుకేషన్ అండ్ లా (1923), జువాలజీ (1924), మెడిసిన్ (1926-27), ఇంజినీరింగ్ (1929), బాటనీ (1930), జియాలజీ (1936), సోషియాలజీ (1937-38), జాగ్రఫీ (1942), అగ్రికల్చర్ అండ్ వెటర్నరీ సైన్స్ (1948) లాంటివి వీటిలో ఉన్నాయి. పలు ఫ్యాకల్టీలలో అండర్ గ్రాడ్యుయేట్ (1925), పోస్ట్ గ్రాడ్యుయేట్ (1925), పి హెచ్‌డి ప్రోగ్రామ్ (1938)లను ప్రవేశపెట్టారు.

నిజామియా ఆబ్జర్వేటరీ, నిజామ్ కాలేజ్, మెడికల్ కాలేజ్, టీచర్స్ ట్రైనింగ్ కాలేజ్, లా స్కూల్ అప్పటికే హైదరాబాద్ స్టేట్‌లో ఉండినవి. వాటిని ఈ యూనివర్సిటీ పరిధిలోకి బదలాయించారు. మౌలిక వసతులు పెద్దగా లేకుండానే యూనివర్సిటీ ఏర్పడిన నేపథ్యంలో ఆయా విభాగాలు, కార్యాలయాలు మొదట్లో నగరమంతటా విస్తరించి అక్కడొకటి, ఇక్కడొకటిగా ఉండేవి. 1934లో యూనివర్సిటీ ప్రస్తుత ఆవరణలోకి మారింది. ఉస్మానియా యూనివర్సిటీకి ప్రతీకగా నిలిచే ఆర్ట్స్ కాలేజ్ ప్రారంభోత్సవం 1938లో జరిగింది. యూనివర్సిటీ చరిత్రలో దీన్ని అత్యంత కీలక ఘట్టంగా చెప్పవచ్చు.

మొదటి దశలో పలు భవనాలు నిర్మితమయ్యాయి. మరీ ముఖ్యంగా యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ సైన్స్ నియో-క్లాసికల్ విభాగాలైన ఫిజిక్స్, కెమిస్ట్రీ, బయాలజీలతో పాటుగా కాలేజ్ ఆఫ్ ఇంజినీరింగ్, పలు విద్యార్థి హాస్టల్స్ ఇందులో ఉన్నాయి. ఆ విధంగా మొదటి దశ అంతా కూడా మౌలిక వసతుల అభివృద్ధి, అకడమిక్ ప్రోగ్రామ్‌ల జోడింపుతో గడిచింది. అప్పటి వరకూ దేశం మొత్తం మీదనే ఈ విధంగా ఉన్నత విద్యావకాశాలు లేకుండినవి. ఆ నేపథ్యంలో మొదటి దశలోనే ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ దేశంలోనే అత్యుత్తమ స్థాయి విద్యను అందించేదిగా ప్రఖ్యాతి చెందింది.

భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం రావడం, తదనంతరం నిజాం రాజ్యాన్ని భారతదేశంలో విలీనం చేయడం వంటి పరిణామాల ప్రభావం ఉస్మానియా యూనివర్సిటీపై కూడా పడింది. ఎన్నో చారిత్రక మార్పులకు ఇది దారి తీసింది. బోధన మాధ్యమంగా ఉర్దూ స్థానంలో ఇంగ్లిష్‌ను ప్రవేశపెట్టారు. క్రమంగా విద్యార్థుల సంఖ్య, విభాగాల సంఖ్య పెరుగుతూ వచ్చాయి.

అసక్తిదాయక గణాంకాలు

ఫ్యాకల్టీలు : 12
విభాగాలు : 53
న్యాక్ గ్రేడ్ : ఎ
పర్మినెంట్ అధ్యాపకులు : 600
అదనపు అధ్యాపకులు : 430
సపోర్ట్ స్టాఫ్ : 1695
పీజీ ప్రోగ్రామ్స్: 68
యూజీ ప్రోగ్రామ్స్ : 27
డిప్లొమా ప్రోగ్రామ్స్ : 26
పీజీ డిప్లొమా ప్రోగ్రామ్స్ : 24
సర్టిఫికెట్ ప్రోగ్రామ్స్ : 15
పూర్వ విద్యార్థులు : ఒక కోటికి పైగా

ఎంఫిల్, పిహెచ్‌డి కోర్సులను కూడా యూనివర్సిటీ అందిస్తోంది. 2013లో ఇది 'యూనివర్సిటీ విత్ పొటెన్షియల్ ఫర్ ఎక్సలెన్స్'గా గుర్తింపు పొందింది.

యూనివర్సిటీ శతాబ్ది ఉత్సవాలు!

ఈ యూనివర్సిటీ శతాబ్ది ఉత్సవాలను ఏప్రిల్ 26, 27, 28వ తేదీలలో (1917-2017) మూడు రోజుల పాటు నిర్వహించాలని నిర్ణయించారు. ఈ సంవత్సరాన్ని శత జయంతి సంవత్సరంగా నిర్ణయించారు. ఈ సంవత్సరమంతా యూనివర్సిటీలో వివిధ ఉత్సవాలు నిర్వహింపబడతాయి. యూనివర్సిటీ శతాబ్ది ఉత్సవాలను రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖర్జీ ఏప్రిల్ 26న లాంఛనంగా ప్రారంభిస్తారు. నోబుల్ అవార్డు గ్రహీతలు, రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్, ఛాన్సలర్ హోదాలో గవర్నర్ నరసింహన్ తదితరులు ఈ కార్యక్రమాలలో పాల్గొంటారు.

ప్రస్తుతం విసీగా ఆచార్య ఎస్. రామచంద్రం కొనసాగుతున్నారు. శతజయంతి ఉత్సవాల ప్రత్యేక అధికారిగా ఆచార్య వేంకటేశ్వర్లును నియమించారు. ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహించేందుకు వివిధ అధ్యాపకులు, ఇతర సిబ్బంది, ప్రముఖులతో వివిధ కమిటీలు ఏర్పరిచారు. ఈ మూడురోజుల్లో వివిధ సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలను నిర్వహించేందుకు కూడా ఘనంగా ఏర్పాట్లు జరుగుతున్నాయి.

- సంకేపల్లి నాగేంద్రశర్మ, ఫోన్: 9441797650
మెయిల్: s.nagendrasharma@gmail.com

(పాత చిత్రాలు 'దక్కన్ హెరిటేజ్ ట్రస్ట్', హైదరాబాద్ సౌజన్యంతో)

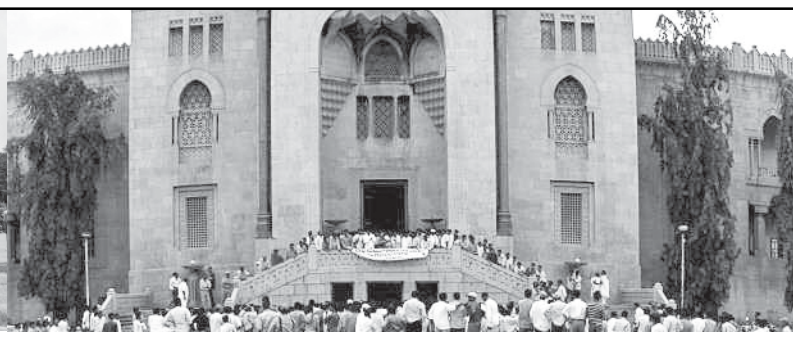

మౌలిక వసతులు మెరుగుపరుస్తాం

ఉత్సవాల నిర్వహణకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రూ. 200 కోట్లు మంజూరు చేసింది. యూనివర్సిటీ ఉన్నతికి ఇదొక చక్కటి అవకాశం. దీన్ని వినియోగించు కుంటాం. సీఎంకు మా ధన్యవాదాలు. ఈ నిధులను మౌలిక వసతుల మెరుగుకు ఉపయోగిస్తాం. తెలంగాణ స్టేట్‌లో ఉన్న విద్యార్థులకు అప్పట్లో ఇది ఎంతగానో తోడ్పడింది. సుమారు ఒక కోటి మంది విద్యార్థులు ఇక్కడ విద్యనభ్యసించి తమ తమ రంగాల్లో నిష్ణాతులయ్యారు. దేశవిదేశాల్లో దీనికి చక్కటి పేరుంది. ఇక్కడి విద్యార్థులు ప్రపంచమంతా పేరుప్రఖ్యాతులు సాధించారు. ఎంపీలు, ఎమ్మెల్యేలు, మంత్రులు ఎంతో మంది ఇక్కడ చదువుకున్నవారే. మాజీ ప్రధాని కూడా ఇక్కడ చదువుకున్నవారే. ఎంతో మంది పారిశ్రామికవేత్తలు కూడా ఇక్కడ విద్యను అభ్యసించిన వారే. ఈ శతాబ్ది ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహిస్తాం. పూర్వవిద్యార్థులకు, సంస్థతో అనుబంధం కలిగిన వారంతా ఈ వేడుకల్లో పాల్గొనాలని కోరుతున్నాం.

ఇక్కడి విద్యార్థులు, మేధావులు సమాజంలో మార్పు కోసం కృషి చేసిన వారే. మార్పు ఇక్కడే మొదలవుతుంది. తెలంగాణ ఉద్యమంలో కూడా విద్యా ర్థులు కీలకపాత్ర వహించారు. శతాబ్ది ఉత్సవాల్లో వారిని భాగస్వాములుగా చేస్తున్నాం. సిద్ధాంతపరమైన విబేధాలను పక్కనబెట్టి విద్యార్థులంతా ఎంతో ఉత్సాహంగా ఇందులో పాల్గొంటున్నారు. పూర్వ విద్యార్థులను కూడా కలుసుకుంటున్నాం. వారు కూడా ఎంతో ఆసక్తి కనబరుస్తున్నారు.

ఈ వేడుకల్లో మొదటి రోజున రాష్ట్రపతి, గవర్నర్, సీఎం, డిప్యూటీ సీఎం తదితరులంతా పాల్గొననున్నారు. పేరుప్రఖ్యాతులు పొందిన పూర్వ విద్యార్థులను రెండో రోజున సన్మానిస్తాం. అమె రికా లోని షికాగోలో, టెక్సాస్‌లో అక్కడి పూర్వ విద్యార్థులు ఈ వేడుకలను నిర్వహిస్తున్నారు.మా శక్తివంచన లేకుండా ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహించాలని కృషి చేస్తున్నాం.

యూనివర్సిటీ 1600 ఎకరాల విస్తీర్ణంలో ఉంది. యూనివర్సిటీకి ఐకాన్ ఆర్ట్స్ కాలేజ్. దానికి మరమ్మతులు చేపట్టాల్సిన అవసరం ఉంది. అలాంటివే మరికొన్ని పాత భవనాలు ఉన్నాయి. పలు హాస్టల్ భవనాలు శిథిలమవుతున్నాయి. వాటిని కూలగొట్టి కొత్త హాస్టల్స్ నిర్మిస్తాం. ప్రభుత్వం ఇచ్చే నిధుల్లో అధిక భాగాన్ని హాస్టల్స్ నిర్మా ణానికి వెచ్చిస్తాం. చారిత్రక ప్రాధాన్యం ఉన్న వాటిని పరిరక్షించుకునేం దుకు ప్రాధాన్యం ఇస్తాం. వాటర్ ట్రీట్‌మెంట్ ప్లాంట్, సోలార్ ఎనర్జీ ప్లాంట్ నెలకొల్పుతాం.

యూనివర్సిటీలో చక్కటి అభ్యసన వాతావరణం నెలకొల్పుతాం. క్రమశిక్షణ నెలకొల్పుతాం. అధ్యాపకులు, విద్యార్థుల మధ్య సత్ సంబంధాలు ఉండేలా చూస్తాం. రీసెర్చ్‌ను ప్రోత్సహిస్తాం. పరిశ్రమతో అనుబంధం పెట్టుకుని ఆ దిశలో పరిశోధన కార్యకలా పాలు కొనసాగేలా చూస్తాం. పారదర్శక పాలన అందిస్తాం. ఐటీ, ఆటోమేషన్‌లకు ప్రాధాన్యం ఇస్తాం. మరో 50 ఏళ్ళ తరువాత యూనివర్సిటీ ఎలా ఉండాలనే అంశంపై విజన్ డాక్యుమెంట్‌ను కూడా రూపొందిస్తున్నాం.

లోగో విషయంలో కొందరు మార్చాలని అంటున్నారు. మరి కొందరు వద్దంటున్నారు. గతంలో కొంత భిన్నంగా ఉండింది. మారి పోయి కూడా చాలా ఏళ్ళయింది. ఈ అంశాన్ని పరిశీలిస్తాం. ఒక కమిటీని వేసి ఒక నిర్ణయం తీసుకునేందుకు ప్రయత్నిస్తాం.

విద్యార్థి సంఘాలు ఉండడంలో, వారు తమ అభిప్రాయా లను వ్యక్తం చేయడంలో తప్పు లేదు. చర్చలతో కూడా పలు సమస్యలు పరిష్కరించుకోవచ్చు. విద్యార్థుల స్పందనలను నెగెటివ్‌గా భావించ నవసరం లేదు.

యూనివర్సిటీ ఉన్నతిలో ఫ్యాకల్టీ సహకారం కూడా ఎంతో ముఖ్యం. విద్యాబోధన సరిగా ఉండేలా చూస్తాం. యూనివర్సిటీ ఖ్యాతి పెంచుతాం.

– ప్రొ॥ ఎస్. రామచంద్రం,
వైస్ చాన్సలర్
ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ

ముఖ్యమంత్రి ప్రత్యేక శ్రద్ధ

సీఎం ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహిస్తున్నారు. సీఎం, డిప్యూటీ సీఎం దిశానిర్దేశం చేశారు. అందుకు అనుగుణంగా ప్రణాళికలు రూపొందించాం. సైన్స్‌ల్యాబ్స్, కంప్యూటర్ ల్యాబ్‌లను చక్కగా తీర్చిదిద్దుతాం.

యూనివర్సిటీలో భిన్నాభిప్రాయాలు ఉండడం సహజం. అన్ని రకాల ఆలోచనలు, సిద్ధాంతాలు, ప్రత్యేకతలు ఇక్కడ ఉన్నాయి. వాటి వ్యక్తీకరణ ఇక్కడి ప్రజాస్వామ్యానికి నిదర్శనం. అందరి అభిప్రాయాలను పరిగణనలోకి తీసుకునేందుకు మేము ప్రయత్నిస్తున్నాం. పూర్వ విద్యార్థులు ఇప్పటికే రూ. 25 లక్షల విరాళం ప్రకటించారు. వారి సాయంతో మేము చాలా ప్రణాళికలు రూపొందిస్తున్నాం. వారు చాలా ఆసక్తితో ఉన్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, కర్నాటకలలో కూడా మన విద్యార్థులు ఉన్నారు. విదేశాల్లోనూ ఉన్నారు. వారంతా ఈ వేడుకలకు సహకరిస్తున్నారు. శతాబ్ది ఉత్సవాలు ఇప్పటి తరానికి, రాబోయే తరానికి చక్కటి స్ఫూర్తిని అందిస్తాయి.అందుకు అనుగుణంగా పలు ప్రత్యేక కార్యక్రమాలను ఏడాది పొడుగునా నిర్వహిస్తాం.

– ప్రొ॥ హెచ్. వెంకటేశ్వర్లు,
శతాబ్ది ఉత్సవాలప్రత్యేక అధికారి
ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ

ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ కాలరేఖ

1884 నిజాం రాజ్యంలో యూనివర్సిటీ స్థాపనకు బ్రిటిష్ విద్యావేత్త విల్‌ఫ్రెడ్ బ్లంట్ సూచన

1888 సామాజిక, మత, సైన్స్, ఆర్ట్స్ లలో అరుదైన, ప్రామాణిక రచనల సేకరణ, సంరక్షణ, ప్రచురణల కోసం దైరత్-ఉల్-మారిఫ్ స్థాపన

1911 మీర్ ఉస్మాన్ అలీ ఖాన్ రాజ్యాధికారం

1917 ఏప్రిల్ 26న ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ ఏర్పాటు ఫర్మానా జారీ

1919 ఆగస్టు 28న మొదటి యూనివర్సిటీ కాలేజీ ప్రారంభం

1920 నిజాం కాలేజీలో బీఎస్సీ కోర్సు ప్రారంభం. 1887లో నిజాం కాలేజీ యూనివర్సిటీ ఆఫ్ మద్రాస్‌కు అనుబంధంగా ఉండింది. 1914లో అది ప్రస్తుత భవనంలోకి మారింది.

1921 బీఏ తరగతులు ప్రారంభం

1919 జూన్ 19న మొదటి వైస్‌చాన్సలర్‌గా నవాబ్ యార్ జంగ్ బహదూర్ బాధ్యతల స్వీకారం

1926 ఇంగ్లీషు, ఉర్దూ, థియాలజీ, ఇండియన్ హిస్టరీలలో ఇంటర్మీడియెట్ తరగతులు ప్రారంభం. విద్యార్థుల సంఖ్య 7. నవంబర్ 11న నిజాం ప్రారంభించారు.

1927 యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ మెడిసిన్ ప్రారంభం

1929 యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ ఇంజినీరింగ్ ప్రారంభం

1929 మొదటి బి.ఎడ్ కాలేజీ ప్రారంభం

1934ఆర్ట్ కాలేజీ నిర్మాణం కోసం 1934 జూలై 5న నిజాంచే శంకుస్థాపన. భవన విస్తీర్ణం 4 ఎకరాలు

1937యూనివర్సిటీ చాన్స్‌లర్‌గా సర్ అక్బర్ హైద్రీ (1937 - 1941)

1939డిసెంబర్ 4న ఆర్ట్స్ కాలేజీ భవనం ప్రారంభం

1943యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ టెక్నాలజీ ప్రారంభం

1963 యూనివర్సిటీ కాలేజ్ ఆఫ్ లా ప్రారంభం

1961 యూనివర్సిటీ హెల్త్ సెంటర్ ప్రారంభం

1963 యూనివర్సిటీ లైబ్రరీ ప్రారంభం

1964 గెస్ట్‌హౌజ్ ప్రారంభం

1968 టెలికమ్యూనికేషన్స్ భవనం ప్రారంభం.

-దక్కన్ న్యూస్

ఎల్లవేళలా అండగా నిలుస్తాం

ఉస్మానియా శతాబ్ది వేడుకల్లో ఓయూ పూర్వ విద్యార్థి సంఘం కీలక పాత్ర పోషించనుంది. గతంతో పోలిస్తే ఓయూ పరిస్థితి క్రమేణా ఉన్నత స్థాయికి చేరుకుంటున్నది. భవిష్యత్తులో పరిస్థితి మరింత మెరుగుపడగలదని భావిస్తున్నాం. ఓయూ విద్యాప్రస్థానంలో పూర్వవిద్యార్థి సంఘం ఎల్లవేళలా అండగా నిలుస్తుంది.

- ఎ. శ్యాం మోహన్,
ఓ.యు. పూర్వ విద్యార్థి సంఘం ప్రతినిధి

ఉద్యమాలకు నిలయం

ఉస్మానియా ఈ ప్రాంత ప్రజానీకానికి ప్రేరణను, ఉత్సాహాన్ని అందించింది. ఈ యూనివర్సిటీ లేకుంటే ఇంత ప్రగతి ఉండేది కాదు. యూనివర్సిటీ స్థాయిలో మొదట్లో ప్రాంతీయ భాషకు పట్టం కట్టింది ఇక్కడే. సామాజిక మార్పులకు, చైతన్యపూరిత ఉద్యమాలకు ఇది కేంద్రంగా ఉండింది.

- ప్రొ. ఆర్. లింబాద్రి, ఓఎస్‌డి టు వీసీ
ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ

పలు అధ్యయన కేంద్రాల ఏర్పాటు

నేను రిజిస్ట్రార్‌గా ఉన్న సమయంలో శతాబ్ది ఉత్సవాలు జరగడం ఎంతో ఆనందదాయకం. ఉత్సవాల నిర్వహణ ఎంతో పెద్ద బాధ్యత. దాన్ని చక్కగా నెరవేర్చేందుకు కృషి చేస్తాం. యూనివర్సిటీ రుణం తీర్చుకునే అవకాశం ఈ రూపంలో మాకు దక్కింది. పలు రకాల అధ్యయన కేంద్రా లను ఏర్పాటు చేయనున్నాం.

- ప్రొఫెసర్ సిహెచ్. గోపాల్‌రెడ్డి, రిజిస్ట్రార్
ఉస్మానియా యూనివర్సిటీ

పంటలకు జీవం అందిస్తున్న దళిత మహిళలు

– అఖిలేశ్వరి

ఏనాడూ పాఠశాల ముఖం చూడని ఆ మహిళలు ఇప్పుడు ఎంతో గొప్ప బోధకులైపోయారు. మెదక్ జిల్లా జహీరాబాద్ ప్రాంతానికి చెందిన ఆహార రంగంలో స్వయం సమృద్ధికి, జీవవైవిధ్య పరిరక్షణకు, నిస్సారమైన భూములకు జీవం పోసేందుకు యావత్ ప్రపంచానికి బాటలు చూపిస్తున్నారు. ఈ పేద, నిరక్షరాస్య మహిళలు దేశంలోనే అట్టడుగు కులాలకు చెందిన వారు... దళిత మహిళలు. ఉష్ణ వాతావరణ, పరిస్థితుల అననుకూల తలు, సాగునీటి కాల్వలు లేని దుస్థితి నుంచి గణనీయ దిగుబడులు సాధించే మార్గంలో వారు భూమితో సింబియాటిక్ అనుబంధాన్ని ఏర్పరచుకున్న తరతరాల రైతుల సామూహిక విజ్ఞానాన్ని తిరిగి పొందడంలో వారు సిద్ధహస్తులయ్యారు.

సాగునీటి కాల్వలతో సాగు, హైబ్రిడ్ విత్తనాలు, రసాయన ఎరువులు, క్రిమిసంహారకాల అవసరాన్ని నొక్కిచెప్పే ఆధునిక భావనలు ఒంటబట్టిం చుకున్న శాస్త్రవేత్తల మాటలు తప్పని ఈ మహిళలు నిరూపించారు. మార్కెట్ ఓరియెంటెడ్ ఆర్థిక వ్యవస్థ అనేది తనను తాను ఓడించుకునేదనే అంశాన్ని కూడా వారు చాటిచెప్పారు. మన పూర్వీకులు వ్యవసాయాన్ని సమాజ ఆధారితంగా, సమాజ చోదితంగా నిర్వహించిన తీరును వెల్లడిస్తూ, ప్రస్తుతం వ్యవసాయ రంగంలో చోటు చేసుకున్న అన్ని అనర్థాలకూ అదే మూలమని స్పష్టం చేశారు.

సంప్రదాయ వ్యవసాయానికి తిరిగి రావడం అనేది ఈ ప్రాంతపు వ్యవసాయ జీవవైవిధ్యం, సంప్రదాయ విజ్ఞానం, విత్తనాల నిల్వ విధానాలు, సాంకేతికతల పునరుద్ధరణలో తోడ్పడింది. ధాన్యం, పప్పు ధాన్యాలు, చిరుధాన్యాలు, నూనెగింజలు లాంటి వాటితో అంతర్ పంటల సాగుకు మార్గం వేసింది. ఇది సంప్రదాయక పంటల, ఆహారపుటలవాట్ల పునరుద్ధరణ కు వీలు కల్పించింది.

దక్కన్ డెవలప్‌మెంట్ సొసైటీ (డీడీఎస్) అండతో జహీరాబాద్ ప్రాంతానికి చెందిన మహిళలు తమ ఆహార, విత్తన సార్వభౌమాధికారాన్ని, ఆ మాటకు వస్తే, ఒక కమ్యూనిటీగా తమ సార్వభౌమాధికారాన్ని తిరిగి నెలకొల్పుకోగలిగారు. సబ్సిడీపై అందే ఆహార ధాన్యాలు, విత్తనాలు లేదా ఎరువులు లాంటి వాటి కోసం వారు ప్రభుత్వంపై ఆధారపడడం మానేశారు. ఆహారధాన్యాల ఉత్పత్తిలో స్వయంసమృద్ధి సాధించిన వారు లాభ చోదిత మార్కెట్ దయాదాక్షిణ్యాల ఉచ్చు నుంచి బయటపడ్డారు. ఒక్క ముక్కలో చెప్పాలంటే గ్రామీణ భారతానికి ఇది రెండో స్వాతంత్ర్యం లాంటిది.

డీడీఎస్ ప్రమోట్ చేసిన సంఘాల్లో మహిళలదే ఆధిక్యం. కొంత మంది పురుషులు సైతం వీటిలో సభ్యులుగా ఉంటారు. అలాంటి వారిలో రుద్రప్ప ఒకరు. "సర్కారీ విత్తనాలు, ఎరువులు, ట్రాక్టర్ల వంటి యంత్రాలను ప్రవేశపెట్టడంతో గ్రామీణ వృత్తులు, నైపుణ్యాలు మాయమైపోయాయి. మరింత డబ్బు అవసరమైంది. ఇతరులపై ఆధారపడాల్సి వచ్చింది. మన జీవితాలపై మనకు నియంత్రణ లేకుండా పోయింది. అందుకే మేము నగరాలకు వలస పోవాల్సి వచ్చింది. బానిసలుగా బతకాల్సి వచ్చింది. మా అంతట మేముగా ఇతరులకు లొంగిపోయాం" అని ఆయన ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు.

చెయ్యి నోట్లోకి వెళ్ళిన రోజులు ఇక గత కాలపు జ్ఞాపకాలేనని కరిమెల గ్రామానికి చెందిన నరసమ్మ ఒకప్పుడు భావించింది. డీడీఎస్ అండతో ఆమె ఇప్పుడు తన చిన్న ఇంట్లో వివిధ ధాన్యాలు, పప్పు దినుసులు, చిరుధాన్యాల నిల్వలను కలిగి ఉంది. "ఇది మా భూమి. ఇవి మా విత్తనాలు. మా పశువుల పేడను ఎరువుగా ఉపయోగిస్తాం. ఎవరిదగ్గరికైనా వెళ్ళాల్సిన అవసరం ఇక మాకేముంది? మేము ఇప్పుడు మా భూములపై నియంత్రణ కలిగి ఉన్నాం. అంతేకాదు... మా విజ్ఞానాన్ని మా పిల్లలకు అందిస్తున్నాం" అని ఆమె అన్నారు.

1960ల నాటి హరిత విప్లవం సందర్భంగా వివిధ రకాల వ్యవసాయ విధానాలు దేశంలో ప్రవేశపెట్టబడినాయి. అవి సుస్థిర దాయకమైనవి కావు. పర్యావ రణానికి చేటు తెచ్చేవి కూడా. ఎరువులు, క్రిమిసంహారకాలు భారీస్థాయిలో అవసరమ య్యే విత్తనాలు పెద్దవత్తున విత్తన రకాలను ప్రవేశపెట్టడంతో వందలాది ఎకరాల్లో ఒకే పంట పండించే పరిస్థితి గ్రామాల్లో నెలకొంది. దీంతో స్థానిక పంటల్లో వైవిధ్యం లోపించింది.

హరిత విప్లవం విజయం, వరి, గోధుమ వంటి ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తి అధికం కావడం ప్రధానంగా మెట్ట ప్రాంతాల పేద ప్రజల ఆహారపుటలవాట్లలో మార్పు తీసుకు వచ్చాయి. గోధుమ, వరి ఉత్పత్తిలోని మిగులు ప్రజా పంపిణి వ్యవస్థ (పీడీఎస్) ద్వారా పేదలకు అందించబడింది. ఫలితంగా సంప్రదాయక ఆహారపంటలు బలవంతంగా పంటపొలాల నుంచి, తినే కంచాల నుంచి నెట్టివేయబడ్డాయి. చిన్న, సన్నకారు రైతులు కూడా ఎరువులు, క్రిమిసంహారకాల వైపు చూడడం మొదలైంది.

భూములు క్రమంగా సారం కోల్పోయాయి. ఒకప్పుడు వ్యవసాయంలో కళకళలాడిన పంట వైవిధ్యం నాశనమైపోయింది. రైతులు తరతరాలుగా సాగు చేస్తూ వచ్చిన చిరుధాన్యాల రకాలు కానరాకుండా పోయాయి. ఒక అంచనా ప్రకారం, మెదక్ జిల్లాలో 100000 హెక్టార్ల పంటభూముల్లో సంప్రదాయక పంటల సాగును మానివేశారు. ఒక్క జహీరాబాద్ ప్రాంతంలోనే కనీసం వంద రకాల ధాన్యాలు, పప్పు ధాన్యాలు, నూనెగింజలు, సుగంధ ద్రవ్యాలు, కూరగాయలు లాంటివి పండించేవారు. నేడు వీటిలో కొన్ని మాత్రమే కొనసాగుతున్నాయి. ఒకప్పుడు ఆయా పంటలు పండిన ప్రాంత విస్తీర్ణం బాగా తగ్గుతూ వచ్చింది. హైదరాబాద్ ప్రాంతానికి చెందిన కొందరు 1986లో డీడీఎస్‌ను స్థాపించారు. ప్రభుత్వం, మీడియా, యూనివర్సిటీలు, ప్రైవేటు రంగంలో

మిగతా 48 పేజీలో

విముక్త దృష్టిని అందించే నిగూఢ రేఖలు

కవితా దేవుస్కర్ చిత్రాలు

ఉన్న ఊరినీ, కన్న తల్లినీ వదిలి పట్నంలో పొట్ట తిప్పలకై నిర్వేదంగా తిరిగే బాటసారులను చూసినప్పుడు శ్రీశ్రీ అన్నట్లు బిడ్డను తల్చుకొని పల్లెతల్లి కన్నపేగు కలుక్కుమన్న బాధ మాత్రమే కాదు, పాలమూరు వలస బతుకులూ గుర్తుకొస్తై. అటువంటి దృశ్యాలను తన కుంచెతో వడిసి పట్టుకొని కరువు బతుకులకు వర్ణాలద్దారు ప్రముఖ తెలంగాణ చిత్రకారిణి కవితా దేవుస్కర్.

ఆమె వేసిన బొమ్మలన్నింటల్లో మట్టి పరిమళాలను వ దులు కోలేక, బతికే ఆసరాకోసం కూలీ అడ్డాల వద్ద, బాట పక్కన ఉదా సీనంగా ఎదురుచూసే పట్నం వలస వచ్చిన గ్రామీణులు కన్పిస్తరు. రాతెండి తూగులో బత్తెం కట్టుకొని కాసింత నీడనిచ్చే ఏ 'సిల్కేశ్వ రం చెట్టు' కొమ్మనీడలోనో, గోడ వాలుకో జారి గిలపడి లోకం పోకడలను వీక్షించే స్త్రీలూ, పాతనగరం ఇరుకు గల్లీల, హవేలీల్లో చాయ్ తాగుతూ ముచ్చట్లాడే ముదితలూ, బురఖాల్లో వొద్దికగా కూర్చొని పుచ్చకాయ నీళ్లతో గొంతు తడపుకునే యువతులూ.. ఆమె కాన్వాస్‌పై ప్రాణం పోసుకుంటరు. ఇట్లా మనం రోజూ మామూలుగా 'చూసే' దృశ్యాలే ఆమె గీసిన రేఖల్లో కొత్త దృష్టిని మనముందు ఆవి ష్కరిస్తై. గొప్ప కళకి అదే గీటురాయి. అటువంటి గొప్ప చిత్రకారిణి కవితా దేవుస్కర్.

సుమారు డెబ్భైయేల్ల క్రితం హైదరాబాదు నగరంలో జన్మిం చిన కవితా దేవుస్కర్ చిత్రకళా ప్రస్థానం సుదీర్ఘమైంది. మరెంతో స్ఫూర్తిదాయకమైందీ కూడా!

ఆమె తాత రామ్ కిషన్ దేవుస్కర్ ఆరోజుల్లో పేరున్న చిత్రకా రులు. స్కూల్ ఆఫ్ ఆర్ట్స్‌లో చిత్రకళ అధ్యయనం చేసిన రామ్‌కిషన్‌ని మూడవ సాలార్జంగ్ నిజాం బొమ్మలు వేయడానికి ఆహ్వానించారంటే చిత్రకారునిగా ఆయన ప్రతిభ ఎలాంటిదో అర్థమౌతుంది. సాలార్జంగ్ మ్యూజియంలో సందర్శకులకు కన్పించే నిలువెత్తు 'సాలార్జంగ్ పోట్రెయిట్'ని వేసింది రాంకిషన్‌గారే.

కవితా దేవుస్కర్ తండ్రి సుకుమార్ దేవుస్కర్ 'శాంతి నికేతన్' లో ఎందరో ప్రముఖ చిత్రకారుల సాంగత్యంలో (నందలాల్ బోస్ ప్రియస్నేహితునిగా) ఆధునిక చిత్రకళారీతులను అభ్యసించి గొప్ప చిత్రకారునిగా దేశవిదేశాల్లో గుర్తింపు తెచ్చుకున్నరు. ఆయన వేసిన చిత్రాలు ప్రస్తుతం జూబ్లీహాల్లో కన్పిస్తై. ఆ రోజుల్లోనే వీరి కుటుంబా నికి విదేశాల్లో స్టూడియోలు ఉండేవి. ఈ నేపథ్యమే వారి ఇంటిని స్థానిక చిత్రకారులు తరుచూ చర్చించుకునేందుకు కలిసే 'అడ్డా'గా మార్చింది. అటువంటి చిత్రకారుల సాంగత్యం; బొమ్మలు గీయడం లో తాత, తండ్రుల వాసరత్వం కవితా దేవుస్కర్‌కి చిన్నతనంలోనే చిత్రకళపై ఆసక్తిని పెంచేలా చేసింది.

"చిన్నతనంలో మా నాన్నవేసే స్కెచ్ బుక్ తీసుకొని దాంట్లో నేను ఏవో గీతలు గీసేదాన్ని. అది గమనించి మా అమ్మ రంగులు కొనిచ్చి నన్ను బొమ్మలు గీయమని ప్రోత్సహించేవారు. క్లాసురూము లో పాఠాలు వినకుండా బొమ్మలు గీస్తు న్నానని టీచర్ల నాకు పనిష్మెంట్లు కూడా ఇచ్చేవాళ్లు" అంటూ నవ్వుతూ చెప్తారు కవితా దేవుస్కర్.

జెఎన్‌టీయు హైద్రాబాదులో చిత్ర కళా విద్యార్థినిగా చేరిన కవితా దేవుస్కర్ అదే యూనివర్సిటీలో ఆర్ట్స్ డిపార్ట్‌మెంట్ హెడ్‌గా పదవీ విరమణ తీసుకున్నరు. అధ్యాపకురాలిగా రాణిస్తున్న కాలంలోనే ఆమె సృజనాత్మకతకు చిహ్నంగా ఎన్నో చిత్రాలు దేశవ్యాప్తంగా గుర్తింపు పొంది నై. తన గురువుగారైన కె.జి.సుబ్రమణ్యం ప్రోత్సాహంతో 'ఆర్ట్'కి 'క్రాఫ్ట్'కీ మధ్య వున్న విభజన రేఖలను చెరిపేసే స్థైర్యాన్ని పోగుచేసుకున్నారు. ఆమె బొమ్మల్లో కన్పించే వ్యంగ్య హాసాలూ, సర్రియలిస్ట్ దోరణులూ ఇలాంటి నేపథ్యం లోంచి పుట్టినవే. ఆమె నిరంతర కళా పిపాసి. పద్మవిభూషణ్ కె.జి. సుబ్రమణ్యం దగ్గర ఆమె ఫ్రెస్కో, మ్యూరల్ పెయింటింగ్స్ అధ్యయనం చేసారు. సాలా ర్జంగ్ మునిమనవడూ, కళాకారుడూ అయిన ఖాసీం అలీ ఖాన్‌తో కలిసి మ్యూరల్స్ వేయగలిగిన స్థాయిని ఆమె అందుకున్నరు.

పాలిపోయిన ముఖాలను, నిర్వేదపు చూపులను, సర్రియలిస్ట్ (అధివాస్తవికత) నేపథ్యంలో స్పష్టంగా చూపించడం వల్ల కవితా దేవుస్కర్ చిత్రాలకు ఒక ప్రత్యేకమైన శైలీ, నిర్దుష్ట గుణాలూ అబ్బినై. పురుషుల దృష్టిలోకి రాని హవేలీల్లోని స్త్రీల ఏకాంతాన్నీ, స్థైర్యాన్నీ, గుంపుతత్వాన్ని పొరల పొరల వాస్తవ చిత్రికలుగా మలచడంలో ఆమెకి ఆమెనే సాటి. తొలి నుంచీ రూప చిత్రాలను తన ప్రత్యేక శై లిగా ఎంచుకున్న కవిత కలర్ పెన్సిల్స్, ఎట్చింగ్, ఆయిల్, వాట ర్ కలర్స్ తదితర మాధ్యమాల్లోనే గాక రంగు పొడిని గుడ్డు సొన

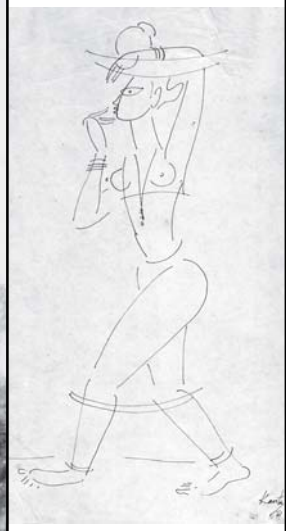
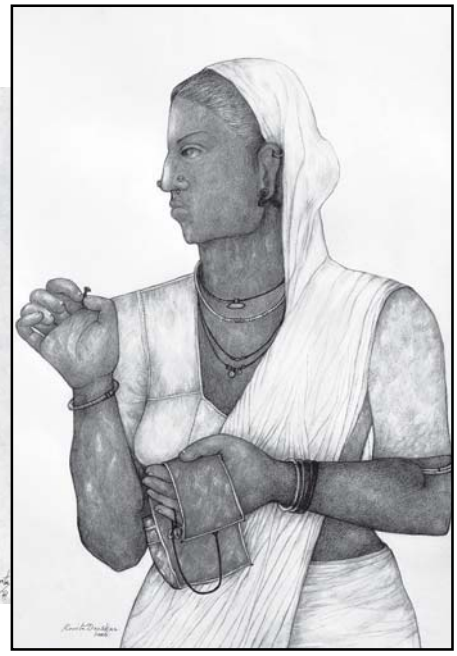

తో కలిపి ఆ రంగుల మిశ్రమాలతో అలికినట్లు ఎఫెక్ట్‌నిచ్చే 'ఎగ్ టెంపేరా' శైలిలో కూడా పేరు తెచ్చుకున్నరు. ఆమె 'సోలో' చిత్ర ప్రదర్శనలు ముంబాయి, డిల్లీ, మద్రాసు, బెంగుళూరు, కలకత్తా లను దాటి లండన్, జర్మన్, హాంకాంగ్ వంటి దేశాలకు చేరి ఆ మెకి అంతర్జాతీయ ఖ్యాతిని తెచ్చిపెట్టినై.

సామాజిక అవగాహన, నిశిత దృష్టి కవితా దేవుస్కర్‌ని పరి ణిత కళాకారిణిగా తీర్చిదిద్దింది. వలస బతుకుల వెతలను, స్త్రీల ప్రపంచాన్ని సాదాసీదాగా చూపిస్తూనే ఆ జీవితాల్లోని భిన్న పార్శ్వా లను విషాదపు దృక్కుల్లో, పెదవి విరుపుల్లో, కుంగిన నడుముల్లో, కూర్చున్న భంగిమల్లో మొత్తంగా 'మాయిముంత' పోగొట్టుకున్న నిర్వేదంలో 'సర్రియలిస్ట్' కుంచె చరుపులతో ఆవిష్కరిస్తున్న కవితా దేవుస్కర్ తెలంగాణకే కాదు మొత్తం భారతదేశంలో నిర్వాసితులుగా మారుతున్న జనాలకు, మరీ ముఖ్యంగా నిర్వాసితత్వం ప్రభావంతో చెల్లాచెదురవుతున్న స్త్రీలకు గొప్ప ఓదార్పు. ఆమె చిత్రాలు ప్రదర్శనస్థాయిని దాటి విముక్త దృష్టిని అందించే నిగూఢ రేఖలు.

చివరగా అంతులేని ప్రేమలోంచో, అది కోల్పోయిన వేదన లోంచో కళాకారులు పుట్టుకొస్తరన్నది విమర్శకుల మాట. ప్రపంచ వ్యాప్తంగా చిత్రకళకి స్త్రీలే తొలి సృజనకర్తలు అన్నది కూడా అం దరూ వొప్పుకున్న సత్యం. కానీ పెయింటర్ అన్న ఇంగ్లీషు మాటకి ఇంకా పురుషుడనే వాడకం వుంటం చూస్తం. కానీ తెలంగాణలో మాత్రం ఆధునికారంభం నుంచీ తమైదన శైలులతో చిత్రకారిణు లుగా ప్రపంచంలోనే గుర్తింపు పొందినవారు కన్పించడం సంతోష దాయకం. అంతేకాదు, ఎందరో వర్ధమాన చిత్రకారిణులు జాతీయ స్థాయిలో గుర్తింపు తెచ్చుకున్నరు. ఇలాంటి అపురూప చిత్రకారిణు లందరికీ కవితా దేవుస్కర్ గురువే కాదు స్ఫూర్తి కూడా. ఆమెకి తెలంగాణ కళాప్రపంచం ఋణపడి వున్నది.

-విమల.కె,
ముక్త: తెలంగాణ ఉమెన్స్ కలెక్టివ్
ఫోన్: 9848098333,
మెయిల్: vkatikaneni@gmail.com

తెలంగాణకు జీవనాడి కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు

టిజెఎసి పేరు మీద 'కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు-కళ్ళు తిరిగే వాస్తవాలు' శీర్షికతోకొన్ని వాట్సాప్ గ్రూపుల్లో చక్కర్లు కొడుతున్నది. అందులో వారు (రచయిత ఎవరో తెలియదు) పేర్కొన్న అంశాలకు తెలంగాణ సాగునీటి శాఖ తరపున వివరణ ఇవ్వాల్సిన అవసరం ఉందని తలచి వివరణ పాఠకుల కోసం పంపుతున్నాం.

టిజెఎసి: కాళేశ్వరం ఎత్తిపోతల ప్రాజెక్టు సమగ్ర ప్రాజెక్టు నివేదిక -(డీటైల్డ్ ప్రాజెక్ట్ రిపోర్ట్ -డీ.పీ.ఆర్) ప్రజల ముందుంచాలని మొదటినుండీ డిమాండ్ చేస్తున్నది. మొత్తానికి సమాచార హక్కు క్రింద ఈ రిపోర్ట్ కాపీ బయటకు వచ్చింది. అక్షరాలా నిజమని ఈ రిపోర్టును విశ్లేషిస్తే అర్థమవు తుంది. ఈ ప్రాజెక్టు క్రింద సాగు ఖర్చు ఎంతో తెలుస్తే కళ్ళు బైర్లు కమ్ము తాయి.

వివరణ: ఇన్ని రోజులూ ప్రాజెక్టుకు డిపిఆర్ లేకుండానే పనులు మొదలుపెట్టినారని లోకమంతా ప్రచారం చేసిన మీరు ఇప్పటికైనా ప్రాజెక్టుకు డిపిఆర్ ఉందని ఒప్పుకున్నందుకు సంతోషం. డిపిఆర్ ఉందని చెప్పినా వారు నమ్మడానికి అప్పుడు సిద్ధంగా లేరు. డిపిఆర్ అందుబాటులో లేదు కనుకనే తమకు లభ్యమైన సమాచారాన్ని ఆధారం చేసుకొని తమ నివేదికను రూపొందించామని చెప్పుకున్నారు. తమ తప్పుడు నిర్ధారణలకు ప్రభుత్వాన్నే బాధ్యురాలిని చేసి తప్పించుకుందామన్న ఎత్తుగడ. ఇక డిపిఆర్ ఉంటే ఎందుకు బయటపెట్టరు? అన్నది వారి ప్రశ్న. ఒక వైపు పక్కలో బల్లెం లాగా ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రం తెలంగాణ ప్రాజెక్టులని అడ్డుకోవడానికి అన్ని ప్రయత్నాలను చేస్తున్నది. చీటికి మాటికి కేంద్ర ప్రభుత్వానికి ఫిర్యాదు చేస్తున్నది. కోర్టుల్లో కేసులు వేస్తున్నది. ఈ ప్రాజెక్టుని GRMB / Apex కౌన్సిల్ పరిధిలోకి నెట్టివేసి ప్రాజెక్టును అడ్డుకుందామని ఆంధ్ర ప్రభుత్వం కుట్రలు చేస్తున్నది. మరో వైపు కృష్ణా, గోదావరి నదుల్లో తెలంగాణకు దక్కవలసిన న్యాయమైన వాటా కోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం పోరాడుతున్నది. సుప్రీం కోర్టులో, కృష్ణా అంతరాష్ట్ర ట్రిబ్యునల్‌లో వాదనలు జరుగుతున్న ఈ సమయంలో ప్రభుత్వం కొన్ని విషయాలను బహిరంగంగా వెల్లడి చేయలేకపోవచ్చు. వెల్లడి చేస్తే శత్రువు వాటిని తెలంగాణకు వ్యతిరేకంగా వాడుకొనే అవకాశం ఉన్నది. ఇది తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రయోజనాలని దృష్టిలో ఉంచుకొని చేసిన వ్యూహాత్మక నిర్ణయమే తప్ప ప్రభుత్వం ప్రజల నుండి ఏదో దాచాలన్న ఉద్దేశ్యంతో చేసింది కాదు. డిపిఆర్‌ని చూడాలని అనుకునే వాళ్ళకు ఏ అడ్డంకి లేదు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం డిపిఆర్ ని ఏ సమయంలో ఎవరికి పంపాలో వారికి పంపుతుంది. యుద్ధరంగాన్ని తలపిస్తున్న ఈ సందర్భంలో ప్రభుత్వం డిపిఆర్‌ని పబ్లిక్ డొమైన్‌లో పెట్టే సాహసం చెయ్యజాలదు. ప్రాజెక్టులని త్వరితగతిన పూర్తి చేసి రైతాంగానికి నీరందించాలని ప్రభుత్వం తపన పడుతున్నది. 2016-17 వార్షిక బడ్జెట్ లో సాగునీటి రంగానికి 25 వేల కోట్లు, 2017-18 వార్షిక బడ్జెట్లో 25 వేల కోట్లు కెటాయించడమే అందుకు నిదర్శనం.ఈ కీలకమైన అంశాన్ని ప్రజలు, మేధావులు గమనించవలసిన అవసరం ఉన్నది. ఇప్పుడు డిపిఆర్‌ని సంపాదించిన తర్వాత కూడా అదే తప్పుడు విశ్లేషణ చేయడం విచారకరం.

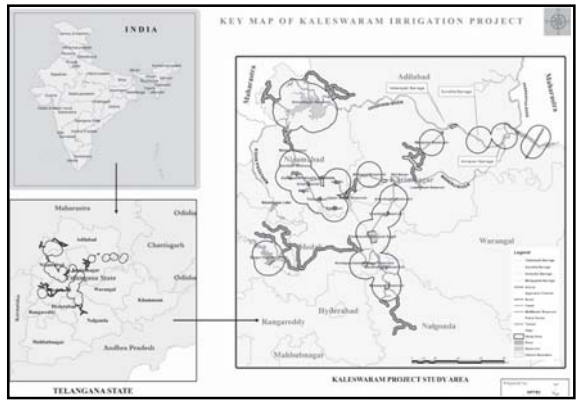

టిజెఎసి: రైతుపై పడే భారం ఎకరాకు పంటకు యేటా ఒక లక్షా ఇరవై ఎనిమిదివేల ఆరువందల ఎనిమిది రూపాయలు. ప్రభుత్వం ఇప్పటికే అధికారికంగా వెల్లడించిన వివరాల ప్రకారం యేటా పడే భారం. ఈ ప్రాజెక్టుపై అప్పు, వడ్డీ, తరుగుదల, మెయింటెనెన్స్ ఖర్చులురూ 4081 కోట్లు.ఏటా విద్యుత్ వినియోగం 1355.8 కోట్ల యూనిట్లు. ఎత్తిపోతలకు ప్రస్తుత విద్యుత్ ఛార్జీ యూనిట్‌కు రూ 6.40 చొప్పున, ఏటా విద్యుత్ ఖర్చురూ 8677 కోట్లు. కాళేశ్వరంతో ఏటా ఖర్చు రూ 12758 కోట్లు.

వివరణ: నివేదిక విశ్లేషకులు ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయాన్ని కొద్ది రోజుల క్రితం విడుదల చేసినప్పుడు 90000-180000 కోట్ల మధ్యలో ఎంతైనా ఉండవచ్చునని అంచనా వేసినారు. ఈ అంచనాకు రావడానికి వారికి ప్రాజెక్టులో అన్నిప్యాకేజీల విలువలు, ఇతర ప్రాజెక్టు కాంపోనెంట్స్ ని కలిపితే వచ్చిన అంచనా వ్యయమట. ఏటా పంపింగ్‌కి అయ్యే వ్యయం 7903-13172 కోట్ల మధ్య ఉంటుందట. ప్రాజెక్టు ద్వారా సాగునీరు ఇవ్వడానికి అయ్యే పెట్టుబడి వ్యయం ఎకరానికి 5 నుంచి 10 లక్షలు ఉంటుందట. ఇది దేశంలో అత్యధికమట. ఇక నిర్వహణ వ్యయం, వడ్డీలు ఇతర వ్యయాలు కలుపుకుంటే ఏటా ఎకరానికి ఒక పంటకు ఒక లక్ష నుంచి ఒక లక్షా ఎనభై వేలు ఉంటుందట. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టులో సగటు విద్యుత్ వ్యయం రు. 43,449 నుంచి రు 72,416 ఉంటుందట. కాళేశ్వరం పూర్తి అయితే దేశంలోనే అత్యంత ఖరీదైన నీటిని సరఫరా చేసే ప్రాజెక్టుగా మిగులు తుందట.ప్రాజెక్టు డిపిఆర్‌ని సంప్రదించిన తర్వాత ఇప్పుడేమో రైతుపై పడే భారం ఏకరాకు రూ. 1,28,600 అంటున్నారు. ఈ ప్రాజెక్టుపై అప్పు, వడ్డీ , తరుగుదల, నిర్వహణ ఖర్చులు రూ. 4081 కోట్లట. ఏటా విద్యుత్ వినియోగం 1355.8 కోట్ల యూనిట్లు. 6.40 చొప్పున లెక్కిస్తే విద్యుత్ ఖర్చు 8677 కోట్లట. కాళేశ్వరంతో ఏటా ఖర్చు 12,758 కోట్లట. ఈ ఊహాజనితలెక్కల సంగతి వారికే వదిలేస్తూ అసలు ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయాలు, ఏటా ఎకరానికి అయ్యే వ్యయం, నిర్వహణ వ్యయం ఎంతో వివరించే ప్రయత్నం చేస్తాము.

వాప్కోస్ వారు తయారు చేసిన డిపిఆర్ ప్రకారం రీ ఇంజనీరింగ్ అనంతరం మొత్తం ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయం 80,499.71 కోట్లు (సవరిస్తే 80,500 కోట్లు). రచయితలు చెబుతున్నట్లు 90000 కోట్లుకాదు. ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయం పెరగడానికి సహేతుకమైన కారణాలే ఉన్నాయి. (ఈ వివరాలు తర్వాతి పేరాల్లో చదువగలరు)

ఇప్పుడు 80500 కోట్ల అంచనా వ్యయంతో ఎకరానికి అయ్యే వ్యయం : 80500 / (18.25o4.70)-3,50,762 రూపాయలు మాత్రమే.

స్థిరీకరణ ఆయకట్టును 100% పరిగణిస్తే ఎకరానికి అయ్యే వ్యయం 2,17, 000 లు. ఇక విద్యుత్ వ్యయం సంగతి చూస్తే ... మొత్తం ప్రాజెక్టుకు అవరమయ్యే విద్యుత్తు 13558 మిలియన్ యూనిట్లు. అయితే ఇందులో 75% విద్యుత్తు మాత్రమే వాస్తవంగా వినియోగమవుతుంది. అంటే వాస్తవ వినియోగం 10168.5 మిలియన్ యూనిట్లు. ఒక యూనిట్‌కు రు. 5.65 తో లెక్కిస్తే మొత్తం విద్యుత్ వ్యయం 5,745కోట్లు. 25% స్థిరీకరణ ఆయ కట్టును కలుపుకొని లెక్కిస్తే ఎకరానికి అయ్యే విద్యుత్ వ్యయం రు. 25,018 మాత్రమే. ఒక యూనిట్ కి రు 6.40 తో లెక్కిస్తే మొత్తం విద్యుత్ వ్యయం రు 6508 కోట్లు. ఎకరానికి అయ్యే విద్యుత్ వ్యయం రు. 28,339 మా త్రమే.

ఉత్తర భారతదేశంతో దక్షిణాది రాష్ట్రాలతో విద్యుత్ గ్రిడ్ అను సంధానం చేసే ప్రక్రియ వేగవంతంగా అమలవుతున్నది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు పూర్తి అయ్యే నాటికి విద్యుత్ గ్రిడ్ అనుసందానం కూడా పూర్తి అయి ఉత్త ర భారత దేశంలో ఉత్పత్తి అయ్యే జలవిద్యుత్ (కాళేశ్వరం పంపులు వా నా కాలంలోనే తిరుగుతాయి) రూ 1.25 నుంచి రు 3.00 లకే అందు బాటు లోకి వస్తుంది. అప్పుడు విద్యుత్ వినియోగ వ్యయం ఇంకా తగ్గుతుంది. యూనిట్ కి రు 3.00 చొప్పున లెక్కిస్తే మొత్తం విద్యుత్ వ్యయం 3051 కోట్లు. ఎకరానికి అయ్యే విద్యుత్ వ్యయం రు. 13,051 మాత్రమే. యూనిట్ కి రు. 1.25 చొప్పున లెక్కిస్తే మొత్తం విద్యుత్ వ్యయం రు 1271 కోట్లు. ఎకరానికి అయ్యే విద్యుత్ వ్యయం రు 5400 మాత్రమే.

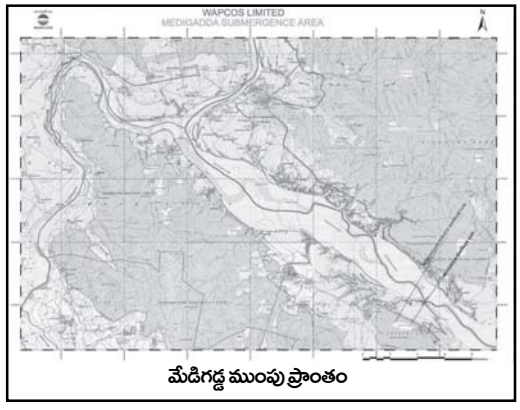

మేడిగడ్డ ముంపు ప్రాంతం

పైగా ఇప్పుడు ప్రపంచంలో త యారవుతున్న పంపులు 88 –89% ఎఫిషి యన్సీ కలిగినవి. వాటి పవర్ ఫ్యాక్టర్ 0.95 గా ఉంటుంది. కనుక 10% వరకు ప్ర త్యక్షంగా విద్యుత్ వినియోగంలో సేవింగ్స్ ఉంటాయని విద్యుత్ రంగ నిపుణులు చెపుతున్నారు. మరి రచయితలు దాన్ని తమ ఊహాగానాల లెక్కలతో మొత్తం విద్యుత్ వ్యయం రూ.7903 నుంచి 13 172 కోట్లు (ఇప్పుడు 8677 కోట్లకు) , ఎకరానికి అయ్యే విద్యుత్ వ్యయం రూ. ఒక 1 లక్ష నుంచి 1,80,000 (ఇప్పుడు రూ. 1,28,600) అని ఊహజనిత లెక్కలు చెబుతున్నారు. ప్రాజెక్టు దేశంలోనే అత్యంత ఖరీదైన నీటి సరఫరా చేస్తుందని అన్యాయపు నిర్ధారణకు వచ్చినారు. ఇది అవాస్తవం సత్యదూరం.

ఇక ప్రభుత్వంమే నీటిని గ్రావిటీ ద్వారా సరఫరా చేస్తుంది కనుక రైతుల మీద ప్రత్యక్ష భారం పడదు. పన్ను రూపేణా భారం పడదా? అ ని అడిగితే తెలంగాణ రైతుకు నీరందించే ఏ ప్రాజెక్టుకైనా ప్రజలు కట్టిన పన్నుల నుంచే నిధులు సమకూరుతాయి. తెలంగాణకు ఎత్తిపోతలు అని వార్యమయినప్పుడు ఈ భారాన్ని ప్రభుత్వం భరించక తప్పదు. ప్రభుత్వం అందుకు వెనుకాడితే ఇక తెలంగాణ రైతుకు ఎన్నటికీ గోదావరి, కృష్ణా నదుల నీటిని అందించలేము. తెలంగాణ ప్రభుత్వం రైతులకు నీరివ్వాలను కుంటున్నది. అందుకు ఎన్ని నిధులైనా సమకూరుస్తుంది.

టిజెఎసి: మొత్తం ఎత్తి పోసే నీరు మేడిగడ్డ నుండి 180 టీ.ఏం.సీ. లు, యెల్లంపల్లి నుండి 20 టీ.ఏం.సీ. కలిపి 200 టీ.ఏం.సీ.లు. అదనంగా వచ్చే రీజనరేటెడ్ నీరు 25 టీంసీలు. మొత్తం 225 టీ.ఏం.సీ.లు. ఆవిరి, సీపేజ్ నష్టాలు 20% తీసివేస్తే మిగిలేవీ 180 టీ.ఏం.సీ.లు.తాగు, పారిశ్రామిక అవసరాలకు 56 టీ.ఏం.సీ.లను తీసివేస్తే మిగిలేవి 124 టీ.ఏం.సీ.లు. 1 టీ.ఏం.సీ నీటితో ప్రభుత్వ లెక్కల ప్రకారం 10000 ఎకరాలు ఆరుతడి, 6000 ఎకరాలు తరి సాగు చేయవచ్చు. సగటున 1 టీ.ఏం.సీ.తో 8000 ఎకరాలు సాగుచేయవచ్చు.ఈ లెక్క ప్రకారం 124 టీఎంసీలతో మొత్తం సాగయ్యే భూమి 9.92 లక్షల ఎకరాలు. ఏటా ఎకరా భూమి సాగుకు ఒక పంటకు అయ్యే ఖర్చు (1275800/9.92) రూ 1,28,608.ఒక రైతుకు సగటున 5 ఎకరాలు ఉందనుకుంటే, ప్రతీ రైతుకు యేటా ఒక పంటకు అయ్యే ఖర్చు అక్షరాలా రూ 6,13,365.ఈ మొత్తాన్ని రైతులు ఎలానూ భరించలేరు. ప్రభుత్వం ఇంత భారాన్ని మో యగలదా? సాధ్యమేనా?

వివరణ: మేడిగడ్డ బ్యారేజీ నుంచి రోజుకు 2 టిఎంసిల చొప్పున 120 రోజులు నీటిని ఎత్తిపోసి మల్లన్నసాగర్ వరకు తరలించినా హైదరా బాద్ తాగునీటి అవసరాలకు 30, పారిశ్రామిక అవసరాలకు 16, దారి పొడుగునా గ్రామాల తాగునీటి అవసరాలకు 10 టిఎంసిలు, 40% ఆవిరి నష్టాలు,ప్రవాహ నష్టాలు పోనూ మిగిలే నీటితో 18 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు అందించడం అసాధ్యం అని రచయితలు గత నివేదికలో నిర్ధారిం చినారు. ఇప్పుడేమో పై విధంగా విశ్లేషించినా రు. ఆవిరి నష్టాలను, ప్రవాహ నష్టాలను 40% నుంచి 20% ఇప్పుడు అనడం ఒక మార్పు. వీరి నిర్ధారణని విశ్లేశించే ముందు అసలు కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టులో నీటిలభ్యత , వినియోగం ఎట్లా ఉండబోతున్నదో చూ ద్దాం.

నీటి లభ్యత :

- గోదావరి నుంచి మళ్ళించే నీటి పరిమాణం:180 టిఎంసి
- ఎల్లంపల్లి ప్రాజెక్టు నుంచి వినియోగించే నీరు:20టిఎంసి
- ఎల్లంపల్లి వద్ద లభ్యమయ్యే నీరు:200 టిఎంసి
- జలాశయాల స్వంత పరివాహక ప్రాంతం నుంచి లభించే నీరు: 10 టిఎంసి
- ప్రాజెక్టు రీ చార్జింగ్ ద్వారా లభించే భూగర్భజలాలు:25 టిఎంసి
- ఆవిరి మరియు ప్రవాహ నష్టాలు: (–)10 టిఎంసి
- మొత్తం నీటి లభ్యత: 225 టిఎంసి

నీటి వినియోగం:

- 18.25 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరు: 134.50 టిఎంసి
- శ్రీరాంసాగర్, నిజాంసాగర్, సింగూర్ ఆయకట్టు (25%)
- 70,742 ఎకరాల స్థిరీకరణ: 34.50 టిఎంసి
- హైదరాబాద్ తాగునీటి కోసం: 30.00 టిఎంసి
- దారిపొడుగున గ్రామాలకు తాగునీరు:10.00 టిఎంసి
- పారిశ్రామిక అవసరాలకు: 16.00 టిఎంసి

మొత్తం నీటి వినియోగం: 225.00 టిఎంసి

పైన ఇచ్చిన నీటి లభ్యత, వినియోగం చూసినప్పుడు సాగునీటి కోసం ప్రాజెక్టులో 169 టిఎంసి లు(స్థిరీకరణ కలుపుకొని) కెటాయించడం

జరిగింది. ఒక టిఎంసి కి 13,500 ఎకరాలు సాగు అవుతాయన్న అంచనా తో చూసినప్పుడు 169 టిఎంసిలు 18.25+4.70=22.95 (ఆయకట్టు – స్థిరీకరణ) లక్షల ఎకరాలకు సరిపోవనేందుకు ఎటువంటి ఆధారాలు లేవు. శ్రీరాంసాగర్, నిజాంసాగర్, సింగూర్ జలాశయాలకు తగినన్ని నీళ్ళు వస్తే గనుక కాళేశ్వరం నుంచి స్థిరీకరణకు నీరిచ్చె అవసరమే ఉండదు.

ఒక టిఎంసికి 13500 ఎకరాలు సాధ్యమా అన్న ప్రశ్న వస్తుంది. ఆవిరి ప్రవాహ నష్టాలు రచయితలు ఊహించినట్లు 40% ఉండే అవకాశమే లేదు. ఎందుకంటే నీటి తరలింపు అత్యధిక భాగం టన్నెళ్ళ ద్వారా జరుగుతుంది. నీటి సరఫరా భవిష్యత్తులో పైప్డ్ ఇరిగేషన్ పద్ధతిలో జరుగబోతున్నది. ఈ పద్ధతిలో జరుగుతున్న నీటి సరఫరా వలన మహారాష్ట్రా, మధ్యప్రదేశ్ రాష్ట్రాల్లో మంచి ఫలితాలు వస్తున్నాయి. ఈ పద్ధతిని మిగతా రాష్ట్రాలు కూడా అమలు చెయ్యాలని కేంద్ర జల వనరుల మంత్రిత్వ శాఖ సూచనలు చేసింది. సాగునీటి మంత్రి హరీశ్ రావు సీనియర్ ఇంజనీర్లను వెంట బెట్టుకొని మధ్యప్రదేశ్ వెళ్ళి పైప్డ్ ఇరిగేషన్ పద్ధతిని ఓంకారేశ్వర్ ప్రాజెక్టులో స్వయంగా అధ్యయనం చేసి వచ్చినారు. అక్కడ అమలవుతున్న తీరుతెన్నులను ఇంజనీర్లతో చర్చించినారు. ఆ తర్వాతనే ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో మత్తడివాగు ప్రాజెక్టులో పైప్డ్ ఇరిగేషన్ పద్ధతిని పైలట్ ప్రాజెక్టుగా అమలు చెయ్యాలని నిర్ణయించడం జరిగింది. వాటి ఫలితాలను మిగతా ప్రాజెక్టుల్లోఅమలు చెయ్యాలని నిర్ణయించినారు. ఆవిరి, ప్రవాహ నష్టాలను గణనీయంగా తగ్గించుకోవడానికి సాగునీటి శాఖ తీవ్రంగా కృషి చేస్తున్నది. గత అనుభవాలను ఆధారం చేసుకొని ఆవిరి, ప్రవాహ నష్టాలు 40% ఉంటాయని రచయితలు నిర్ధారించడం వారి ఊహాగానమే తప్ప వాస్తవం కాదు.(ఇప్పుడు వారు నష్టాలు 20% ఉంటాయని అనడం సంతోషం) సాగునీటి రంగంలో అనుభవం ఉన్నవారెవరూ ఈ రకమైన నిర్ధారణకు వచ్చేఅవకాశం లేదు. కాబట్టి 169 టిఎంసిలతో 22.95లక్షల ఎకరాలకు (అవసరమైతే స్థిరీకరణ సహా) సాగునీరు అందించడం రచయితలు అంటున్నట్లు అసాధ్యం కాదు. సాధ్యమే.

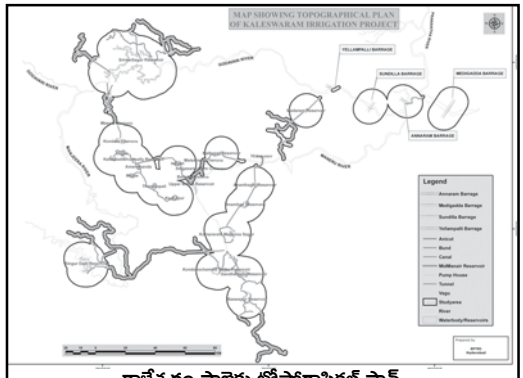

కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు టోపోగ్రాఫికల్ ప్లాన్

టిజెఎసి: రైతు రుణమాఫీనే తీసుకుందాం. మాఫీ చేయవలసిన మొత్తం రైతుకు లక్ష రూపాయలు. యేటా రూ 25,000 భరించడమే ప్రభుత్వానికి ఎంత కష్టంగా ఉందో చూస్తున్నాం. మరి ఒక్కో రైతుకు యేటా పంటకు రూ.ఆరులక్షలకు పైగా ప్రభుత్వం భరించడం సాధ్యమయ్యే పనేనా?

వివరణ: ఇంతకుముందు ప్రస్తావించుకున్నట్లు తెలంగాణ రైతుకు నీరివ్వడానికి ప్రభుత్వం ఎంత ఖర్చుకైనా వెనుకాడదు.

టిజెఎసి: నిజానికి ఈ అంచనాలన్నీ ప్రాజెక్టు ఖర్చులో ఏ మాత్రం పెరుగుదల (ఎస్కలేషన్) ఉండదనే అంచనాతో వేసినవే. కానీ వాస్తవంలో ఏం జరగబోతుంది. 2008లో రూ. 17000 కోట్ల అంచనాలతో మొదలు పెట్టిన ప్రాణహిత–చేవెళ్ళ ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయం ఎనిమిదేళ్లలో రూ 80,500 కోట్లకు చేరింది. అంటే 8 ఏళ్లలో 5 రెట్లు పెరిగింది. ఎలాంటి అనుమతులు, ప్రణాళిక లేకుండా చేపట్టిన ప్రస్తుత ప్రాజెక్టు ఖర్చు ఎంత పెరుగుతుందో చెప్పక్కరలేదు. మరి ఏం జరగబోతుంది? కనీసం లక్షకోట్ల రూపాయలు కాంట్రాక్టర్ల జేబుల్లోకి పోవడం ఖాయం. లక్షలాది ప్రజలు నిర్వాసితులు కావడం కూడా ఖాయం. తిరిగి యేటా ఖర్చులు చెల్లించే భారం అటు రైతుల మీద, ప్రజలమీద, ప్రభుత్వం మీద పడబోతుంది. ఇదేవిధంగా ప్రాజెక్టు ముందుకెళితే రాష్ట్రం అప్పుల వూబిలోకి పోవడం కూడా ఖాయంగా కనబడుతుంది.

వివరణ: ప్రాణహిత చేవేళ్ళ ప్రాజెక్టు అంచనా విలువ రూ.38500 కోట్లు. అది రీ ఇంజనీరింగ్ తర్వాత 80,500 కోట్లకు పెరిగింది. రూ. 38,500 కోట్ల అంచనా విలువ ఎప్పటిది? 2008 నాటిది. భూసేకరణ చెయ్యక, అటవీ అనుమతులు తేలేక, తుమ్మిడిహట్టి బ్యారేజీ సాంకేతిక అంశాలని పరిష్కరించక, మహారాష్ట్రతో అంతరాష్ట్ర వివాదాలను పరిష్కరించక ప్రాజెక్టుని 8 ఏండ్లు దేకించిన తర్వాత కూడా ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయం రూ.38,500 కోట్లే ఉంటుందా? ఇవ్వాళ్ళ ప్రాణహిత చేవెళ్ళ ప్రాజెక్టును యధాథతంగా అమలు చేసినా కూడా ప్రాజెక్టు వ్యయం 50 నుంచి 60 వేల కోట్లకు ఎగబాకుతుంది. రీ ఇంజనీరింగ్ తర్వాత ప్రాజెక్టు అంచనా విలువ ఎందుకు పెరుగుతున్నది? ఇవీ కారణాలు

1. సిడబ్ల్యూసి సూచనల మేరకు జలాశయాల సామర్థ్యాన్ని16 టి ఎంసిల నుంచి 147 టిఎంసిలకు పెంచడమైనది. మరికొన్ని కొత్త జలాశయాలను ప్రతిపాదించడం జరిగింది. జలాశయాల ఎత్తు పెంచడం కోసం, కొత్త జలాశయాల నిర్మాణం కోసం అదనపు ఖర్చు తప్పదు.

2.మేడిగడ్డ బ్యారేజీకి ఎగువన అన్నారం, సుందిళ్ళ బ్యారేజీలను ప్రభుత్వం ప్రతిపాదించింది. ఈ మూడు బ్యారేజీల ద్వారా నదీ మార్గంలో గోదావరి నీటిని రోజుకు 2 టిఎంసిలు ఎత్తిపోయడానికి ప్రతిపాదనలు సిద్ధం అయినాయి. సివిల్ పనులు మాత్రం రోజుకు 3 టిఎంసిలు ఎత్తిపోసుకోవడానికి వీలుగా నిర్మించడం జరుగుతుంది. ప్రస్తుతానికి పంపులు, మోటార్లు మాత్రం రోజుకు 2 టిఎంసిలు ఎత్తిపోయడానికి అమర్చడం జరుగుతుంది.

3. ఆన్‌లైన్ జలాశయాల సామర్థ్యాన్ని పెంచినందున భూసేకరణ, పునరావాసం కోసం అదనంగా ఖర్చు పెరుగుతుంది.

4. 2007 నుంచి 2016 దాకా ధరల పెరుగుదలను అనుమతించవలసిన నిబంధనలు గత ప్రభుత్వం కుదుర్చుకున్న టెండరు ఒప్పందాల్లోనే ఉన్నాయి.

5. మహారాష్ట్ర, కర్నాటక రాష్ట్రాలు సుమారు 450 బ్యారేజీలు నిర్మించి ఎగువ గోదావరిని చెరబట్టినందున శ్రీరామసాగర్, నిజాంసాగర్, సింగూరు జలాశయాల్లోకి నీరు రాక వాటి కింద ప్రతిపాదిత ఆయకట్టుకు నీరందించలేక పోతున్నాయి. రీ ఇంజనీరింగ్ ద్వారా కేవలం ప్రాణహిత ప్రతిపాదిత ఆయకట్టుకే కాదు ఈ మూడు జలాశయాల కింద ఆయకట్టుని స్థిరీకరించడం రీ ఇంజనీరింగ్‌లో ఒక అంశం. అంటే 18.25 లక్షల ఎకరాలకే కాక 25% ఆయకట్టును (18.83 లక్షల ఎకరాల్లో 25%) స్థిరీకరించడం రీ ఇంజనీరింగ్ లక్ష్యం.

కాబట్టి రీ ఇంజనీరింగ్ వలన ప్రాజెక్టు అంచనా వ్యయం అనివార్యంగా పెరుగుతుంది. ప్రాజెక్టుల అంచనా వ్యయాలు పెరగడం సహజమైన

అంశమే. తొలి అంచనా విలువతో పూర్తి అయిన ప్రాజెక్టు రాష్ట్రంలో గాని, దేశంలోగానీ , ప్రపంచంలో గాని ఎక్కడైనా ఉంటే చూపించమని ప్రార్థన. మన ఉమ్మడి రాష్ట్రంలో కట్టిన ప్రాజెక్టుల అంచనా విలులు ఎట్లా పెరిగినయో పట్టికలో చూడండి.

కాబట్టి ప్రాజెక్టు అవసరాల దృష్ట్యా అంచనా విలువలను ప్రభుత్వాలు సవరిస్తాయి. అట్లా సవరించిన నిధులన్నీ కాంట్రాక్టర్ల జేబుల్లోకి పోతాయని వాదించడం వితండవాదం. మరి గతంలో నిర్మాణం అయిన ప్రాజెక్టుల నిధులన్నీ కాంట్రాక్టర్ల జేబుల్లోకి పోయినాయని వాదించగలమా?

టిజెఎసి: మరేం చేయాలి... ప్రాజెక్టుపై వేలకోట్ల అనవసరపు ఖర్చు తగ్గించాలి. విద్యుత్ విధానాన్ని కూడా సమీక్షించాలి.జెయెసీ ఇప్పటికే ఈ ప్రాజెక్టులో ఎక్కడెక్కడ ఎంత అనవసర ఖర్చు జరుగబోతుందో సమగ్ర విశ్లేషణతో రిపోర్టును సమర్పించింది. అందరితో చర్చించి ప్రజలకు ఉపయోగపడేలా ప్రాజెక్టులో మార్పులు చేయాలి.

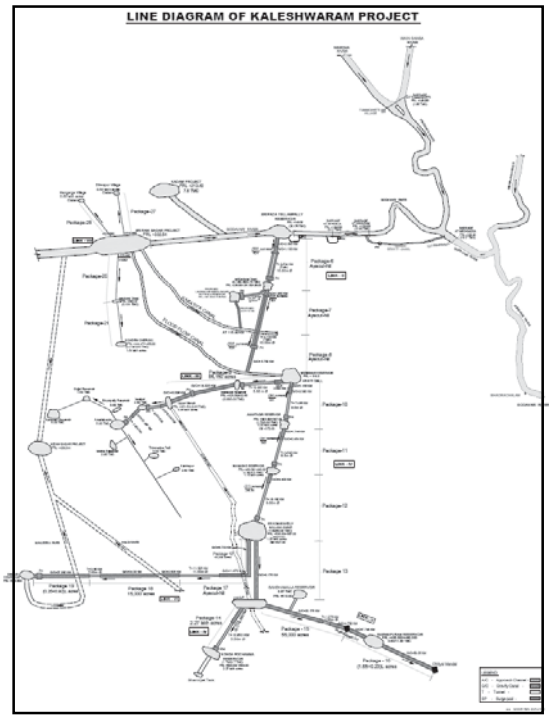

వివరణ: జెఏసి తయారు చేసిన నివేదికలో ఏవి అనవసరమైన పనులో ఎక్కడా చెప్పలేదు. మొత్తంగా ప్రాజెక్టునే ఒక చెడ్డ ప్రాజెక్టుగా (Bad project) ముద్ర వేసి తిరస్కరించింది. సాగునీటి ప్రాజెక్టులకు కేంద్ర ప్రభుత్వం నిర్ధారించిన మార్గ నిర్దేశనాల ప్రకారం లాభాలు-ఖర్చుల నిష్పత్తి 1.5 : 1 ఉంటే చాలు. అంటే ఒక రూపాయి ఖర్చు పెడితే ఒకటిన్నర రూపాయలు నికర ఆదాయం రావాలి. ఇక్కడ ఒక రూపాయి ఖర్చుకు ఒక రూపాయి యాభై అయిదు పైసలు వస్తున్నాయని ప్రాజెక్టు డిపిఆర్‌లో విశ్లేషించినాము. మరో విషయం ఏమిటంటే 1.5 :1 (లాభాలు : ఖర్చు) నిష్పత్తి ఎత్తిపోతల పథకాలకు వర్తించదు అని ప్రణాళికా సంఘం పెద్దలే ఒప్పుకున్నారు. దీన్ని 1:1 గా పరిగణించే ప్రయత్నాలను కేంద్ర ప్రభుత్వం కొనసాగిస్తున్నది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టుకు బి సి నిష్పత్తి లేదని, ఇది ఒక చెడ్డ ప్రాజెక్టు అని రచయితలు నిర్ధారించడం పూర్తిగా అవాస్తవం, అసంబద్ధం.

ఈ సందర్భంగా తెలంగాణ ప్రజలు గుర్తుంచుకోవలసిన ముఖ్య విషయం ఏమిటంటె .. గ్రావిటీ మార్గాన తెలంగాణ భూములకు నీటిని సరఫరా చేసే అవకాశం లేదు. మేడిగడ్డ వద్ద గోదావరి మట్టం 100మీ. మన సాగు భూములు 150 నుంచి 625మీ. ఎత్తులో ఉన్నాయి. ఈ సంగతిని రచయితలే ఒప్పుకున్నారు. ఎత్తిపోతల పథకాలు ఖర్చుతో కూడుకున్నవే. ఖర్చుతో కూడుకున్నవన్న కారణంగా ప్రాజెక్టులని నిరాకరిస్తే తెలంగాణ భూములకు నీరు అందేది ఎట్లా? గత 60 ఎండ్లుగా సాగునీటి రంగంలో తెలంగాణకు జరిగిన అన్యాయం, వివక్ష ఫలితంగా తెలంగాణలో ఎంతటి వ్యవసాయిక సంక్షోభం తద్వారా ఎంతటి మానవ సంక్షోభం తల ఎత్తిందో రచయితలకు తెలియదను కోవాలా? తెలంగాణ సాధించుకున్నది ఈ మానవ సంక్షోభాన్ని అంతం చెయ్యడానికే కదా! ఎంతటి ఖర్చులకైనా వెనుకాడకుండా తెలంగాణ సాగునీటి రంగంలో అభివృద్ధిని సాధించితీరాలి. అందుకు సాధ్యమయినంత తక్కువ వ్యయంతో ప్రాజెక్టులను రూపకల్పన చేసుకోవడం అవసరమే. ఆరు నెలల పాటు తీవ్ర మేధోమథనం చేసి వివిధ ప్రత్యామ్నాయాలని పరిశీలించిన అనంతరమే ప్రస్తుత ఈ ప్రతిపాదనలతో ప్రాజెక్టుని నిర్మించాలని ప్రభుత్వం భావించింది. అందుకే ప్రాజెక్టు లాభాలు ఖర్చుల నిష్పత్తి కూడా కేంద్ర మార్గనిర్దేశనాలకు లోబడే ఉన్నదని విజ్ఞులు గమనించాలి.

సరే !

ప్రభుత్వం తమకున్న ఇంజనీరింగ్ పరిజ్ఞానంతో రీ ఇంజనీరింగ్ ని చేపట్టింది. ప్రతిపాదనలని సిద్ధం చేసుకున్నది. వాటిని అమలు చెయ్యడానికి చర్యలు తీసుకుంటున్నది. వీటి పట్ల రచయితలకు అభ్యంతరాలు ఉన్నవి. ఇది ఒక చెత్త ప్రాజెక్టు అని వారి అభిప్రాయం. ఈ నివేదికను చదివిన వారికి వెంటనే వచ్చే ప్రశ్న మరి దీనికి ప్రత్యామ్నాయం ఏమిటీ? ఇటువంటి ప్రశ్న వస్తుందని రచయితలకు ముందే తెలుసు. రచయితల్లో ఒకరు అంతర్జాతీయ స్థాయి మేధావి కదా. అటువంటి ప్రశ్న సమంజసమైనదేనని ఒప్పుకున్నారు కూడా. అందుకే ఆ ప్రశ్నకు ముందే సమాదానం రాసిపెట్టుకున్నారు. నివేదిక లోని పేజీ 64లో ఈ విధంగా రాసుకున్నారు. "Suggesting alternatives is not the work of those who are critical of the Govt irrigation projects. Sadly , some critics also seem to be having alternatives in their back pockets. In order to do critical analysis of a project , one need not provide alternatives.

.... So providing some alternatives is not pre -- requisite for civil society or any individual to be critical of the Govt irrigation Project.

ప్రత్యామ్నాయాలను సూచించే భాధ్యతను తెలివిగా వదిలెయ్యడమే కాదు భాధ్యతని నెరవేర్చాలని అనుకుంటున్న ప్రాజెక్టు విమర్శకులని ఎద్దేవా చేయడం వారి అహంభావానికి నిదర్శనం. ప్రత్యామ్నాయాల్ని సూచించలేని వారికి, సూచించాలని అనుకోని వారికి తప్పులు ఎన్నే నైతిక హక్కు ఎక్కడిది? ప్రత్యామ్నాయాలని సూచిస్తూ ప్రాజెక్టుని విమర్శిస్తున్న వారికంటె ఈ రకమైన విమర్శకుల వలన సమాజానికి జరిగే నష్టం ఎక్కువ. ఈ మధ్య వాట్సాప్ గ్రూపుల్లో విస్తృతంగా తిరిగిన ఒక కథ గుర్తుకు వస్తున్నది. ఈ సందర్భంగా ఈ గ్రూప్ మిత్రులతో పంచుకోవడం సమంజసం అనిపిస్తున్నది.

ఒక ఆర్టిస్టు తన మొదటి పెయింటింగ్ పై విమర్శకుల అభిప్రాయాన్ని తెలుసుకుందామన్న ఆసక్తితో దాన్నిఉదయం ఒక బహిరంగ ప్రదేశంలో వేలాడదీసి దాని కింద ఇది నా మొదటి పెయింటింగ్. ఈ బొమ్మలో మీకు ఎక్కడ తప్పులు కనిపిస్తే అక్కడ X మార్క్ పెట్టమని ఒక నోట్‌ని రాసినా

డు. ఎర్ర రంగు , ఒక బ్రషుని కూడ పెట్టినాడు. సాయంత్రం వెళ్ళి చూసే సరికి అతనికి కండ్లు బైర్లు కమ్మినాయి. మొత్తం పెయింటింగ్ నిండా X మార్కులే ! అతను నిరాశతో తన గురువు గారి దగ్గరికి వెళ్ళి చూపించినాడు. గురువుగారు నిరాశ చెంద వద్దని, అదే బొమ్మని మరొకసారి వేసి అదే ప్రదేశంలో వేలాడదియ్యమని సూచించినాడు. అయితే ఈసారి నోట్‌లో రాయవలసిన అభ్యర్థనని మార్చుమన్నాడు. గురువుగారి సూచన మేరకు అతను తన పెయింటింగ్‌ని అదే ప్రదేశంలో వేలాడదీసి కింద ఈరకంగా అభర్థించినాడు. ఇది నా మొదటి పెయింటింగ్. ఈ బొమ్మలో మీకు ఎ క్కడ తప్పులు కనిపిస్తే అక్కడ సరి చేయగలరు. సాయంత్రం వెళ్ళి చూసే సరికి తన పెయింటింగ్ గీసింది గీసినట్లు అట్లనే ఉన్నది. సారాంశం ఏమిటంటే తప్పులు ఎన్నడం తేలికే. తప్పులు సరిదిద్దడం కష్టం. నివేదిక రచయితలు తేలికైన తప్పులు ఎన్నే పనిని ఎంచుకున్నారు. కష్టమైన తప్పులు సరిదిద్దే పనిని వదిలేశారు. పైగా అది మా పని కాదు అని దబాయింపు.

నివేదిక రచయితల లక్ష్యం ఏమిటి? ప్రభుత్వంతెలంగాణ రైతులకు సాగునీళ్లి వ్వాలా? వద్దా? తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన ఎజెండాలో కీలకమైన నీళ్ల సంగతిని ఉ ద్యమంలో పాల్గొన్నామని చెప్పుకుంటున్న రచయితలు మరచిపోయినారా? నల్ల గొండ, మహబూబ్ నగర్ జిల్లాల్లోఫ్లోరోసిస్ పీడ విరగడ కావద్దా? తెలంగాణలో వ్యవసాయ సంక్షోభం కొనసాగవలసిం దేనా? తెలంగాణలోరైతుల ఆత్మహత్యలు కొనసాగవలసిందేనా? తెలంగాణ ఇంకా కరువు ప్రాంతంగా మిగిలిపోవలసిందేనా? తెలంగాణ ప్రజలకు తాగునీళ్ళు కావాలి. సాగు నీళ్ళు కావాలి. దీనికోసం తెలంగాణ ప్రభుత్వం రాజీలేకుండా పనిచేస్తుంది. తెలంగాణ ప్రజలకు దక్కకుండానే గోదావరిలో 3 వేల నుంచి 3500 టీఎంసీల నీరు వృధాగా సముద్రం లోకి వెళ్ళాల్సిందేనా! రచయితలు అదే కోరుకుంటున్నరా? గ్రావిటీ మార్గాన నీరు ఇవ్వలేమని తెలిసినప్పుడు ఆర్థికంగా భారమైనా ఎత్తిపోతల పథకాలని చేపట్టక తప్పదు. తెలంగాణకు సాగునీరు ఎత్తిపోతల పథకాలు తప్ప ప్రత్యామ్నాయం లేదని ఈ సోకాల్డ్ అంతర్జాతీయ మేధావులకు తెలియదని కాదు. క్షుణ్ణంగా తెలుసు. కనుకనే వారి నివేదికలో చాప్టర్ 5పేజీ 51 లో స్పష్టంగా ఈ మాటలు చెప్పారు.

"…Godavari water can only be used through lift irrigation , combination of flood flow and filling of tanks etc. There is complete agreement about it, no one is disputing or questioning about pumping of water from Godavari River. That is fact and the geography dictates it. Even after formation of Telangana Godavari continues toflow as it was and that will not change.

So inorder to use Godavari water electricity has to be used. No one is disputing that aspect. The entire debate is about how to lift , from where , how effective etc…"

గోదావరి నీటిని ఎత్తిపోయడం తప్ప అన్యధా మార్గం లేదని రచయి తలే ఒప్పుకున్నారు. కాకపోతే తక్కువ ఖర్చుతో (Cost Effective) ఆ నీటిని చేరవేయటమెట్లా అన్నది చర్చ అని వారి అభిప్రాయం. ప్రభుత్వం రూపొందించిన ఎత్తిపోతల పథకాల్లో ఏవైనా పొరపాట్లు ఉంటే నిపుణులు సూచించవచ్చు కదా. ఇప్పుడు అమలు చేస్తున్న వరుస బ్యారేజీల పరంపర కన్నా ఉత్తమ మార్గమేదన్న ఉంటే చెప్పొచ్చు కదా!. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు ద్వారా 18 లక్షల కొత్త ఆయకట్టుకు , శ్రీరాంసాగర్, నిజాంసాగర్, సింగూర్ ప్రాజెక్టులపై ఆధారపడిన ఆయకట్టు కూడా స్థిరీకరీకరణ కూడా జరుగుతుం ది. దీనీతో పాటు గోదావరి నది సజీవం కాబోతున్నది. కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టులో భాగంగా మేడిగడ్డ, అన్నారం, సుందిళ్ళ బ్యారేజీల నిర్మాణం జరుగుతుంది. దేవాదుల ప్రాజెక్టు ఇన్టేక్‌కు దిగువన తుపాకులగూడెంవద్ద బ్యారేజీ రాబోతు న్నది. సుందిల్లా ఎగువన ఎల్లంపల్లిబ్యారేజి నిర్మాణం అయి ఉన్నది. దానికి ఎగువన సదర్ మాట్ బ్యారేజీ నిర్మాణం జరుగుతున్నది. దానికి ఎగువన

(అంచనా విలువ కోట్లల్లో)

క్ర.సం.	ప్రాజెక్టు	తొలి అంచనా సంవత్సరం	మొదటి సవరణ/సం	రెండవ సవరణ/సం	మూడవ సవరణ/సం
1.	నాగార్జునసాగర్	122 (1954)	163.54 (1968)	312.47 (1974)	1183.94 (2000)
2.	శ్రీరాంసాగర్	40.13 (1964)	1519.15 (1992)	4300 (1997)	
3.	జూరాల	70 (1980)	204.75 (1985)	1240 (2008)	1815 (2016)
4.	సింగూర్	29.25 (1975)	42.34 1979	104.36 (1989)	169.12 (1991)

శ్రీరాంసాగర్ ప్రాజెక్టు ఉన్నది.వాటి వివరాలు ఇట్లా ఉన్నాయి.

నిజామాబాద్ జిల్లా కందకుర్తినుంచి తుపాకులగూడెం దాకా గోదావరి నది పొడవు 351 కి మీ. అందులో ఈ బ్యారేజీల కారణంగా 232 కి మీ పొడవున 365 రోజులు నీరు నిలువ ఉంటుంది. గోదావరి నదిపై 145 టిఎంసి నిల్వ సాధ్యపడుతున్నది. గోదావరి నది సజీవం అవుతున్నందున ఉత్తర తెలంగాణ రూపు రేఖలు మారబోతున్నాయి. వ్యవ సాయ, మత్స్య, టూరిజం, జాలరవాణా వంటి రంగాలలో అనూహ్యమైన ఆర్థిక ప్రగతి జరగనుంది. బయో డైవర్సిటీ పెంపొందనున్నది.

దశాబ్దాలుగా తాగునీటికి, సాగునీటికి అల్లాడుతున్న తెలంగాణ ప్రజలకు తమకిచ్చిన కాలపరిమితిలోనే సాగునీరు, తాగునీరు అందించడం ప్రభుత్వ లక్ష్యం. ఆర్థిక సానుకూలత లేదన్న కారణంతో ప్రాజెక్టులను కట్టొ ద్దా?ఈ డొంక తిరుగుడు కంటే అసలు ప్రాజెక్టులే వద్దని నేరుగా ప్రకటించ వచ్చు కదా! 'శాస్త్రీయంగా అధ్యయనం' చేసి రూపొందించినదిగా చెబుతున్న ఈ నివేదికలో శాస్త్రీయ అధ్యయనమేలేదు (నీటి లభ్యతపై చేసిన అధ్యయనం తప్ప). హేతుబద్ధత లేదు. ఏదో రకంగా కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టును విమర్శించాల నో, కిరికిరి పెట్టాలనో, ప్రజలను, ముఖ్యంగా రైతాంగాన్ని గందరగోళంలో పడవేయాలనో రచయితలుకంకణం కట్టుకున్నట్టు కనిపిస్తున్నది. గతంలో ఆంధ్రా వలస పాలకులకు మీరు (తెలంగాణ) ఎత్తు గడ్డ మీద ఉన్నారు.

నీరు పల్లమెరుగు. కాబట్టి మీకు నీళ్ళు రావు అనేవారు.

"నీరు కోస్తానెరుగు, నిజం దేవుడెరుగు, ఓ నీటిపారుదలా! నీ రాస్తా కోస్తాకే" అని ఉద్యమ సమయంలో మన కవులు పాడినారు. ఎత్తిపోతల ద్వారా తప్ప గోదావరి నీరు ఎత్తుగడ్డ మీద ఉన్న తెలంగాణ భూములకు తరలించే మార్గం లేదని తెలిసీ కూడా రచయితలు ఆర్థిక సానుకూలత లేదన్న సాకుతో కాళేశ్వరం ఎత్తిపోతల పథకాన్ని వ్యతిరేకిస్తున్నారు. ఇద్దరి లక్ష్యం తెలంగాణ సాగునీరు అందకుండా చెయ్యడమే.

కళ్లముందు ఎఎంఆర్‌పి (నల్లగొండ),దేవాదుల (వరంగల్), అలీసాగర్, గుత్పా, చౌటుపల్లి హనుమంత్ రెడ్డి (నిజామాబాద్), కల్వకుర్తి, నెట్టింపాడు, భీమా, కోయిల్ సాగర్ (మహబూబ్ నగర్), ఎల్లంపల్లి (కరీంనగర్), నాగార్జునసాగర్‌లో లెవల్ కాలువ (నల్లగొండ), గూడెం (మంచిర్యాల్), మంథని మొదలైన భారీ ఎత్తిపోతల పథకాలు విజయవంతం అయిన విషయం ఈ అంతర్జాతీయ మేధావులకు కనిపించదా?

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ప్రాజెక్టుల పనులు పరుగులు పెడుతున్నవి. కల్వకుర్తి, నెట్టెంపాడు, భీమా, కోయిల్ సాగర్ ఎత్తిపోతల పథకాల ద్వారా మొదటిసారి సాగునీరు రైతులకందుతోంది. అటు ఎల్లంపల్లి ఎత్తిపోతలు , ఎఎమ్ఆర్ పి లోలెవల్ కెనాల్ పనులు పూర్తయి రైతాంగానికి ప్రయోజనం చేకూరుతున్నది.

గత ప్రభుత్వాల కాలంలో ప్రారంభమైన అన్ని ఆన్ గోయింగ్ ప్రాజెక్టులని 2018 ఖరీఫ్ కల్లా పూర్తి చేయాలని ప్రభుత్వం సంకల్పించింది. కొత్తగా ప్రారంభించిన కాళేశ్వరం బ్యారేజీలను, పాలమూరు రంగారెడ్డి, డిండీ, సీతారామ ఎత్తిపోతల పథకాలని, చనాక కొరాట పెన్ గంగా బ్యారేజిని, గ్రావిటీ కాలువని 2019 కల్లా పూర్తి చెయ్యాలన్న సంకల్పంతో ముందుకు సాగుతున్నది.

క్ర.సం.	ప్రాజెక్టు	నిల్వ సామర్థ్యం (టిఎంసి)	బ్యాక్ వాటర్ (కి.మీ)
1.	శ్రీరాంసాగర్	90	74
2.	సదర్ మాట్ బ్యారేజీ	1.58	17
3.	ఎల్లంపల్లి	20	36
4.	సుందిళ్ళ బ్యారేజి	9	31
5.	అన్నారం బ్యారేజీ	10	32
6.	మేదిగడ్డ బ్యారేజీ	16	42
7.	తుపాకులగూడెం బ్యారేజి	7	30
	మొత్తం	232	145

ఇంతకు ముందు చెప్పినట్లు ఇది యుద్ధ పరిస్థితి. యుద్ధ ప్రాతిపదికన ప్రాజెక్టుల పనులని పూర్తి చెయ్యవలసిన బాధ్యత ప్రభుత్వంపై ఉన్నది. అది తెలంగాణ ప్రజలకు ఇచ్చిన వాగ్దానం. అన్నిఅడ్డంకులను ఎదుర్కొని ముందుకు ప్రభుత్వం ముందుకు సాగుతది.

జె. హరిరామ్ (చీఫ్ ఇంజనీర్),
-శ్రీధర్ రావు దేశ్ పాండే
(కాళేశ్వరం ప్రాజెక్టు సాగునీటి శాఖ మంత్రి ఓఎస్‌డి),
ఫోన్: 9491060585,
మెయిల్: irrigationosd@gmail.com

సామాన్యులకు పట్టం కట్టిన 'సామాన్యశాస్త్రం'

సామాన్య మానవులు కందుకూరి రమేశ్ బాబుకు మాత్రం 'అసామాన్య' మానవులు. సామాన్య మానవుడిని ఒక ప్రత్యేక వ్యక్తిగా, సమాజంలో అవిభాజ్య భాగంగా హైలెట్ చేయడాన్ని ఆయన విశ్వసిస్తారు. సామాన్య ప్రజలు సమాజానికి అందించే సేవలు పలు సందర్భాల్లో ఎవరి దృష్టిలోకి రాకుండా పోయినప్పటికీ, అవి మాత్రం ఎంతో అమూల్యమైనవనేది ఆయన నమ్మిక. అందుకే జర్నలిస్టుగా, రచయితగా, ఫోటోగ్రాఫర్‌గా ఆయన వారి సేవలను వెలుగులోకి తెచ్చేందుకు నిత్యం పరితపిస్తుంటారు.

ప్రదర్శన : మార్చి 12 నుంచి ఏప్రిల్ 30 వరకు
వేళలు: రోజూ సాయంత్రం 5.30 గం. నుంచి రాత్రి 8.30 గం. వరకు. ఆదివారాలు: ఉదయం 11 గం. నుంచి రాత్రి 9 గం.వరకు
స్థలం: రెండో అంతస్తు, ఇం.నెం. 8-1- 284 / ఒయు /227, శివాలయం దగ్గర, ఓయూ కాలనీ, మణికొండ రోడ్, షేక్‌పేట్, హైదరాబాద్ మొబైల్: 99480 77893

గుంజాల గోండీ లిపి, భాషల పరిరక్షణ ప్రయాణం

భారతీయ నేపథ్యంలో భాషా సంస్కృతులు, భాషా చరిత్రల పూర్వాపరాల్లోకి పోయి చూస్తే చాలా వరకు అంతా ఏకపక్ష వ్యవహారంగానే గమనించవచ్చు. కొన్ని సమూహాలలో వేలఏళ్ళు గా మౌఖింగా కొనసాగుతున్న భాషలని పెద్ద పట్టించుకోవద్దనుకొనే ఒక ధోరణి కొనసాగుతుంది. పన్నెండు కోసుల దూరానికి ఒక యాస, తన మాండలీకాన్ని తనలో తాను సర్దుకుంటూ సాగే జీవనది లాంటి భాషలు మన సమాజాల్లో ఉన్నవి.

తెలంగాణ ప్రాంతంలో, దక్కన్ పీఠ భూమికి ఉన్న విశిష్టతలో భాషా విశిష్టత ముఖ్యమైనది. ఒకనాడు ప్రాకృతం, సంస్కృతం, ఆ తరువాత పారసీకం, అరబ్బీ భాషలు ఇక్కడ చెలామణిలో ఉన్నాయి. ఉర్దూపరంగా దక్కనీ ఉర్దూ బాష ప్రాచుర్యం, ప్రాముఖ్యం తెలిసినవే. ఆ అధికార భాషతో పాటు ఈ గడ్డ మీద నిలదొక్కుకున్న భాషల్లో అతి పెద్ద ఆదివాసీ గోండీ భాష ఒకటి. మధ్య భారతంలో ప్రాచీన కాలం నుండి నాటి గోండ్వానా రాజ్యంలో రాచభాషగా వెలుగొంది, కాలక్రమేణా విస్మృతి లోకి నెట్టివేయబడిన భాషలలో ఇదొకటి. ఇప్పటికీ ఆరు రాష్ట్రాలలో, ఆ యా రాష్ట్రాల అధికార భాషల మొట్టి కాయలని తలమీద భరిస్తూ కూడా ఈ భాష మనగలిగింది.

జంతువుల బొమ్మలతో గోండు ప్రతి

తెలంగాణలోని ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో గోండులు ఎక్కువ సంఖ్యలో ఉన్నారు. వారితోపాటు వారి గోండు భాష కూడా అక్కడ కొనసాగుతుంది. చివరి ఆఖరి తరంలో నలుగురు మాత్రమే నేర్చుకుని ఉన్న వారు మాత్రమే మిగిలారు. అక్షరాలలో మాత్రం ఉన్న ఆ భాషని తిరిగి వెలుగులోకి తీసుకుని వచ్చి, దానికి మలి ఊపిరి ఇవ్వబడింది.

ఆ నేపథ్యలోనికి వెళితే, అన్ని గిరిజన, ఆదివాసీ తెగలకి అందించినట్టుగానే గిరిజన సంక్షేమ శాఖ వారు గోండీలకి కూడా 'తెలుగు లిపి'లో పుస్తకాలు అచ్చేయించేవారు. పని సాగుతుండేది కానీ ఆచార్య జయధీర్ తిరుమలరావు ప్రాచ్య లిఖిత భాండాగారం మరియు పరిశోధన సంస్థకి డైరక్టర్‌గా పనిచేస్తున్న సమయంలో, 2006లో రాష్ట్రవ్యాప్త సర్వేలో కొన్ని మాన్యుస్క్రిప్ట్లు అక్కడ లభించాయి. కొంతకాలం అవి అధ్యయనం కోసం పరిశీలనలో ఉంచబడ్డాయి. తిరిగి అవే మాన్యుస్క్రిప్ట్లు ని తీసికొని వరంగల్ జానపద విజ్ఞాన కేంద్రంలో జరిగిన జాతీయ సదస్సుకి గోండీ సమాజానికి చెందిన అర్క మాణిక్‌రావు, మొస్రం మనోహర్ తది తరులు రావడం జరిగింది. ఆ రాతప్రతుల పూర్వాపరాల్లోకి వెళ్ళాలనే నిర్ణయం అప్పటికే జరిగి ఉండడంతో ఆచార్య తిరుమలరావు ఆ రాత ప్రతుల వివరాల కోసం ఆదిలాబాద్ జిల్లా, ఉట్నూరు మండలం, గుంజాల గ్రామానికి ప్రత్యేకించి ఈ పనిమీద వెళ్ళడం జరిగింది.

అక్కడ ఆయన ఆ తెగ పెద్దలతో కూర్చుని మాట్లాడి వచ్చారు. ఆ రాతప్రతులు, వాటిల్లోని రాయబడిన అక్షరాలు సవాళ్ళుగా మారి వాటి అస్థిత్వం గురించి ప్రశ్నిస్తున్న పరిస్థితి. ఆ ప్రశ్నలకు జవాబు చెప్పాలంటే ఒక బృహత్తరమైన పనిని తలకెత్తుకోవాలి. ఆ పెద్ద పనిని తలకెత్తుకుందామనే నిర్ణయించుకోవడం జరిగింది. భాషా అధ్యయనంలో కృషి చేస్తూ, భాషా శాస్త్రజ్ఞతల గురించి రాస్తూ కేవలం పుస్తక పరిమిత జ్ఞానం జ్ఞానం కానేకాదనే తత్వానికి ఈ రాతపత్రులు తోడవ డంతో భాషా అధ్యయనం, పరిశోధన రంగం ఒక ట్రెండ్ సెట్టింగ్ ఒరవడికి దారి తీసింది.

మరోసారి తిరిగి గుంజాలకి పయనం. అసలు రాతప్రతులెన్ని ఉన్నాయి, వాటిని చదవ గలిగిన గోండీ సమాజపు వ్యక్తులు ఎందరు ఉన్నారు, అందులో రాసినది ప్రత్యేక గోండీ లిపేనని ఋజువులు ఏమన్నా ఉన్నాయా లాంటి మౌలికమైన ప్రశ్నలకి సమాధానాలు వచ్చాయి. అది గోండీ భాషనే. కానయితే సిద్ధపరచాలి. శాస్త్రీయపరంగా ఆ భాష చరిత్రని, వాడుకని, అస్థిత్వాన్ని నిరూపించగలగాలి. అక్షరాల్లో ఇమడలేని తపన.

2009లో ఆ రాతప్రతులను చదవగలగిన కొట్నాక్ జంగు, అర్క జయవంత్‌రావు, కుమ్ర విఠల్‌రావు, పెందోర్ భీంరావులను హైద్రాబాద్ నగరానికి తీసికొని వచ్చారు. చిక్కడపల్లి లోని కొమురం భీం స్టడీ సెంటర్‌లో వారిని ఉంచారు.

ఆ రాతప్రతుల గురించి, వాటి మూలాల గురించి తెలుసు కోవడం జరిగింది. ఆ తరువాత వాటిని చదవమని అడిగి, మీరేమైనా వాటిల్లో అభిరుచి, ఆసక్తి చూపలగలరా అని కొందరు గోండీ విద్యార్థులను, విద్యావేత్తలని, కొందరు పరిశోధనలో ఆసక్తి ఉన్న వారిని అడగడం జరిగింది.

ఒక చిన్న గుంపు కూర్చుని ఓ వారం రోజుల పాటు ఆ రాత ప్రతుల్లోని వివరాలను అధ్యయనం చేసింది. ఆదివాసీ సమాజపు జీవన విధానాలని, వారి ఆచార వ్యవహారాలని తమలో ఇముడ్చుకున్న ఆ పన్నెండు రాత ప్రతులు ఆ సమాజపు అస్థిత్వానికి ప్రతీకలుగా నిలబడమే కాక, వారి సంస్కృతికి, ఒకప్పటి వాళ్ళ రాచ వ్యవస్థకి తార్కాణా

లుగా ఉన్నాయి. వాటిని అలాగే ఉండనివ్వమనే ఒక నిర్లక్ష్య ధోరణి తగినది కాదని భావించడం జరిగింది. గోండీ లిపి అధ్యయనానికి తొలి అడుగు పడింది ఆ వర్క్‌షాప్‌లోనే.

విద్యావేత్త చుక్కారామయ్యగారు, సీనియర్ జర్నలిస్టు పొత్తూరు వెంకటేశ్వరరావుగారు, మిత్రులు వేదకుమార్ తదితరులు, అధ్యయనంలో ఆసక్తి ఉన్న డా.ఎకె. ప్రభాకర్, డా. జి.మనోజ పద్మినీ రంగరాజన్, అదే గోండీ సమాజానికి చెందిన హైద్రాబాద్ నగరంలో ఉన్నత విద్య కోసం వచ్చిన గోండీ యువకులు అందరూ సమావేశమై ఆ రాతప్రతులను చదువుతూ ఉన్న ఆ పెద్దవాళ్ళను వింటూ ఒక అలౌకిక ఆనందాన్ని పొందారు. వాటిల్లో ఉన్న ఘనిష్టత, లుప్తమైనది అనుకుంటున్న ఒక గొప్ప భాషా చరిత్ర, భాషా సంస్కృతి ఆనవాళ్ళు స్పష్టంగా కళ్ళముందు కానవచ్చాయి.

రాత ప్రతులను చదువుతున్న గోండు వృద్ధులు

ఆ లిపికి, వారి భాషకు నిర్దిష్ట, శాస్త్రీయతని తీసుకుని రాగలగాలనే తపన ఆరంభమైంది. రెపరెప కొట్టుకుంటున్న ఒక చివరి ఆనవాలుతో ఉన్న ఆ భాషని నిలపగలగాలని తిరుమలరావు నడుం కట్టారు. వారితో మేమూ ఉన్నామని ఒక బృందం తయారైంది. దాని పేరే గుంజాల గోండీ లిపి, భాష అధ్యయన సంస్థ.

రాతప్రతుల్లోని భాషని నిర్దిష్టపరిచే క్రమంలో నేషనల్ మిషన్ ఫర్ మ్యానుస్క్రిప్ట్, న్యూఢిల్లీ వారితో చర్చలు సమావేశాలు ఏర్పాటు చేసుకోవడం జరిగింది. ముందుగా ఈ భాష గోండీయేనని నిర్ధారించుకొనే క్రమంలో ఎన్నెన్నో అంశాలను తరిచి, తడిమి చూసుకునే ప్రయాత్నలు జరిగాయి. ప్రముఖ భాషా శాస్త్రవేత్త పి. పరబ్రహ్మ శాస్త్రి ఆర్కియాలజి శాఖ, లిపి ప్రముఖలతో చర్చలు జరిపారు. అట్లాగే మరికొంతమంది భాషావేత్తలతో సంప్రదింపులు మొదల య్యాయి.

పండితులకి, ఆ రాతప్రతులను ప్రాణం కన్నా భద్రంగా దాచుకున్న వారికి, ఆ శిబిరంలో పాల్గొని వాటిని చదువుతున్న పండిత పెద్దలు మా భాషని తిరిగి రక్షించగలరా అన్న ప్రశ్నని సంధించారు. మరోవైపు ఆ భాష మూలాలను వెతికి దానికి ఒక శాస్త్రీయ పునాది వెతికే ప్రయత్నంలో ఆచార్య జయధీర్ తిరుమల రావు నిమగ్నమయి ఉన్నారు.

గోండీ భాష లిపుల ప్రయాణం ముందడుగు వేస్తూ కదిలింది.

ఇవి కొన్ని ప్రారంభ క్షణాల జ్ఞాపకాలు. అధ్యయన వేదిక సమన్వయ కర్తగా ఈ వ్యాసరచయిత్రి ఆ దిశగా సాగిన ప్రయాణంలో ప్రతిసారి ఎన్నో అడ్డంకులను ఎదుర్కొన్నా ప్రయత్నాలను ఎక్కడా ఆపలేదు. ఇది సాఫీగా సాగిన ప్రయాణం కాదు. అనేక ఆటుపోట్లు ఎదురయ్యాయి.

కాని మనసులో ఒకటే ధ్యేయం. ప్రపంచంలో అనేక భాషలు అంతరించి పోతున్న కాలంలో ఒక అంతరించి పోయిన లిపిని పునర్జీవింప చేయడం అవసరం అన్నదే మా అందరినీ ముందుకు కదిలించింది. అది ఒక ఆదివాసీ సాంస్కృతిక మూలాల తుట్టెను కదిలించింది.

అలాంటి వివరాలు వచ్చే సంచికలో.

గూడూరు మనోజ
ఫోన్: 97046 43240
ఇమెయిల్: gmanoja61@gmail.com

పంటలకు జీవం అందిస్తున్న దళిత మహిళలు

(38వ పేజీ తరువాయి)

పని చేస్తున్న వారు వీరిలో ఉన్నారు. జహీరాబాద్ మండలంలోని పాస్తాపూర్ ప్రధాన కేంద్రంగా ఈ సంస్థ తన కార్యకలాపాలు ప్రారంభించింది. రాష్ట్రంలో బాగా వెనుకబడిన ప్రాంతాల్లో ఇది ఒకటి. నాటి నుంచి కూడా తమ అనుభవాలతో విజ్ఞానాన్ని పంచుకుంటూ వచ్చిన మహిళలు తాము సమాజం నుంచి స్వీకరించిన దాని కంటే ఎక్కువనే సమాజానికి అందించారు. వీరిలో అత్యధికులు సన్న, చిన్నకారు రైతులే. క్రమంగా డీడీఎస్ సంఘాలు ఉపాధి కల్పన కార్యక్రమాలు, సేంద్రియ వ్యవసాయం, విత్తనాలను నిల్వ చేసుకోవడం, అంతర్ పంటల సాగుతో తమ పంట భూముల్లో వైవిధ్యాన్ని నెలకొల్పడం వైపు తొలి అడుగులు వేయడం మొదలైంది.

క్రమంగా ఈ చైతన్యం చుట్టుపక్కల గ్రామాలకు కూడా విస్తరించింది. కష్టకాలాల్లో, సాగు పనులు ఉండని కాలాల్లో సభ్యుల ఆహార అవసరాలు తీర్చేందుకు డీడీఎస్ 'కమ్యూనిటీ గ్రెయిన్ ఫండ్' ఏర్పాటుకు యోచించింది.

ప్రజా పంపిణి వ్యవస్థకు ప్రత్యామ్నాయంగా రూపుదిద్దుకున్న ఈ వ్యవస్థ జొన్న, మక్కజొన్న లాంటివి అందించడం ద్వారా ఆహార భద్రతను కల్పించింది. ఆ తరువాత డీడీఎస్ సంఘాలు అన్నార్తుల కోసం ఫుడ్ కిచెన్స్ నడపడం మొదలైంది. తమ సొంత విరాళాల (ధాన్యం, డబ్బు)తో సభ్యులు వీటిని నిర్వహించారు. ఆకలిని తమ గ్రామాల నుంచి పారదోలడంలో అక్కడి మహిళలు విజయం సాధించారు. సంప్రదాయక పంటల పునరుజ్జీవంతో పశువుల మేతకు కొరత లేకుండా పోయింది. అన్నిటి కంటే ముఖ్యంగా మహిళలు వచ్చే సీజన్ కోసం తమ సంప్రదాయక విధానాల్లో విత్తనాలు దాచుకోగలగడం మొదలైంది.

ఒక దశాబ్ది కాలంగా, ఇక ఈ ప్రాంతంలో దాదాపుగా అంతరించి పోయినట్లే అని భావిస్తున్న పంటల్లో 60 రకాల వాటిని విజయవంతంగా ఇక్కడి మహిళలు కాపాడగలిగారు. వారు ఇప్పుడు జీన్ బ్యాంక్, సీడ్ బ్యాంక్‌లను నెలకొల్పారు. ఆరు నుంచి 85 రకాలకు తన విత్తన సేకరణ ఎలా విస్తరించిందో హుమ్నాపూర్ లక్ష్మమ్మ వివరిస్తారు. ఇక్కడి మహిళలు కమ్యూనిటీ సీడ్ కీపర్స్‌గా మారడమే గాకుండా తమ జీవితాలపై, కుటుంబాలపై, కమ్యూనిటీలపై నియంత్రణను సాధించుకోగలిగారు. సాగు విధానాలు, జీవవైవిధ్యంలకు ప్రచారకర్తలుగా మారారు.

– ఆర్ అఖిలేశ్వరి

('మెదక్ స్ప్రింగ్స్ బ్యాక్ టు లైఫ్' నుంచి, 2007)

పంది - తోడేలు

ఒక పంది తన కొట్టంలో నిద్రపోతుంది. ఒక తోడేలు అటు వైపు వెళ్తూ పంది కొట్టాన్ని చూసింది. అది పందితో–

"నాకు చాలా నీరసంగా ఉంది. కళ్ళు తిరుగుతున్నాయి. దయచేసి ఈ రాత్రికి నీ కొట్టంలో తలదాచుకోనిస్తావా? నాకు కాస్త స్థలం అయితే చాలు సర్దుకుంటాను" అంది దీనంగా. తోడేలు చెడ్డది అని తెలిసి కూడా పంది జాలిపడి, "అదెంత భాగ్యం. వచ్చి పడుకో!" అంది.

తోడేలు ఆ రాత్రి పంది కొట్టంలో పడుకుంది. ఆ రాత్రే తోడేలు పిల్లల్ని కనింది. తెల్లవారి లేవగానే పంది "నా కొట్టం ఖాళీ చెయ్యి. నేను నీకు ఇచ్చిన మాట ప్రకారం ఒక రోజు ఆశ్రయం ఇచ్చాను" అంది.

"పంది బావా! చూశావుగా నా పరిస్థితి. నా పిల్లలు చాలా చిన్నవి. కొన్ని రోజులు ఆగితే అవి పెద్దవి అవుతాయి. అప్పుడు నువ్వు చెప్పకుండా, నేనే వెళ్ళిపోతాను" అంది.

పంది 'సరేలే' అని ఇంకా కొన్ని రోజులు ఆగింది.

అలా.. అలా.. చాలా రోజులు గడిచిపోయాయి.

"తోడేలు బావా! నువ్వు వచ్చి చాలా రోజులయింది. నీ పిల్లలు కూడా పెరిగి పెద్దవయ్యాయి. కాబట్టి నువ్వు నా కొట్టం ఖాళీ చేసి వెళ్ళు" అంది.

అది విని తోడేలు కోపంగా –

"నీకెన్ని గుండెలు? నన్నే వెళ్ళమంటావా. మేమిప్పుడు ఆరుగురం ఉన్నాం. మేం తలుచుకుంటే నిన్ను ముక్కలు ముక్కలు చెయ్యగలం అంది.

పందికి ఏం చేయ్యాలో తోచలేదు.

"దుష్టులను దూరంగా ఉంచక, దగ్గరకు రానియ్యడం మేలు చెయ్యడం తను చేసిన పెద్ద తప్పు" అని విచారిస్తూ పంది, కొట్టం విడిచి తనే దూరంగా వెళ్ళిపోయింది.

(లియో టాల్‌స్టాయ్ కథ ఆధారంగా)

బాలచెలిమి మార్చి, 1991

నీళ్ళుగా మారిన షర్బత్

స్టేజిపైన మెజీషియన్ ఒక గ్లాసులోని షర్బత్‌ను ఇంకో ఖాళీ గ్లాసులో పోశాడు. ఆశ్చర్యం! షర్బత్ నీళ్ళుగా మారి పోయింది. అందరూ ఆనందంతో చప్పట్లు కొట్టారు.

ఈ మేజిక్ చెయ్యడానికి రెండు గాజు గ్లాసులు, ఎర్రసిరా, చిటికెడు బ్లీచింగ్ పౌడరు కావాలి. మొదటి గ్లాసులో సగం వరకు ఎర్రసిరా కలిపిన నీళ్ళు పోసి ఉంచు. పది చుక్కల నీళ్ళల్లో చిటికెడు బ్లీచింగ్ పౌడరు (ఇది మెడికల్ షాప్‌లో దొరుకుతుంది) కరిగించి రెండవ గ్లాసులో పోసి ఉంచు. పైకి చూడటానికి రెండవ గ్లాసు ఖాళీగా కనిపిస్తుంది. మొదటి గ్లాసులో ఉన్న సిరా నీళ్ళను చూపించి, అది కొత్తరకం రోజ్ షర్బత్ అని మీ స్నేహితులకు చెప్పు. వాళ్ళు చూస్తూ ఉండగా మంత్రం వేస్తున్నట్లు నటించి ఆ షర్బత్‌ను రెండవ గ్లాసులో పొయ్యి. అంతే. రంగు మాయమై షర్బత్, నీళ్ళలా మారి పోతుంది.

ఈ రకమైన మేజిక్ మీలో చాలామంది చాలాసార్లు చేసే ఉంటారు. కాని అది మేజిక్ అని గమనించి ఉండరు. బట్టలకయిన సిరా మరకలు పోగొట్టడానికి ఇదే పద్ధతి అవలంబిస్తారు. అయితే ఈ మేజిక్ ఎలా జరుగుతూంది? బ్లీచింగ్ పౌడర్‌లో 'క్లోరిన్' అనే

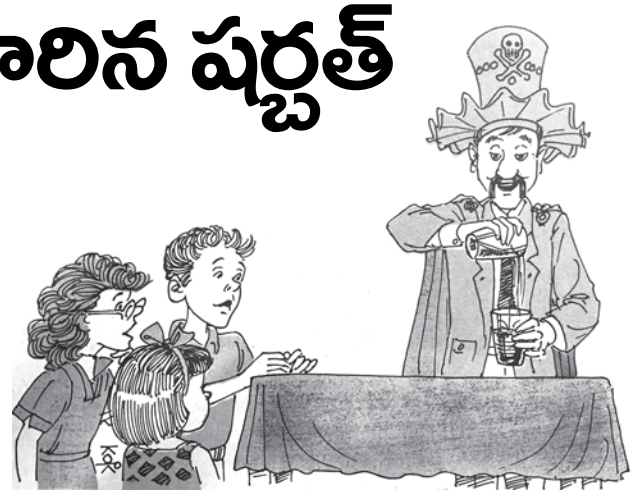

ధాతువు ఉంది. నీటి అణువులలో ఆక్సిజన్, హైడ్రోజన్ అనే పరమాణువులు ఉన్నాయి. క్లోరిన్ వెళ్ళి నీటిలో ఉన్న హైడ్రోజన్‌తో కలుస్తుంది. మిగిలిపోయిన ఆక్సిజన్ పరమాణువులు బహు చురుకైనవి. అవి వెళ్ళి రంగులతో కలిసి, వాటిని వెలిసి పోయేటట్టు చేస్తాయి. బ్లీచింగ్ పౌడర్ రంగు పోగొట్టింది అనడం కంటే ఆక్సిజన్ పరమాణువులు రంగు పోగొట్టాయనడం సబబుగా ఉంటుందేమో!

మహీధర నళినీ మోహన్

బాలచెలిమి (డిశంబర్ 1990)

విశ్రాంత బ్యాంకు ఉద్యోగుల పట్ల కేంద్రం వివక్ష'

విశ్రాంత బ్యాంకు ఉద్యోగుల పట్ల కేంద్ర ప్రభుత్వం వివక్ష చూపుతోందని ఎస్బీహెచ్ అఖిల భారత విశ్రాంత ఉద్యో గుల సంఘం జాతీయ అధ్యక్షుడు చక్ర పాణి ఆరోపించారు. కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉ ద్యోగులతో సమానంగా విశ్రాంత బ్యాంకు ఉద్యోగులకు పింఛన్ సదుపాయం కల్పించాలని డిమాండ్ చేశారు. కాచిగూడలోని ము న్నూరు కాపు సంఘం మ్యాడం అంజయ్య హాలులో జరిగిన ఎస్బీహెచ్ అఖిల భారత విశ్రాంత ఉద్యోగుల వార్షిక సమావేశం లో ఆయన మాట్లాడారు. సమావేశంలో కేఎం శాస్త్రి, ఉప్పు సుధాకర్, సోమ్బాబు, కృష్ణ మురళి, కులకర్ణి, రమేశ్, లక్ష్మారెడ్డి, మారంపల్లి, సీతారామ శాస్త్రి తదితరులు పాల్గొన్నారు.

మినీ గురుకుల ఉద్యోగుల వేతనాలు పెంచాలి

గిరిజన మినీ గురుకులాల్లో పనిచేస్తున్న కాంట్రాక్టు ఉద్యోగులు తమ వేతనాలు పెంచాలని డిమాండ్ చేశారు. సీఎం క్యాంపు కా ర్యాలయం వద్ద నిరసన వ్యక్తం చేసేందుకు ప్రయత్నించారు. ఉ ద్యోగులను తొలుత అక్కడి నుంచి వెళ్లిపోవాలని సూచించిన పో లీసులు ఆ తర్వాత వారిని గోషామహల్ తరలించారు. ఈ సంద ర్భంగా ఉద్యోగులు మాట్లాడుతూ.. రాష్ట్రంలో 29 గిరిజన గురు కులాలు ఉన్నాయని, 15 ఏళ్లుగా చాలీచాలని తక్కువ వేతనాలతో ఉ పాధ్యాయులుగా పనిచేస్తున్నామని వాపోయారు.తామంతా బీఈడీ, టీటీసీ, టెట్ తదితర అర్హతలన్నీ పొంది ఎంపికయ్యామని తెలిపారు. ప్రస్తుతం పోటీ పరీక్షల్లో పాల్గొనేందుకు తమ ఉ ద్యోగ వయసు కూడా దాటిపోతోందని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. వెంటనే ప్రభుత్వం జీవో 3 ప్ర కారం ఉ పాధ్యాయులకు రూ.18వేలు, వర్కర్స్‌కు రూ.10వేలు వేతనం చెల్లించాలని కోరారు.

ఉద్యోగులను క్రమబద్ధీకరించాలి

ప్రభుత్వ శాఖల్లో పనిచేస్తున్న దినసరి, తాత్కాలిక (పార్ట్‌టైం) ఉ ద్యోగులను వెంటనే క్రమబద్ధీకరించాలని బీసీ సంక్షేమ సంఘం జాతీయ అధ్యక్షులు ఆర్.కృష్ణయ్య ప్రభుత్వాన్ని డిమాండ్ చేశారు. 1993 తర్వాత నియమించిన ఒప్పంద ఉద్యోగులను క్రమబద్ధీకరిస్తు న్నారని, అంతకు ముందు నియమించిన ఉద్యోగులను మాత్రం విస్మరించడం అన్యాయమన్నారు. విద్యానగర్లోని బీసీ భవన్లో జరిగిన దినసరి, తాత్కాలిక ఉద్యోగుల సమావేశంలో ఆయన మాట్లాడుతూ.. అన్ని శాఖల్లో 4వేల మందికి పైగా ఉద్యోగులు ఉన్నారని, ఉ న్నతాధికారులు, ప్రభుత్వం పట్టించుకోకపోవడంతో వీరి సమస్య అపరిష్కృతంగా మిగిలిందని ఆందోళన వ్యక్తం చేశారు. వెంటనే ఆయా ఉద్యోగులందరినీ క్రమబద్ధీకరించాలని కోరారు.

పరిహారమే పరిష్కారమా!

రైతులు ఆత్మహత్యలకు పాల్పడకుండా నివారించడం అత్యంత ప్రాధాన్యమైన అంశమని సుప్రీంకోర్టు స్పష్టం చేసింది. వాస్తవ సమస్యను గుర్తించడంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం 'తప్పుడు దిశ'లో వెళుతున్నట్లు అభి ప్రాయపడింది. రైతులు చని పోయిన తరువాత ఆ కుటుంబాలకు పరి హారం చెల్లించడం సమస్యకు నిజమైన పరిష్కారం కాదని పేర్కొంది. ఈమేరకు స్పష్టమైన విధానాలతో మార్గసూచిని సమర్పించాలని ప్రధాన న్యాయమూర్తి జస్టిస్ జేఎస్ ఖేహర్ నేతృత్వంలోని జస్టిస్ డీవై చంద్రచూడ్, జస్టిస్ ఎస్కే కౌల్లతో కూడిన ధర్మాసనం కేంద్రాన్ని ఆదేశించింది. దశాబ్దాల తరబడి రైతులు చనిపోతున్నా ఆత్మహత్యల వెనుక అసలైన సమస్యల ను పరిష్కరించే చర్యలు లేకపోవడం ఆశ్చర్యం కలిగిస్తోందని ధర్మాసనం వ్యాఖ్యానిం చింది. గుజరాత్‌లో రైతుల ఆత్మహత్యలపై 'సిటిజన్స్ రిసోర్స్ అండ్ యాక్షన్ అండ్ ఇనిషియేటివ్' అనే స్వచ్ఛంద సంస్థ సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించింది. 2003 నుంచి గుజరాత్‌లో ఆత్మహత్యలకు పాల్ప డిన రైతులకు చెందిన కుటుంబాలకు పరిహారం అందజేయాలని రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి ఆదేశాలివ్వాలని కోరుతూ ప్రజాహిత వ్యాజ్యం

దాఖలు చేసింది. ఈ విషయమై అంతకుముందు గుజరాత్ హైకోర్టు లో దాఖలు చేసిన వ్యాజ్యాన్ని అక్కడ కొట్టివేయడంతో.. సవాల్ చేస్తూ స్వచ్ఛంద సంస్థ సుప్రీంకోర్టులో వ్యాజ్యం దాఖలు చేసింది. ఈ వ్యాజ్యం దేశమంతటికీ వర్తిస్తుందని భావించి సుప్రీంకోర్టు విచారణ చేప ట్టింది. ఈ సందర్భంగా కేంద్రం తరపున హాజరైన అదనపు సొలిసిటర్ జనరల్ పీఎస్ నరసింహా.. ప్రభుత్వం రైతుల కోసం రూపొందించిన పథకాల ను ధర్మాసనానికి నివేదించారు. 2015 పంటల బీమా పథకం రైతుల ఆత్మహత్యలవంటి దురదృష్టకర సంఘటన లను గణనీయంగా తగ్గించిందని తెలిపారు. ప్రభుత్వం తమకు అండగా ఉందన్న భరోసా రైతుల్లో కల్పించేలా మిగతా పథకాలను కూడా పటిష్ఠ పరచాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. చాలాకాలంగా దీనిపై ప్రభుత్వం విధానాలు రూపొందించినా.. క్షేత్రస్థాయిలో ఆ పథకాలు అమలయ్యేలా చూడటం ప్రధానమని స్వచ్ఛంద సంస్థ తరపు న్యాయవాది వాదనలు వినిపించారు.

ప్రఖ్యాత వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్త ఎం.ఎస్.స్వామినాథన్, ప్రముఖ పాత్రికేయుడు పి.సాయినాథ్‌లు జరిపిన అధ్యయనాలు, చేసిన సిఫార్సులను ప్రస్తావించారు.

అస్తిత్వానికి ఆయువుపట్టు అన్నవరం కవిత్వం

ఆధిపత్య భావజాలం, అణచివేతల్లో అణగారిన జనా శయంగా ఆయువు పోసుకున్నయి ఆత్మ గౌరవ పతాక రెపరెపలు. తాత్విక ధోరణులు, గతి తార్కిక వైఖరుల మేధోమథన మానస పుత్రికగా అస్తిత్వవాదం అవతరించింది. అందరం మనుషులమే, అందరం నివసించేది నేల మీదనే, అందరం తాగేది నీరే, అందరం తినేది ఆహారమే అయినపుడు ఈ నీటి మీద, తిండి మీద ఆంక్షలెం దుకు పెట్టుడు. అందరి బతుకులు ఎందుకు ఒక తీరుగ లేవో, ఆ వివక్షను ఎండగట్టిన ధిక్కార స్వరమే అస్తిత్వం. చార్లెస్ డార్విన్ చె ప్పినట్టు ప్రతి జీవి మనుగ కోసం పోరాటం చేస్తుందన్న స్ఫూర్తి లోంచే, అస్తిత్వవాద కవిత్వం వ్యక్తి చైతన్యం నుండే సామూహిక చైతన్యాన్ని కాంక్షిస్తుంది. అనాదిగా అనేక రకాల అవమానాలు, అవహేళనలతో అతలాకుతలమైన అభాగ్యుల పక్షాన నిలిచిన కవుల కోవలోనే, పతులు, భ్రష్టులు, బాధ సర్ప ద్రష్టులకు వెన్నుదన్నుగా కవిత్వం రాస్తున్న ఆత్మ గల్ల కవి అన్నవరం దేవేందర్.

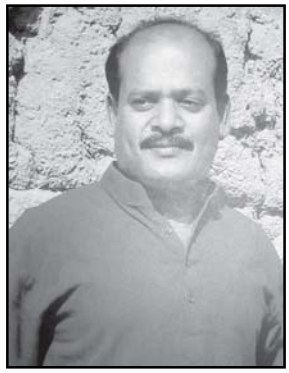

వ్యవసాయిక జీవనం, చేతి వృత్తుల మీద ఆధారపడిన బ్రతుకులను ఆదునిక కాలంలో యంత్ర భూతం ఎలా ఛిద్రం చేసి, చిల్లంకల్లం చేస్తున్నదో, అలతి అలతి పదాలతో కళ్లకు కట్టినట్టు అలవోకగా కవిత్వం రాస్తున్నారు. సామాన్య ప్రజల అనుభూతుల ను, ఆవేదనలను, భావాలను, వారి భాషలోనే అం దించి జాగృతం చేసేది ప్రజా సాహిత్యం, కాబట్టి అలాంటి జనహిత పారిభాషిక పదాలతో కవిత్వాన్ని పుంఖాను పుంఖాలుగా సృజిస్తూ, ప్రజా కవిగా తనవంతు బాధ్యతను అలుపెరుగకుండా నిర్వర్తిస్తున్నాడు అన్నవరం.

తెలంగాణ భాషా సాహిత్యాలు, తెలంగాణ ఆచార వ్యవహా రాలు, తెలంగాణ సంస్కృతి సంప్రదాయాలు, తెలంగాణ చరిత్ర, కళలు, తెలంగాణ వనరుల మీద వల్లమాలిన అభిమానం ఈ మట్టి కవిది. ఇక్కడి రేషం, ఆరాటం, పోరాటాలను పునికి పుచ్చుకున్న వాడు కాబట్టే వలస పాలనను ఏవగించుకున్నాడు. నీళ్ళు నిధులు, నియామకాల మళ్లింపును కలం ఖడ్గంతో ఖండించిన ధీరుడు. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమానికి ఆలంబనగా, ఆసరా నిలిచే కవ్వివం రాయడమే కాదు కార్యక్షేత్రంలో కూడా ముందే ఉన్నారు.

ఈ మట్టి మీద మమకారాన్ని అణువణువునా నింపుకున్న అన్నవరం దేవేందర్ 1962 అక్టోబరు 17న కరీంనగర్ జిల్లా, హుస్నాబాద్ మండలంలోని పోతారం గ్రామంలో కేదారమ్మ, దశ రథం దంపతులకు జన్మించారు. ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయునిగా పని చేసే నాన్న ప్రభావం ఇతనిపై అమితంగా పడింది. పట్టభద్రుడైన దేవేందర్ కొంతకాలం పాత్రికేయునిగా పనిచేశారు. ప్రజల్ని మేలు కొలుపడంలో, సాంఘిక దురాచారాల నిర్మూలనంలో, ఆలోచనాత్మక, విమర్శనాత్మక వార్తలు రాయడంలో దిట్ట అని పేరు తెచ్చుకున్నారు. ఉపాధ్యాయురాలైన ఏదునూరి రాజేశ్వరిని వివాహ మాడి, కూతురు స్వాతిని, కుమా రుడు గౌతమ్‌లను దాంపత్యానికి తీపి గుర్తులుగా పొందారు. పంచా యితీరాజ్ శాఖలో ఉద్యోగం చేస్తున్నప్పటికీ, తన ప్రవృత్తిని మాత్ర వదులుకోలేదు. సామాజిక స్పృహ తో, సామాజిక బాధ్యతతో మాన వీయ విలువల పరిరక్షణకు విరామం ఎరుగకుండా కవితా రచన కొనసాగిస్తున్నారు.

తెలంగాణ తొలి దశ ఉద్యమాన్ని వలస పాలకులు తొక్కి పెట్టారేమో గానీ, నిర్మూలించలేకపోయారు. దినమింతా తెర్లవుతున్న తెలంగాణ, బొందల గడ్డగా మారుతున్న తెలంగాణను చూసి మేధావి వర్గం చలించిపోయింది. మాడైన ఆశలకు, ఆశయాలకు చిగురులు తొడిగే ప్రయత్నం. ఆ ప్రాంతీయ అస్తిత్వంలోంచే

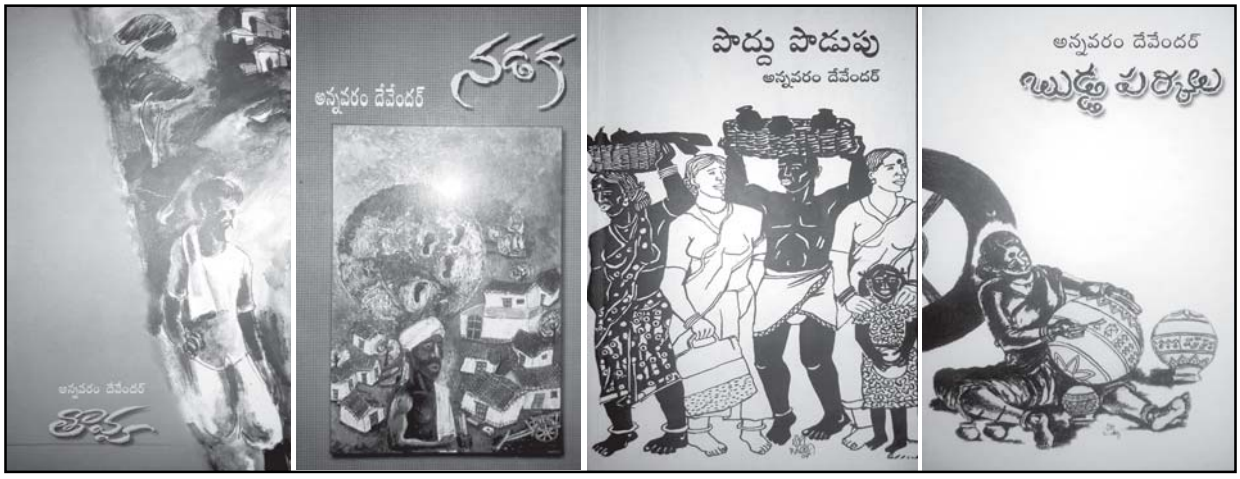

అన్నవరం 1989 నుండి రాసిన 21 కవితలను 2001లో 'తొవ్వ' గా వెలువరించారు. తెలంగాణ పల్లె వాసులు ఎవరైనా ఒకసారి తన బాల్యంలోకి తొంగిచూసుకొనేలా ఒక తొనుకు వేసుకునేలా..

"నా బాల్యం కశ్కెలో దాచుకున్న కమ్మని పాలగోకు
నా బాల్యం తంపిలో కాల్చుకున్న ల్యాత మక్కకంకి
నాబాల్యం దూకు బుడ్డిలో జుర్రిన గడ్క సల్ల..
నా బాల్య జ్ఞాపకం

నేను బాలశిక్షలో దాచుకున్న నెమలి కన్ను" అని బాల్య జీవితం యాదిపై చెరగని సంతకం చేశారు. ఇంకా

"మనిషిలో మనిషి"లో మను ధర్మాన్ని మంట్లెగలుపాలనీ,
"త్యాగశిల"లో ఛిద్రపు తెలంగాణ పల్లె ముఖచిత్రాన్నీ,
"మంగులం" "నా తెలంగాణ పల్లె"లో ఈ ప్రాంతం అనుభవిస్తున్న మానసిక వేదనను చిత్రించారు.

అన్నవరం దేవేందర్ 34 కవితలతో 2003లో "నడక"ను తీసుకువచ్చారు. "బృహత్కవిత"లో.. "కరీంనగర్ పల్లె / గాయమై కలువరిస్తున్న పెయ్యి / ఒర్రొర్రి బొంగురు పోయిన బొండి / కొలిమి లోంచి తెచ్చిన గొడ్డలి శిప్ప / తల్లడిల్లుతున్న తనువు / సబ్బండ వర్ణాల తల్లి" అని తను తిరుగాడిన ప్రదేశంను రికార్డు చేశారు. "గొర్రెంకల లొల్లి", "నీల్గుడు" "మా వూరు" లాంటి ఆలోచింప చేసే రచనలతో నడక కవితా సంపుటి నిండా రణగొణ ధ్వనులు వినిపిస్తాయి. పొక్కిలవుతున్న తెలంగాణ నేల కనిపిస్తుది. ప్రపంచీకరణ పడగలో ధ్వంసమవుతున్న పల్లె తీరు కలవరపెడ్తుంది. "మం కమ్మ తోట లేబర్ అడ్డా"!ను 2005లో 37 కవితలతో కొలువు దీర్చారు అన్నవరం.

రైతు, కూలి, వడ్రంగం, కమ్మరం, కుమ్మరం, నేత, గీత, గొల్ల, కురుమ, అల్లక వివిధ ఉత్పత్తి శక్తులలోని అలంకారికతను పట్టుకోవడంలో అన్నవరం దిట్ట. కులంలో, మతంలో, వర్గంలో, వర్ణంలో, దర్మంలో దాగిన కుళ్ళును కడిగేయాలనే తపన ఆయనలో కనిపిస్తుంది.

"అవ్వా / అలగ్ అలగ్ అంటే / ఇల్లు ఒక్కటేనే / కుండనే వేరు / దేశం ఒక్కటే / రాష్ట్రాలు వేరు వేరు" అని ప్రత్యేక ఆకాంక్షను అక్షరీకరించారు. "నెత్తుటి స్నానం" చేసిన గోద్రా అల్లర్లను, ఇరాక్‌పై దాడి "నెత్తుటి వాసన"ను పసిగట్టిన తీరు కలచివేస్తుంది.

అన్నవరం దేవేందర్ 'బుడ్డపర్కలు' నానీలు 2006లో అచ్చేశారు. 'దొర గడిని చూస్తేనే/ఉచ్చపడేది/ఇప్పుడు అండ్లనే/ పోస్తన్నం' బాగా పాపులరైన నానీ. ప్రపంచీకరణ దుష్పరిణామాలు, తెలంగాణ ఆట, మాట, పాటను ఇందులో ధూంధాంగా వినిపించారు.

ఇరాంలేని అన్నవరం కలం నుండి జాలువారిన మరో ఆణిముత్యం 2008లో "బొడ్డు మల్లె చెట్టు"గా ఏనుకున్నది, 37 కవితా వేర్లతో.

పాల్కురికి సోమన్న వస్తు కవితను, వరకవి సిద్ధప్ప తత్వ చింతనను, తెలంగాణ పద సంపదను జీర్ణించుకున్న పదహారణాల నిఖార్సయిన తెలంగాణ కవి దేవేందర్. "పచ్చనాకు నెత్తిమీదున్నది / పల్లె ఇపుడు పచ్చి పుండు / పల్లె ఇపుడు వట్టిపోయిన పాల పొదుగు / పల్లె వెయ్యి వచ్చలైన గుండెపాట" అంటాడు కవి. లడాయి కవితలో.. "ఈ నేల స్వభావమే పోరాట గుణం / ఇక్కడి గాలిది ధిక్కార వారసత్వం" తెలంగాణ మట్టిలోనే పోరాడే గుణం ఇమిడి ఉందంటాడు. తెలంగాణ ప్రజలు చావుకు భయపడరు. వేరుపడే దాకా తెగించి కొట్లాడతారు. ఇట్లా ఉద్యమకారులను ఉత్సాహపరిచే, ఉద్రేకపరిచే కవితలు చోటు చేసుకున్నాయి.

భాషలో, భావనలో, రూపంలో స్థానీయతను రంగరించడమే దేశీ కవిత్వ ముఖ్య లక్షణం. కాబట్టి సమకాలీన అంశాలను కవిత్వంగా మలచడంలో అన్నవరంది అందె వేసిన చేయి. సంఘంలో సమస్యలను విమర్శనాత్మకంగా, సహేతుకంగా విశ్లేషించడంలో చేయి తిరిగిన కవి. అన్వయ కాఠిన్యం లేకుండా స్పష్టంగా, సూటిగా, సరళంగా చెప్పడం ఈయన కవితా శైలి ప్రత్యేకత.

42 కవితా కిరణాలతో 2011లో "పొద్దు పొడుపు" చూపించాడు అస్తిత్వ వాదానికి అన్నం పెట్టిన కవి. "ఇది మా షోయెబుల్లా నడిచిన ఆనకట్ట / ఇది మా తుర్రేబాజ్‌ఖాన్ తానమాడిన చెరువు / ది మా కొమురం భీమ్ కొట్లాడిన నేల / ఏడ బోయినయి మా ఆనవాలు?" ఇది తెలంగాణ ఆవేదనలకు అక్షర రూపం. "పాలన భాషనాది కాదు /పాలకుల లోనూ నా సంభాషణ లేదు / ఆహారం, ఆహార్యం ఏవి నావి కావు / సంస్కృతి అంతా వికృతి" అంటూ నిరసన గళం వినిపిస్తాడు కవి. ఇందులో అధిక భాగం ఉద్యమ కవితలే ఉన్నాయి.

పాడుకోగలిగే పాటలు, కవితలతో ప్రజల్ని ఉత్తేజితుల్ని చేసిన ఉద్యమశీలి చెరబండ రాజు, చిక్కని కవితా సృజనలో ఆరితేరిన ప్రతిభావంతుడు శివసాగర్, గోండు భాషకు వ్యాకరణం రచించిన సాహు, అక్షర క్షిపణుల్ని ఎక్కు పెట్టిన అలిశెట్టి ప్రభాకర్, బహుజన వాద ఆద్యుడు కాన్షిరాంలు ఇతన్ని ప్రభావితం చేసినవారని చెప్పుకుంటాడు. చిన్ననాటి నుండి కమ్యూనిష్టు పోరాటాలతో మమేకమైన వాడు. పల్లె తనాన్ని వొడిసిపట్టుకున్న పావురం కవి అన్నవరం.

వేల కొలదిగా బలిదానాలు, త్యాగాల పరంపర, నెత్తుటి పునాదుల మీద తెలంగాణ రాష్ట్రం పురుడు పోసుకున్న జూన్2,

DECCAN tv
Voice of Telangana
Watch On Hathway Network, Channel No.70

2014న 40 కవితలతో "పొక్కిలి వాకిళ్ళ పులకరింత" పేరుతో అమర వీరుల స్థూపం సాక్షిగా ఆవిష్కరించుకున్నారు.

"ది బిల్ ఈజ్ పాస్డ్ ది బిల్ ఈజ్ పాస్ట్.. ఉభయ సభల్లో ఉ దయించిన బిల్లు / తెలంగాణ మంత బంతి పూల వాన జల్లు" అని రాజ్యసభలో తెలంగాణ బిల్లు ఆమోదం పొందినపుడు రాసాడు. ఈ పుస్తకంలోని ప్రతి కవితకు అన్నవరం శ్రీనివాస్ వేసిన చిత్రాలు కూడా ఆలోచింప చేస్తాయి.

ఏక వస్తు సూత్రతను కలిగినది దీర్ఘకవిత. ఈ కవితా రూపంలో అన్నవరం దేవేందర్ 2016లో "బువ్వకుండ"ను తయారు చేశాడు. ప్రపంచీకరణ మూలంగా కూలిపోయిన కుమ్మరం వృత్తికి ఈ పొత్తం అద్దం పడుతుంది. కుమ్మరి బ్రహ్మ కళా దృష్టి కన్పిస్తుం". అది బువ్వకుండ / ఆకాశంలోని శూన్యాన్ని / ముక్కలు ముక్కలుగా కత్తిరించి / సుట్టువార మట్టిగోడలు కట్టి / సృష్టించిన గుండెకాయ మట్టికుండతోనే అగ్ని మాయం" అనుకుంటా దీన్ని ముగిస్తాడు. ఎంతో తాత్వికత, మార్మికత, దార్మనికత ఇందులో గోచరిస్తుంది.

సామాజిక సిద్ధాంత బలాన్ని సమన్వయించుకొని వెల్లు వెత్తుతున్నది ఆధునిక కవిత్వం. పీడిత, తాడిత ప్రజలే కేంద్రంగా వెలువడుతున్నది. ప్రపంచమొక పద్మవ్యూహం, కవిత్వమొక తీరని దాహం అంటాడు శ్రీశ్రీ. ఆ ప్రేరణతోనే నవ్య కవిత్వం, దళిత, బహుజన, స్త్రీవాద, ముస్లిం మైనారిటీ వాద, అస్తిత్వ వాద కవిత్వం విరివిగా వస్తున్న కాలంలో అన్నవరం ప్రతి అక్షరం సామాజిక పరమైనదే. మానవతావాద, సామ్యవాద, లౌకిక వాదాలతో కూడు కున్నదే. పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థను కూలదోసి, ఆర్థిక అసమానతలు లేని సమసమాజంను నెలకొల్పడానికి దోహదపడేదే.

2016లో అన్నవరం దేవేందర్ 40 దూది పింజాల్లాంటి కవితలతో వత్తిని పేని "ఇంటిదీపం"ను ముట్టించాడు. ఈ వయ్యి కూడా సాహితీ విమర్శకుల ప్రశంసలందుకున్నది.

"సంపన్నులకు కమ్మ కమ్మని పోలవరం /

అంగిరైకల్లేని ఆదివాసులకు గరళం" ఖమ్మం జిల్లాలోని ఏడు మండలాలను పోలవరం పొట్టన పెట్టుకోవడాన్ని ఈ నిరసిస్తాడు.

"తెలంగాణుడు"లో "కంటికి ఎదురుంగ అన్యాయం అగిపిస్తే / తనువంతా తల్లడిల్లే వల వల దుక్కం". ఇక్కడి మనుషులు ఎంత స్వచ్ఛగల్లోల్లో, కలుపుగోలోల్లో.. తిరుగు బాటుకు వెను దిరుగుగని తనం సహజంగా కవిత్వీకరించాడు కవి. అద్భుతమైన కవితలు ఇందులో కూర్పు చేయబడ్డాయి.

అన్నవరం నిరంతరం పారే కవితా ప్రవాహం. తెలంగాణ జాతీయులు, సామెతలు, నుడికారాల నెలవు. పల్లెకు ప్రాణం పోసే నిండైన చెరువు. గాలిలో పైకి ఎగిరే పాలపిట్టల సొగసు అతని కవిత్వం. పజ్జొన్న కంకుల్ల పాలువోసుకున్న కమ్మదనం.

"ప్రజలను సాయుధం చేస్తున్న రెవల్యూషనరీ నేడు కవి" అని చెప్పిన శివసాగర్ మాటలను నిజం చేస్తున్న కవి అన్నవరం దేవేందర్. ఆయన కవిత్వంపై 'వస్త్రగాలం' పేరుతో వివేచన వ్యా సాలు వచ్చాయి. ఆయన కవిత్వాన్ని పి. విజయలక్ష్మి "FARMLAND FRAGRANCE" అను నామంతో ఆంగ్లానువాదం కూడా చేశారు. మన తెలంగాణ దినపత్రికలో 'ఊరి దస్తూరి' తెలంగాణ మాసపత్రికలో 'ఎన్నీల ముచ్చట్లు' శీర్షికలను నిర్వ హిస్తున్నారు అన్నవరం.

తన కవిత్వంతో తెలంగాణ తనానికే వన్నె తెస్తున్న అన్నవరం దేవేందర్ తెలంగాణ గర్వించదగిన కవి. పలు వేదికల మీద జా తీయ స్థాయిలో తెలంగాణ ఔన్నత్యాన్ని, ప్రాశస్త్యాన్ని చాటి చెబు తున్న అన్నవరం దేవేందర్ రచనలు భవిష్యత్తులో పాఠ్యపుస్తకాలలో చోటు చేసుకోవాలని అభిలాషిస్తున్నాను.

(మార్చి నెల 25, 26 తేదీల్లో కేరళలోని తిరువనంతపురం లో ఈశాన్య, దక్షిణ రాష్ట్రాల రచయితల సమావేశం జరిగింది. ఈ సమావేశంలో పాల్గొనేందుకు కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ నుంచి అన్నవరం దేవేందర్‌కు ఆహ్వానం అందింది. ఆయన ఆ సమావేశా ల్లో పాల్గొని తెలుగు, ఇంగ్లీషు భాషల్లో తన కవితలను చదివి, వాటి నేపథ్యాన్ని వివరించారు. ఈ సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని రేఖామాత్రంగా ఈ పరిచయ వ్యాసం).

-కూకట్ల తిరుపతి,
ఫోన్: 99492 47591
Mail: kuktlathirupathi75@gmail.com

షేక్స్పియర్ నాటకంలో రాజుగా...

(గత సంచిక తరువాయి)

ఆడిషన్స్ తరువాత నన్ను షేక్స్పియర్ నాటకం మిడ్ సమ్మర్ నైట్స్ డ్రీమ్ నాటకంలో రాజు థీసియస్ పాత్రకు నన్ను ఎంపిక చేశారు. చైనా నాటకంలో ఒక పాత్ర పోషించగలనని నేనెన్నడూ అనుకోలేదు. ఆ నాటకంలో చైనా నటులతో కలసి సమన్వయం చేసుకుంటూ నటించడం నాకెంతో ఆనందాన్ని ఇచ్చింది. రిహార్సల్స్ సందర్భంగా చైనీయుల ఇంగ్లిషు యాస ఆరంభంలో కాస్తంత ఇబ్బంది కలిగించినా, భారతీయ యాసతో కూడిన నా ఇంగ్లీష్ ఉచ్చారణ కూడా చైనీయులకు ఇబ్బందిగానే ఉంటుందని గ్రహించాను. కొన్ని రోజుల తరువాత ఒకరికొకరం సన్నిహితమవుతూ అర్థం చేసుకోగలిగాం.

ఒగ్గుకథ కుటుంబంలో పుట్టడం నా అదృష్టంగా భావించాను. ఎందుకంటే, నాటక రంగ మూలాలను అర్థం చేసుకోవడంలో ఒగ్గుకథ సంప్రదాయక కళారూపం అందించిన విజ్ఞానం నాకెంతగానో తోడ్పడింది. చైనీస్ థియేటర్ సంస్కృతిలో ప్రాథమికాంశాలను అర్థం చేసుకున్న తరువాత వివిధ వేదికలపై మరీ ముఖ్యంగా చైనీయ నాటకరంగంలో నటించాలన్న తపన నాలో అధికమైపోయింది. నేషనల్ అకాడమీ ఆఫ్ చైనీస్ థియేటర్ ఆర్ట్స్‌లో నేను భాషకు సంబంధించిన పాఠాలు నేర్చుకునే సమయంలో, ప్రముఖ దర్శకుడు జోసెఫ్ గ్రేప్స్‌ను నేను కలుసుకున్నాను.

ఆయన అప్పటికే చైనాలో 30 ప్రముఖ ఇంగ్లీష్ ప్రొడక్షన్స్‌కు దర్శకత్వం వహించారు. షేక్స్పియర్ నాటకాలు, ఇతర నాటకాలకు సంబంధించి చైనా విద్యార్థులకు, కళాకారులకు ఇంగ్లీష్ భాషా నైపుణ్యాలను పెంపొందించే ఒక సంస్థకు ఆయన నేతృత్వం వహిస్తున్నారు. ఆంగ్ల భాష నుంచి చైనీస్ భాషలోకి ఎన్నో నాటకాలను అనువదింపజేశారు. ఆయన స్ఫూర్తితో ఆయన విద్యార్థులు ఎంతో మంది వివిధ స్పెషలైజేషన్‌లలో నాటక రంగ అభ్యసనం కోసం అమెరికా, బ్రిటన్‌లకు వెళ్ళారు. వారిలో కొందరు చైనాకు తిరిగివచ్చి చైనీస్ థియేటర్ రంగంలో చక్కటి ప్రతిభా పాటవాలను ప్రదర్శిస్తున్నారు. వీరిలో కొందరు చైనా నాటకాలను ఇంగ్లీషులోకి మార్చి న్యూయార్క్‌తో సహా ఇతర అంతర్జాతీయ నాటకరంగ ఉత్సవాల్లో ప్రదర్శించారు. పలు అవార్డులు కూడా పొందారు. జోసెఫ్ పని శైలి ఎంతో విలక్షణంగా ఉండేది. నాటకంలో నటించే నటులంతా కూడా తాము ప్రదర్శించాల్సిన మూమెంట్స్, హావభావాలను తమ వర్కింగ్ బుక్‌లలో రాసుకుని, అందుకు అనుగుణంగా రిహార్సల్స్‌లో పాల్గొనేవారు. ఇది నాకెంతో నచ్చింది. దీంతో ఎన్నో ప్రయోజనాలు ఉన్నాయనిపించింది. ఇది ఆయా నటులకు కదలికలు, హావభావాలకు సంబంధించిన సూక్ష్మ వివరాలను కూడా అందించడంతో పాటుగా సన్నివేశాలను సంపూర్ణంగా అర్థం చేసుకునేందుకు తోడ్పడుతుంది. ఒక నటుడు తన డైలాగ్ చెప్పేటప్పుడు ప్రేక్షకులు ఆ నటుడిపైనే తమ దృష్టి పెడుతారు. అందువల్ల ఇతర నటుల మూమెంట్స్ పెద్దగా ఉండవు. వారి మూమెంట్స్ కూడా ఉంటే, అది ప్రేక్షకుల ఏకాగ్రతను దెబ్బ తీస్తుంది. దర్శకుడు ప్రతీ పాత్రకు పలువురు నటులను పరీక్షించారు. అలా చివరకు నాలుగు ప్రదర్శనలకు నన్ను థిసెస్ రాజు పాత్రకు ఎంచుకున్నారు. అందుకు ప్రధాన కారణం ఆ పాత్రను నేను సంపూర్ణంగా ఆవాహన చేసుకోవడమే కావచ్చు. భారతీయ, చైనీస్ గెశ్చర్స్, హావభావాలు ఉపయోగిస్తూ నేను నటించిన తీరు దర్శకుడు ఆ నిర్ణయానికి వచ్చి ఉండవచ్చు. ఆయన నా నైపుణ్యాలు, నటనను అభినందించారు. బీజింగ్‌లో నాలుగు ప్రదర్శనలకు గాను చక్కటి పారితోషికం కూడా అందించారు. నిజం చెప్పాలంటే, అంత ముఖ్యమైన పాత్ర నాకు దక్కుతుందని కూడా నేను అనుకోలేదు. ఏదో ఒక చిన్న పాత్ర లభిస్తుందనుకున్నాను. ఎందుకంటే షేక్స్పియర్ మిడ్ సమ్మర్ నైట్స్ డ్రీమ్‌లో చాలా మంది నటులు (సుమారు 30 మంది) ఉన్నారు. సహజంగానే దాదాపు అంతా చైనీయులు. ఇద్దరు ముగ్గురు మాత్రం మిశ్రమ చైనా జాతీయులు. భారతదేశం నుంచి వచ్చింది నేనొక్కడిని మా త్రమే. ఇక దర్శకుడు బ్రిటన్‌లో జన్మించిన అమెరికా జాతీయుడు. 2013 మార్చి 20 నుంచి మేము రిహార్సల్స్ ప్రారంభించాం. పెకింగ్ యూనివర్సిటీ లో రోజూ సాయంత్రం 6 గంటల నుంచి రాత్రి 9.30 గంటల వరకు రిహార్సల్స్ జరిగేవి. నేను బీజింగ్ ఒపెరాకు సంబంధించిన ప్రాథమిక ఫిజికల్ మూమెంట్ నైపుణ్యాలను 2009లో నేషనల్ అకాడమీ ఆఫ్ చైనీస్ థియేటర్ ఆర్ట్స్‌లో నేర్చుకున్నాను. థిసెస్ రాజు పాత్రకు గాను చైనా సంస్కృతిని దృష్టిలో ఉంచుకొని నేను ఆ నైపుణ్యాలను ఉపయోగించాను. అది చక్కటి ఫలితాలను అందించింది. డైలాగులు చెప్పడం, హావభావాల ప్రదర్శనకు గాను నాలుగు ప్రదర్శనల్లోనూ ప్రేక్షకుల అభినందనలను పొందగలిగాను. తాము అప్‌లోడ్ చేసిన నాటక ప్రదర్శన చిత్రాలు, వీడియోలకు గాను నా నటనకు చైనా సోషల్ మీడియా (వీబో, వెక్సిన్, రెన్‌రెన్)లో ఎన్నో లైక్‌లు, కామెంట్స్ వచ్చాయని నా తోటి చైనీస్ నటులు చెప్పినపుడు నేనెంతో ఆశ్చర్యపోయాను. నేను ఉపయోగించిన ఆంగ్ల భాష యాస, భారతీయ, చైనీస్ నాటక సంస్కృతులతో కూడిన గెశ్చర్ స్టైల్స్‌తో ఉండే బాడీ

కల్చర్ నా నటన వారికి నచ్చేలా చేసిందన్నది నా అభిప్రాయం. ఈ నాటకం ప్రదర్శన రిహార్సల్స్ మేము ప్రారంభించినప్పుడు, కొన్ని సార్లు వారు ఏం మాట్లాడేది నాకు అర్థమయ్యేది కాదు. ఎందుకంటే వారు ఇంగ్లీష్ ఉచ్చరించే తీరు మన ఉచ్చారణకు పూర్తి భిన్నమైంది. బహుశా నా ఇంగ్లీషు కూడా వారికి అలానే ఉండి ఉండవచ్చు. రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ మేము ఒకరినొకరం అర్థం చేసుకోవడం మొదలైంది. దర్శకుడు మాకు షేక్స్పియర్ శైలి ఇంగ్లీషును మాట్లాడడం నేర్పించారు. ఇంగ్లాండ్‌కు చెందిన ఒక దర్శకుడి నుంచి ఒరిజినల్ షేక్స్పియర్ శైలిని నేర్చుకోవడం అనేది నిజంగా నాకు ఒక గొప్ప అనుభవం.

ఆ నాలుగు ప్రదర్శనలు కూడా నాకు మాటల్లో చెప్పలేనంత ఆనందాన్ని అందించాయి. ఇటు భారతీయం అటు చైనీస్ ...రెండు నాటకరంగాల్లో నాకు గల నైపుణ్యాలను ఈ ప్రదర్శనల్లో ఉపయోగించాను. కళ్ళకు సంబంధించిన మూమెంట్స్‌ను మన క్లాసికల్ కళారూపాల నుంచి చేతులకు సంబంధించిన మూమెంట్స్ చైనీస్ ఒపెరా నుంచి, ముఖ కవళికలకు సంబంధించి రెండు రకాల నాటకరంగాల మూమెంట్స్‌ను ప్రదర్శించాను.

నా తోటి చైనీస్ నటులు కొందరు చైనాలో మొదటి భారతీయ నటుడిగా ఈ నా ప్రయత్నాన్ని ఎంతగానో మెచ్చుకున్నారు. భారత్-చైనా దేశాలు కళలు, సంస్కృతిలో ఎన్నో పోలికలను కలిగి ఉన్న నేపథ్యంలో, ప్రొడక్షన్ డిజైన్, స్క్రిప్ట్‌లు లాంటి అంశాల్లో చైనీస్, భారతీయ నాటక రంగాల నైపుణ్యాలను సమ్మిళితం చేస్తే అద్భుతాలు సృష్టించవచ్చని అన్నారు. ఈ పని చేసేందుకు ముందుగా ఈ కార్యాన్ని సుసాధ్యం చేసేందుకు వీలుగా హిందీ, చైనీస్‌ను ప్రాచుర్యంలోకి తీసుకురావాల్సిన అవసరం ఉంది. తాయ్ చి, యోగా ఇప్పటికే రెండూ ఒకదానిలో ఒకటి సమ్మిశ్రితమైన విషయం ఈ సందర్భంగా గమనార్హం.

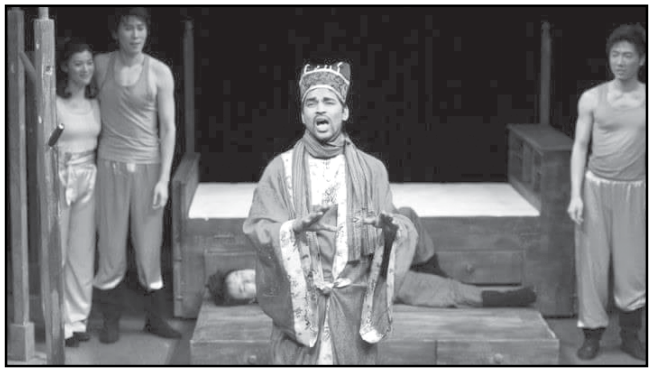

ఉత్తేజపరిచిన ప్రశంస

నాలుగో ప్రదర్శన ముగిసిన తరువాత, ఒక చైనీస్ మహిళ (సు మారు 50 ఏళ్ళ వయస్సు) ఆడిటోరియంలో నన్నెంతగానో ప్రశం సించింది. ఆమె చక్కటి హిందీలో మాట్లాడడం నాకు గొప్ప అనుభూతిని అందించింది. ఆమెతో ముచ్చటించినప్పుడు తానెంతో కాలం భారత దేశంలోని కోల్‌కతాలో ఉన్నట్లు తెలిపింది. భావోద్వేగాలు సార్వత్రికం. నాటకం భారత దేశం, చైనా మధ్య చక్కటి స్నేహసంబంధాలను నెలకొల్పగలదని నాకప్పుడు అనిపించింది.

చైనాలో బోధన

చైనాలో వివిధ బోధన కార్యక్రమాల్లో నేను పాల్గొన్నాను. 2013 జూన్‌లో బీజింగ్ ప్లే హౌజ్ అకాడమీ ఆఫ్ పర్ఫార్మింగ్ ఆర్ట్స్ నిర్వహించిన కిడ్స్ సమ్మర్ క్యాంప్‌లో నేను కూడా శిక్షణ కార్యక్రమాలు చేపట్టాను. అక్కడ చిన్నారులకు నేను నటన, కొరియోగ్రఫీలలో శిక్షణ ఇచ్చాను. చైనాలో చిన్నారులతో కలసి పని చేయడం ఒక అద్భుత అనుభవం.

సెంట్రల్ అకాడమీ ఆఫ్ డ్రామా కు చెందిన ప్రొఫెసర్ జ హోవో జియాంగ్ ఆహ్వానంపై 2013 జూలై-ఆగస్టులో నేను బీజింగ్ రూరల్ విమెన్ కల్చరల్ ఎన్జీఓ వారి కోసం శిక్షణ కార్యక్రమాలు నిర్వహించాను. థియేటర్ గేమ్స్, నటనలో టెక్నిక్స్, వాయిస్ కల్చర్, డాన్స్ మూవ్స్, బేసిక్ యోగా వారికి నేర్పించాను. అదే నెలలో నేను స్టోరీ టెల్లింగ్, పర్ఫార్మింగ్ ఆర్ట్స్‌పై హాంగ్ హు కాలేజీలో చైనా విద్యార్థులకు ఐదు లెక్చర్స్ ఇచ్చాను. చైనా యువ విద్యార్థులు ఎంతో సానుకూల దృక్పథంతో ఉంటారు. జీవితాన్ని ఎంతో ఆశావాద భావంతో తీసుకుంటారు. తమ జీవిత ఆశయాల పట్ల ఎంతో స్పష్టతతో ఉంటారు. భారతీయ క్లాసికల్ థియేటర్ గురించి, భారతీయ సంస్కృతి గురించి తెలుసుకునేందుకు ఆసక్తి కనబరుస్తుంటారు. వారితో కలసి పని చేయడం నాకు మరువలేని జ్ఞాపకం. అక్కడ నేను మరికొన్ని నాటకాల్లో కూడా వివిధ విభాగాల్లో పని చేశాను.

(మరిన్ని విశేషాలు వచ్చే సంచికలో)

- డా॥ జి.కుమార స్వామి,
తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారథి,
ఫోన్ నెం: 99480 35372
మెయిల్: kumhcu6@gmail.com

వెండి తెరపై మన భద్రాచల రామదాసు

భారతీయ సినిమా రంగంలో పౌరాణిక, చారిత్రక కథాంశాలతో మొదలై తరువాత కాలంలో జన బాహుళ్యంలో భక్తితత్వాన్ని తమ సాహిత్య గానాలతో ప్రచారం చేసిన వాగ్గేయకారుల, భక్తి కవుల జీవిత గాథలతో మైలురాళ్లన దగిన సినిమాలు రూపొందినవి. సంత్ తుకారాం, సంత్ తులసీదాస్ నామ్‌దేవ్ వంటి మహా పురుషుల జీవిత గాథలు తెరకెక్కినవి. ఆ కోవలో తెలుగులో తయారైన తొలి వాగ్గేయకారుని జీవితచిత్రం 'రామదాసు'. ఇప్పటి వరకు (1933-2006) 5 సార్లు ఈ రామదాసు చరిత్ర తెరకెక్కింది. 1932లో తెలుగు టాకీ (భక్త ప్రహ్లాద) వస్తే ఆ మరుసటి ఏడాదే 'రామదాసు' జీవితం తెరకెక్కింది. అయితే రామదాసు అనగానే చాలా మంది చిత్తూరు నాగయ్య తీసిన 1964 నాటి 'భక్త రామదాసు'నే ముందుగా ప్రస్తావిస్తారు. అయితే అప్పటికి ముప్పై యేండ్ల క్రితమే రామదాసు సినిమాలు వచ్చినవి. అదీ 1933లో. వొక్కటి కాదు.. వొకే సంవత్సరంలో రెండు సినిమాలు పోటాపోటీగా తయారైనవి.

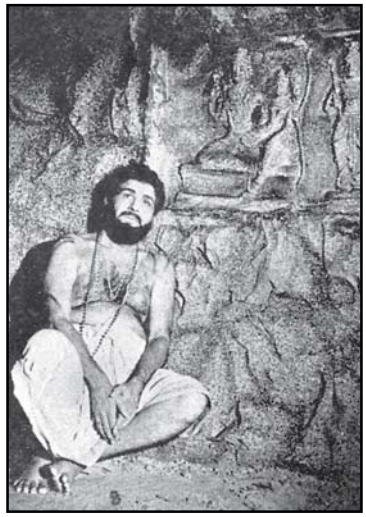

1932లో తొలి తెలుగు టాకీ 'భక్త ప్రహ్లాద' విడుదలైనాక సినిమా నిర్మాణం లాభసాటి వ్యాపారమని భావించిన యీస్టిండియా, ఇంపిరియల్ ఫిలిం కంపెనీలు తెలుగు నాటక రంగంలో పేరున్న నటీనటుల్ని తక్కువ మొత్తాలకు బుక్ చేసుకుని బొంబాయి, కలకత్తాలకు తీసుకువెళ్లి పోటీపడి సినిమాలు తీశారు. అలా రూపొందినవే సావిత్రి, రామదాసు చిత్రాలు.

సినిమాగా రావడానికి ముందు రంగస్థల నాటకంగా 'రామదాసు' జనాదరణ పొందింది. మోతీలాల్ చమ్రియా ఈస్టిండియా ఫిలిం కంపెనీపై ఘంటసాల రాధాకృష్ణయ్య దర్శకత్వంలో సినిమా తీయాలని వొప్పందం కుదుర్చుకున్నాడు. అప్పటికే రాధాకృష్ణయ్య 'రామదాసు' నాటకంలో కబీరు పాత్రలో గొప్ప పేరు ఉండింది. ఘంటసాల కబీర్ ట్రూప్‌గా ఆయన నాటక సమాజం చాలా ప్రదర్శనలు ఇచ్చింది. ఆయన మోతీలాల్ చమ్రియా సినిమాలో పని చేయడానికి తన ట్రూప్‌లో ఉన్న వారందరితో కలిసి కలకత్తా బయలుదేరాడు. ఈ సినిమాలో రామదాసుగా ఆరణి సత్యనారాయణ, కబీరుగా ఘంటసాల రాధాకృష్ణయ్య, తానీషాగా నెల్లూరు నాగరాజా రావు, ధర్మకర్తగా శ్రీనివాసాచారి, అహమక్‌గా వెంకటసుబ్బయ్య, రాముడుగా ఘటసాల శేషయ్య, లక్ష్మణుడుగా ఎం.ఎస్.రంగరావు, కమలాంబ (రామదాసు భార్య)గా సరస్వతి, సితారా బేగంగా రాంపాప నటించారు. ధర్మవరం గోపాలాచార్యులు రాసిన 'రామ దాసు' నాటకాన్ని సినిమాకు అనుకూలంగా మలచుకుని స్క్రీన్‌ప్లే రాసుకున్నారు.

రంగస్థలంపై నటించి దర్శకత్వం చేయడంలో చేయి తిరిగిన రాధాకృష్ణయ్యకే చమ్రియా రామదాసు చిత్రానికి దర్శకత్వ బాధ్యతలు అప్పజెప్పారు. కానీ సినిమా సాంకేతిక పరిజ్ఞానం ఆయనకు లేక పోవడంతో షూటింగ్‌లో అవాంతరం ఏర్పడేది. షాట్ డివిజన్ వంటివి ఆయనకు అర్థం కాలేదు. ఇంతలో సినిమా పరిజ్ఞానం, కెమెరా నిర్వహణ తెలిసిన సి.పుల్లయ్య ఈస్టిండియాలో ఫిలింకంపెనీలో చేరడంతో 'రామదాసు'కు దర్శకుడైపోయాడు. ఆయనే స్క్రీన్‌ప్లే రాసుకుని సినిమాని డైరెక్ట్ చేశాడు. అక్తర్ నవాజ్, ప్రభోద్‌దాస్ గుప్తా, కృష్ణగోపాల్, ఆర్.సి.విల్‌మన్, సి.ఎన్. నిగం తదితరులు నిపుణులు. సంగీతం అందించింది ప్రభల సత్యనారాయణ. సినిమా, పాటలు, సంగీతం బాగున్నా ఎందుకో ఆర్థికంగా లాభాలు రాలేదు. ఈ చిత్రం 1933జూన్ 17న విడుదలైంది. విశేషమేమిటంటే ఈ చిత్ర షూటింగ్ భద్రాచల ప్రాంతంలో జరగడం.

ఇక ఇదే కాలంలో రూపొందిన మరో 'రామదాసు' సంగతి. తొలి భారతీయ, తెలుగు టాకీలు తీసిన అర్దేషిర్ ఇరాని కూడా 'రామదాసు'ను ఇంపీరియల్ బానర్‌పై నిర్మించాడు. దర్శకుడుగా రాజా షాండో వ్యవహరించిన ఈ చిత్రంలో రామదాసుగా యడవల్లి సూర్యనారాయణ నటించగా తానీషాగా రాజా షాండో, సి.ఎస్.ఆర్. ఆంజనేయులు శ్రీరాముడుగా నటించారు. ఈ సినిమా కేవలం నాలుగు కేంద్రాలలోనే విడుదలైంది.

మన 'రామదాసు' నాటకం తెలుగులోనే గాక తమిళంలోనూ బహుళ జనాదరణ పొందింది. నవాబ్‌రాజా మాణిక్యం పిళ్లై తమ నాటక బృందంతో తమిళనాట ఊరూరా ప్రదర్శనలు ఇచ్చారు. అదే నాటకాన్ని సినిమాగా కూడా ఆయనే నిర్మించి అందులో నవాబు పాత్ర పోషించారు. నాటకంలోనూ ఆయనే. అలా నవాబుపాత్రలో పేరొందడంతో 'నవాబు' ఆయన ఇంటి పేరు చేరింది. ఇంకా చాలా మందికి తెలియని విషయం వొకటుంది. లతా మంగేష్కర్ తండ్రి దీనానాథ్ మంగేష్కర్ స్వయంగా రామదాసు కీర్తనలు పాడగా, అవి ఎల్.పి.రికార్డులుగా విడుదలైనవి.

కాగా మరో 30 ఏండ్ల తరువాత గాని జన సామాన్యానికి చేరువ కాగలిగిన 'రామదాసు' చిత్రం రాలేదు. అది వి.ఎన్.ఫిలిమ్స్ 'భక్త రామదాసు', 1964, డిసెంబర్ 23న విడుదలైంది. అంటే 50 ఏండ్ల నాడన్నమాట. ఇందుకు పూనుకున్నది మహా నటుడు చిత్తూరు నాగయ్య గారైతే ఊతమిచ్చి ప్రోత్సహించింది ఏడవ నిజాం. ఇది నిజం.

1947-48లో తెలంగాణ అంతటా రజాకార్ల వల్ల హిందూ ముస్లింల సఖ్యత చెదిరిపోయిన సందర్భం అది. దానిని పున రుద్ధరించే ప్రయత్నంలో మీర్ ఉస్మాన్ అలీఖాన్ ప్రసిద్ధ పత్రికా రచయిత కందుకూరి ఈశ్వర దత్తును రామదాసు సినిమా నిర్మాణానికి ప్రయత్నాలు ప్రారంభించమని కోరారు. అప్పటికే పోతన, వేమన, త్యాగయ్య చిత్రాలతో మహానటుడిగా పేరొందిన చిత్తూరు నాగయ్యను ఇందుకు ఎంచుకున్నారాయన. అప్పటి హైదరాబాదు ప్రధాని లయాఖలి నేతృత్వంలో నాగయ్య గారిని రప్పించి నగరంలోని గ్రీన్‌లాండ్స్ గెస్ట్‌హౌస్‌లో వారికి వసతి

కంచర్ల గోపన్న - రామదాసు

భద్రాచల రామదాసు 1620-1680 మధ్య కాలంలో జీవించి ఉన్నట్లు చరిత్రకారులు చెబుతారు. అసలు పేరు కంచర్ల గోపన్న. నేలకొండపల్లిలో పుట్టిన గోపన్న చిన్నతనాననే తల్లి చనిపోవడం వల్ల గోలకొండ నవాబు వద్ద మంత్రులుగా పని చేస్తున్న మేనమామలు అక్కన్న-మాదన్నల పెంపకంలో పెరి గాడు. వారి ప్రాపకంతోనే 1650లో భద్రాచలం తహసీల్దార్‌గా నియామకమై సర్కారుకు ప్రజలు చెల్లించిన పన్ను ఆరు లక్షల వరహాలతో ఆలయ ప్రాకారం, గోదావరికి మెట్లు నిర్మించాడు. ఇది తెలిసిన సుల్తాన్ 1665లో రామదాసును గోలకొండ కా రాగారంలో బంధించాడు. ఈ శిక్ష విధించింది అబ్దుల్ కుతు బ్‌షా (1626-72). తరువాత పాలనకు వచ్చిన తానాషా (1672-87) కాలంలో శ్రీరామ లక్ష్మణులు రామోజీ, లక్ష్మోజీ లుగా వచ్చి రామదాసు బాకీ తీర్చడంతో 1677 ప్రాంతంలో విడుదలై 1680లో కాలధర్మం చెందాడు. ఆయన దాశరథి శతకం బహుళ జనాదరణ పొందింది.

రామదాసు శ్రీరాముని కీర్తిస్తూ గానం చేసిన కీర్తనలు తెలుగు సమాజంలో ఊరూరా జనం నోట్లో చిరస్థానం పొందా యి. రామదాసు జైలు కవులకు పితామహుడు. "ఏ తీరుగ నను దయజూసెదవో", "ఇక్ష్వాకు కులతిలక ఇకనైన బలకవే", "పలికే బంగారమాయేనా", "నను బ్రోవుమని చెప్పవే" వంటి కీర్తనలు ఆయన పాడినవి సుమారు 130 మాత్రం ప్రస్తుతం అందుబాటులో ఉన్నవి. మరెన్నో పాటలు మరుగున పడినాయి. వాటిని వెలికి తీయవలసిన అవసరం ఉన్నది. 1920 నాటికే రామదాసు గురించి 30 గ్రంథాలు వెలువడివున్నవి.

నారాయణ తీర్థులు, క్షేత్రయ్య వంటి వారికి సమకాలి కుడైన రామదాసు విస్తృతంగా పరిశోధన జరగవలసి ఉన్నది. ఆయన జీవిత విశేషాలు, మరుగున పడిన కీర్తనలు వెలుగులోకి రావాలి. త్యాగరాజు ఆరాధనోత్సవాల వలెనే రామదాసు ఆరాధ నోత్సవాలనూ తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే ఘనంగా నిర్వహిం చాలి.

ఏర్పాటు చేశారు. రామదాసుకు సంబంధం ఉన్న గోలకొండ, భద్రా చలం, నల్గొండ, నిజామాబాద్ వంటి ప్రాంతాలకు వెళ్లే ఏర్పాటు చేశారు. నాగయ్య అన్ని ప్రాంతాలు తిరిగి అక్కడి పండితులు, చరిత్ర విషయాలు తెలిసిన వా రితో కలిసి విషయ సేకరణ చేశారు. తరువాత నాటి హైదరాబాద్ స్టేట్ కాంగ్రెస్ నేత బూర్గుల రామకృష్ణారావు, కం దుకూరి ఈశ్వరదత్తు తదితరులతో చర్చించి తయారు చేసిన భక్త రామదాసు కథను ప్రధాని లయాఖలికి వినిపించి తరువాత నిజాం నవాబును కలిశారు. ఆయనకూ నచ్చింది. సినిమా నిర్మాణానికి సంబంధించిన వ్యయాన్ని మొత్తం సర్కారే భరిస్తుందని లయాఖలి నాగయ్యకు చెప్పేశారు. బడ్జెట్ ఎంతవు తుందో తెలియపర్చమని కూడా చెప్పా రు. మద్రాసు వెళ్ళాక సముద్రాల సీ నియర్‌తో కథారూపం రాయించి నిర్మా ణం మొదలు పెడదామనుకుంటుండగా భారతదేశ ప్రభుత్వం నిజాం రాజ్యంపై సైనిక చర్యకు పూనుకుంది. హైదరాబాద్ స్టేట్ భారతదేశంలో విలీనమైంది.

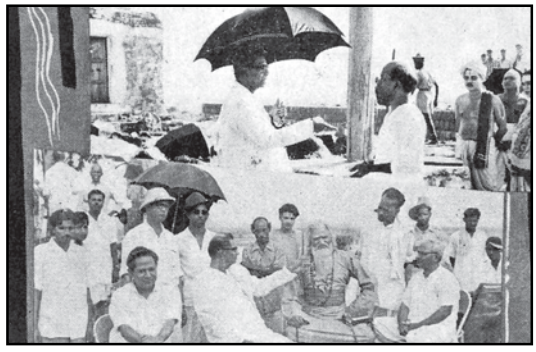

ఈ పరిణామాలతో ఆ ప్రయత్నం అక్కడితోనే ఆగిపోయింది. కానీ నాగ య్యకు మాత్రం రామదాసు కథపై మ మకారం అలానే ఉండిపోయింది. పదేళ్ల తరువాత మళ్లీ నిర్మాణ య త్నాలు సొంతంగా మొదలు పెట్టారు. కన్నాంబ (కమలాంబ), గౌరీ నాధశాస్త్రి (కబీరు) సి.ఎస్.ఆర్. ఆంజనేయులు (ధర్మకర్త), గోవింద రాజుల సుబ్బారావు (రాజా నరసింహారెడ్డి)లు సినిమా నిర్మాణంలోనే ఉండగానే మర ణించారు. దీంతో నాగయ్యకు సినిమా కష్టాలు మొ దలైనవి. గుమ్మడి, టిజి కమలాదేవి, అల్లు రామలింగయ్యలతో రీ షూట్ చేసి సినిమానెలాగో పూర్తి చేశారు. ఈ చిత్రం షూటింగ్ కూడా భద్రాచల పరిసరాల్లో 1964 అక్టోబర్‌లో జరిగింది. అది పూర్తయ్యే సరికి మొత్తం 5 ఏండ్లు పట్టింది. అతిథి పాత్రల్లో ఎన్టీఆర్, అక్కినేని, శివాజి గణేషన్, అంజలి, రేలంగి నటించగా యువరామదాసుగా రామ శర్మ, కమలాంబగా రాజశ్రీలు నటించగా సంగీతం చేసింది అశ్వద్ధామ, ఓగిరాల, పద్మ నాభశాస్త్రి. సంగీత పర్యవేక్షణ, దర్శకత్వం చేసింది నా గయ్యనే. సినిమా నిర్మాణం ఏండ్ల తరబడి సాగడంతో నిర్మాణ వ్యయం తడసి మోపెడైంది. నాగయ్య అప్పులపాలయ్యారు. సినిమా విడుదలైంది. కలెక్షన్లూ బాగానే వచ్చినవి. కానీ నాగయ్య చేతికి చిల్లిగవ్వ రాలేదు. కబీర్ పాత్రకు హిందీలో పాడిన మహమ్మద్ రఫీకి పారితోషికం ఇ చ్చుకోలేక నూతన వస్త్రాలు, షాలువాకప్పి ఇవే పది వేలనుకోవాలని చేతులు జోడిం చారు నాగయ్య. రాముడికి గుడి కట్టిం చిన రామదాసులా రామదాసు సినిమా తీసిన నాగయ్య కూడా అంతే కష్టాలు పడ్డారని సినీ వర్గాలు చెప్పుకున్నవి. కానీ నటనాపరంగా నాగయ్య 'భక్త రామ దా సు' వొక కళాఖండంగా నిలిచిపోయింది.

నాగయ్య రామదాసు తరువాత 42 ఏండ్లకు 2006లో మరోసారి రామదాసు నిర్మాణానికి పూనుకున్నారు. కమర్షియల్ హీరో నాగార్జున ప్రధాన పాత్రధారిగా. అప్పటికే యాయన అన్న మయ్య సినిమాలో నటించి పాపులర్ అయ్యాడు. ఆ ఊపుతోనే 'శ్రీరామదాసు' పేరున కె.రాఘవేంద్రరావు దర్శకత్వంలో తయారైంది. సినిమాలో సంగీతం, పాటలూ బాగానే ఉన్నవి కానీ అన్నమయ్యలో లాగ రా మదాసుతోనూ డ్యుయేట్లు వేయించారు. శృంగార గీతాల్లో కమర్షియల్ సినిమాకు మించిన దృశ్యాలు కూర్చారు. కమలాంబ జాకెట్టు ముడి విప్పించడంతో రామదాసును అవమానించారు. దేశంలోకి కమ్యూనిజం

రాక మునుపే 'దున్నేవాడిదే భూమి' అని చెప్పిస్తారు. అయోధ్య రామ జన్మభూమికి, భద్రాచల రాముడికి లంకెవేసి వొక వర్గం వారిని మెప్పించారు. భద్రాచలాన్ని దక్షిణాదికి అయోధ్యను చేశారు. 'పల్లె పల్లెలో రామమందిరం ఆగబోద'ని గోపన్నతో చెప్పిస్తాడు. రాజకీయ సంభాషణలు, రామ మందిర నిర్మాణ హెచ్చరికలతో నాగార్జున 'శ్రీరామదాసు' (2006) వొక సాధారణ వ్యాపార చిత్రం గానే విజయ వంతమైంది. గుడ్డిలో మెల్ల ఏమిటంటే ఇదే దర్శకుడు తీసిన "పాండు రంగడు" సినిమా కన్నా రామదాసు చాలా

మేలు. అందుకు మనమంతా ఆనందపడాలి. ఏది ఏమైనా నాగయ్య 'భక్త రామదాసు' ముందు ఈ 'శ్రీరామదాసు' దిగదుడుపే. అయినా మన రామదాసు సినిమాల్లో కన్నా ప్రజల నాల్కలపైనే కీర్తనల రూపంలో చిరంజీవిగా ఉన్నారు. ఉంటారు కూడా.

– హెచ్.రమేష్‌బాబు,
మొబైల్: 94409 25814
hrameshbabu5@gmail.com

రెఫరెన్స్&ఫొటో కర్టెసీ:
అమ్మంగి వేణుగోపాల్,
వి.మాలతి

న్యాయం కాలానుగుణంగా మారాలె

కట్టా శేఖర్‌రెడ్డికి ఆవుల సాంబశివరావు పురస్కారం

కోర్టుల తీర్పుల్లో కాలానుగుణమైన మార్పు వస్తేనే అవి న్యాయంగా ఉంటాయని ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ రాష్ట్రాల లోకాయుక్త జస్టిస్ బీ సుభాషణ్‌రెడ్డి అన్నారు. న్యాయం నిశ్చలమైంది కాదని, అది గలగలపారే ఏరులా కాలంతోపాటే ప్రవహిస్తేనే న్యాయంగా, హేతుబద్ధంగా ఉంటుందని చెప్పారు. మండలి వెంకట కృష్ణారావు అంతర్జాతీయ తెలుగు కేంద్రం(శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం)లో ఆవుల సాంబశివరావు పురస్కారాన్ని శుక్రవారం యూనివర్సిటీలో జరిగిన కార్యక్రమంలో నమస్తే తెలంగాణ సంపాదకులు కట్టా శేఖర్‌రెడ్డికి ప్రదానం చేశారు. ఈ వేడుకలో జస్టిస్ సుభాషణ్‌రెడ్డి ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్నారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ బ్రిటిష్ కాలంలో రూపొందించిన ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ నాటి పరిస్థితులు వేరని, నేటి సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితులతోపాటు ప్రజల భావాల్లో ఎంతో మార్పు వచ్చిందని చెప్పారు. ఈ మార్పులు దృష్టిలో ఉంచుకుని కోర్టులు తీర్పులు ఇవ్వాలని, ఇస్తున్నాయని అన్నారు. తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ వ్యవస్థాపక కమిటీకి చైర్మన్‌గా వ్యవహరించిన జస్టిస్ ఆవుల సాంబశివరావు శత జయంతి సందర్భంగా ఈ అవార్డును స్వీకరించిన కట్టా శేఖర్‌రెడ్డి అభినందనీయుడని సభాధ్యక్షత వహించిన విశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులు ఆచార్య ఎస్వీ సత్యనారాయణ అన్నారు. ప్రజాస్వామ్యం అంటే ఓటు హక్కు కాదని, బతికే హక్కుని కల్పించినచోటే ప్రజాస్వామ్యం వర్ధిల్లుతుందని జస్టిస్ ఆవుల అనేవారని చెప్పారు. అలాంటి బతికే హక్కుకోసం అనేక వ్యాసాలు రాసిన పాత్రికేయుడు శేఖర్‌రెడ్డికి ఈ పురస్కారం ప్రదానం చేయాలని అవార్డు కమిటీ సిఫార్సు చేసిందని సభకు వివరించారు.

తన తండ్రి రెండుసార్లు అమెరికాలో పర్యటించిన సందర్భంగా అక్కడి పత్రికా కార్యాలయాలు, విశ్వవిద్యాలయాలను సందర్శించారని, ఆ అనుభవంతో భారతదేశంలోని పత్రికా సంపాదకులు గొప్ప వారని ప్రశంసిస్తూ ఉండేవారని సాంబశివరావు కుమార్తె, విశ్వవిద్యాలయ పూర్వ ఉపాధ్యక్షురాలు డాక్టర్ ఆవుల మంజులత గుర్తు చేసుకున్నారు. అమెరికాలో ఒక్కోరంగాన్ని అధ్యయనం చేసి వార్తలు రాసే వాళ్లుంటారని, కానీ మన దేశంలో పత్రికా సంపాదకులు నడుస్తున్న విజ్ఞాన సర్వస్వంలాంటి వాళ్లని ఆయన తరచూ చెప్తుండేవారని అన్నారు.

ఈనాటికీ పనికొచ్చే ఆవుల మాటలు

మతం, మూఢనమ్మకాలు, ప్రజాస్వామ్యంపట్ల సాంబశివరావుకున్న అభిప్రాయాలు నేడు పనికొస్తాయని అవార్డు గ్రహీత కట్టా శేఖర్‌రెడ్డి అన్నారు. దేశంలో ఈ సందర్భానికి పనికొచ్చే మాటలు పాతికేండ్ల క్రితమే ఆవుల తన వ్యాసాల్లో రాశారని చెప్పారు. శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని ఆకళింపు చేయించలేకపోవడం, మొత్తం సమాజానికి అర్థం చేయించకపోవడం వల్లనే మూఢ విశ్వాసాల్లో కొట్టుకుపోతున్నారని సాంబశివరావు ఎన్నడో హెచ్చరించారని కట్టా గుర్తుచేశారు. ఏదో ఒక శక్తి మనుషుల నమ్మకాల్ని పుట్టించలేదని, నమ్మకాలను మనుషులే పుట్టించారన్న సాంబశివరావు శాస్త్రీయ దృక్పథాన్ని పెంపొందించారని చెప్పారు. సమాజాన్ని ముందుకు నడిపించే వారికి స్ఫూర్తిమంతుడైన మహా నీయుని పేరిట నెలకొల్పిన అవార్డు తనకు దక్కడం గర్వకారణంగా ఉందన్నారు. ఈ సభలో రిజిస్ట్రార్ ఆచార్య వీ సత్తిరెడ్డి, అంతర్జాతీయ తెలుగు కేంద్రం సంచాలకులు ఆచార్య డీ మునిరత్నంనాయుడు, తెలుగుశాఖ అధ్యక్షురాలు గీతావాణి ప్రసంగించారు. అవార్డు గ్రహీతను ప్రముఖ కవి సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్ సభకు పరిచయం చేశారు. **– దక్కన్ న్యూస్**

'గిర'గీసి బరిలో నిలిచే అస్తిత్వ కథలు

(గత సంచిక తరువాయి)

ఈ కథలు రాయడానికి సిద్దెంకి యాదగిరికి ఆయన సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక స్థితిగతులే గాకుండా తాను పుట్టి పెరిగిన సిద్దిపేట పరిసర ప్రాంతాలు, ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయం అక్కడి రాజకీయాలు తోడ్పడ్డాయి. రెండున్నర దశాబ్దాలు వెనక్కి వెళ్ళి నట్లయితే ఈ కథలకు మూలాలు దొరుకుతాయి. తెలంగాణ సమాజంలో చోటు చేసుకుంటున్న మేలైన మార్పులకు తొవ్వ తెలుస్తది. అప్పుడు సిద్దెంకి యాదగిరి కథలను, కథకుడిగా ఆయన స్థానాన్ని లొకేట్ చేయడానికి వీలయితది.

1990వ దశకం ఇండియాలో అనేక కొత్తమార్పులకు వేదికయింది. గ్లోబలైజేషన్-ప్రపంచీకరణ పురుడు పోసుకుంది. మండల్ రిజర్వేషన్లు ఓబీసీలకు విద్య, ఉద్యోగావకాశాల్ని కేంద్రస్థాయిలో కల్పించాయి. 1992లో మండల్ రిజర్వేషన్స్‌కు వ్యతిరేకంగా కొంతమంది అగ్రకులాల వాండ్లు, ఎబివిపి లాంటి విద్యార్థి సంస్థలు చేసిన అలజడికింది కులాల వారిని మరింతగా సంఘటితం చేశాయి. అయితే ఈ సందర్భంగా విద్యార్థులను కూడగట్టి రిజర్వేషన్లకు అనుకూలంగా సభలు, సమావేశాలు పెట్టడంలో దళితులే నాయకత్వ స్థానంలో ఉండి పనిచేశారు. అట్లాంటి వారిలో ఇప్పటి తెలంగాణ పబ్లిక్‌సర్వీస్ కమీషన్ చైర్మన్ ఘంటా చక్రపాణి ఒకరు. ఆయనతో కలిసి ఉస్మానియా మెడికల్ కాలేజితో పాటు ఎన్నో సమావేశాల్లో నేను (సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్) కూడా పాల్గొన్నాను. ఈ ఉద్యమంలో దళితులు, బీసీలు కలిసి పనిచేశారు. రిజర్వేషన్లకు అనుకూలంగా కవితా సంకలనాలను వెలువరించారు. ఇది ఒకవైపు ఇలా కొనసాగుతుండగానే హిందూత్వ వాదులు బాబ్రీ మసీదుని కూల్చి వేసిండ్రు.

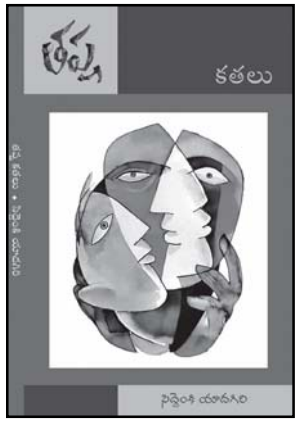

ఒక చారిత్రక కట్టడాన్ని మతోన్మాదులు మాయం జేసిండ్రు. అయితే అంతకన్నా వందలు, వేల రెట్లు ఆ సంఘటన ముస్లింలను సంఘటిత పరిచింది. ముస్లిముల ఓట్లన్ని పోలరైజ్ కావడానికి బాబ్రీ మసీదు తోడ్పడింది. ఇది కొంతమంది హిందూత్వ వాదులకు కూడా మేలు చేకూర్చింది. అయితే దీని వల్ల అభద్రతా భావానికి లోనైన ముస్లింలు దేశవ్యాప్తంగా ఒక్కటయిండ్రు. మరోవైపు బొంబాయి లాంటి ఘటనల్లో ప్రాణాలు కోల్పోయిండ్రు. ఇదే కాలంలో దేశవ్యాప్తంగా దళితులపై దాడులు పెరిగినయి. ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో కొత్తగా అధికారంలోకి వచ్చిన కమ్మల నాయకత్వంలోని తెలుగుదేశం పార్టీ తమకులం బలంతో కారంచేడు ఘటనకు తెరదీసింది. ఈ సంఘటన 1985లో జరిగింది. కమ్మలకు మేమేమి తక్కువ కాదు అనే విధంగా రెడ్లు 'చుండూరు' ఘటనలో 1991లో దళితులను ఊచకోత కోసిండ్రు. మెదక్ జిల్లా నారాయణ ఖేడ్‌లో కూడా దళితులపై దాడులు జరిగినయి. ఈ సంఘటనలు దళితులు తమ హక్కుల గురించి మాట్లాడేలా చేసింది. కార్యచరణకు పురిగొల్పింది. ఈ కార్యాచరణ కొత్త విప్లవానికి తెరదీసింది.

తుపాకి కాదు... పుస్తకం చేతిలో ఉండాలె అనే చైతన్యం కారంచేడు, చుండూరు హత్యలు, ఆ హత్యల నుంచి వచ్చిన సోయి తీసుకొచ్చింది. విప్లవం ఎప్పుడొస్తదో తెలియదు గానీ గద్దర్ దళిత పులులమ్మా అంటూ గానం చేసిండు. మావోయిజం దళితులకు స్మృతి గీతాలు తప్ప మరేమీ ఇవ్వబోదనే అనుభవం ఇచ్చింది. గోరటి వెంకన్న బహుజన సోయితో ఈ కాలంలోనే అనేక పాటలల్లిండు. పాడిండు. ఆధునిక ఆలోచన, సబాల్టర్న్ దృక్కోణం, అస్తిత్వ సోయి పాఠాలు నేర్పింది. దాంతో అప్పటి వరకూ మావోయిష్టులతో అంటకాగిన నేతలు బయటికొచ్చిండ్రు. అది శివసాగర్ కావొచ్చు. ఆయన అనుచరులు కావొచ్చు. బి.ఎస్. రాములు కూడా కావొచ్చు. ఇట్లా పీపుల్స్'వార్'నుంచి బయటికొచ్చిన బి.ఎస్.రాములు కొంతమందిని కలుపుకొని 'దళిత రచయితలు కవులు కళాకారులు మేధావుల' సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేసిండు. బి.ఎస్. రాములు, కంచె ఐలయ్య, ననుమాస స్వామి లాంటి బీసీలు ఈ సారి దళితులకు అండగా నిలబడ్డరు. ఇందులో మాస్టార్జీ, బోయజంగయ్య లాంటి దళితులూ ఉన్నరు. బీసీల నాయకత్వంలో పనిచేసిన ఈ సంఘం పాటలు, పత్రికలు, కథలు, ఉపన్యాసాలు, బుక్‌లెట్స్ ద్వారా దళిత సమాజంలో చైతన్యానికి పాదులు తీసిండ్రు. దళితులు-బీసీలు కలిసి పనిచేయడానికి అదీ ఆయుధాల అవసరం లేకుండా పనిచేయడానికి ఈ సంఘం వీలు కల్పించింది. దాదాపు ఇదే సమయంలో జనశక్తి రాజకీయాల నుంచి బయటికి వచ్చిన వీరన్న మే-17 గ్రూప్ పేరిట కులాన్ని, విప్లవాన్ని మేళవించి ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమానికి శ్రీకారం చుట్టిండు. తెలంగాణ మహాసభను ఏర్పాటు చేసిండు. దీని తర్వాత తెలంగాణ స్లోగన్‌ని అందుకున్నది పీపుల్స్ వార్. తెలంగాణ జనసభ స్థాపితమయింది.

దాదాపు ఇదే కాలంలో అన్ని విద్యాసంస్థల్లో ఎన్టిరామారావు ముఖ్యమంత్రిగా ఎన్నికలను రద్దు చేసిండు. అంతేగాదు రాడికల్ స్టూడెంట్స్ యూనియన్‌ని నిషేధించిండ్రు. అయితే తమ ఉనికిని కాపాడుకునేందుకు కొంతమంది విప్లవ సానుభూతిపరులు ఉస్మానియా వర్సిటీలో తెలంగాణ స్టూడెంట్ ఫ్రంట్‌ని ఏర్పాటు చేసిండ్రు. దీంట్లో నేనుకూడా పనిచేసిన. తర్వాత టిఎల్ఎస్‌వో, దళితుడైన కాసిం నాయకత్వంలో తెలంగాణ స్టూడెంట్ ఆర్గనైజేషన్ ఏర్పడింది.

ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం, దరకమే, మారోజు వీరన్న, తెలంగాణ జనసభ తదితర సంస్థలు తొలిదశలో పత్రికలు, బుక్‌లెట్స్, చర్చలు, సభలు, సమావేశాల ద్వారా ఉస్మానియాలో చదువుకుంటున్న విద్యార్థులను చైతన్యవంతుల్ని చేసిండ్రు. అలిశెట్టి ప్రభాకర్ పెయింటింగ్స్‌ని ప్రదర్శనకు పెట్టిండ్రు. తొలిదశలో ప్రత్యేక తెలంగాణతో మమేకమైన వారందరూ కొంత వామపక్ష భావజాలమున్న వారే కావడం విశేషం. వీళ్ళంతా తెలంగాణ జనసభకు కార్యకర్తలు కూడా! ఇదే కాలంలో రాజన్న గ్రూప్ దఫోడమ్ అనే సంస్థను, కులాన్ని, విప్లవ రాజకీయాలతో

జోడించి నడిపేందుకు ప్రయత్నం చేసినారు. ఉస్మానియా విశ్వవిద్యాలయంలో విద్యార్థి సంఘాలు, ఉద్యమాలు, కేశవరావు జాదవ్ సార్ లాంటి వారి తెలంగాణ బోధనలు విద్యార్థుల్ని తెలంగాణ వైపు మళ్ళించాయి. తర్వాతి కాలంలో జయశంకర్, మధుసూధన్ రెడ్డి, గడ్డం లక్ష్మణ్, పి.ఎల్.విశ్వేశ్వరరావు, సింహాద్రిలు ఉస్మానియాలో, కాకతీయలో బి య్యాల జనార్ధనరావు, ప్రొఫెసర్ వినాయకరెడ్డి, నాట్యకళ ప్రభాకర్, మేచినేని కిషన్‌రావు తదితరులు ఉద్యమాలు నడిపించింద్రు. ఇగో ఈ సందర్భంలో 1990వ దశకం చివర్లో సిద్దెంకి యాదగిరి 'దరువు' కళా బృందం ద్వారా తెలంగాణ ఉద్యమంలోకి వచ్చిండు. దళితోద్యమానికి అండగా నిలిచిండు. తన తోటి సమాజాన్ని చైతన్య పరిచిండు.

కారంచేడు దుర్మార్గం తర్వాత ప్రజాస్వామిక, హక్కుల సంఘాల ఒత్తిడి మేరకు కేంద్రంలో ఎస్సీ ఎస్టీ అట్రాసిటీ చట్టం రూపొందింది. వివిధ హక్కుల, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, వ్యక్తులు, మీడియా, సాహిత్యకారుల కృషి ఫలితంగా దక్షిణాఫ్రికాలోని దర్బన్‌లో సదస్సు జరిగింది. ఇందులో దళిత సమస్యను చర్చకు పెట్టింద్రు. 2007లో జరిగిన ఈ సదస్సులో తెలంగాణ నుంచి దళితులు, ప్రత్యేక తెలంగాణ వాదులూ పాల్గొన్నరు. ఇండిజీనియస్ సమస్యకు ఇంటర్నేషనల్ ఎక్స్‌ప్లోజర్ దొరికింది. గాయపడ్డ గుండెలకు ఉపశమన లేపనం దొరికింది. ఈ ఉప శమనం విద్యావంతుల్లో చైతన్యం తీసుకొచ్చింది. ఆ చైతన్యాన్ని సం స్థలు, సంఘాలు, రచనలు, పత్రికలు, పాటల రూపంలో మరింత దగ్గర చేసినారు. అట్లా కళాబృందం, రచనల ద్వారా దళితోద్యమానికి, ఆ తర్వాతి కాలంలో తెలంగాణోద్యమానికి ఊపిరులూదినవాడు సిద్దెంకి యాదగిరి. ఇప్పుడు తన అనుభవాలను అక్షరాలుగా మలిచి కథలుగా మనముందుంచిండు.

ఆత్మగౌరవం, స్వయంపాలన కోసం కొట్లాడిన (అప్పటికి కొట్లాడుతున్న) తెలంగాణ సమాజానికి ముఖ్యంగా దళితులకు విద్యావశ్యకత దాని ప్రాధాన్యతను సక్సెస్ స్టోరీస్‌గా చెప్పిండు. ఇండియా 'అభివృద్ధి' చెందుతున్నా దళితులపై నిరంతరం లైంగిక దోపిడి, హింస, దౌర్జన్యం జరుగుతున్న తీరుని విప్పి చెప్పిండు.

సిద్దెంకి యాదగిరి కథల్లో నక్సలైట్ ఉద్యమానంతర జీవితం రికార్డయింది. ఇందులో ప్రత్యేక తెలంగాణోద్యమం, దళితోద్యమం కలెగలిసి ఉన్నయి. తెలంగాణ సోయి విస్తృతమైన తర్వాతే ఈ కథలు రూపు దిద్దుకున్నాయి. ఈ కథల్లో ఆత్మగౌరవం, స్వయంపాలన కోసం కొట్లాడిన (అప్పటికి కొట్లాడుతున్న) తెలంగాణ సమాజానికి ముఖ్యంగా దళితులకు విద్యావశ్యకత దాని ప్రాధాన్యతను సక్సెస్ స్టోరీస్‌గా చెప్పిండు. ఇండియా 'అభివృద్ధి' చెందుతున్నా దళితులపై నిరంతరం లైంగిక దోపిడి, హింస, దౌర్జన్యం జరుగుతున్న తీరుని విప్పి చెప్పిండు. అంతేగాదు దళితులు తమ ఉపకులాల పట్ల చూపించే వివక్షనూ, మూఢ నమ్మకాలను ఎత్తి చూపిండు. వర్గీకరణ ఉద్యమాన్ని భిన్న కోణాల్లో ఆవిష్కరించిండు. వర్గీకరణను సమర్థిస్తూ కథలు రాసిన అతి తక్కువ మందిలో యాదగిరి ఒకడు.

తెలంగాణోద్యమం ఊపందుకున్న తర్వాత దళితోద్యమం కొంచెం వెనుక తట్టు బట్టింది. నిజానికి తెలంగాణలోని సబ్బండ కులాలకు చెందిన కవులు, రచయితలందరూ ముందు భౌగోళిక తెలంగాణ కోసం కొట్లాడింద్రు. అయితే యాదగిరి మాత్రం భౌగోళిక తెలంగాణను కోరుకుంటూనే సామాజిక తెలంగాణ డిమాండ్‌ని ముందుంచిండు. "తెలంగాణ వాళ్ళమందరం బ్యాలెట్ సైనికులమై మేలుకోవాలె.. గట్లయితెనే మన తెలంగాణ మనం ఏలుకుంటం".." యిపుడు రావలసింది అగ్రవర్ణ తెలంగాణా కాదు.. అట్టడుగు బలహీన వర్గాలతో మమేకమై బహుజన ప్రజాస్వామిక తెలంగాణ కోసం కలలు కనాలి" అని భూత కాలంలోనే వర్తమాన కార్యాచరణను నిర్దేశించిండు. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమ సందర్భంలో దళితులు ఉద్యమంలో మమేకమై తమ ఆట, పాట, మాట, రాత ద్వారా ధూం ధాం చేసింద్రు. 'సింగిడి' పూయించింద్రు. దారి దీపాలయింద్రు. సబ్బండ వర్ణాలు, సకల జనుల పోరాట ఫలితంగా ఇయ్యాళ ప్రత్యేక తెలంగాణ సాధ్యమయింది. ఈ తెలంగాణను 'సామాజిక తెలంగాణ' గా మార్చుకోవాలె. జనాభా నిష్పత్తి ప్రకారం అన్ని రంగాల్లో సబ్బండ వర్ణాలకు, సకలజనులకు న్యాయమైన వాటా దక్కాలె. ఆ వాటా కోసం ఆనాడే అక్షరాయుధాన్ని సంధించిన వాడు సిద్దెంకి. అది తెలంగాణా వాటా కావచ్చు. వర్గీకరణ వాటా కావొచ్చు. ఏదైతేంది న్యాయమైన డిమాండ్‌ని ముందట పెట్టిండు.

దాదాపు రెండున్నర దశాబ్దాలుగా సాహిత్య, కళా రంగాలతో మమేకమయిండు సిద్దెంకి. కళాజాతలతో ఊరూరా తిరిగిండు. ప్రజా చైతన్యానికి నడుం బిగించిండు. యూనివర్సిటీ చదువుతో వచ్చిన జ్ఞానాన్ని నలుగురితో పంచుకునేందుకు వేదికలను నిర్మించిండు. ధూంధాం చేసిండు. 'దస్కత్' కథావేదికలో భాగమయిండు. ఈ చైతన్యమే ఆయనతో కలం పట్టించ్చింది. యూనివర్సిటీ రాజకీయాలు రాటుదేలేలా చేశాయి. కవిత్వం, కథలల్లేలా చేశాయి. సిద్దెంకిని గాయపడ్డ సమాజం నుంచి 'సెల్ఫ్ సెంట్రిక్‌గా' ఎదిగిన కథకుడిగా చెప్పొచ్చు. ఈయన బాధల్ని, సమాజపు గోసలతో సమన్వయం చేసి చెప్పిండు. సజీవమైన భాషాని అందించిన కథకుడిగా సిద్దెంకిని చూడాలి.

* * *

దాదాపు 30 ఏండ్లుగా మెదక్ జిల్లాలో 'మంజీర రచయితల సంఘం' పనిచేస్తోంది. అంతకుముందు రంగ కృష్ణమాచార్యులు, వేముగంటి నరసింహాచార్యులు తదితరు లు మెదక్ జిల్లా రచయితల సంఘాన్ని నడిపించారు. ఆ సంఘం తరపున 'చతురంగం' అనే కథా సంకలనాన్ని 1965 ఆ ప్రాంతంలో వెలువరించారు. మరసం ఇటీవల 'మెదక్ జిల్లా కథలు' సంకలనాన్ని వెలువరించింది. అయితే ఈ రెండు సంఘాలు ప్రధానంగా కవుల ఆధ్వర్యంలో, నాయకత్వంలో నడవడంతో కవిత్వ సృజనకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యత నిచ్చారు. ఆధునిక సాహిత్య ప్రక్రియ 'కథానిక' సాహిత్యం ఈ జిల్లా నుంచి, జీవిత వైవిధ్యం ఉన్నంత విస్తృతంగా వెలువడలేదు. పర్కపెల్లి యాదగిరి ముదిరాజ్ 'శికారి' కథా సంపుటి ఇటీవల వెలువడింది. అంతకుముందు ఐతా చంద్రయ్య, చొప్పదండి సుధాకర్, నందిని సిధారెడ్డి (చిత్రకన్ను), (హైద్రాబాద్ నుంచి జ్వాలా ముఖి) ఇంకో ఒకరిద్దరు ఈ జిల్లా నుంచి కథల సంపుటాలు వెలువరించారు. త్వరలో బెల్లంకొండ సంపత్‌కుమార్ కూడా తన కథల్ని 'మల్లెపూల వాన'గా వెలువరించనున్నాడు. డప్పోల్ల రమేశ్ కథలు కూడా అచ్చుకు సిద్ధంగా ఉన్నయి. సీనియర్ కథకులు బెల్లంకొండ సోదరులు, వెల్దుర్తి మాణిక్యరావు, ఉమాపతి పద్మనాభశర్మ, దారం మల్లారెడ్డి, పడాల రాములు, మాస్టార్జీ కథలు సంపుటాలుగా రావాల్సి ఉన్నయి.

ఇంత తక్కువగా ఈ ప్రాంతం నుంచి కథలు, సంపుటాలుగా రావడానికి, రాయడానికి ప్రధాన కారణం సంఘాలు, సాహిత్యకారులు, సంస్థల నిర్వాహకులు. మంజీర రచయితల సంఘంపై ఆంధ్రా ప్రాంతానికి చెందిన కవి శివారెడ్డి ప్రభావం అధికంగా ఉన్నది. విప్లవ కవి వరవరరావు ప్రభావమూ ఉండింది. అందుకే ఈ సంఘం నుంచి ఎక్కువగా కవులు మాత్రమే తయారయ్యింద్రు. కథకులు అంతంత మాత్రమే. కథకులను ఎక్కువగా ప్రోత్సహించకపోవడమే గాకుండా, రాస్తున్న వారిని డిస్కరేజ్ చేసే విధంగా కొంతమంది సీనియర్ కథకులు వ్యవహరించేవారు. మంజీర రచయితల సంఘం మొదటి నుంచి వామపక్ష భావజాలం గల వాళ్ళతో దగ్గరగా ఉండింది. దాంతో వాళ్ళు బహుశా పర్‌ఫెక్ట్‌నెస్ కోసం శైలి, శిల్పం, వస్తువు పేరిట లోపాలను ఎత్తి చూపేవారు. పోరాటమొక్కటే జీవితం అన్న భావనతో కథలు రాయించాలనుకోవడం వల్ల కూడా నష్టం జరిగింది. పాజిటివ్ అంశాలకు ప్రాధాన్యత ఇవ్వకుండా నెగిటివ్ విషయాలనే చర్చకు పెట్టడంతో, అది కాస్త కొత్త కథకులకు అడ్డంకిగా మారింది. రాస్తున్న కథకులు ఆపేసింద్రు. అట్లనే కొత్త కథకులు పుట్టకుండా పోయింద్రు. కొండనాలికకు మందేస్తే ఉన్ననాలిక పోయినట్లయింది. అంతెందుకు నందిని సిధారెడ్డి కూడా మొదట్లో కథలు రాసేవారు. అయితే అందులో భాష, వస్తువు విషయంలో విప్లవ కథకులు చీల్చి చెండాడంతో ఆయన అసలు కథలు రాయడమే మానేసిండు. సిధారెడ్డి అందుకే మెదక్ జిల్లా కథలకు ముందు మాట రాస్తూ "మంజీరా రచయితల సంఘం ఎన్నోసార్లు కథకుల్ని తయారు చేసుకోలేని అశక్త స్థితిని గుర్తించింది" అని రాసిండు. గుర్తించినా అధిగమించ లేక పోయింద్రు. అది నేర్చుకోవాల్సిన గుణపాఠం. భవిష్యత్తరాలకు నేర్పాల్సిన పాఠం. ఆ నేర్చుకున్న పాఠాల్లోని ఒక కమ్మ ఈ కథల సంపుటి.

సాహిత్యం సమాజాన్ని ప్రభావితం చేయాలి. ప్రభావితం కావాలి కూడా! ఎంతమందిని ప్రభావితం చేసినావు? ఎంతమందితో మరీ ముఖ్యంగా కింది కులాల వారితో ప్రభావితమయ్యావు, అనేది సాహిత్యంలో ప్రతిఫలించినట్లయితే దానికి విలువ చేకూరుతుంది.

మెదక్ జిల్లా నుంచి సాహిత్య సృజన చేస్తున్న దళితుల్లో గద్దర్, మాస్టార్జీ సీనియర్లు. వారి తర్వాతి తరంలో తైదల అంజయ్య, ఎన్నార్, డప్పోల్ల రమేశ్, సిద్దెంకి యాదగిరి, బీమసేన, రామచంద్ర భీమ్ తదితరులున్నరు. మాసాయిపేట యాదగిరి మంచి పాటలు రాస్తున్నడు. అలాగే ప్రభుదాస్ లాంటి ఒకరిద్దరు కొన్ని పాటలు రాసి మానేసింద్రు. ఇందులో ఒక్క తైదల అంజయ్యనే మంజీర రచయితల సంఘంతో ఉన్నడు. ఆయన కూడా పుట్టుక రీత్యా కరీంనగర్ జిల్లా వాడు. మెదక్ జిల్లాలో దళిత కవులు, కథకులు అధికంగా ఎదిగి రాకపోవడానికి గల కారణాలను అన్వేషించాలి. ఒక సాహితీవేత్త రచనలు చేయడానికీ, ఏదైనా అంశంపై రచన చేయక పోవడానికీ ఆయనపై సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ, సాంస్కృతిక ప్రభావాలుంటాయి. మార్క్సిస్టులు కూడా ఇదే చెబుతున్నరు. ఇది యాంత్రిక వర్గీకరణ మాత్రమే. ఇవి మాత్రమే సాహిత్యకారుణ్ణి తీర్చి దిద్దుతాయి అంటే అర్ధసత్యమే! ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తాయి అని ఒప్పుకోవడంలో తప్పులేదు. అయితే వీటన్నింటితో పాటు పరిస్థితుల ప్రభావం కూడా ఉంటుంది. దీన్ని మార్క్సిస్టులు గుర్తించ నిరాకరిస్తరు.

వాస్తవానికి ఎవ్వరి సహాయం, సహకారం, ప్రోత్సాహం, సాహితీ వాతావరణం లేకుండా సృజనకారులు రూపుదిద్దుకోరు. సాహిత్య సంస్థలు, సంఘాలు, వ్యక్తులు సమిష్టిగా పనిచేసినప్పుడే సాహితీ వాతావరణం ఏర్పడుతది. సభలు, సమావేశాలు నిర్వహించుకోవడం ద్వారా కొత్త విషయాలు నేర్చుకోవడానికి అవకాశముంటది. అయితే ఏ భావజాలం ఉన్న వారితో సంఘం ఏర్పడిందో అందులో ఉన్న వారిని కూడా అదే భావజాలం ప్రభావితం చేస్తది. ఇది ఆ సంఘంలో సభ్యులుగా ఉన్నవారికి వర్తిస్తది. అయితే సంఘానికి అవతల ఉన్నవారిపై వాటి నిర్వాహకులు ఎలాంటి ప్రభావం వేస్తున్నారు? వేయలేదంటే లోపం ఎక్కడ అని తరచి చూసుకోవాలి. నిజానికి సాహిత్యం సమాజాన్ని ప్రభావితం చేయాలి. ప్రభావితం కావాలి కూడా! ఎంతమందిని ప్రభావితం చేసినావు? ఎంతమందితో మరీ ముఖ్యంగా కింది కులాల వారితో ప్రభావితమయ్యావు, అనేది సాహిత్యంలో ప్రతిఫలించినట్లయితే దానికి విలువ చేకూరుతుంది. అందుకే ప్రగతి శీల భావజాలంతో నడుస్తున్న సంస్థల్లో అన్ని కులాల సాహిత్యకారులకు చోటు ఉంటది. కానీ మంజీర రచయితల సంఘంలో ఆ లోటు ఉన్నది. మరసంలో దళిత రచయితల సంఖ్య చూస్తే అది అర్థమయితది. నిజానికి ఒక ముప్పై ఏండ్ల సంస్థ కథకులను చెప్పుకోదగ్గ స్థాయిలో తయారు చేసుకోవాల్సింది. వేముగంటి రఘునందన్ లాంటి వాండ్లు వ్యక్తులుగా 'వట్టికోట ఆళ్వారుస్వామి కథా పురస్కారం' అందిస్తున్నరు. దీనికి మంజీర సహకారం ఉన్నది. కథా సాహిత్యానికి అండగా నిలబడ్డరు. అయితే కొత్త కథకులను తయారు చేసుకునే వర్క్‌షాప్‌లు సంస్థ తరపున నిర్వహించాల్సింది. ఇది అధిగమించాల్సిన సమస్య.

కవులు, రచయితలు కార్ఖానాలో తయారు కారు. ఒప్పుకోవాల్సిందే! అయితే స్పార్క్ ఉన్న వారిని గుర్తించి వారికి సాన బెట్టినట్లయితే వజ్రాలు తయారైతవి. ఆ సాన బెట్టే పని ముందు ముందు సాగాల్సిన అవసరముంది. ఈ పనితనం తెలిసిన వాండ్లు ముందుకు రావాలె. దానికి నల్లగొండను మార్గదర్శకంగా తీసుకోవచ్చు. సిద్దిపేట, నల్లగొండ, మహబూబ్‌నగర్ మూడూ హైదరాబాద్‌కు సరిగ్గా వంద కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్నయి. సిద్దిపేటలో మంజీర రచయితల సంఘం ముప్పై ఏండ్లుగా పనిచేస్తోంది. సిధారెడ్డి నాయకత్వం, నేతృత్వంలో తెలంగాణ రచయితల వేదిక, తెలంగాణ రచయితల సంఘం ఏర్పాటయింది. ఈయన తీసుకొచ్చిన సోయి పత్రిక కొత్త పుంతలను తొక్కింది. ముఖ్యంగా 'మరసం' కొత్త కవులను తీర్చిదిద్దింది. ఇక్కడి జీవితాలను పట్టిచ్చే ఎడపాయలు లాంటి కవితా సంకలనాలను ప్రచురించింది. ప్రపంచీకరణకు వ్యతిరేకంగా మొట్టమొదటి కవితా సంకలనం 'మొగులయ్యింది'ని వెలువరించింది. సంతోషం. కాని దళితుల విషయంలో ఎక్కడో లోటు ఉన్నది. ఈ విషయంలో మహబూబ్‌నగర్ మరింత వెనకబడి ఉన్నది. పాలమూరు కథల సంకలనం ఇంకా రావాల్సి ఉన్నది. అయితే నల్లగొండలో దళిత కవులు దండిగా ఉన్నరు. అందుకు కారణం బోయ జంగయ్య లాంటి సీనియర్ కవులు వేసిన ప్రభావం కావచ్చు. కాంచనపల్లి చిన వెంకట రామారావు లాంటి అభ్యుదయ రచయితల సంఘం నడిచిన దారి కావొచ్చు. వట్టికోటతో సహా వందల మంది కథకులు ఈ జిల్లా నుంచి సాహిత్య సృజన

చేసింద్రు. రెండు సంపుటాలుగా నల్లగొండ కథలు వె లువడ్డయి. దైదవేములపల్లి దేవేందర్ (తొండం కావ్య రచయిత), దున్న యాదగిరి, దొడ్డి రామ్మూర్తి, వేముల ఎల్లయ్య, చిత్రం ప్రసాద్, సంపతి సోమయ్య, గాదె వెంకటేశ్ తదితరులు కవులు, కథకులు, నవలాకారులుగా ఎదిగింద్రు. ఇందులో చివరి ఐదారుగు రచయితలను తీర్చిదిద్దడంలో సంస్థగా నీలగిరి సాహితి, వ్యక్తిగా సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి కృషి ఉన్నది. బహువచనం లాంటి ఆధునిక, సబాల్టర్న్ కవిత్వాన్ని సుంకిరెడ్డి తన సంపాదకత్వంలో వెలువరించిండు. అయితే సిద్దిపేటతో పోలిస్తే నల్లగొండ అన్ని విషయాల్లో ఆది నుంచి ముందున్నది. మొత్తం తెలంగాణ పునర్వికాసమే ఈ జిల్లా వాసుల కేంద్రంగా జరిగిందంటే అతిశయోక్తి కాదు. పత్రికలు, గ్రంథాలయోద్యమం, సాహిత్యం, పరిశోధన అన్ని రంగాల్లోనూ నల్లగొండ జిల్లా ముందున్నది. అయితే సిద్దిపేట, నల్లగొండ రెండు ప్రాంతాల్లోనూ దళితుల సాహిత్య రచన అనేది గత రెండు దశాబ్దాల నుంచే ఇంకా చెప్పాలంటే తెలంగాణోద్యమంతో పాటు రంగం మీదికి వచ్చింది. బోయ జంగయ్య, దేవేందర్, మాస్టార్జీ, గద్దర్ లను మినహాయిస్తే ఈ రెండు జిల్లాల్లోని కవులందరూ 1990వ దశకం లో రచనారంభం చేసినవారే!

మెదక్ జిల్లాలో దళిత కవులు, రచయితలు అంతగా ఎదిగి రా కపోవడానికి ప్రధాన కారణం అక్కడ సబాల్టర్న్ సాహిత్య వాతావరణం లేకపోవడం. అందుకు మంజీర రచయితల సంఘం, దాని నిర్వాహకులపై వామపక్ష భావజాలం ప్రస్ఫుటంగా ఉండడం మరో కారణం. ఇంతకు ముందే చెప్పుకున్నట్లు ఆ భావజాలం వల్ల చాలా కవిత్వం వచ్చింది, చాలానే పాటలు వొచ్చినయి. అయితే కథాసాహిత్యం మాత్రం చాలా తక్కువగా వచ్చింది. వామపక్ష భావజాలం అక్కడ ప్రస్ఫుటంగా ఉండింది కాబట్టి విప్లవ కథలైనా రావాల్సి ఉండింది. కానీ సరిపల్లె కృష్ణారెడ్డి లాంటి ఒకరిద్దరు మాత్రమే విప్లవ కథలను రాసింద్రు. అయితే విప్లవ కవిత్వం ఇక్కడి నుంచి చాలా వచ్చింది. అదే నీలగిరి సాహితి, తెలంగాణ సాంస్కృతిక వేదిక, సింగిడి సంస్థల బాధ్యుడిగా సుంకిరెడ్డి కొత్త కవులకు రహదారులు నిర్మించిండు. దారుల నిర్మాణంలో అనేక గుంపుల నుంచి విమర్శలు ఎదుర్కొన్న డు. ఏది ఏమైతేనేం సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి అనుకూల వ్యతిరేక గ్రూపులకు నల్లగొండ కేంద్రం. ఇక్కడి దళితులు కవిత్వం, కథలు, నవలలు రాసింద్రు. ఈ జిల్లా కవుల మీద సబాల్టర్న్ దృక్కోణ ప్రభావమున్నది. ఆ ప్రభావం నుంచి 1996లోనే 'బహువచనం' వచ్చింది. దళిత, బహుజన, ముస్లిం సోయితో నల్లగొండ కేంద్రంగా కవిత్వం వెలువడింది. 'గోసంగి' ఏర్పడింది. మునాస వెంకట్, అంబటి వెంకన్న, బెల్లి యాదయ్య, పగడాల నాగేందర్, స్కైబాబ, కొంపెల్లి వెంకట్, దుర్గాప్రసాద్ తదితరులందరూ ఇక్కడ పురుడు పోసుకున్న వాళ్ళే! దళిత కవితా సంకలనాలు చిక్కనవుతున్న పాట, పదునెక్కిన పాటల్లో నల్లగొండ కవులు బాగానే ఉన్నరు. ముస్లిం వాదానికి దిక్సూచి అయిన 'జల్ జల' కూడా సుంకిరెడ్డి మార్గదర్శనలోనే వెలువడింది. 'జిహాద్' కూడా ఇక్కడి నుంచే వచ్చింది. ఇదంతా దక్షిణ తెలంగాణ బహుజన సాహిత్య చరిత్రలో భాగం. మొత్తం తెలంగాణ సాహిత్యానికి, సాహిత్యోద్యమాలకు ఈ రెండు కేంద్రాలు ఇరుసుగా పనిచేశాయి.

నీలగిరి సాహితి, తెలంగాణ సాంస్కృతిక వేదిక, సింగిడి సంస్థల బాధ్యుడిగా సుంకిరెడ్డి కొత్త కవులకు రహదారులు నిర్మించిండు. దారుల నిర్మాణంలో అనేక గుంపుల నుంచి విమర్శలు ఎదుర్కొన్నడు.

* * *

ఇగ మళ్ళీ కథల విషయానికొస్తే ఇందులోని మొత్తం 15 కథలు దాదాపు ఏడెనిమిదేండ్ల కాల పరిధిలో రాసినవి. నిజానికి ఈ కాలంలో తెలంగాణను కుదిపేసిన ఉద్యమాలు ప్రధానంగా తెలంగాణ, వర్గీకరణోద్యమం. ఈ రెండింటికీ తన కథల ద్వారా సిద్దెంకి యాదగిరి శాశ్వతత్వం కల్పించిండు.

పంచుకోండ్రి, అమరుల యాది కథల్లో వర్గీకరణ ఉద్యమంలో ఉన్న న్యాయాన్ని, ప్రత్యర్థులు చేస్తున్న అన్యాయాన్ని, లేవనెత్తిన అన్ని అంశాలకు సర్వామోదంగా జవాబిచ్చిండు. చిన్న చిన్న పోలికలు, ఉదాహరణలు, విషయం పదో తరగతి చదువుకున్న పిల్లలకు సైతం సులభంగా అయ్యే విధంగా విడమర్చి చెప్పిండు. "అంబేద్కర్ మా అందరికి అయ్యలాంటోడు. అతను తెలివోడు అయి, ముందుగ నడిసి, మా జాతికి మా ఎస్సీ జాతికంతటికి ఆస్తిని, సద్దిని సంపాయించి పోయిండు. ఆ ఆస్తి అంత మాకే కావాలే. ఆ సద్ది అంత మేమే తింటమని, మీకు వద్దు అంటుండ్రు వీళ్ళు" అని వర్గీకరణ ఆవశ్యకతను 'పంచుకోండ్రి' కథలో చెప్పిండు. సురేందర్ మాదిగ మరణాన్ని యాద్జేసుకుంటూ, పోరుబాట వీడొద్దంటూ "మాదిగ ప్రజలారా! మాదిగ పెద్దలారా! గాంధీ భవనుల మనవాల్లకు కాలింది నిజమే, గని యిపుడు మనం నేరుగా మన మాదిగిండ్లల్లకు పోయి అక్కడ మాట్లాడుకుందాం పాండ్రి" అని ఉద్యమం తీరుని చెప్పిండు. "అయ్యో కొడుకా! ఎంత పని అయిపాయె! గంత అవుస్తమీద కూడా ప్రాణాలు పోయినా సరే ఏబీసీడిలు కావాలన్నడంటే ఎంత గొప్ప వీరుడాయినె. పెడితె పెండ్లి కోరుతరు లేకుంటే సావుకోరుతరు. ఓ దిక్కు జీవునం వుంటదో? వుండదో? నని తెల్సినాగని గంత దీర సెప్పుతుండంటే ఐనకు, ఐనను కన్నతల్లి దండ్రుల పాదాలకు చేతులెత్తి మొక్కాలె.." అంటూ సురేందర్‌ని స్మరించుకుండు.

వర్గీకరణతో పాటుగా దయనీయంగా ఉన్న దళిత జీవితాలను రికార్డు చేసిండు. దక్కల్లోల్లను అస్పృశ్యులుగా చూడడాన్ని నిరసించిండు. 'గోదల కాడ్కి గోదలు పోతయి. గొర్లకాడ్కి గొర్లు పోతయిగని మనిషికాడికి మనిషిని పోకుంట జేసిండ్రురా" అని 'బోధ' కథలో నీతి చెబుతడు. పోలీసోల్ల చేతిలో దళిత స్త్రీ దగాపడ్డ తీరుని 'ఎంతకంతే' కథలో చెప్పిండు. 'సావు' కథలో సావు ఏ పద్ధతిలో చేయాలన్న విషయంలో మతం మారిన క్రిస్టియన్లకు, మారకుండా ఉన్న దళితులకు వచ్చిన బేధాభిప్రాయాల గురించి చర్చించిండు. రేపటి సూర్యుడు కథలో దళితుడు సైనికుడుగా మారడాన్ని అదే సమయంలో దేశం కోసం అమరుడు కావడాన్ని కళ్ళు చెమర్చేలా రాసిండు. అందుకే దేశం కోసం పాణమిడ్సిన కొడుకుని యాద్జేసుకుంటూ కన్నతల్లి "నీ గుడి గుండంగాను, నా కొడుకునే మింగినావురా దేవుడా! నీ గుళ్ళె రాళ్ళు రోళ్ళు పడ, మా సంబురాన్ని చూసి నీ కండ్లల్ల మన్ను పోసుకున్నావురా దేవుడా"! దేవుణ్ణి ఆడిపోసుకున్న తీరుని కండ్లముందర నిలబెట్టిండు. 'తప్ప' కథలో చదువుకున్న వారిలో పైకి కనిపించని వివక్ష ఎట్లుంటదో చెప్పిండు.

ప్రత్యేక తెలంగాణోద్యమానికి సంఘీభావంగా 'లెక్కలు', 'కీలెరిగిన వాత'లు కథలు రాసిండు. ఇందులో ఆనాటి ముఖ్యమంత్రి ఒక్కరూ

పాయి కూడా ఇవ్వం అనే మాటను చర్చకు బెట్టి ప్రతి విషయంలోనూ తెలంగాణ ఎలా అన్యాయానికి గురవుతుందో, మొక్కవోని ధైర్యంతో పోరాడి ఎలా సాధించుకోవాలో బోధన చేసిండు. "నువ్వొద్దనేరా... మనకు చరిత్ర దెల్సు. యిత్తేసి పొత్తు గూడినోడు పొయిమీద కుండను మాయం జేత్తండు... "మనం వొండుకున్నది మనకు వెట్ట వాడెవడు. మన పొయి మనంటను గుంజుకున్నడు. యిపుడు మండేది పెయిమంట. అదే కడుపుల ఆకలి మంట. గా మంట సల్లార్పెతందుకు ఎన్నడో ఒగనాడు మంచి కాలమొత్తది. గదేందో మనమే సురువు జేస్తే ఐపోతది గదా...!" అని ఉద్యమానికి విద్యార్థుల్ని సన్నద్ధం చేసిండు. ఇవి సక్సెస్ స్టోరీలకు ప్రతిరూపాలు. నాయినమ్మ యాదిని నోస్టాల్జియాగా చెప్పిండు. చదువు యొక్క విలువను గుర్తించి అందుకు ఎదురైన అవాంతరాలను ఆత్మవిశ్వాసంతో ఎదురొడ్డి అధిగమించిన విజయగాథను 'సందిగ్ధం' పేరిట రికార్డు చేసిండు. అలాగే చదువు ద్వారా సమాజంలో మార్పు తెచ్చేందుకు ప్రభుత్వ చేపడుతున్న చర్యలకు ఊతమిచ్చేలా 'మార్పు' కథను చైల్డ్‌లేబర్‌కు, వారిపై హింసకు వ్యతిరేకంగా రాసిండు. 'బుద్ధి మాట'లో నలుగురికి నచ్చేబాటలో, అందరినీ మెప్పించే విధంగా నడవాలని చెప్పిండు.

నిజానికి యాదగిరి కథల్లో బలం అతని భాష. చదువుకున్న వారికి అర్థమయ్యే దళిత ఈస్థటిక్స్ ఉన్న నుడికారాలు, సామెతలు, పదబంధాలు ఈ పుస్తకానికి పుష్టిని చేకూర్చాయి. తెలంగాణ నిఘంటువు ల్లోకి ఎక్కాల్సిన పదాలు ఈ కథల్లో చాలా ఉన్నాయి. చాలా అలవోకగా ముచ్చట పెట్టినట్టు చెప్పిన ఈ భాష ఆత్మీయుల్ని ఆలింగనం చేసుకున్న ట్టు ఉంటది. 'నల్లటి దాని మాట పెదవుల తీట', 'ఎద్దు ఎగురంగనే గంట ఎగురది', 'తినరాని పండు తీపిల మెండు కడుపు పండు', 'బండ కింద నల్లులోలె పిసినార్లు', 'లోకమే పెద్ద బంజరుదొడ్డి', 'మైసమ్మ దున్నపోతోలె పాణంబట్టి', 'మిడుమాల మిడ్క', 'ఉన్నొక్క మెతుకు గంజిల పోగొట్టుకొని లెంకులాడు', 'ఐదేళ్ళు ఒక్క తీర్గ ఉన్నాయిరా?', 'కులం కుతికెలమంటి సముద్రం మొకాలు మంటి', 'బాపనోళ్ళ ఇండ్లళ్ళ బస్టోడు లేడా? మాదిగిండ్లల్ల మంచోడు లేడా', 'బడుత ఉన్నోంది బర్రె', 'లక్ష్మిరాంగ తడక అడ్డం పెట్టకు', 'నలుగుట్టె నవ్వులపాలు', 'దోమతెరల చిక్కిన దోమలాగ', 'పెడితె పెండ్లి లేకుంటె సావు', 'వండిన కుండాగది సచ్చిన పీనుగు ఆగది', 'ఈళ్ళ బలుపు బండల్లవోను', 'ఎవడు తోడుకున్న పొక్కల వాడేపడ్తడు', 'కడుపుల ఆత్మలేని కండ్లకు దు:ఖం రాదు', 'మెచ్చెటట్లు మాట్లాడాలె పట్టినంత తినాలె', 'ఓటిపోయి ఓటి అయితది' అని ఇట్లా అనేక నుడికారాలను సాహిత్యంలోకి తెచ్చిండు. అంతేగాదు ఇప్పటికీ అందరి నోళ్ళల్లో నానిని పదాలను పట్టుకొచ్చిండు. మిడ్క, పెట్టుపోతలు, నౌకరి, సద్వు, ఇగవటసా, జెప్పన, పంచాది, సోపతి, ఇజ్జతి, నారాజు, శెడగొట్టె, తిప్పల, అట్లగాదు వాయి, బాపతి, శేరిక్, పొద్దుగుంజాముల, గడికోటి, బేవ్‌దీసి, మ్యాత, శమ, శెరుగు, సురుకు, ఇంటెన్క, ఈరగోల, ఇకమాతు, గింతగనం, నౌకరి, పోరి, ఎల్లం, కొంటవో, పాలసర్వ, సాట, మాప్, పికర్, బద్మాష్, రంది, బొడుసు, లగ్గం, యెవుసం, జీవాలు, కాయిదాలు, బల్మిటి, పెనిమిటి, మొకంగాల, మొందారం, ఈని మొగతనం శెదలు దిన, కాల్రెక్కలు, జిగిష్ట, బుక్క, సుతి, తలకొర్రాయి, బొందలగడ్డ, ఒర్రుడు పదాలకు సాహిత్య గౌరవం చేకూ ర్చిండు.

ఈ కథలు అచ్చంగా మెదక్ జిల్లావే అని సాక్ష్యమిచ్చేలా నంగునూరు, ఇందుప్రియాల్, రాయవరం, కొడకండ్ల, లకుడారం, దౌల్తాబాద్, చిన్నకోడూర్ ఊర్ల పేర్లు నేటివిటీని, మెదక్ టోపోగ్రఫీని పట్టిస్తాయి.

ఇవాళ తెలంగాణలో బలంగా కథలు రాస్తున్న వాండ్లు చాలా తక్కువ. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో వేలమంది పాణం దీసుకున్నా ఒక్క చేయి వేళ్ళమీద లెక్కబెట్టుకునేన్ని కథలు కూడా రాలేదు. ఉద్యమ సందర్భంలో అందరూ బిజీగా ఉన్నారు అనుకున్నా.. ఆనాటి జీవితాలను సాహిత్య చరిత్రలోకి ఎక్కించాల్సిన అవసరముంది. ఆ పని సాగడం లేదు. అయితే తెలంగాణలో వర్గీకరణ ఉద్యమానికి సంఘీభావంగా మాదిగలు కథలు చాలానే రాసిండ్రు. పసునూరి రవీందర్, సిద్దెంకి యాదగిరిలు ఆ కథలను ఆర్తితో రికార్డు చేసిండ్రు.

సిద్దిపేట జిల్లాతో పాటు ఒక కొత్త ప్రామిసింగ్ కథకుణ్ణి కూడా అందిస్తోంది. తన బలమైన భాష విషయంలో మరింత శ్రద్ధ పెట్టినట్లయితే మాదిగ కుల మాండలికం తెలంగాణ/ తెలుగు ప్రజలందరికీ అందు బాటులోకి వచ్చే అవకాశముంది. మాటలు సాహిత్యం లోకి రానంత వరకూ వాటికి గౌరవం ఉండదు. కింది కులాల వాండ్లు కథా సాహిత్యాన్ని ప్రపంచీకరణ నుంచే విస్తృతంగా రాస్తున్నరు. ఆ రాసిన సాహిత్యమంతా చరిత్ర కెక్కాలంటే దాన్ని అన్ని వర్గాల వాళ్ళు పట్టించుకోవాల్సిన అవసరముంది. సిద్దెంకి తన కథల పరంపరను కొనసాగించాల్సిన అవసరముంది.

ఇవాళ తెలంగాణలో బలంగా కథలు రాస్తున్న వాండ్లు చాలా తక్కువ. ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమంలో వేలమంది పాణం దీసుకున్నా ఒక్క చేయి వేళ్ళమీద లెక్కబెట్టుకునేన్ని కథలు కూడా రాలేదు. ఉద్యమ సందర్భంలో అందరూ బిజీగా ఉన్నారు అనుకున్నా.. ఆనాటి జీవితాలను సాహిత్య చరిత్రలోకి ఎక్కించాల్సిన అవసరముంది.

భౌగోళిక తెలంగాణ కల సాకారమైన తర్వాత ప్రజలు సామాజిక తెలంగాణ కోరుకుటుంన్నారు. ఈ సామాజిక తెలంగాణకు పునాది వర్గీకరణ వేస్తుంది. ఒక్కసారి వర్గీకరణ సాధ్యమయిందంటే మాలలకు, మాదిగలకు వారి జనాబా దామాషా ప్రకారం రిజర్వేషన్స్ దక్కుతాయి. ఆ హక్కుల ద్వారా ఎదిగొచ్చే మాదిగ సమాజం మిగతా ముస్లిం, బీసీల గురించి పట్టించుకునేందుకు వీలవుతుంది.

అందుకు ఈ కథలు భూమికను ఏర్పరుస్తున్నాయి. అస్తిత్వాలకు ఆవుసు నందిస్తున్న కథలివి. నల్లగొండ జిల్లాలో ముఖ్యంగా మా యాదగిరి గుట్ట ప్రాంతంలో ముఖ్యంగా ప్రతి శాలోల్ల ఇంట్లో ఒక యాదగిరి లేదా లక్ష్మీనరసయ్యలంటరు. అట్లాంటి పేరు పెట్టుకున్న యాదగిరి రాసిన ఇవి చదవాల్సిన కథలు మాత్రమే కాదు. ఆచరించాల్సిన కథలు కూడా!

భవిష్యత్ తెలంగాణ బంగారు తెలంగాణగా మారాలంటే సామాజిక తెలంగాణ ద్వారానే సాధ్యమని చెబుతూ... ఇంత మంచి కథలు చదివేందుకు, ముందు మాట రాసేందుకు అవకాశం కల్పించిన మిత్రుడు సిద్దెంకి యాదగిరికి కృతజ్ఞతలు.

-సంగిశెట్టిశ్రీనివాస్,
మొబైల్: 98492 20321
మెయిల్: sangishettysrinivas@gmail.com

బంజారా సాహిత్య సమాలోచనం - 'తాంగ్డి'

సాహిత్య చరిత్రలో సృజన, పరిశోధన నిరంతరం జరుగుతూనే ఉండాలి. అప్పుడే సాహిత్య చరిత్రతో పాటు మానవ సాంస్కృతిక, సాంఘీక చరిత్ర కొత్త విశేషాలు, సత్యాలతో నూతనత్వంతో వాస్తవాలను ప్రతిబింబిస్తుంది. మనకు తెలియన మనమూలాలను, మన మూల్యాలను తెలుసుకునే అవకాశం లభిస్తుంది. అటువంటి అరుదైన వ్యాససంపుటి ప్రొ.సూర్యా ధనంజయ్ రచించిన 'తాంగ్డి'. గిరిజన జీవితం, సాహిత్యం, సంస్కృతులపై నేడు విస్తృతమైన పరిశోధనలు జరుగుతున్నాయి. అనేక విశ్వవిద్యాలయాల్లో పాఠ్యాంశాలుగా ప్రత్యేకంగా అధ్యయనం చేస్తున్నారు. గిరిజన విజ్ఞానంపై బహుముఖీయమైన పరిశోధనలు జరిగి అనేక కొత్త విషయాలు వెలుగు చూస్తున్నాయి. ఆ వరుసలో ప్రొ. సూర్యా ధనంజయ్ బంజారా సాహిత్యంపై విశేషమైన పరిశోధనలు చేశారు. జానపద, గిరిజన విజ్ఞాన శాస్త్రాలతో పాటు ప్రాచీన, ఆధునిక సాహిత్య అధ్యాపకులుగా తన విధులను నిర్వహిస్తూనే పరిశోధనాత్మక వ్యాసంగాన్ని పక్కకు పెట్టకుండా ప్రొ. సూర్య కొత్త చూపుతో సాహిత్యకృషిని కొనసాగిస్తుండటం స్ఫూర్తిదాయక అంశం.

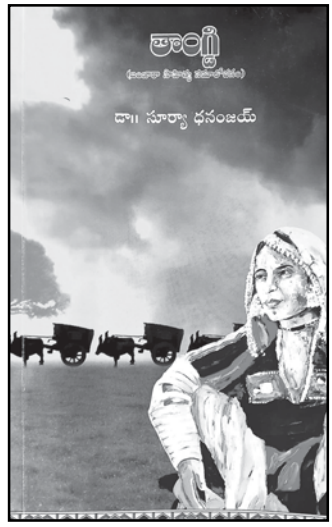

'తాంగ్డి' వ్యాస సంపుటిలో పదహారు వ్యాసాలున్నాయి. ఇవన్నీ బంజారా సాహిత్యాన్ని, జీవనాన్ని, సంస్కృతిని, వర్తమాన స్థితిగతులను వివరంగా విశ్లేషిస్తాయి. ఈ వ్యాసాలన్నీ జాతీయ, అంతర్జాతీయ సెమినార్ల కోసం ప్రత్యేకంగా రాసినవి. అందువలననే ఈ వ్యాసాలలో ప్రామాణికత కనిపిస్తుంది. అంతేకాదు ప్రొ. సూర్య గిరిజన జీవన మూలాల్లోంచి వచ్చిన గిరిపుత్రికగా తన వ్యాసాలలో వాస్తవ ప్రతినిధిగా, ప్రత్యక్ష వ్యాఖ్యాతగా, మౌఖిక కథనాత్మక శైలితో ఏకబిగిన చదివించేలా చేశారు. ఈ వ్యాస సంపుటికి 'తాంగ్డి' అనే పేరు పెట్టడమే గొప్ప ఔచిత్యవంతమయిన విశేషం. 'తాంగ్డి' అంటే 'గోనెసంచి' అని అర్థం. ఇది మామూలు 'గోనెసంచి' కాదు. బంజారా అమ్మాయి వివాహనంతరం తల్లిదండ్రులు తమ కూతురు జీవనావసరాలకు సంబంధించిన వస్తువుల్ని భద్రంగా ఆ గోనెసంచిలో పెట్టి ఇవ్వడం ఆచారం. ఇంతటి అపురూపమైన 'గోనెసంచికి' ప్రతీకగా ఈ వ్యాససంపుటిని అందించారు ప్రొ. సూర్య.

ఈ సంపుటిలోని మొదటివ్యాసం 'గిరిజన సంస్కృతి - నాడు నేడు'లో గిరిజన జీవనంలో చోటు చేసుకున్న అనేక మార్పుల్ని నిష్పక్షపాతంగా చర్చిస్తుంది. కాలక్రమంలో బంజారాలకు విద్యావకాశాలు అందుబాటులోకి వచ్చాక సాంకేతిక సౌకర్యాలు దగ్గరయ్యాక గిరిజనులు ఏ విధంగా పురజనులుగా మారుతున్నారో చక్కగా వివరించారు. ఆధునిక జీవనం అలవరచుకోవడం, మంచి మార్పులను, పరిణామాలను ఆహ్వానించడంలో తప్పులేదని భావిస్తారు. 'అయితే' భౌతికంగా జీవనవిధానంలో ఎన్ని మార్పులొచ్చినా మంచితనం, మానవత్వం, మర్యాద వీటిని మరచిపోకుండా ఉండటమే గొప్ప సంస్కృతి. దాన్ని గిరిజనులు చిరకాలం కాపాడుకుంటారనే నమ్మకం నాకుంది" అనే విశ్వాసాన్ని ప్రకటిస్తారు వ్యాసకర్త. ఆ నమ్మకం. విశ్వాసం ఈ వ్యాసాలన్నిటా నిరూపితమవుతుంది. 'బంజారా సాహిత్యంలో హొలి గేయాల ప్రాముఖ్యత' వ్యాసం హొలి పండుగ గురించిన అనేక విశేషాలు, ఆసక్తికరమైన పరిశీలనలు వెలుగులోకి తీసుకువచ్చింది. లంబాడీలు ఏ పండుగనైనా సామూహికంగా జరుపుకుంటారు. వారు పండుగలు నిర్వహించుకునే విధానంలో, పూజించే విధానంలో ఆటవిక సంప్రదాయాలు కనిపిస్తున్నా వాటిలో విలువైన అంతర్గత సందేశం, ఆదర్శం ఉందనే విషయాన్ని వివరిస్తుంది. బంజారాలు చేసుకునే పండుగలు చరిత్రను నిరూపించి, విశ్వాసాన్ని పెంచి భవిష్యత్తును నిర్దేశిస్తాయి. జీవన సమరాన్ని గెలవడానికి అందరిని ఒక తాటి మీద నడిపిస్తాయి. కాబట్టి సామూహికంగానే బంజారాలు పండుగలు చేసుకోవడం ఆచారంగా వస్తుందనే అంశాన్ని హొలి పండుగ మరింత బలంగా ప్రకటిస్తుందని తెలుపుతారు ప్రొ. సూర్య. బంజారాల హొలి పండుగ పాటల్లో ఒక గొప్ప సాహిత్య ప్రయోజనం దాగివుందని తేటతెల్లం చేస్తారు.

'బంజారాల సామెతల్లో సంస్కృతి' అనే వ్యాసంలో సామెతల్ని గురించిన వివరణ ఆకట్టుకునే విధంగా సాగుతుంది. అనేక కొత్త సాంస్కృతిక సంప్రదాయాలు, ఆచారాలు అవగతమవుతాయి. లిపిలేని భాషయినా బంజారా భాషలోని సామెతలో వున్న బంజారా జీవన విజ్ఞానాన్ని లోతుగా విశ్లేషించారు వ్యాసకర్త. ముఖ్యంగా బంజారా సామెతతో సరిపోలే తెలుగు సామెతను గుర్తుచేయడం తులనాత్మక అధ్యయనం చేయడం వల్ల తెలుగు, బంజారా ప్రజల జీవన సంవేదనల మధ్యవున్న సామ్యాన్ని చెప్పకనే చెప్పినట్లయింది. ఈ వ్యాసాల్లో చాలాచోట్ల ఈ విధమైన తులనాత్మక పరిశీలనా ధోరణివల్ల గ్రంథం భావి పరిశోధకులకు మార్గదర్శకంగా నిలబడుతుంది. 'గిరిజన సాహిత్యం-స్త్రీలు' వ్యాసం గిరిజన తెగల్లో స్త్రీ ఎంత కీలకమైన పాత్ర పోషిస్తుందో అర్థమవుతుంది. గిరిజన స్త్రీల శ్రమ, త్యాగం పట్ల గౌరవ భావం ఇనమడిస్తుంది. 'భాగ్యనగర చరిత్రలో బంజారాలు', 'తెలంగాణ ఉద్యమంతో మమేకమైన బంజారాలు-చారిత్రక వాస్తవాలు' అనే వ్యాసాలు ఈ సంపుటిలో చాలా ప్రత్యేకమైనవి. చారిత్రక ప్రాధాన్యంగల హైద్రాబాద్ చరిత్రలో నుండి, ముఖ్యంగా

బంజారాహిల్స్ నుండి బంజారాలు ఏ విధంగా వలస పోయారనే దాన్ని మరింత జాగ్రత్తగా మదింపుచేసుకోవలసిన అవసరం ఉంది. ప్రపంచంలోని అన్ని మూలవాస ప్రాంతాల నుండి మూల వాసుల్ని తరిమివేసే ప్రయత్నం జరుగుతున్న కాలంలో వున్నాం. ఆ నేపథ్యంలో బంజారాహిల్స్ చరిత్రను మరింత శోధించవలసిన అవసరం ఉంది.

అదే వరుసలో తెలంగాణలో జరిగిన ఉద్యమాలు, పోరాటాల్లో బంజారాల యోధుల చరిత్రను మరింత లోతుగా అధ్యయనం చేయవలసిన అవసరం ఉంది. తెలంగాణ చరిత్ర పునర్నిర్మాణం దశ నడుస్తున్న వేళ విస్మృత వీరులు, విస్మరణ విషయాలను రికార్డు చేస్తున్న ప్రయత్నంలో ఈ వ్యాసం బలమైన ఆధారంగా, విలువైన సమాచారంగా ఉపయోగపడుతుంది. ఈ గ్రంథంలో రెండు ఆంగ్ల వ్యాసాలున్నాయి. అంతర్జాతీయ సదస్సులో తెలుగు నేలలోని బంజారాల జీవన స్థితిగతులను స్థూలంగా వివరించిన వాస్యాలివి. ఈ గ్రంథం లోని ప్రతి వ్యాసం వెనుక ఆధార గ్రంథాలు, సేకరించిన సమాచారాన్ని ఇవ్వడం ఉపయోగకరంగా ఉంది. అనుబంధంలో విలువైన బంజారాల ఛాయాచిత్రాలు, బంజారాల వంశనామాలు అందించడం ప్రొ. సూర్య పరిశోధన నిబద్ధతకు నిదర్శనం. క్షేత్ర స్థాయిలో పర్యటించి సమకూర్చుకున్న యథార్థాల ఆధారంగా, తన జీవన అనుభవాలతో సమన్వయించి రాసిన గిరిజన సాహిత్య వ్యాసాలతో విలువైన మూలగ్రంథంగా 'తాంగ్డి' రూపొందింది. ప్రొ. సూర్యా ధనంజయ్ మరెన్నో విలువైన పరిశోధన గ్రంథాలు వెలువరించే విశ్వాసాన్ని కల్పిస్తుందీ 'తాంగ్డి'.

-డా. ఎస్.రఘు, ఫోన్: 9848208533
మెయిల్: raghusr17@gmail.com

పుస్తకం: తాంగ్డి (బంజారా సాహిత్య సమాలోచనం)
రచయిత్రి: డా. సూర్యా ధనంజయ్
వెల: రూ. 150
పేజీలు: 150
ప్రతులకు: నవచేతన, నవోదయ బుక్ హౌస్, మరియు డా. సూర్యాధనంజయ్. ఇం.నెం.12-5-55/టి-ఈ, విజయపురి, తార్నాక, సికింద్రాబాద్-7

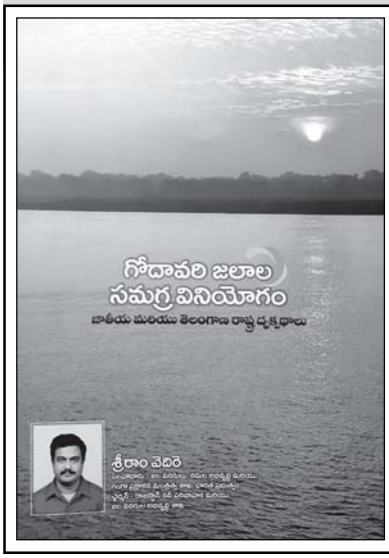

గోదావరి జలాల సమగ్ర వినియోగం

జాతీయ మరియు తెలంగాణ రాష్ట్ర దృక్పథాలు

ఈ గ్రంథంలో జాతీయ అభివృద్ధి కోసం గోదావరి నదిని, కృష్ణానదితో అనుసంధానం గురించి చర్చించి అమలు పరచే విధానాన్ని సూచించారు. సముద్రయాన నౌకలు గోదావరి పరీవాహక ప్రాంతంలోని సుదూర ప్రాంతాలకు నౌకాయనం చేయగలవని కూడా చూపించడం జరిగింది. నీటి నిల్వలు, నీటి పారకం, అతి తక్కువ ఖర్చుతో చేయు విధానాలను సూచించారు. తెలంగాణలో అనువైన డ్యాంలు, బ్యారేజీలు నీటి నిల్వకు, నీటి పారుదలకు అనువైన కాంటూర్ కెనాల్సు ద్వారా, వాగులు, ఇంతకు ముందే నిర్మించిన కాల్వల ద్వారా, ప్రతి ప్రదేశానికి చేర్చు విధానం ప్రతిపాదించారు.

రచన: శ్రీరాం వెదిరె, సలహాదారు-జల వనరుల, నదుల అభివృద్ధి మరియు గంగా ప్రక్షాళన మంత్రిత్వ శాఖ, భారత ప్రభుత్వం
చైర్మన్-రాజస్థాన్ నదీ పరివాహక మరియు జల వనరుల అభివృద్ధి శాఖ
వెల: రూ. 400

పత్రికలు - పరిచయం:

గమనిక: ఈ శీర్షికలను ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు, ప్రత్యేక సంచికల వివరాలను మాకు తెలియ జేయగలరు.

బహుజన కెరటాలు
సంపాదకులు :
దుర్గం సుబ్బారావు

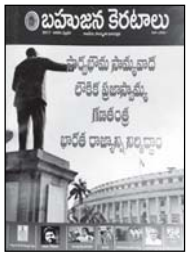

ఫోన్: 9849944170

భూమిక
సంపాదకురాలు :
కె. సత్యవతి

ఫోన్: 040-27660173

దేశీదిశ
సంపాదకులు :
సూరేపల్లి సుజాత

సెల్: 9849346707

వ్యవసాయ పాడి పంటలు
సంపాదకులు :
డా.ఎం.జగన్ మోహన్

ఫోన్: 040-23383519

దటీజ్ కేసీఆర్
రచన: త్రినేత్ర
వెల: రూ.75
ప్రచురణ: అడుగుజాడలు పబ్లికేషన్స్
ప్రతులకు: 1-8-702/33/20ఎ, పద్మకాలనీ, నల్లకుంట, హైదరాబాద్-500 044. మరియు రాష్ట్రంలోని అన్ని పెద్ద పుస్తకాల షాపుల్లో

జెండర్ కులం
మూలం: ఉమా చక్రవర్తి
అనువాదం: కాత్యాయని
వెల: రూ.150
ప్రచురణ: మలుపు
ప్రతులకు: 2-1-1/5, నల్లకుంట, హైదరాబాద్ - 500 044

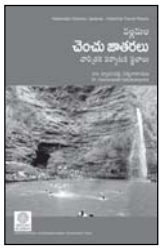

నల్లమల చెంచు జాతరలు
రచన: డా॥ ద్యావనపల్లి సత్యనారాయణ
వెల: రూ.50
ప్రచురణ: దక్కన్ అకాడమీ
ప్రతులకు: దక్కన్ అకాడమీ, 'చంద్రం' 490, స్ట్రీట్ నెం.11, హిమయాత్‌నగర్,
ఫోన్: 09030626288

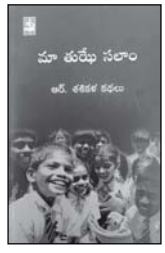

మా తుర్పే సలాం
రచయిత: ఆర్. శశికళ
వెల: రూ.60
ప్రచురణ: విప్లవ రచయితల సంఘం
ప్రతులకు: నవోదయ, నవ తెలంగాణ, మరియు ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

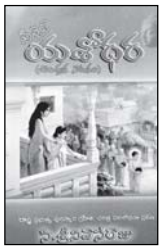

ప్రిన్సెస్ యశోధర
రచన: సి. శ్రీనివాసరాజు
వెల: రూ.125
ప్రతులకు: 7-2-447, మంకమ్మతోట, కరీంనగర్-505 001.
మరియు ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

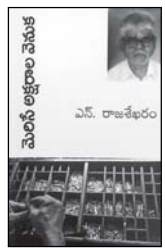

మెరిసే అక్షరాల వెనుక
రచయిత: ఎన్.రాజశేఖరం
వెల: రూ.30
ప్రచురణ: సృజన ప్రచురణలు
ప్రతులకు: వరవరరావు, స్ట్రీట్ నెం.6, జవహర్ నగర్, హైదరాబాద్. అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలు

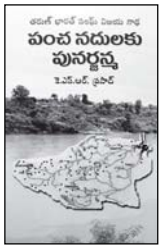

పంచ నదులకు పునర్జన్మ
రచన: కె.ఎస్.ఆర్. ప్రసాద్
వెల: రూ.22
ప్రచురణ: విజ్ఞాన ప్రచురణలు
ప్రతులకు: 162, విజయలక్ష్మినగర్, నెల్లూరు-524 004
ఫోన్: 94405 03061

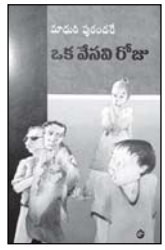

ఒక వేసవి రోజు
రచయిత్రి: మాధురి పురందరే
వెల: రూ.50
ప్రచురణ: మంచి పుస్తకం
ప్రతులకు: 12-13-439, వీధినెం.1, తార్నాక, సికింద్రాబాద్-017, ఫోన్: 9490746614

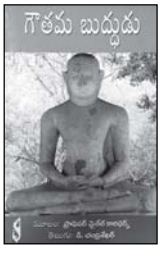

గౌతమ బుద్ధుడు
అనువాదం: డి. చంద్రశేఖర్
వెల: రూ.50
ప్రచురణ: పీకాక్ క్లాసిక్స్, హైదరాబాద్
ప్రతులకు: అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

నది పలికిన వాక్యం
రచన: విలాసాగరం రవీందర్
వెల: రూ.100
ప్రచురణ: సాహితీ సోపతి
ప్రతులకు: ఇం.నె.8-5-599/3, పోచమ్మవాడ, కోతిరాంపూర్, కరీంనగర్-505 001
ఫోన్: 9440932934

పుస్తక పరిచయం

పుస్తక పరిచయం శీర్షిక ద్వారా వివిధ పుస్తకాలను పాఠకులకు పరిచయం చేసే ప్రయత్నం ఇది. ఈ వేదిక ద్వారా పాఠకులకు తమ పుస్తకాలను పరిచయం చేయాలనుకునే రచయితలు, ప్రచురణ సంస్థలు తమ పుస్తకాలు రెండు కాపీలను దిగువ చిరునామాకు పంపించవచ్చు. వీలు వెంట వాటిని ప్రచురిస్తాం. సమకాలీన సామాజిక అంశాలతో కూడిన కొత్త పుస్తకాలకు ప్రాధాన్యం.
పుస్తకాలు పంపించాల్సిన చిరునామా:

TRC TELANGANA RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND : "CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029. Telangana
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: deccanlandindia@gmail.com www.deccanland.com

Photographer :
Prabhakar Kusuma

ప్రభాకర్ తీసిన ఫొటోల్లో కనిపించే సౌందర్యం, పరిపూర్ణతలు చిత్రకళ, ఫోటోగ్రఫీ రంగాల్లో ఆయన సుదీర్ఘ అనుభవం నుంచి పుట్టాయి. ఫొటోగ్రఫీలో ఎన్ని సాంకేతికతలు వచ్చినప్పటికీ, ఫోటోగ్రఫీ అనేది యంత్రం కంటే కూడా ఎక్కువగా మనిషితో, భావోద్వేగాలతో ముడిపడినదని ప్రభాకర్ విశ్వసిస్తారు.

ప్రత్యేక కథనం: 31-33వ పేజీల్లో...

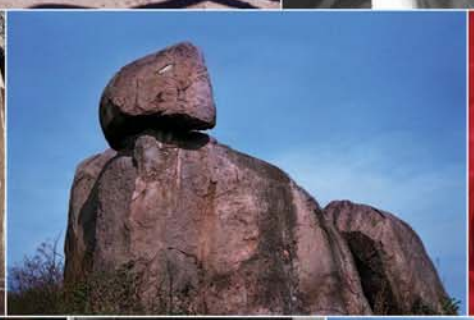

DECCAN LAND, Telugu Monthly Magazine 1- April - 2017
Postal Dates: 2nd & 3rd Every Month
RNI Regn. No. APTEL/2012/46784
Postal Permission, LII/RNP/HD/1167/2015-17

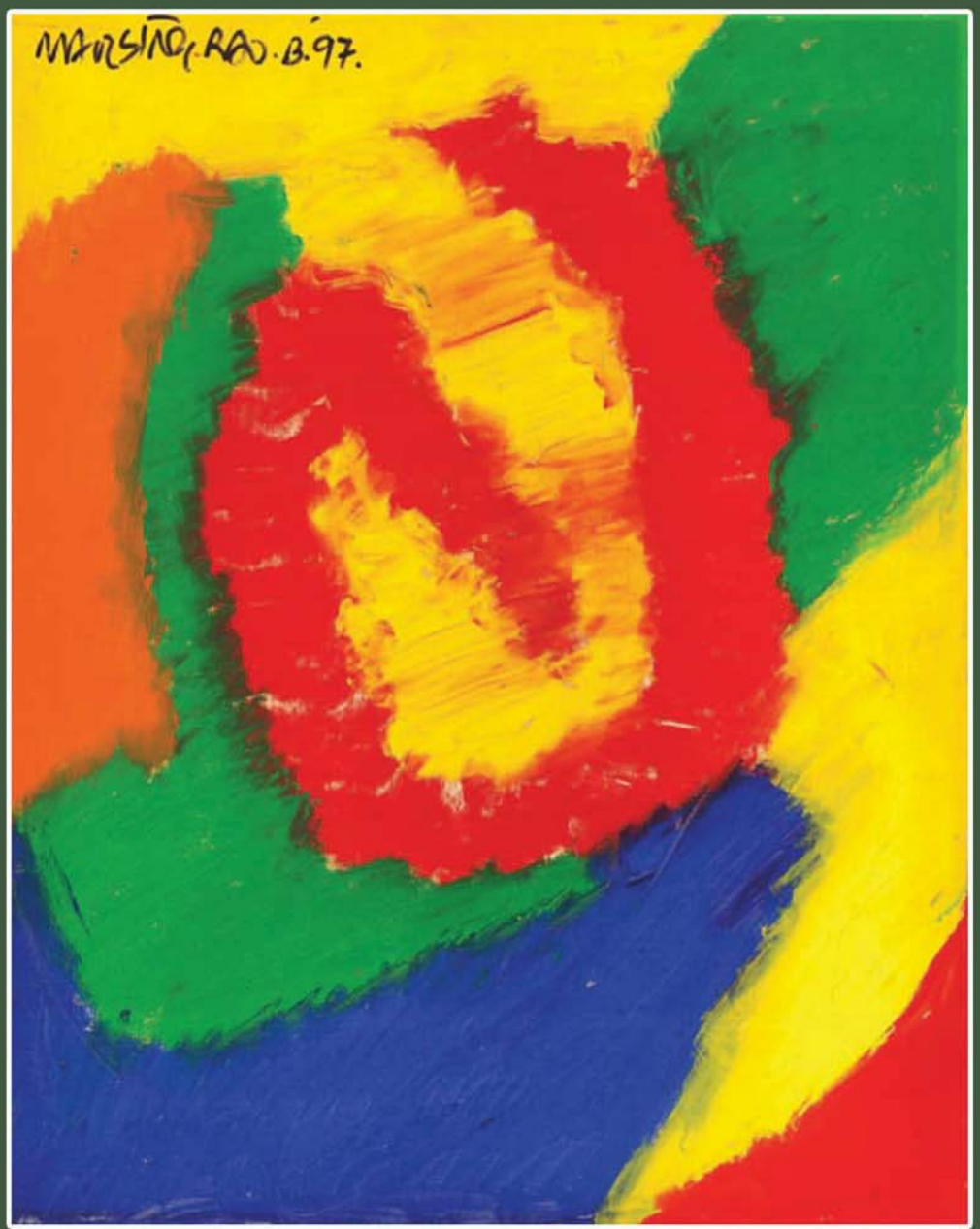

Untitled - 1997, Acrylic on paper

B. NARASING RAO
Artist & Film Maker

With Best Compliments :

P. RAMESH
Special Class Contractor
and
P.P. RAO & COMPANY
Plot No. 28, Banajara Green Avenue,
Banjara Hills, Road No. 12, Hyderabad - 500 034.

Edited, printed, published and owned by Manikonda Vedakumar,
Printed at Deccan Press, 1-9-1126/B, Azamabad, Hyderabad-500020, Telangana,
Published at CHANDRAM, 3-6-712/2, St.No.11, Himayatnagar, Hyderabad-500029, Telangana, Editor Manikonda Vedakumar